

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

ESKİ SMYRNA'DA KONUT MİMARİSİ VE GELİŞİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze AKUZMAN

**Arkeoloji Anabilim Dalı
Klasik Arkeoloji Bilim Dalı**

**İZMİR
2019**

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü**

ESKİ SMYRNA'DA KONUT MİMARİSİ VE GELİŞİMİ

Yüksek Lisans Tezi

Gamze AKUZMAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ERDOĞAN

Arkeoloji Anabilim Dalı

Klasik Arkeoloji Bilim Dalı

Yüksek Lisans Programı

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “Eski Smyrna’da Konut Mimarisi Ve Gelişimi” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırladığımı, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Gamze

AKUZMAN

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Gamze AKUZMAN
Numarası : 9216000017
Anabilim Dalı : Arkeoloji / Klasik Arkeoloji
Tez Başlığı (Türkçe) : Eski Smyrna'da Konut Mimarisi ve Gelişimi
Tez Başlığı (İngilizce) : The Development of the Housing Architecture in the Old Smyrna
Tez Savunma Tarihi : 21.08.2019
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğr. Üyesi Aytekin ERDOĞAN
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Prof.Dr. Gonca ŞENOL
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza : .....

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Doç.Dr. Yusuf SEZGİN
Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme
İmza : .....

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Eski Smyrna Konut Mimarisinin gelişimini değerlendirebilmek adına “Eski Smyrna Konut Mimarisi ve Gelişimi” adlı tez ile bu konu da çalışmama olanak tanıyan ve tezimi yazdığım süreç boyunca benden desteğini hiç esirgemeyen, büyük bir sabır ve özveri ile bana yardımcı olan, yoluma ışık tutan danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aytekin Erdoğan’a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Tezin hazırlık aşamasında düzenleme ve yazım kuralları için bana tecrübeleri ile destek veren Araş. Gör. Deniz Doğanalp’e ve Eski Smyrna Tunç Çağı son dönem çalışmaları ile ilgili beni bilgilendiren Doç. Dr. Aylin Erdem’e içten teşekkürlerimi sunarım.

Kaynak ve engin bilgileri ile yoluma ışık tutan ve motivasyonumu sağlayan Sayın hocam Prof. Dr. Ersin Doğer’e çok teşekkür ederim.

Akademik olarak çalışmalarımı yapabilmek adına bana destek ve motivasyon sağlayan iş yerindeki yöneticilerim; Ümit Zekeriyaoğlu, Erhan Keser ve Biray Serin’e en içten teşekkürlerimi sunarım.

En büyük destekçim annem iyi ki varsın. Manevi desteği ile hep yanımda olan ve tezin yazım aşamasında bana büyük destek veren dostum Buse Ünal’a tüm kalbimle teşekkür ederim.

Gamze AKUZMAN

İzmir - 2019

ÖZET

Günümüzde İzmir'in Bayraklı ilçesinde yer alan Eski Smyrna antik kenti Tunç Çağı'ndan Klasik dönem sonuna kadar yerleşim gören bir kenttir. Eski Smyrna'nın Konut Mimarisi ve Gelişimi adlı çalışma da, Eski Smyrna'nın Tunç Çağından Klasik dönem sonuna kadar geçen süreç içerisinde konut mimarisinin gelişimi ve Ege Dünyasındaki antik kentler ile plan, yapı tekniği ve fonksiyon açısından karşılaştırmalar yapılarak konutlar incelenmiştir.

Çalışmanın amacı, Eski Smyrna'nın Tunç Çağı'ndan Klasik dönem sonuna kadar konut mimarisine ışık tutabilmek ve Ege Dünyası içerisindeki yeri ve diğer antik kentler ile karşılaştırmasını yapabilmektir. Bu amaçlar doğrultusunda yapılan çalışma Eski Smyrna Konut Mimarisi ile ilgili yapılan kazı çalışmaları ile bilimsel yayınlar ve güncel veriler neticesinde yeni ortaya çıkarılan öneri ve görüşleri tarafsız bir bakış açısıyla ele almaktadır.

Kentin konut mimarisi incelendiğinde Oval Ev ve Çifte Megaron gibi döneme öncelik yapmış örneklerin mevcut olmasının dışında genel hatlarıyla tüm dönemler incelendiğinde dönemlerin genel özellikleri ve diğer antik kentlerin mimarisi ile uyum göstermektedir. Deniz Kavimleri göçü ile birlikte Ege Havzasının iki yakası arasında kültürel etkileşim kaçınılmaz olmuştur. Bu durumun sivil mimariye de yansıdığını net bir şekilde görmekteyiz. Eski Smyrna kent planına bakıldığında Hippodamik bir kent planı görülmemektedir fakat Kuzey-güney doğrultulu bir Ana Cadde ve o caddeye dik gelen sokaklar sistemi olduğunu net bir şekilde görmekteyiz bununla birlikte konutlarında belli bir sistemde parsellere ayrılarak inşa edildiği düşünülmektedir.

ABSTRACT

The ancient city of Smyrna, located in Bayraklı district of Izmir, is a city that has been inhabited from the Bronze Age until the end of the Classical Period. The current thesis named “Development of the Residential Architecture of Smyrna” focuses on the residential architecture of the city and its development, between the Bronze Age and the end of the Classical period.

This study is also concentrates on comparing the residential architecture of the ancient city of Smyrna with the other ancient cities in the Aegean world. This work is created with the help of the ancient city of Smyrna’s excavations, scientific publications and current data on residential architecture with an objective perspective. When the residential architecture of the ancient city of Smyrna is examined, the general characteristics of the periods and the architecture of the other ancient Aegean cities are generally in line except for the examples of the Oval house and the double megaron which were the pioneers of their age.

With the migration of the Aegean Sea Tribes (12th-13th century B.C.) cultural interaction between the two sides of the Aegean basin was inevitable. This situation is also reflected in the civilian architecture. The ancient city of Smyrna’s city plan was not Hippodomic, but it is clearly seen that there is a main street in North-South direction and a street plan that was located perpendicular to it. However, it is thought that the houses were built within a certain system of parcels.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
ÖZET	5
ABSTRACT	6
GİRİŞ	8
1.KONUTUN TARİHÇESİ VE GELİŞİM SÜRECİ	10
2.ESKİ SMYRNA'NIN KONUMU VE ARAŞTIRMA TARİHİ.....	18
3.ESKİ SMYRNA'DA KONUT MİMARİSİNİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ.....	23
3.1 TUNÇ ÇAĞI.....	23
3.2 PROTOGEOMETRİK DÖNEM	26
3.3 GEOMETRİK DÖNEM.....	29
3.4 ARKAİK DÖNEM	36
3.5 KLASİK DÖNEM.....	49
4.ESKİ SMYRNA'NIN KONUT MİMARİSİ İLE EGE DÜNYASI'NDAKİ DÖNEMSEL KONUT MİMARİSİNİN KARŞILAŞTIRILMASI.....	63
4.1 ESKİ SMYRNA KONUT PLANLARININ ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI	65
4.2 ESKİ SMYRNA KONUTLARININ YAPI TEKNİĞİ AÇISINDAN ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	72
4.3 ESKİ SMYRNA KONUTLARININ FONKSİYONEL AÇIDAN ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI	76
SONUÇ	81
KAYNAKÇA.....	90
RESİMLER	101
TABLolar	174
ÖZGEÇMİŞ	179

GİRİŞ

İzmir ili, Bayraklı ilçesi sınırları içerisinde yer alan Eski Smyrna antik kentinde Tunç Çağ'dan Klasik dönem sonuna kadar yerleşim görülmektedir. Eski Smyrna Konut mimarisi bize bu anlamda zengin veriler sunmaktadır. Eski Smyrna sadece Batı Anadolu için değil, Ege Dünyası'nın tamamı için de büyük önem arz etmektedir. "Eski Smyrna'da Konut Mimarisi ve Gelişimi" adlı bu tezin temel amacı; öncelikle Eski Smyrna'nın Tunç Çağı ve Sonrası (M.Ö 3000–300) sivil mimarisi ve Ege Dünyası'ndaki dönemseller konut mimarisinin karşılaştırılmasıdır. Bununla birlikte Eski Smyrna Konut Mimarisi ile ilgili yapılan kazı çalışmaları ve bilimsel yayınlar neticesinde yeni ortaya çıkarılan öneri ve görüşler tarafsız bir bakış açısıyla ele alınmaktadır.

Eski Smyrna'da Konut Mimarisi ve Gelişimi adlı tez çalışması kapsamında öncelikle Eski Smyrna'nın konut mimarisi ile Ege Dünyası içerisindeki diğer kentlerin konut mimarileri arasındaki bağa dikkat çekilmektedir. Bununla birlikte Eski Smyrna'nın konut mimarisinin gelişim sürecinde ortaya çıkan yeni arkeolojik veriler de incelenecektir. Bu verilerden yola çıkarak; Ege Dünyası'ndaki dönemseller konut mimarileri karşılaştırılacak, Eski Smyrna kentinin konut mimarisine ışık tutulacak ve Eski Smyrna'nın Ege Dünyasında ki aynı tarihseller süreç içerisinde yer alan diğer kentler ile etkileşimi incelenecektir.

Tez dört farklı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Batı Anadolu, Anadolu, Mezopotamya, Girit ve Yunanistan'dan seçilen belli başlı bölgeler ile konut mimarisinin gelişimi, tarihi süreç içerisinde aktarılmaktadır. Bununla birlikte Yunan konutunun temellerinin nasıl atıldığı, Tunç Çağı sonuna kadar özetlenerek anlatılmaktadır. İkinci bölümde Eski Smyrna hakkında antik kaynaklardan elde edilen bilgilere, konuma, araştırma tarihine ve kentin keşfine dair ilk gezginlerden elde edilen verilere yer verilmektedir. Üçüncü bölümde, Eski Smyrna'nın konut mimarisinin kronolojik gelişimi, Tunç Çağı'ndan Klasik dönem sonuna kadar arkeolojik veriler ve yayınlanan kaynaklardan elde edilen bilgiler aktarılmaktadır. Dördüncü bölümde ise, Eski Smyrna'nın konut mimarisi ile Ege Dünyası'ndaki sivil mimari yapıların plan, fonksiyon ve işlev açısından dönemseller karşılaştırmaları yine konu ile ilgili kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda ele alınmaktadır. Sonuç kısmında ise

tüm verilerden elde ettiğimiz bilgiler ışığında; Eski Smyrna kent sivil mimarisinin, Ege Bölgesinde ki diğer çağdaş kentler ile arasında bir benzerlik olup olmadığı ve kentin genel sivil mimari açısından bir gelişim izleyip izlemediği sorularının cevapları yer almaktadır.

Tezin hazırlık aşamasında, Eski Smyrna antik kenti kazı alanında bir fiil olmasa da belli aralıklarla arazi çalışmalarında yer alındı. Ayrıca güncel veriler ve geçmiş döneme ait kazı raporları gözden geçirilerek kent ve bölge hakkında yayımlanan kaynaklar tarandı, antik kaynaklar incelendi. Kazıda tez ile ilgili konusunda uzman hocalardan sözlü bilgiler doğrultusunda görüş ve değerlendirilmeler alındı. Dönemsel karşılaştırma tekniği, tanımlama ve örneklendirme yöntemi kullanıldı. Tez ile ilgili kaynakça taramaları sırasında başta Klasik dönem olmak üzere yayınlanmış belgelerin çok az sayıda oluşu ve kazı araştırmaları sonuçlarına dair verilerin yayınlanmamış olması, konu ile ilgili yayın ve belge eksiği olduğunu ortaya koymaktadır.

E.Akurgal, Athena caddesinin kuzey ve güneyinde bulunan 4.yy yapılarına ait Bayraklı serisinin, ikinci bir cilt olarak yayınlanacağını belirtmektedir¹; fakat henüz yayınlanmış bir cilt söz konusu değildir. Yayınların sınırlı sayıda oluşu ve bilgi azlığı tezin yazımı aşamasında ve net sonuçlara ulaşılması anlamında zorluklar yaratmaktadır. Hala kentin sivil mimarisi ile ilgili belli başlı noktalarda soru işaretleri mevcuttur. Tez kapsamında; tüm bu verilerin azlığı ve sınırlı yayınlar içerisinde, Eski Smyrna konut mimarisine dair genel bir derleme yapılmakta ve kazı sonuçları ile ilgili güncel veriler değerlendirilmektedir.

Tez içerisinde geçen tüm tarihler Milattan Önce 'ye (M.Ö.) aittir. Bu çalışma içerisinde kronolojik ve bölgesel anlamda sınırlandırmalara gidilmiştir.

---

¹ Akurgal 1983, 50.

1. KONUTUN TARİHÇESİ VE GELİŞİM SÜRECİ

İnsanın en temel içgüdüğü kendini koruma ve yaşama içgüdüdür. Hobbes'a göre insanın tüm bu arzularını ve içgüdülerini indirgeyebileceğimiz bir güç isteği mevcuttur.² İnsanın yaşamını sürdürme içgüdüğü güç isteğini yarattığına göre; bu temel içgüdüğünün ardında, ölüm korkusu ve başka insanlar tarafından öldürülme korkusu yatmaktadır. Bu anlamda insanın temelinde korkma duygusu vardır. Bu korku da güvensizlik temelindedir.³ Tüm bu nedenlerden dolayıdır ki, insan öldürülme korkusunun güvensizlikle beraber geleceğini düşünmeye başlar. Geleceğini düşünme güdüğü insanı hayvandan ayıran bir özelliktir. Canlılar arasında ayrıcalıklı olan insan; yeryüzüne ve çevreye uyum sağlamak, aynı zamanda kendini korumak amacıyla başlangıçta yetersiz kalsa dahi zaman içerisinde gelişerek mağara ve ağaç kavuklarından kendisine sığınaklar edinmiştir.

Değişen yaşam şartlarıyla birlikte insanın gelişimi, çevre ile uyumu, insanın aletleri kullanım becerilerinin artması, toprağı işlemeye başlaması, iklimsel değişimler, insanın avcı toplayıcılıktan yerleşik düzene geçip artı besin üretimi yapması önemli bir dönüm noktası oluşturmaktadır. Topluluktan topluma doğru bir gelişim ve değişim süreci gösteren insanın, yaşam alanları da değişim ve gelişim göstermektedir. Avcı topluluklar sığınaktan barınağa geçiş sırasında; ağaç dalları, saz, kuru ot gibi malzemeler ile yapılmış kısa süreli kullanımdan sonra terk edilen barınakları kullanmaktadırlar. Ova ve su kıyılarında üretim yaparak ve artı besin üreterek yerleşik yaşama geçiş yapıldıktan sonra ise, ahşap saz ve balçık gibi malzemeler kullanarak belirli bir plan olmayan kulübeler inşa edildiğini görmekteyiz.⁴ Neolitik Çağ ile birlikte kerpiç ve taş malzemenin kullanılmaya başlanmasıyla; kulübeler, yuvarlak, oval, apsisli, dörtgen plan özelliği kazanır.⁵ Erken Demir Çağında da kullanım görmeye devam eder. Neolitik Çağ içerisinde konut mimarisi bölgelere göre farklılık göstermektedir. Artı besinin depolanmaya başlamasıyla birlikte ilk yerleşimler yavaş yavaş oluşmaya başlar.

Tarım kavramının oluşmasıyla “köy” olarak adlandırılabilir ilk yerleşim alanları oluşur. Özellikle Mezopotamya bölgesi; iklim koşulları anlamında insanları

---

² Hobbes 1992, 96–157.

³ Gökberk 2007, 250–254.

⁴ Childe 2007, 24–54.

⁵ Abbasoğlu 1996, 395.

depolama yapmaya yöneltir ve bununla birlikte buzul çağı sonrası verimli topraklara sahip olan Mezopotamya bölgesinde birçok tahıl ürününün yetiştiği de arkeolojik verilerle kanıtlanmıştır.⁶ İnsanların bu tahılları tüketebilmesi için tahılların işlenmesi gerekir. Bu durum insanları tahılın işlenmesi için gerekli alet kullanımına ve bu ürünleri işleyebilmek için uygun mekânlar yaratmaya iter.⁷ Farklı bir görüş ise, sulak ve avlanmaya uygun bölgelerde insanların tarımsız yerleşik düzene geçmesi yönündedir.⁸ Tarımcı yerleşik köyler tanımına ek olarak avcı toplayıcı köylerin de eklenmesi gerekmektedir.⁹

Çayönü (Diyarbakır), Çatalhöyük (Konya), Hacılar (Burdur), Hallan Çemi (Batman), Nevali Çori ve Göbeklitepe (Şanlıurfa) gibi bölgelerden elde edilen arkeolojik veriler sonucunda ilk yerleşik yaşama geçiş için önerilen Mezopotamya bölgesinin sınırları Doğu Anadolu'yu da içine alarak genişletilmiştir. Anadolu'da şimdiye kadar tespit edilmiş olan en eski köy Batman'daki Hallan Çemi Höyüğüdür.¹⁰ Höyük 10200 - 9200 yıllarına tarihlendirilmektedir. Burada evler toprağa açılan 4 - 6 m. çaplarındaki yuvarlak bir çukurun içine inşa edilmiş, duvarların alt kısmı ahşap dikmelerle desteklenerek yapılmıştır. Üst kısımlar ince dallarla örülüp çamurla sıvanarak oluşturulmuştur. Yuvarlak plandan dörtgen plana geçişi en iyi temsil eden yer, Diyarbakır Ergani yakınlarındaki Çayönü yerleşimidir. Yuvarlak planlı ve çatıyla duvarın bir bütün oluşturduğu kulübelerin yerini 7. bin civarında itibaren dörtgen planlı, dik duvarlı, damlı ve çok odalı (bölümlü) konutlar almaktadır.¹¹ Yuvarlak Kulübeler Evresinin hemen üzerinde dörtgen evlerin olduğu ızgara planlı yapılar bulunmaktadır. Bu kulübeler birbirinden ayrı üç bölümden meydana gelir; esas oturulan kısımdan sonra iç avlu, ışık olarak kullanılan orta mekân ve depo olabilecek küçük bölümler mevcuttur (Resim 1 - 2) .

Bölgelere göre değişkenlik gösteren Neolitik Çağ konut mimarisi; Yakındoğu ve Güneydoğu Anadolu Çanak Çömleksiz Neolitik Çağ konut tipolojisi PPPN A (Pre-Pottery – Neolithic A) ve PPPN B (Pre- Pottery – Neolithic B) olarak ikiye ayrılmaktadır. Çanak Çömleksiz Neolitik B'de Orta Anadolu Bölgesinde, farklı tipte konutlar

---

⁶ Nissen 2004, 16.

⁷ Özdoğan 1996, 21–22.

⁸ A.g.e, 23

⁹ A.g.e, 23–24.

¹⁰ A.g.e, 24.

¹¹ Acar 1996, 382–383.

mevcuttur. Orta Anadolu'nun Neolitik dönemine baktığımızda bitişik düzenli dörtgen planlı, dar yollarla ayrılmış kerpiç mimari görülmektedir.¹² Aksaray yakınlarındaki Aşıklıhöyük (Resim 3) ve Karaman yakınlarındaki Canhasan yerleşimleri bu süreci temsil etmektedir. Duvar “pise” adı verilen dökme tekniğiyle çamurdan inşa edilmektedir. Yerleşmelerin hepsinde tabanlar, duvarlar sıvalı ve düz damlı yapılar mevcuttur. Evlere giriş damlardan sağlanmaktadır. Ocaklar Neolitik Çağ konutlarının ana öğesidir.¹³

Erken Neolitik Çağ'da (7000) ortalama on bin kişiye ulaşan bir nüfusa sahip olan Çatalhöyük'teki tüm yapılar güneşte kurutulmuş dörtgen kerpiçler, sazlar ve sıva ile inşa edilmiştir.¹⁴ Dörtgen bir ana oda ile bir ya da birkaç depodan oluşan Çatalhöyük evlerinde giriş, damlardaki açıklıklardan yapılmaktaydı. Odanın içinde oval bir fırın, ocak, oturmak ve yatmak için kullanılan duvar diplerinde kerpiçten sekiler bulunmaktadır.¹⁵ Çatalhöyük'te evin içinde taban ve platformların altına intramural gömüler mevcuttur. Evler aynı zamanda bir kült mekânıdır. Konutlarda hücresel doku ve düz dam özelliği 6. ve 5. bin yıllarda yaygınlaşmaya başlar. Çatalhöyük, Aşıklı'da izlenen birçok özelliği geliştirerek devam ettirmiştir. Çatalhöyük yerleşmesi (Resim 4 - 5), Aşıklı'da ki gibi bitişik ve hücresel bir dokudur.¹⁶ Geç Neolitik ile birlikte artık merkezleşen tarım yerleşmeleri oluşmaya, yerleşimlerdeki hücresel doku yavaş yavaş çözülmeye ve konut tekilleşmeye başlar. Batı Anadolu'daki diğer Neolitik yerleşmeler ise; Ulucak Höyük, Ege Gübre ve Yeşilova gibi merkezlerdir. Ulucak Höyük'te Geç Neolitik'e tarihlenen IV. Tabakada mimari açıdan farklılıklar göze çarpmaktadır; tek sıra taş temel veya direk toprak üzerine inşa edilmiş duvarların oluşturduğu, dikdörtgen planlı yapılar mevcuttur (Resim 6). Çok odalı yapılar içerisinde; fırın, ocak gibi mimari unsurlar yer almaktadır.¹⁷

Girit'te Neolitik dönemdeki mimari süreç diğer kentlere göre farklılık göstermektedir. Paleolitik ve Mezolitik yerleşim izine rastlanmamakla birlikte kerpiçten sıvalı duvarlar, dikdörtgen planlı yapılar Knossos'un Erken Neolitik dönem konutlarını temsil etmektedir. Orta ve Geç Neolitik dönemde (3700 - 2800), Phaistos'da da

---

¹² Acar 1996, 382-383.

¹³ Erim - Özdoğan 2007, 67-97.

¹⁴ A.g.e.

¹⁵ Mellart 2003, 37.

¹⁶ Acar 1996, 385.

¹⁷ Çilingiroğlu vd. 2012, 157-168.

yerleşim izlerine rastlanmaktadır. Bu dönem de 15 küçük odanın birleştirilmesi ile oluşturulan içerisinde merkezi ocaklar bulunan karmaşık yapılar ile karşılaşmaktayız.¹⁸

Kıta Yunanistan'ın 5. ve 4. binyılına ait en erken kültür kalıntıları Teselya'da karşımıza çıkmaktadır. Teselya'daki tarımsal köy niteliği taşıyan bu kültürlerin adı Sesklo ve Dimini'dir. Sesklo kültürü köyleri ovalarda kurulmuşlardır. Taş temeller üzerinde tahta, kamış ve kerpiçten yapılmış evlerin bir kısmı yuvarlak, bir kısmı dörtgen planlıdır. Sesklo'ya ait alt bir grup ise; iki tahta direkli bir giriş mekânı ve bu mekânın arkasında, içinde bir ocak bulunan bir veya iki odadan oluşan konutlardır.¹⁹ Bu yapılar 2. binyılda gelişmiş bir şekilde karşımıza çıkacak olan "Megaron" ev tipinin öncüsü sayılmaktadır. Bazı evlerde düz çatıları desteklemek üzere duvarların iç cephelerinin önüne, Anadolu'da Hacılar da olduğu gibi tahta direkler yerleştirilmiştir.

Dimini kültürü (Teselya B) 3. binin ilk yarısına denk gelen Geç Neolitik dönemi kapsamaktadır (Resim 7 - 8). Sesklo'dan farklı olarak yerleşimin çevresi surlarla kaplı ve yerleşimde büyük şatolar yer almaktadır. Buradan yola çıkarak dönem hakkında kaotik ve savaşların yoğun olduğu bir dönem demek yanlış olmayacaktır. Dimini şatosu, iç içe geçmiş ve düzensiz taşlardan oluşmaktadır. Sur adeta yerleşimi bir çember gibi sarmaktadır. Orta avlunun arka tarafından 12 m. uzunluğunda, arka arkaya sıralanmış bir ön mekân ve iki dörtgen odadan oluşan bir megaron, ön odanın ortasında bir ocak yer almaktadır. O dönem için arkeolojik verilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda çatı tahta direkler ile desteklenmektedir.²⁰

Kısacası, Neolitik dönem bölgelere göre farklılık göstermesiyle birlikte bahsedilen tüm bölgelerde genel hatlarıyla aynı nitelikte konut mimarisi Neolitik dönem sonuna kadar varlığını devam ettirmektedir. PPNA evresinde (Çanak Çömleksiz Neolitik); çukur tabanlı, yuvarlak planlı, dal örgü tekniği ile yapılan, yoğun iş gücü gerektirmeyen basit yapıda kulübelere gelişen teknoloji ve nüfus artışı ile birlikte iş bölümü" gibi birçok etkene bağlı olarak değişime uğrar. Neolitik dönemin geç evrelerinde oval yapı formundan dörtgen planlı yapı formuna geçildiğini görmekteyiz ve hücresel doku yavaş yavaş birbirinden ayrılarak konutlar da bir tekilleşme söz konusudur. Dörtgen planlı yapılar yer yer eklemeler yapılarak büyütülür ve işlevlerine göre depo, işlik, fırın, ocak gibi unsurların bulunduğu birden fazla odaya sahip; taş

¹⁸ Mansel 1961, 18-20.

¹⁹ A.g.e, 13.

²⁰ A.g.e, 15.

temelli konutlara dönüşmektedir. Anadolu'da 6. ve 7. binyıla tarihlenen çanak çömleksiz Neolitik dönemde Halan Çemi, Çayönü, Çatalhöyük gibi yerleşmelerin erken dönemlerde obsidyen ticaretine başladığı arkeolojik verilerle kanıtlanmıştır.²¹ Taş ve maden kullanımı Neolitik dönemde görüyor olsak da esas olarak bir sonraki çağ da yani Kalkolitik Çağ'da kullanılmıştır.

Kalkolitik Çağ'da öne çıkan ve kent kültürünün oluşmasına katkıda bulunan Mezopotamya Bölgesi Kalkolitik Çağ konut tiplerini Halaf, Obeid ve Uruk kültürleri üzerinden incelemek mümkündür (Resim 10). Güneydoğu Anadolu'da, Cavi Tarlası (Şanlıurfa) gibi yerleşmelerde 6. bin yıl ortalarından beri görülen; dörtgen ve yuvarlak yapıları birleştiren "dromoslu tholos" konutlar mevcuttur.²² Halaf Kültürü'nde gördüğümüz bu yapı planı zaman içerisinde dörtgenleşir (Resim 11). 6. binyılın sonunda Tülintepe'de gelişkin dörtgen planlı konutlar görülür. Büyük avlular çevresinde düzenlenmiş bu çok odalı ve işliğe sahip konutlar, hayvancılıkla birleşmiş gelişen bir tarım ekonomisinin göstergesidir. Sümer öncesi Uruk kültürünün temsilcisi olan Obeyd (Uruk) kültürü, Basra Körfezi'nden Fırat'ın havzası boyunca kuzeye doğru varlığını göstermektedir.²³ Değirmentepe'de (Malatya), Obeyd kültürü özellikleri taşıyan yapılar mevcuttur.²⁴ Bunlar ortası avlulu, iki yanı kanatlı ve iki katlı yapılardır. Orta avlu, günlük işlerin merkezi aynı zamanda da bir konut hem de tapınak işlevi taşıdığı düşünülmektedir.²⁵ Fırat nehri kıyısındaki yerleşmelerin yoğun bir ticaret yaptığını ve bölgenin gitgide merkezi bir idare ve bununla birlikte bir kentleşme sürecine gidildiği görülmektedir.²⁶ Geç Kalkolitik dönemde Beycesultan'da en erken megaroid yapı ile karşılaşmaktayız.²⁷ Taş temelli dikdörtgen planlı inşa edilen yapı, kapı önü sundurması izlenimi veren, iki bölümden oluşur (Resim 12).²⁸ Uzun dikdörtgen planlı yapılar, düz damlı ve tek odalıdır. Yapı içerisinde ele geçen buluntular ocağın merkezi konumda oluşu ve yapı malzemelerinin boyutları yapının bir konut olarak kullanıldığını göstermektedir.

---

²¹ Acar 1996, 384–386.

²² A.g.e, 387.

²³ A.g.e, 388.

²⁴ A.g.e, 288.

²⁵ Frangipane 2002, 127.

²⁶ Frangipane 2002, 132–133.

²⁷ Werner 1993, 6.

²⁸ Naumann 1991, 104–111.

Kalkolitik Çağı özetlemek gerekirse bu süreç içerisinde çoğunlukla dörtgen formlu, taş temelli veya doğrudan zemin üzerine kerpiç duvarlı, içlerinde fırın ocak ve depolama alanları gibi unsurların bulunduğu konutlar yer almaktadır.²⁹ Ticaret ağının sistemleşmesi ve yerleşim alanlarını kent niteliği kazanması bu süreç içerisinde gerçekleşir. Yazının icadı ile de üretilecek olan ürünlerin hammaddelerinin temini için uzun mesafeli ticaretten de bu süreç içerisinde kaçınılmamıştır.³⁰ Tüm bu gelişmeler toplum içerisindeki sınıfsal bir ayrımı doğurmaktadır. Yönetici sınıfındaki kişilerin yaşam alanlarında belirgin değişiklikler meydana gelir. Megaron olarak adlandırdığımız ve Yunan Tapınak Mimarisinin kökenini oluşturan yapı tipi ile de bu dönem içerisinde karşılaşmaktayız³¹

Tunç Çağı (3000 - 1200) ile birlikte birçok bölgede toplumsal tabakalaşmanın iyice kendini gösterdiğini ve aynı sosyal statüye sahip insanların aynı mahallelerde yoğunlaştığı görülmektedir.³² Tunç Çağı bölgesel olarak değişiklik göstermekle birlikte ticaretin yaygınlaşmasıyla yerleşimler arası kültürel etkileşimler de artar. Doğu Anadolu ve Mezopotamya mimarisinde, yapı malzemesi olarak kerpiç kullanımı devam eder. En erken veriler Hassek Höyük 'den gelmekte 2900 - 2700 yılları arasında 4 - 1 tabakalarında, tek odalı kerpiçten yapılar ele geçmiştir.³³ Bu dönem içerisinde Batı Anadolu'da Troia, Thermi, Poliochni V yerleşmeleri, İç Anadolu'da Beycesultan, Güneybatı Anadolu'da Karataş yerleşmeleri genel hatlarıyla ortak özelliklere sahip mimari yapılar mevcuttur. Orta Anadolu ve Batı Anadolu'daki konutlar farklı tip olarak tanımlansa da genel hatlarıyla benzerlik taşımaktadırlar. Farklı oldukları nokta ise; kat farkıdır. Batı Anadolu'da megaron planlı yapılar tek katlı olarak kullanılmakta, Orta Anadolu'da ise çok katlı konutlarla karşılaşmaktayız. Taş temel üzerine kerpiç üst yapı geleneği devam etmektedir.³⁴

Batı Anadolu'da Tunç Çağı konutlarını üç ana yapı grubuna ayırabiliriz. Bunlardan birincisi, 4. binde Beycesultan'da görülen megaron tipi yapılarıdır. Tekilleşme burada da görülmekte, birbirinden bağımsız olarak inşa edilmiş yapılar mevcuttur. Bunların apsisli örnekleri de karşımıza çıkmaktadır. İkincisi, çoğunlukla

---

²⁹ Frangipane 2002, 180–207

³⁰ Diamond 2002, 281

³¹ Esirgemez 2009, 39.

³² Aktüre 1994, 126–129.

³³ Behm – Blancke 2011, 142.

³⁴ Naumann 1975, 502.

Kıta Yunanistan'da karşımıza çıkan ince uzun evlerdir. Ortak duvarlar ve birleşik düzende, düz damlı yapılar sonraki dönemde Batı Anadolu'da Smyrna, Kolophon, Klazomenai ve Priene'de prostas plan tipi olarak karşımıza çıkacaktır. Üçüncü grup, Anadolu'da yalnızca Liman Tepe'de gördüğümüz koridorlu plan tipidir.³⁵ Orta ve Doğu Anadolu'da çoğunlukla dikdörtgen ve yatay eklemeli, taş temel, kerpiç duvarlı konutlar ile karşılaşmaktayız.³⁶

Kıta Yunanistan'da 3. binyıldan itibaren konutlar dikdörtgen planlı, doğrudan sokağa açılan büyük ana oda ve arkasında daha küçük boyutlu bir odadan oluşmaktadır. Orta Tunç Çağ ile ön tarafta bir portiko eklendiğini görmekteyiz. Bu uzun plan ara duvarlarla birkaç parçaya bölünmektedir. Kıta Yunanistan'a apsidal planlı yapıların 2. binden sonra göçmenler tarafından kültürel etkileşim sonucunda geldiği ve yaygınlaştığı düşünülmektedir.³⁷ Geç Tunç Çağı ile Anakara Yunanistan da Minos Uygarlığının etkileri görülmeye başlar. Minos uygarlığının bir etkisi olarak görülen apsidal konutların boyu kısa tutulmuştur.³⁸ Bu dönem içerisinde sadece megaronlar kullanılmamış bununla birlikte ahşap ve ince dallardan, oval veya dikdörtgen kulübelere de inşa edilir.³⁹ Bunların yanı sıra 13.yy.'da saray planlarının ortasında ocak bulunan megaron tarzında yapılar olduğu görülmektedir. Tiryns'deki Myken sarayında megaron bir ana oda, küçük bir ön oda ve bunun önündeki portikodan oluşmaktadır (Resim 13).⁴⁰ Planlarda baskın konuma sahip olan bu megaron güneyde dikdörtgen bir iç avluya açılmaktadır. Megaronun doğu ve batısında Minos etkisi ile inşa edildiği düşünülen daha karmaşık planlı küçük odalar yer almaktadır.⁴¹ Girit'te Knossos (Resim 14), Phaistos ve Malia'da önemli saray yapıları 2. binden itibaren karşımıza çıkmaktadır.⁴² Adalar da artan ticaret ağı (özellikle bakır ve kalay) ve coğrafi konumu nedeniyle ticaretin önemli bir durak noktası haline gelir. Bu dönem içerisinde sarayların içerisinde birçok küçük odadan oluşan avlulu plan hâkimdir. Saraylar içerisinde silolar, ambarlar ve çok sayıda oda, zanaatkarlar için atölyeler ve kanalizasyon sistemleri yer

---

³⁵ Erkanal 1996, 70–72.

³⁶ Gönül 2008, 6–7.

³⁷ Lawrence 1996, 9–14.

³⁸ Gönül 2008, 7.

³⁹ A.g.e, 7.

⁴⁰ Lawrence 1996, 57.

⁴¹ Lawrence 1996, 57

⁴² Dinsmoor 1989, 4.

almaktadır⁴³ Işık problemini çözmek için ise bazı odalar arasında üstü açık boşluklar bırakılmıştır.⁴⁴ 1700 - 1400 yılları arasında yeni saraylar dönemine geçilir ikinci saraylar dönemi de diyebileceğimiz bu süreç yöneticinin yaşadığı saray yapısı aynı zaman da üretim ve dini ritüellerin gerçekleştiği bir merkez, depolama alanı ve yaşam alanı olan büyük bir kompleks halini alır.⁴⁵ Knossos kenti, 1400'lere kadar güçlü bir merkezdir. Bu bölgede ki mimari yapıları Yakınoğu örnekleriyle karşılaştırdığımızda anıtsallığın yerine, işlevselliğin ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Konutlar birbirlerine yakın inşa edilmiş bununla birlikte ortak kullanıma yönelik olan açık alanlar sarayın çevresinde yer almaktadır.

Tunç Çağı'nı özetlemek gerekirse, Kıta Yunanistan'da bir ana oda olmak üzere ard arda dizilmiş odalardan oluşan ve bazen önünde bir sundurma bulunan konutlar yaygın olarak görülmektedir. Orta Tunç Çağı'na geldiğimiz de bu yapı tipinin arka odası apsidal bir şekil alır. Girit'te ise Kıta Yunanistan' a göre daha kısa ve geniş konutlar yer almaktadır. Girit'teki bu kısa ve geniş olan konut tipi 1600'lerden sonra Kıta Yunanistan'ı etkilemiş ve Yunanistan da buna benzer yapılar görülmektedir. Myken döneminde konutlar arka arkaya dizilmiş bir portiko, bir ön oda, bir ana oda ve küçük bir arka odadan oluşmaktadır. Saray mimarisini asıl planı ise dikdörtgen planlı avlunun kuzeyinde planın hâkim unsuru konumunda bulunan megaron ve onun arkasında yer alan Minos etkisi ile şekillenmiş olan çok sayıda küçük boyutlu odalardır.

---

⁴³ Dinsmoor 1989, 4.

⁴⁴ Aktüre 2003, 24-26.

⁴⁵ Aktüre 2003, 26.

2. ESKİ SMYRNA'NIN KONUMU VE ARAŞTIRMA TARİHİ

Eski Smyrna Kenti, İzmir ili, Bayraklı ilçesinde, bugünkü adı Tepekule (eskiden Hacı Mutzo) olan bir tepecik üzerinde yer almaktadır (Resim 15 - 16). Bayraklı höyüğü olarak da bilinen Eski Smyrna'nın kurulmuş olduğu yaklaşık 365 x 250 m. ölçülerindeki bu tepe, Sipylos Dağı'nın güneybatıya uzanan alçak, kayalık bir burun üzerindedir. Bu kayalığın üzerindeki yerleşimin, şimdilik 3. binyıla kadar gittiği bilinmektedir.⁴⁶ Antik dönemde batısı ile güneyi denizle çevrili küçük yarım adacıktır (Resim15). Son yüzyıllar boyunca Meles Irmağı ile Sipylos (Yamanlar) dağından gelen sellerin getirdikleri mil ile bugünkü Bornova ovası oluşmuştur ve yarım adacık bir tepe haline dönüşmüştür.⁴⁷

Kent hakkında antik yazarlardan bazı bilgiler edinmekteyiz. Bunlar arasında Herodotos, Aristeides, Strabon ve Stephanos Byzantion yer alır.⁴⁸

Antik kaynaklar içerisinde Smyrna'dan en çok bahseden antik yazar Herodotos'tur. Herodotos ilk olarak Gyges'in tahta çıktıktan sonra Miletos ve Smyrna üzerine bir ordu gönderdiğinden bahsetmektedir. Alyettes 'in Kimmerleri Asya'dan sürdüğünü, Smyrna'yı ele geçirdiğini bununla birlikte Smyrna'ya Kolophon'un bir koloni gönderdiğinden ve Lydialıların on sekiz yıl kıtlık yaşadıklarını ve Lydia kralının Lydialıları ikiye ayırdıklarından bahsetmektedir; "Kim gidecek, kim kalacak kura çekilsin" diyerek, kura sonucu Lydia'da kalacak olanları yine kralın hükmü altında olacağını, Lydia'dan ayrılmak zorunda olanların başına da oğlu Tyrsenos'un geçeceğini belirtir. Ülkeden ayrılanların Smyrna'ya gittiklerini ve orada gemiler edindiklerini, işlerine yarayacak şeyleri gemilere yüklediklerinden, bir yurt edinme gayesiyle denizlerde kıyı kıyı dolandıktan sonra Umbria'ya yerleştiklerini aktarmaktadır.

Smyrna'nın on iki İon kenti içerisinde yer aldığını ve Aiolların Smyrnayı kaybettiğinden bahsetmekte bununla birlikte Smyrna'ya sığınan sürgün olan Kolophonların, Smyrnalıların Dionysos Bayramı kutlamak için surların dışına çıktıkları zamanı bekleyip, sonrasında şehrin kapılarını kapatıp kenti ele geçirdiklerini belirtmektedir. Sonrasında da Aiolların yardıma koştuğu ve İonlar ile Aioller arasında

⁴⁶ Akurgal 1993, 40; Akurgal 1997, 12-13; Cadoux 2003, 94-95; Doğer 2006, 83-85.

⁴⁷ Doğer 2006, 14-23.

⁴⁸ Herodotos I.14, I.16, I.94, I.143, I.149, I.150, II.106; Strabon, XIV. 147-148, XIV. 1-4, XIV. 1-37; Akurgal 1993, 1; Aristeides I.371 -372; Doğer 2011, 56, 59.

anlaşma yapıldığını; İonların taşınabilir tüm eşyayı geri vereceklerini ve Aiolleri'nde bunları alıp Smyrna'dan çıkacaklarını anlatmaktadır.

Kent hakkındaki en ayrıntılı bilgileri ise Strabon'un Coğrafya isimli eserinde bulmaktayız.⁴⁹ Strabon; Ephesos'taki Smyrna ile Eski Smyrna'nın birbirlerine göre konumlarından söz ederek Eski Smyrna'nın kendi zamanındaki (Ephesos'taki Smyrna'dan bahsetmekte) Smyrna'dan yirmi stadion uzaklıkta, körfezin en doğusunda olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Smyrna'nın bir Aiol şehrinden nasıl İon birliğine girdiğini, nasıl kent adı olarak kullanılmaya başladığını, Eski ve Yeni Smyrna'nın konum ayrılıklarını aktarmaktadır.

Strabon "Coğrafya" adlı eserinde Smyrna'nın İon birliğine girişi ile ilgili bilgiler vermektedir.⁵⁰ Strabon: *"İşte bunlar on iki İon kentidir. Fakat daha sonra Smyrna, Ephesoslular tarafından İon birliğine girmesine inandırılarak bunlara katıldı. Eskiden Ephesos'a da Smyrna dendiği zamanlarda, Ephesoslular ve Smyrnalılar komşuydular. Kallinos bir yerde, Ephesoslular yerine Smyrnalılar der. Zeus'a duasında olduğu gibi : "Smyrnalılara merhamet et", "Smyrnalıların, güzel öküz butlarını daima senin için yakarak adak sunduklarını unutma"* sözleri Smyrna'nın İon birliğine girdiğini göstermektedir.

Strabon; Smyrnalıların Ephesos'dan ayrılmak istemelerini de aktarmaktadır.⁵¹ Strabon, Smyrna'nın Ephesos'u ele geçiren bir amazon olduğunu ve kentin adının da söz konusu amazondan geldiğini belirtmektedir. Ayrıca Ephesoslulardan ayrılmak isteyen Smyrnalılar'ın ise, Eski Smyrna'ya (Bayraklı) geldiklerini ve burada o dönemde Lelegler'in yaşadığını belirtmektedir. Smyrnalıların Lelegleri sürerek bugünkü Smyrna'dan yaklaşık yirmi stadia kadar uzakta olan Eski Smyrna'yı kurduklarını eklemektedir. Fakat sonradan Aiolisliler tarafından buradan kovulan Smyrnalılar Kolophon'a sığındılar ve sonra Kolophonlularla birlikte ülkelerine dönerek onu geri aldılar.⁵²

Strabon özellikle Smyrna'nın konumu ile ilgili detaylı bilgiler aktarmaktadır.⁵³ *"Bundan sonra şimdiki Smyrna'dan yirmi stadia uzaklıkta olan Eski Smyrna'nın bulunduğu diğer bir körfeze gelinir. Smyrna Lydialılar tarafından yerle bir edildikten*

⁴⁹ Strabon XIV, 1-4, 37, 147-148.

⁵⁰ Strabon XIV, 147-148.

⁵¹ Strabon XIV, 1-4, 37, 147-148.

⁵² Strabon XIV, 1-4, 147-148

⁵³ Strabon XIV1-4, 37, 147-148.

sonra, halkı dört yüz yıl kadar köylerde yaşamaya devam ettiler. Önce Antigonos daha sonra da Lysimakhos tarafından bir kentte toplu olarak yerleştirildiler ve kentleri şimdiki kentlerin en güzelidir. Kentin bir parçası tepededir ve surla çevrilidir, fakat büyük kısmı ovada limanın Metroon'un ve Gymnasion'un yakınındadır. Kentin caddelere ayrılışı özel bir şekilde düzenlenmiştir. Bunlar birbirlerine olabildiği kadar dar dik doğrular şeklindedir ve taşlarla döşenmiştir, alt ve üst katları bulunan geniş portikler vardır bir de içinde Homeros'un Ksoanon'u bulunan Homereion adı verilen dört katlı portik bulunur. Bu nedenle Smyrnalılar Homeros üzerinde özellikle hak iddia ederler ve gerçekten de kentin bir tip tunç sikkesi Homereion adını taşır. Meles nehri surlarının yakınından akar, kent diğer kuruluşlarının yanı sıra bir de kapatılabilen bir limana sahiptir. Fakat kentin hiç de küçük olmayan bir kusuru vardır. Bu kusur mühendislerin yaptığı işten ötürüdür. Şöyle ki; caddeleri döşedikleri zaman yer altında kanal sistemi yapmamışlardır; pislik yüzeye yayılır ve özellikle yağmur sırasında caddeler üzerine boşalır.”

Aristeides (2.yy), İkinci kentin kendi zamanındaki Smyrna ile Sipylos Tepesi arasında yer aldığından söz etmektedir.⁵⁴

Byzantionlu Stephanos (M.S 6.yy) ise kendinden önceki antik yazarlardan etkilenmiş olması muhtemeldir ki ilk kez Tantalos'un kurup yönettiği Smyrna'dan bahsetmektedir. Bununla birlikte Byzantion, Smyrna ve Amazonlar arasındaki bağlantı hakkında bilgi vermektedir.⁵⁵

Hiç şüphesiz ki Eski Smyrna antik kentinin keşfedilmesinde en büyük rolü oynayan gezginlerdir. İlk olarak 15. yy'ın başı itibariyle Avrupalı gezginler Smyrna ile ilgili bilgiler ve kentte görülen kalıntılar ile ilgili açıklamalar yayınlarlar. İzmir'in konumu, doğası ve Ortaçağ'daki önemi nedeniyle çok erken dönemlerden beri gezginlerin uğrak yeri haline gelir.⁵⁶ Rönesans fikrinin de öncüsü olan 15.yy gezgini Anconalı Cyriacus, 1431 yılında İzmir'e gelir. Cyriacus'un fazla sayıda antik kalıntıyı inceler bununla birlikte İzmir hakkında yazdıklarının kaybolduğu belirtilmektedir.⁵⁷

---

⁵⁴ Aristeides I.371-372.

⁵⁵ Doğer 2011, 56, 59

⁵⁶ Tanrıver 2017b, 68.

⁵⁷ A.g.e

Kentin limanında, Smyrna'nın Homores'un vatani olduğunu aktaran bir sütun üzerinde bir epigram bulunduğu aktarılmaktadır.⁵⁸ Eski Smyrna 17. yy'da da eski eser meraklısı batılı gezginlerin uğrak noktası haline gelir.⁵⁹ Kentte araştırma yapan gezginler arasında Jean - Baptiste Tavernier, Jean Thevenot, Antoine Galland ve Jacop Spon yer almaktadır.⁶⁰ İlk olarak 1675 ve sonrasında 1678, 1680, 1685, 1688 yıllarında İzmir'e Fransa kralının eski eser koleksiyonuna yeni parçalar eklemek amacıyla gelen Fransız gezgin Galland, Jacob Spon 'a yazdığı mektup içerisinde, bulduğu heykellerin nasıl kolayca ele geçirilebileceğini anlatmaktadır.⁶¹ Bu kanıt Galland'ın yeni bilgiler ortaya çıkarmaktan ziyade koleksiyonuna yeni eserler katmak amacıyla geldiğinin bir göstergesidir.⁶²

18.yy'da İngiltere'de eski kültürleri araştırmak için kurulan Dilettanti Topluluğu (Society of Dilettanti), Akdeniz dünyasında araştırmaları arttırır ve İzmir'de de daha detaylı araştırmalar yapar. Joseph Pitton de Tournefort (Fransız botanikçi), İngiliz Richard Pococke ve Richard Chandler'in de bize Eski Smyrna ile ilgili de önemli veriler vermektedir.⁶³ 1739 yılında Yamanlar Dağı'nda araştırma yapan Richard Pococke, Bornova'nın batısındaki yamaçlarda saptadığı tümülüslerden kısaca bahsetmektedir.⁶⁴ Onun dışında Richard Chandler, Pococke'nin bahsettiği mezarları biraz daha ayrıntılı inceler.⁶⁵ Bununla birlikte gezi notları içerisinde farklı bir versiyonu da vardır ve bu versiyon içinde Sipylos'un Smyrna 'ya yakın kısmında Tantalos devrinde bir yerleşim olduğunu da belirtmektedir.⁶⁶

Smyrna'nın Araştırma Tarihi; Avusturyalı arkeologlar Franz ve Helene Miltner tarafından 1930 yılında yapılan kısa süreli bir kazı çalışması olmuştur.⁶⁷ İlk sistemli kazı 1948 yılında; Atina İngiliz Arkeoloji Enstitüsü ile Ankara Üniversitesinin ortak kazısı olan J.M. Cook ve E.Akurgal başkanlığında başlamıştır.⁶⁸ 1951 yılına kadar süren bu çalışmalar höyükteki tabakalanmanın anlaşılması dışında, Hellen kavimlerinin

---

⁵⁸ Tanrıver 2017b, 69-70.

⁵⁹ Tanrıver 2017b, 69-70.

⁶⁰ A.g.e, 68.

⁶¹ A.g.e, 69.

⁶² A.g.e, 68.

⁶³ Chandler 1871, 80-81.

⁶⁴ Tanrıver 2017b, 68.

⁶⁵ Chandler 1871, 80-81.

⁶⁶ Tanrıver 2017b, 69.

⁶⁷ Miltner 1922, 127-189; Akurgal 1950, 1-2; Cook 1958/1959, 7.

⁶⁸ Akurgal 1950, 4; Cook 1958, 9; Akurgal 1993, 45; Akurgal 1997, 13.

Anadolu'ya gerçekleştirdikleri ilk göçlerin tarihinin araştırılması açısından da önemli sonuçlar vermektedir.⁶⁹

Batı Anadolu'nun en erken Yunan Tapınağı olan Athena Tapınağı; Geometrik ve Arkaik döneme ait mimari kalıntılar ve kent savunma sistemi bu ilk kazıların önemli mimari buluntularıdır. İkinci dönem Smyrna kazıları 1966 - 1992 yılları arasında Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal başkanlığında gerçekleştirilmiştir. Bayraklı Höyüğünde Geometrik, Arkaik ve Klasik dönemlere ait yerleşme katları daha ayrıntılı olarak araştırılmıştır ve 11.yy - 4.yy arasında tarihlenen kesintisiz on yerleşme katı saptanmaktadır.⁷⁰ Eski Smyrna'daki üçüncü dönem çalışmaları Prof. Dr. Meral Akurgal başkanlığında 1993 - 2013 yıllarında sürdürülmüştür. Bu çalışmalarda kent içindeki bazı alanların yanı sıra esas olarak kent surları ve kentin kapılarının araştırılmalarına ağırlık verilmiştir.⁷¹ Kentteki kazılar 2014 yılından itibaren Ege Üniversitesi adına Prof. Dr. Cumhur Tanrıver tarafından yürütülmektedir.⁷²

---

⁶⁹ Tanrıver 2016, 95.

⁷⁰ Akurgal 1950, 4; Cook 1958/1959, 9; Akurgal 1993, 45, 48-49; Akurgal 1996, 131-135; Akurgal 1997, 13.

⁷¹ Akurgal 1996, 27-36; Akurgal 1998, 755-762; Akurgal 2012, 127-146.

⁷² Tanrıver 2016, 96.

3. ESKİ SMYRNA'DA KONUT MİMARİSİNİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

3.1.TUNÇ ÇAĞI (3000 - 1050)

Eski Smyrna Tunç Çağı ile ilgili erken dönem verilerinin çoğunluğu İngiliz - Türk ortaklığında gerçekleşen ilk dönem kazılara aittir. Elimizdeki veriler yerleşimin 3. binyıla kadar geriye gittiğini göstermektedir.⁷³ Eski Smyrna, Tunç Çağı'na ait kapsamlı veri sunmaktan şu an için uzak olduğu görülmektedir.⁷⁴ Höyüğün kayalık yapıya sahip olan güneybatı eteğinde yer alan E açması içerisinde erken dönemlere ait yerleşim mevcuttur. Akurgal tarafından bu tabaka "Bayraklı I" olarak adlandırılmaktadır. Sadece E açması I. tabaka yerleşimi, üç yapı katından oluşmaktadır. 1. ve 2. yapı katları 3. binyıla, 3. yapı katı ise 2. binyıla tarihlenmektedir.⁷⁵

Tunç Çağına ait mimari yapılar; taş temel üzerine kerpiç duvar ve tabanı sıvalı yapılardır. Bayraklı II. tabaka ise 2. binyıla tarihlenmektedir.⁷⁶ A,B ve H açmalarında da Tunç Çağına veriler mevcuttur.⁷⁷ E. Akurgal 'a göre A ve B açmalarından ele geçen 2. binyılın çanak çömleği Hitit ve Orta Anadolu kültürleri ile benzerlik göstermekte, I tabakadan ele geçen çanak çömlek de Troia I ve II örnekleriyle benzer olduğunu ileri sürer.⁷⁸

Batı Anadolu'da çalışan N. Bayne doktora tezi kapsamında konuyu ele almaktadır. İngiliz kazı raporlarında yola çıkarak değerlendirmelerde bulunmaktadır. Eski Smyrna'nın 2. binyıla ait mimari verileri B ve H açmasından elde edilmektedir.⁷⁹ B açmasında toplam 14 yapı katı bulunduğu bununla birlikte en alttaki üç yapı katının Erken Tunç Çağı'na tarihlendiği belirtilmektedir.⁸⁰ Bayne' e göre, 4 - 9 arasındaki yapı katlarının tahıl depolama ile ilişkilendirildiğini, 5. yapı katı ile ilk kez teras sisteminin ortaya çıktığını aktarır. 7. yapı katının olduğu bölümde ise bir kent duvarının inşa edildiği belirtilmektedir. 10 ve 14. yapı katları ile ilgili olarak da önünde açık bir avlusu olan taş temelli, kerpiç duvarlı, dörtgen planlı evlerin olduğu ifade edilir. Bununla

⁷³ Cook 1958, 9; Akurgal 1993, 45; Akurgal 1997, 4.

⁷⁴ Erdem - Tanrıver 2016, 2.

⁷⁵ A.g.e

⁷⁶ Akurgal 1993, 45; Akurgal 1997, 4;

⁷⁷ Erdem - Tanrıver 2016, 2.

⁷⁸ Akurgal 1997, 5-8.

⁷⁹ Erdem - Tanrıver 2016, 2

⁸⁰ Bayne 2000, 61-82.

birlikte Bayne bu dönemin sonuna dair herhangi bir istila veya yangın izinin bulunmadığını da özellikle belirtmektedir.⁸¹ H açmasından elde ettiği veriler ise; açmanın bilinen en erken tarihini Erken Demir Çağı'ndan (1050) olduğunu ve Akurgal bu tabakanın da altında kazı çalışmaları yapıldığını fakat yayınlanmadığı için şu an bilinen en erken tarih 1050 den farklı bir tarihe verilememektedir⁸². Ayrıca Akurgal, H açmasında bulunduğu ifade edilen pişmiş toprak bir dümbeleğin Beycesultan paralellere göre 16.yy'a tarihlendiği belirtmiş, fakat bunun dışında farklı bir bilgi yer almamaktadır.⁸³

Sonuç olarak, Eski Smyrna 'da Protohistorik dönem yerleşmesi Tunç Çağı olarak tanımlanmaktadır ve 3000 - 1050 yılları arasına tarihlendirilmektedir. Eski Smyrna da Tunç Çağı görüldüğü üzere; Erken, Orta ve Geç Tunç Çağı olmak üzere ayrılmaktadır. Tunç Çağı'na ait yeni dönem kazılarında H açmasında 3 tabaka tespit edilmiştir.⁸⁴ I. tabaka en üstte yer alır ve toprak yüzeyinin hemen altında yer alır bu tabaka da kuzey-güney yönünde uzanan ve ortasında bir kapı geçidi yer alan, iri taşlarla örülmüş olan, 2.20 m. uzunluğunda iki sıralı bir duvar ile bu duvar hattının kuzeybatısında duvara dayanan, bir pithosu çevreleyen taş dolgu yer almaktadır(Resim 18 – 19).⁸⁵ H açmasında II. tabakadan ise kerpiç fırın, aynı açmanın güneydoğusu köşesinde 5.38 m. Seviyesinde bulunan 120 x 90 cm. ölçülerindeki bu fırının güney cepleri yer almaktadır. II. tabaka, I. tabakanın taş duvarları nedeni ile tahrip görmüştür. III. tabakadan elde edilen mimari veriler ise kerpiç bir fırın ile tabanı kille sıvalı kerpiç bir tekeden oluşmaktadır (Resim 20). Bununla birlikte tüm bu verilerin çok sınırlı bir alandan elde edildiği de unutulmalıdır (5x5 m.).⁸⁶ 2015-2018 yılları arasındaki çalışmalarda beş tabaka tespit edilmiştir.⁸⁷ I. tabaka içerisinde pithos ve pithosu çevreleyen taşlı alan, 1 nolu mekan, 1 nolu mekan güneyindeki kireç taban Geç Tunç Çağı'nın geç evresine verilmektedir. II. tabaka, kerpiç fırın, pithos, ocak, kerpiç bir platform, silo ve pithos gövdesi ise Geç Tunç Çağı'nın erken evresine verilir. III. tabakada yine kerpiç bir fırın ve bu sefer kerpiç bir de tekne yer almaktadır. Bu

---

⁸¹ Bayne 2000, 61-82.

⁸² Erdem - Tanrıver 2016, 3

⁸³ Akurgal 1993, Lev.2.

⁸⁴ Erdem - Tanrıver 2016, 3

⁸⁵ A.g.e

⁸⁶ A.g.e, 2.

⁸⁷ Erdem - Tanrıver 2016, 3-4; Doç. Dr. Aylin Erdem'e ile sözlü olarak son dönem verileri hakkında görüşüldü.

tabakada yine Geç Tunç ağı'nın geç evresine tarihlendirilmektedir.⁸⁸ IV. Tabaka, dörtgen planlı taş temelli yapı ve silolar yer alır Orta Tunç ağı erken evreye tarihlenmektedir. V. tabaka kerpiç tekne ve taş döşeme Erken Tunç ağından-Orta Tunç ağına geçiş olarak tespit edilir. 2018 yılında yapılan çalışmalarda Batı Amasından elde edilen veriler doğrultusunda 3. binyıla verebileceğimiz ana kayaya dayandırılmış bir mimari unsur mevcuttur. İki uzun taş temelli duvar olarak nitelendirebileceğimiz mimari yapılar ve bu duvarın hemen önünde bir de kerpiç döküntü yer almaktadır. Net olmamakla birlikte bunun bir çatı döküntüsü olabileceği düşünülmektedir. Gelecek dönem kazılarında ise bu iki taş temelli birbirine paralel şekilde duran duvarların uzun bir megaron yapı mı değil mi bu sorular ışığında araştırmalar devam edecektir.

---

⁸⁸ Erdem - Tanrıver 2016, 3-4.

3.2.PROTOGEOMETRİK DÖNEM (1050 - 875)

Anadolu'da 1800 – 1200 yıllarında yazı kullanılmakta ve o yıllar tarihi çağ olarak adlandırılmaktadır. Ancak 1200'lerde Troia VII a ve Hitit başkenti Hattuşaş'ın Balkanlar üzerinden gelen kavimler tarafından tahrip edilmesi sonucunda Orta ve Batı Anadolu yeniden yazısız bir çağa, bu kez Demir Çağına girer. Hellas'tan göç eden Dorlar, İonlar ve Aioller Batı Anadolu kıyılarında yerleşim kurarlar izlerini en iyi takip ettiğimiz kentlerden biri Eski Smyrna'dır.⁸⁹ Bununla birlikte Bayraklı Höyüğü'nün 1050 tarihinde kurulmaya başlayan yerleşmenin Hellas kökenli olduğu anlaşılmaktadır. Bu göçler sonucunda 900'lere kadar geleneksel yöntemleri kullanan topluluklar bu tarihten sonra yerleşik düzene tekrar geçerler ve bununla birlikte inşa teknolojisi gelişim gösterir; tek odadan kendi içinde işlevi olan çok odalı konutlara geçişi net bir şekilde görebilmekteyiz. Protogeometrik dönemde bu çağ içerisinde yer almaktadır. E.Akurgal bu dönemi Eski Smyrna için 1050- 875 olarak tarihlendirmektedir.

Kazılarda bol miktarda ortaya çıkarılan seramiklerden elde edilen verilerin sonucu olarak Eski Smyrna'da Hellas'tan göç eden İonlar ve Aiollerin yaşadığı bilinmektedir.⁹⁰ Özgünel, Eski Smyrna da onarılarak sağlamlaştırılmış seramik buluntular içerisinde yer alan krater, boyundan kulplu amphora, ve konik kaideli skyphos'u Geç Protogeometriğe tarihlenmektedir.⁹¹ Eski Smyrna çömlekçilerinin gerek biçim gerek bezeme anlamında hem Attikalı çağdaşlarından etkilenerek hem de kendilerine özgü bezeme ve motifler kullanarak bir sentez yarattıklarını belirtmektedir.⁹²

Eski Smyrna'da Oval Ev Protogeometrik dönem içerisine tarihlendirilmektedir. E.Akurgal'a göre Eski Smyrna 'da Protogeometrik yerleşmenin en alt katını E2 karesinde 6.60 – 6.67 m. düzeyinde bulunmuş olan oinokhoe tarihlenmektedir(Resim 21). Bu kap Attika örneklerine bağlı olup Erken Protogeometrik stilin Smyrna temsilcisidir. E.Akurgal'a göre Bayraklı Protogeometrik stilin şimdilik 10. yy'ın ilk yarısına verilmektedir.⁹³ Smyrna'da Protogeometrik yerleşme 1 m. kalınlığındadır.

---

⁸⁹ Aktüre 2003, 120.

⁹⁰ Akurgal 1993, 45.

⁹¹ Özgünel 1979, 487-489.

⁹² A.g.e, 488-493.

⁹³ Akurgal 1997, 15.

Buradaki tabakadan bir adet Erken Protogeometrik oinokhoe ele geçmiştir. Söz konusu tabakanın altında 1050'ye tarihlendirilen Aiol yerleşmesi yer alır.⁹⁴

Oval Ev (925–900) ; Erken Protogeometrik dönem içerisine tarihlenen yapı H çukurunun Protogeometrik yerleşmesinin üçüncü yapı katında gün ışığına çıkarılır. En erken Hellen evi olarak bilinmektedir. Erken Protogeometrik dönem katmanı tahribata uğrayan ve konutların yalnızca duvar döküntülerinin ele geçtiği bir katmandır. Bununla birlikte bu dönem içerisinde planı ve tarihi kesin olarak saptanabilen yapı ise Oval ev'dir (Resim 22-23). Girişi kuzeyde kalan yapı, 7.70 m. de yer alır. 10 metre karelik bir kullanım alanına sahiptir. Smyrna'daki oval ev tek odadan oluşmaktadır.⁹⁵ Yapı kuzey şehir duvarına yakın bir alanda yer almaktadır. Kerpiç duvarları iç düzeyde yumruk büyüklüğünde (bazı yerlerde iki yumruk büyüklüğünde) taşlarla seramik kırıklarından yapılmıştır. 20-25 cm yüksekliğinde düzensiz temel üzerinde oturmaktadır.⁹⁶ Dış yüzde böyle bir temel bulunmamaktadır, orada kerpiçler doğrudan sıkıştırılmış toprak üzerinde yükselmektedir. O dönem için bir ev yapılırken toprak, inşa edilecek yapının planı biçiminde yaklaşık 20 cm. derinliğinde kazılıyor, küçük taşlarla ve seramik kırıkları ile içten temellendirilmekte ve duvarlar bu temel üzerinde örülmektedir.⁹⁷ Akurgal, evin içten içe boyutlarının 2,45-40 m. olup, 87 cm genişliğindeki kapının, kuzey yönde olduğunu belirtmekte, duvarların kerpiç birbirleri üzerine uzunlamasına konulmaları ile örülmüş olduğunu ve sadece 30 cm. kalınlığında olabileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte E.Akurgal kerpiç blokların yağmurdan korunabilmeleri için duvarların dış yüzde ince elenmiş topraktan bir sıva ile kaplı olabileceğini belirtmektedir.⁹⁸ Evin duvarlarının 30 cm kalınlığında yani ince oluşunun, üstünün saz dallarından oluşan bir çatı sistemi olduğunu göstermektedir. Homeros'un İliadası'nda da saz dallarından yapılmış evlerden bahsedilmektedir.⁹⁹ Yapının çevresinde, başka bir buluntuya rastlanılmaması, çevresinin tarımsal faaliyetler için kullanıldığına işaret etmektedir. 1951 yılında yapılan araştırmalarda evin güneyinde, orta eksen üzerinde bir direk deliği ve onun içinde kömürleşmiş ağaç kalıntıları saptanır. Bu gözlemlere göre (Argos, Samos, Zagora ve Mykenai'daki diğer

⁹⁴ Akurgal 1997, 20. Söz konusu tarih Miletos'un da kolonize edildiği tarihle aynıdır.

⁹⁵ Fagerström 1988, 91-92; Akurgal 1997, 16;

⁹⁶ Fagerström 1988, 91-92.

⁹⁷ A.g.e, 91-92

⁹⁸ Akurgal 1997, 16.

⁹⁹ Homeros XXIV, 450-451.

örneklerde olduğu gibi) yapının üç direk yardımı ile taşındığı fikri ileri sürülmektedir.¹⁰⁰ Oval ev gerekli havayı ve ışığı Samos'da bulunmuş ev modelinde de görüldüğü gibi, mahyadaki delikten ya da deliklerden alındığı düşünülmektedir. Oval ev 7.70 m. düzeyde olduğu ve geç Protogeometrik Krater ve Amphoranın bulunduğu kat içerisinde yer aldığı için 10.yy'ın son dörtlüğüne tarihlenmektedir.¹⁰¹

E.Akurgal XLI nolu oda için içerisindeki geçprotogeometrik ocak ve pişmemiş topraktan (kerpiç) pithos gibi arkeolojik veriler nedeni ile yayınlarında Protogeometrik dönem içerisinde buluntuları aktarmaktadır.¹⁰² Yapının mimari verilerini de geometrik dönem içerisinde vermektedir.¹⁰³ XLI nolu oda; H çukurunda 7,90 m. düzeyde bir döşeme de ortaya çıkarılır (Resim 24). XLI nolu oda Geometrik dönemde kullanıma devam etmekte bununla birlikte buluntular ve yapının cepheleri hakkında detaylı bilgi söz konusu değildir.

Sonuç olarak Protogeometrik dönem katmanı tahribata uğrayan ve konutların yalnızca duvar döküntülerinin ele geçtiği bir katmandır. Planı ve tarihi kesin olarak saptanabilen yapılardan biri ise Oval ev'dir. Oval ev tek oda ve kerpiç duvardan oluşmaktadır. Diğer yapı ise XLI nolu yapıdır. Bu yapı ile ilgili olarak kerpiç duvar döküntüleri mevcut olduğu ve yapı içerisinde kerpiçten bir pithos ve irili ufaklı pişmiş topraktan kaplar ve geçprotogeometrik döneme tarihlenen ocak yer almaktadır. Arkeolojik veriler ve bilimsel kaynaklar bu yapının işlik vb. bir amaç ile kullanıldığını göstermektedir.¹⁰⁴ Bununla birlikte bu dönem içerisinde ele geçen Protogeometrik seramiklerde Özgünel'e göre özellikle Attika etkileri görülmektedir.¹⁰⁵

---

¹⁰⁰ Fagerström 1988, 91; Mazarakis 1997, 86-99;

¹⁰¹ Akurgal 1997, 16-17; Mazarakis 1997, 86-99.

¹⁰² Akurgal 1997, 22.

¹⁰³ A.g.e, 23.

¹⁰⁴ Akurgal 1997, 16-20; Fagerström 1988, 92-93; Mazarakis 1997, 99-111.

¹⁰⁵ Özgünel 1979, 487.

3.3 GEOMETRİK DÖNEM (875-825/750-700/640)

Eski Smyrna' da Geometrik dönem konut mimarisi yerel özellikler üzerinden şekillenmektedir. E.Akurgal bu dönemi Eski Smyrna için 875 - 700 olarak tarihlendirmektedir. Geometrik dönem içerisinde oval, apsidal ve dikdörtgen planlı yapılar göze çarpmaktadır. Eski Smyrna konut mimarisinde Geometrik dönemi Erken, Orta ve Geç olmak üzere üç evreye ayırmaktayız. Eski Smyrna'da da bu süreci net bir şekilde görebiliriz. Konut mimarisi ile ilgili verilere geçmeden önce Özgünel'in Eski Smyrna Geometrik seramiği hakkındaki görüşlerini aktarmak yerinde olacaktır. Özgünel, Protogeometrik dönemde olduğu gibi Geometrik dönemde de Attika etkilerinin seramikler üzerinde devam ettiğini belirtmektedir.¹⁰⁶ Özellikle bezeme biçimlerinde bu etkilenme net bir şekilde görülmektedir. Özgünel, Batı Anadolu çömlek atölyelerinde Erken Geometrik dönemde Attika'dan gelen yeni bir bezeme modasının çıktığını öne sürmektedir.¹⁰⁷

Akurgal'a göre Protogeometrik seramikle belgelenmiş olan yerleşmenin üstünde Erken ve Orta Geometrik kaplar kullanılan bir yerleşme katı gelmektedir.¹⁰⁸ Bu yerleşme 7.90-8.90 m. düzeyleri arasında 1 m. kalınlıkta bir yapı katında iki süreç (Erken ve Orta geometrik 875-750) göstermektedir.¹⁰⁹ Bu dönem içerisinde XLI nolu oda kullanılmaya devam eder. XLI nolu yapının ikinci safhası olan bu süreç ise yapı içerisinde bulunmuş olan Orta ve Geç Geometrik döneme tarihlenen krater 750 yıllarına tarihlenmektedir (Resim27).¹¹⁰ Bunun yanı sıra XLVI, XLVII ve XLIX nolu yapılar bu dönem içerisine tarihlendirilmektedir (Resim24-25). Bayraklı Höyüğü cd/ 2-6 plan karelerinde 8 m. düzeyinde ve aynı karelerde 840-850 m. düzeyinde XLI, XLVI, XLVII nolu yapıların duvarları oldukça iyi korunmuş durumdadır. Bu yapılar H çukuru içerisinde ortaya çıkarılmış ve giriş cepheleri kesin plan vermemektedir. Bu yapıların taş temel, çamur tuğla ve üzeri olasılıkla dallar ile örtülü Storehouse denen tek odalı depo yapıları olduğu düşünülmektedir¹¹¹ Bu yapılarda direk bir çatı izi bulunmamaktadır. Bu yapılar içerisinde L1 (875-825) den L2'ye (750) geçişte yangın tabakası bulunmaktadır. XLI, XLVI, XLVII nolu yapıların hepsinin girişleri avlu

¹⁰⁶ Özgünel 1979, 491.

¹⁰⁷ A.g.e, 491.

¹⁰⁸ Akurgal 1997, 22; Özgünel 1979,490-491.

¹⁰⁹ A.g.e, 22.

¹¹⁰ A.g.e, 16-22.

¹¹¹ Fagerström 1988, 93-97.

diyebileceğimiz güneye bakan kısımda yer almaktadır. Yapıların sur duvarına bitişik şekilde inşa edildiği görülmektedir (Resim 25). Kent suruna dayalı olan XLVII nolu yapı içerisinde yoğun yangın tabakası yer almaktadır. Bu yangın tabakasının sur duvarı dolgusuna da yansıdığı görülmektedir.¹¹² XLVII nolu yapı içerisinde 8.30-8.20 m.seviyesinde Erken Geometrik döneme ait Oinokhoe 875-825'e tarihlenmektedir. Buradan yola çıkarak yapı içerisindeki yangın izi sur duvarının dolgusuna yansıdığına göre sur duvarının inşası bu yapının inşasından eskidir.¹¹³ Tüm bu veriler Nicholls ve Cook'un kent duvarının inşası için verdiği tarihi (850) doğrular niteliktedir.

XLI nolu yapı; bu dönemde de kullanımı devam etmektedir. İçten boyutları 4,5 x 8 m. olan odanın mutfak ve çeşitli işlerin yapıldığı bir işlik olduğunu belirtilmektedir.¹¹⁴ Odanın kuzey duvarının hemen kuzeyinde ve ona bitişik durumda dolgu taşları bulunmaktadır. Kuzeye doğru 8 m. genişliğinde olan bu dolgu ortalama 7.80 m. düzeyde başlamaktadır.¹¹⁵ Bu dolgu sura aittir. XLI nolu yapının arka duvarı sur duvarı ile bitişiktir. Güney duvarı yapının yarısı uzunluğunca 110-130 cm. yükseklik göstermektedir. Yapının güney duvarı içten incelendiğinde üç ayrı örgü tipi göze çarpmaktadır. En alt sırada dikine konmuş büyükçe taşlar temeli oluşturmaktadır. Bunları bir tür orthostat olarak adlandırılabilir. XLI nolu yapının birinci safhasının XLVII nolu yapının 8.20 m. düzeydeki safhası ile çağdaş olmakla birlikte bu safha XLVII nolu yapı döşemede ele geçen oinokhoe'nin tarihi ile erken geometrik döneme tarihlenmektedir.¹¹⁶

XLVI nolu yapı; XLI ve XLVI nolu odaların bir duvarı, birincisinin doğu, ikincisinin batı duvarı ortaktır bununla birlikte aralarında kapı mevcut değildir. Yapının kapısı güneydedir. Bu yapı da 8.20.'de, 8.50 m.'de ve 8.90-9.00 m. de olmak üzere üç döşeme izlenir. Söz konusu üç safha oda duvarlarından anlaşılabilir. XLI nolu yapının kuzeyinde görülen 8 m. genişliğindeki kent duvarına ait taş dolgu bu odanın kuzeyinde aynı genişlikte bulunmaktadır.¹¹⁷

XLVII nolu yapı; 8.20 m. düzeyindeki tabanda erken geometrik Oinokhoe ele geçmiştir. 850 yıllarına tarihlenen XVVII nolu yapı bu sayede daha sağlıklı

¹¹² Nicholls 1958-1959a, 120-123; Cook 1958-1959, 13; Akurgal 1997, 26.

¹¹³ Nichols 1958-1959a, 39-42, 120-122; Cook 1958-1959, 13; Akurgal 1997, 26.

¹¹⁴ Akurgal 1997, 23.

¹¹⁵ Akurgal 1997, 23.

¹¹⁶ A.g.e 23-24.

¹¹⁷ A.g.e, 24.

tariflenebilmektedir. Aynı zamanda aynı seviyedeki tabanda yangın tabakası mevcuttur. Yapı kuzey duvarından yoksundur bununla birlikte batı ve doğu duvarları kent duvarına dayanmakta olup, yangın bu bölümdeki kent duvarına da yansımaktadır.¹¹⁸ Birçok parçası ele geçen ve Orta Geometrik stilin sonuna tarihlenen bir kantharos 8.40-8.50 m. seviyesine aittir (Resim 155).¹¹⁹

XLIX nolu yapı; Akurgal'a göre bu yapı biri 8.50 m. diğeri 8.90-9.00 m. de olmak üzere iki süreç saptanmıştır.¹²⁰ XLIX Nolu yapının hem 9.00 m.'deki hem de 8.50 m.'deki tabanında yoğun yangın izlerine rastlanmaktadır. Akurgal'a göre, XLI, XLVII ve XLIX Nolu yapıların hepsi işlik ya da depo türünde yapılar olduğu, kent duvarına dayalı işliklerin(XLI, XLVI, XLVII, XLIX) sahipleri bu XLa, XLIV odalarında yaşamaktadırlar¹²¹

Erken ve Orta Geometrik dönemde duvar işçiliği bir önceki Protogeometrik yerleşmede görülen bazı özellikleri devam ettirir niteliktedir. Örneğin, XLI nolu yapının birinci aşamasında odada duvarlar, oval evde olduğu gibi dış yüzeye göre iç kısımda 20 cm. daha derindedir; bir başka deyişle oda içi döşeme, oda dışı tabanından daha alçakta yer almaktadır.¹²² Erken ve orta geometrik dönem evlerinin duvarları en çok 1.30 m. yüksekliğe kadar korunabilmiştir bu nedenle duvarların tavana kadar kerpiçten olup olmadığını kanıtlayacak bir veri bulunmamaktadır. Bununla birlikte E. Akurgal'a göre duvar kalınlıklarının yarım metreyi geçmediği ve Arkaik dönem I. Evre (Oryantalizan dönem) evlerinde bile üst bölüm duvarlarının kerpiçten olduğunu düşünmenin doğru olduğunu belirtmektedir.¹²³

Geç Geometrik dönem konut mimarisi (750-675/650); Bu dönem duvar yapılarının korunduğunu görmekteyiz. Bu dönem konutları 9.00-9.50 m. düzeyleri arasında dörtgen türde ya da apsisli yapılardır. Yerleşme yarım metre kalınlıktaki bir tabaka içinde iki yapı katı göstermektedir.¹²⁴ İki yapı katından oluşan bu dönem içerisinde yer alan konutları arasında XLII nolu oda, C Yapısı, Tholos (J Yapısı), İki odalı avlulu ev, XXXVII nolu oda, XXXVIII nolu oda yer almaktadır. Birinci Yapıkatı 750-700 yıllarına tarihlenmektedir (Resim 26). E-F 3-4 karelerinde, 9.00-

¹¹⁸ Fagerström 1988, 93-97; Mazarakis 1997, 99-119;

¹¹⁹ Mazarakis 1997, 99-119; Akurgal 1997, 26.

¹²⁰ Mazarakis 1997, 99-119.

¹²¹ Akurgal 1997, 25; Fagerström 1988, 93-97.

¹²² Akurgal 1997, 25

¹²³ A.g.e, 25.

¹²⁴ A.g.e, 28.

9.20/30 m. düzeyleri arasındaki XLII nolu ve c, j (tholos) adlı yapılar. XLIV, XLII, XLa, XLI, XLVI, XLVII ve XLIX nolu yapının 8.90-9.00 m. düzeylerindeki üçüncü katı ile çağdaş olup hepsi birden bir avlunun üç yanını (güneyini, batısını ve kuzeyini) çevirirler.¹²⁵ İkinci Yapıkatı ise 700-675/650 yıllarına tarihlenmektedir. H açması A-F 1-6 kareleri içinde dörtgen veya apsisli evler yer almaktadır. Birinci yapı katındaki C ve J yapıları bu dönemde kullanılmaktadır (Resim 30). Bu evrede diğer XLII, XLIV, XLa, XLI, XLVI, XLVII ve XLIX nolu odaların üzerlerine oval veya dörtgen planlı evler inşa edilmiştir. a, b, g, h ve i adlı yuvarlak planlı yapılar çok tahrip olmuştur. C, d, e, f, XXXVII ve XXXVIII yapıları ise oldukça iyi korunduğu görülmektedir.¹²⁶

XLII nolu yapı; H açmasında yer alan bu mekân kent duvarına dayalı taban seviyesi 8.90-9.00 m.'dedir. XLI nolu yapı da olduğu gibi burada da alt sıra dikine konmuş taşlardan, bir tür " orthostat" lardan oluşmaktadır. Dikine konmuş taşlar yalnız duvarların iç yüzlerinde bulunup dış yüzde görülmemektedir. Çünkü dış taban iç tabandan yüksektedir, XLI nolu yapıda ve oval evde olduğu gibi.¹²⁷ XLII nolu yapının ortasında yüzeyi düzgün bir taş ele geçirilir. Yapının tabanı doğusundaki C yapısında olduğu gibi taş döşeli olduğu anlaşılmakta bu nedenle de Akurgal'a göre önemli bir oda olabileceği düşünülmektedir.¹²⁸ C Yapısı; H açmasında yer alan XLII nolu yapının doğu bitişiğindeki oval mekânın 9.00-9.20 m. seviyesinde döşemesinde oldukça düzgün taşlarla kaplıdır. Taş kaplamalı kalıntının sadece kuzey bölümündeki kısmı ele geçirilir. Döşeme üstünde ve altında çok fazla Orta ve Geç Geometrik Doğu Hellen seramiği ve Geç Geometrik dönem Korinth seramiği ele geçirilmiştir. Bu yapının batı kuzey duvarı iyi korunmuş olup 90 cm. yüksekliğindedir.¹²⁹

Tholos (J Yapısı); H açmasında çıkarılan bir diğer eşini de B açmasında gördüğümüz bir bölümü yere gömülü bu ambar, XLIX nolu yapının güney yarısında, D6 karesinde yer almaktadır(Resim 30). Tholos'un 8.00 m. düzeydeki taş döşeme Geç Geometrik yerleşmenin ilk yapı katındandır.¹³⁰ Ortası avlulu yapı topluluğu; H açmasında yer alan XLI, XLVI, XLVII ve XLIX bu yapı grubunun ortasında avlu yer almaktadır. Geç geometrik dönem içerisinde de işlik olarak kullanılmaya devam

¹²⁵ Mazarakis 1997, 108-203.

¹²⁶ Akurgal 1997, 28.

¹²⁷ Akurgal 1997, 28.

¹²⁸ Fagerström 1988, 92 -94.

¹²⁹ A.g.e, 92-97.

¹³⁰ A.g.e, 92-97.

etmektedir. Yapı içerisinde seramik parçaları ve ocak gibi buluntular ortaya çıkarılmıştır.¹³¹ Bununla birlikte XLVI nolu yapıdan meander bezekli skyposlar, XLI nolu yapıdan krater parçaları ele geçer.¹³² İki odalı, avlulu ev H açmasında yer alan bu mekân C-E 2-3 karelerindeki d, e ve f adlı mekânların iki odalı ve avlulu bir ev olduğu anlaşılmaktadır. Giriş tam güneyde yer almaktadır, çünkü burada bilek kalınlığında bir direğin girebileceği bir söve için açılmış bir oyuk gösteren eşik taşı bulunmaktadır.¹³³ d odasında bir ocak ele geçirilmiştir.¹³⁴ İki oval odanın bir çevre duvarıyla birleştirilmesinin Batı Anadolu'da bir aşama olduğuna işaret etmektedir. Çok odalı ve kendi içinde kapalı bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

XXXVII nolu yapı; H açmasında yer alan bu yapı tek başına bir yapı şeklindedir (Resim 30). Taban 9.40-9.50 m. düzeyde girişi güneyde yer almaktadır, içerde eşik yer almasından bu sonuca ulaşılmaktadır (Resim 34). Bu mekân diğerleri ile karşılaştırıldığında daha dörtgen bir forma sahiptir. Gerek XXXVII 'nin, gerek yanı başındaki XXXVIII'in ön bölümleri Erken Geometrik dönemde, 850 yıllarında yapılmış olan kent duvarının üzerinde yer almaktadır.¹³⁵ XXXVIII nolu yapı; H açmasında yer alan bu mekân güney yönü 7.yy megaronu altında kalan ve tabanı 9.40-9.50 m. düzeyinde olan bu yapı iyi korunmuş olan yapılardan biridir. Batı ve kuzey duvarları genellikle 70 - 80 cm. yükseklikte ayakta durmaktadır. Yapının içten içe genişliği 9 m' ye yakın açıklıkta yer almaktadır. Uzunluğu 12 m.'yi aşkındır.¹³⁶ Yapı içerisinde herhangi bir çatıyı destekleyici unsurun varlığına dair bir kalıntıya rastlanmamıştır. Akurgal'a göre; eğer bu yapı gerçekten destekten yoksun ise, üstünün açık olması durumunu akla getirmektedir. Çünkü 9 m. genişliğindeki bir açıklığın hele ki Geometrik dönemde destekleyici bir unsur olmadan çatı taşıma söz konusu olamayacak bir durumdur.¹³⁷ Bu yapının üzeri açık olduğuna göre, bu onun kentin genel işlerine yarayan bir alan açık hava toplantı salonu olması düşüncesini akla getirmektedir. Yine E. Akurgal'a göre, batı duvarına bitişik 1,5x1,5 m. boyutlarındaki seki de bir tür kürsü idi.¹³⁸ Tüm bu görüşler şu an için bir varsayım olarak kabul

---

¹³¹ Fagerström 1988, 29.

¹³² Özgünel 1979, 497-499

¹³³ Akurgal 1997, 30.

¹³⁴ A.g.e

¹³⁵ Nicholls 1958-1959a, 120-123; Cook 1958-1959, 13; Akurgal 1997, 30.

¹³⁶ Akurgal 1997, 30.

¹³⁷ A.g.e

¹³⁸ Akurgal 1997, 31.

görmektedir. XXXVIII Nolu yapı için üstü açık bir ambar olma olasılığı daha gerçeğe yakın gözükmektedir. Bununla birlikte bir tahıl silosu olan tholosun bu yapının içerisinde yer alması onun dört bir yanı duvarla çevrili bir depo olduğuna da işaret etmektedir.¹³⁹

Geç Geometrik dönemde; Erken ve Orta Geometrik dönemde devam eden yapı süreçleri mevcuttur. XLI-XLVI ‘nın güneyinde birkaç dörtgen planlı yapının duvar döküntüleri ile bir oval evin yarıya yakını görülmektedir. Bu verilerden yola çıkarak bu dönem içerisinde hem oval hem de dikdörtgen planlı evlerin birlikte kullanıldığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu dönem konutları dar ve uzun bir avlunun üç yanında yer aldığı ‘‘U’’ biçimli yani apsidal bir yapı topluluğu oluşturduğu görülmektedir.¹⁴⁰ Eski Smyrna’da birden çok odalı, kendi içine kapalı, avlulu bir yapı olarak tanımlayabileceğimiz Çifte Megaron’a ait ilk izler bu dönemde karşımıza çıkmaktadır.

E.Akurgal Subgeometrik dönemi Eski Smyrna için 700 - 640 olarak tarihlendirmektedir. XXXI ve XXXII nolu yapılar; H açmasında yer alan bu mekân D-F 1-2 karelerindeki odalar birbirleriyle bağlantılıdır. XXXI ve XXXII nolu yapıların batı uçları H açmasının dışında toprak altında kalmaktadır. Duvarlardaki kaba işçilik görülmekte özensiz ve düzensiz irili ufaklı biçimsiz taşlar ileri örüldüğü görülmektedir (Resim 35). XXXI nolu yapının her üç duvarının da korunan kısmı 80 - 130 cm. yüksekliğindedir. XXXI ve XXXII nolu yapıların ortak duvarı, birincinin kuzey, ikincinin ise güney duvarı olup her ikisinin doğu duvarı olan uzun duvara kaynamış şekilde ele geçmiştir. Böylece bu iki odanın çağdaş olduğu anlaşılmaktadır.¹⁴¹ İki yapı arasında kapı yoktur. XXXI nolu yapının iç yüksekliği 100 cm geçmemektedir. E. Akurgal’a göre XXXI nolu oda kuyu gibidir. Bir ambar işlevi görebileceğini de öne sürmektedir. Bu yapıların içerisinde tezgâhlar ele geçen buluntular arasındadır.¹⁴²

Bu dönemin en önemli özelliği üç yüzyıllık bir süreç içerisinde yan yana dizilmiş tek odalı mekânların artık birkaç mekândan oluşan yani çok odalı yapılara yerini bırakmış olmasıdır. Bu yapılara kompleks yapılar diyebiliriz. Eski Smyrna’da d ve e mekânları f avlusu ile birlikte bir duvarla çevrilerek iki odalı bir ev meydana

¹³⁹ Mazarakis 1997, 108, 205, 251, 257.

¹⁴⁰ Fagerström 1988, 92-94.

¹⁴¹ Akurgal 1997, 33.

¹⁴² A.g.e.

getirmektedir (Resim35). Doğu Hellen kentlerinde çok odalı ev oluşturma aşamasında bu ilk adımlardan biridir.

Özetle, Eski Smyrna'da Geometrik dönem Erken, Orta ve Geç olmak üzere üç evreye ayrılmaktadır. Bu üç evrede de kullanım görmeye devam eden konutlar mevcuttur. Subgeometrik dönem içerisinde de konutlar kompleks bir yapı halinde kullanıma devam eder. Geometrik dönem konut mimarisi ile ilgili olarak dönem içerisinde hem oval hem de dörtgen planlı yapıların birlikte kullanıldığını görmekteyiz. Protogeometrik dönemde kullanılan yapıların devşirme malzeme ile Geometrik dönemde de kullanıma devam eder. XLI nolu konutta görüldüğü üzere iki farklı duvar örgü tipi bir başka deyişle devşirme malzeme ile kullanım iki ayrı evre olduğuna işaret etmektedir. Seramikler açısından değerlendirildiğinde de Özgünel'in aktardığı üzere Eski Smyrna Geometrik dönem seramiği; Erken Geometrik dönemde Protogeometrik dönem geleneğini devam ettirir niteliktedir.¹⁴³ Eski Smyrna Geç Geometrik dönem seramiklerinde ise Sisam etkili meander bezemeleri olduğu görülmektedir.¹⁴⁴ Yine bu dönem içerisinde çömlekçiler yerel özellik taşıyan seramikler de üretmektedir.¹⁴⁵ Kısaca Eski Smyrna çömlekçiliği Attika, Sisam ve Boetia olmak üzere çeşitli etkiler altında üretim yapıldığı bununla birlikte seramikler atölyeler ve bireysel çalışmalar olarak üretilmektedir.¹⁴⁶ Özgünel'e göre Eski Smyrna Geometrik seramiği, Attika'ya oranla 25 veya 30 yıllık bir gecikme ile etkilenmeler gödtermektedir. Bununla birlikte Geç Geometrik evrenin başlangıcının neredeyse Attika ile çağdaş olduğunu belirtmektedir.¹⁴⁷

Geometrik dönemde konutları bir avlunun üç yanını çevirecek şekilde konumlanmasıyla kompleks yapılar haline geldiği görülmektedir. Eski Smyrna'da d ve e mekânları f avlusu ile birlikte bir duvarla çevrilerek iki odalı bir ev meydana getirmektedir. Çok odalı kendi içine kapalı avlulu bir yapı olduğu düşünülen bu yapı Çifte megaron'a ait ilk izleri taşımaktadır.

---

¹⁴³ Özgünel 1979, 497-499.

¹⁴⁴ A.g.e

¹⁴⁵ A.g.e

¹⁴⁶ A.g.e

¹⁴⁷ Özgünel 1979, 498-499.

3.4 ARKAİK DÖNEM (640 - 545)

Arkaik dönem, Arkaik dönem I. Evre ve Arkaik dönem II. Evre olmak üzere iki başlık içerisinde incelenecektir. Arkaik dönem I. Evre Oryantalizan I (Oryantalizan dönem birinci yapı katı), Arkaik dönem II. Evre de Oryantalizan II (Oryantalizan dönem ikinci yapı katı) Evresini temsil etmektedir. Arkaik dönem E.Akurgal tarafından Athena Tapınağı buluntularına göre tarihlendirilmektedir.¹⁴⁸

Eski Smyrna'da Arkaik I. Evre (Ortyantalizan I. Evre; Oryantalizan dönem birinci yapı katı) içerisinde tarihlenen yapılar içerisinde Çifte Megaron (XIV-XV), Oinokhoe Odası, Banyolu Ev Kompleksi, Banyo Odası, C Açması, III nolu oda ve R Açması yer almaktadır. E.Akurgal bu dönemi Eski Smyrna için 640- 545 olarak tarihlendirmektedir. Bugün de elde edilen arkeolojik veriler ve yayınlar doğrultusunda bu tarih aralığını geçerli kabul edilmektedir.

H açmasında 750 metrekarelik bir alanda dar ve uzun bir avlunun dört bir yanını çeviren yedi büyük mekân ile zeytinyağı işliğı olduğu düşünülen bir işlik yer almaktadır. Ele geçen depo kaplarından bu sonuca varılmaktadır (Resim 37 - 38).¹⁴⁹ Bu yerleşim katında daha önceki yerleşme katlarında olduğu gibi 25 - 40 metrekarelik mekânlar yan yana bitişik nizamda sıralanmakta olduğunu görmekteyiz. Smyrna'da çıkan yedi odalı ev 6. yy'da yapılmış olan çifte megaron'un altında kalan odalarla birlikte büyük bir ev kompleksi oluşturmaktadır. 4 nolu mekânda bir banyo odası (Resim 37) ve 7 nolu büyük oda da Arkaik dönem I. Evre'ye tarihlenen bir Oinokhoe'nin ele geçirilmiş olması, E. Akurgal'a göre bu yapı topluluğunun önemli bir soyluya ait olabileceği tezini öne çıkarmaktadır.¹⁵⁰ Bu yedi odalı kompleksin Hattuşa'daki Büyükkale, Bergama (Pergamon) Akropolisi'nde olduğu gibi, kentin en güvenceli yerinde bulunması da onun bir yöneticiye ait olduğunu düşündürmektedir. Bu durumda 1 - 6 odalar Gynaikonitis, 7 nolu büyük mekânda andron yani yöneticinin erkek misafirleri ağırladığı odadır. Bu yapının batısında, kuzeyden güneye doğru sıralanan odaların güneyindeki ikisi, Subgeometrik dönemdeki yerleşim katındaki zeytinyağı işliğı olduğu düşünülen yapının değişikliğe uğramış ikinci sürecidir. 7 nolu Andron'da ele geçen Arkaik dönem I. Evre'ye ait Oinokhoe 620 -

¹⁴⁸ Akurgal 1997,45.

¹⁴⁹ Akurgal 1997, 34-37.

¹⁵⁰ A.ge, 35-37; Akurgal 1996, 126-128.

610 tarihlerine ait olduğuna göre bu yönetici evi olduğu düşünülen yapının 630 yıllarında inşa edildiğini göstermektedir.¹⁵¹

Çifte Megaron (XII); Dönemin önemli yapılarından. İlk aşamasını Geometrik dönemde görmekteyiz (Resim 40) . H çukurunda E-G 5- 7 karelerinde yer almaktadır. İki megaronun birleştirilmesinden oluşturulan bu yapının duvar ölçüleri; XII nolu yapının korunan duvar boylarının uzunlukları; güney duvarı 1,62 m. batı duvarı 1.54 ve doğu duvarı 1.46 m. yüksekliğindedir. Yan yana iki megarondan oluşan bu evin ana duvarları birbirlerine bitişiktir. Ortak duvarlar ve birleşik nizamda düz damla inşa edilen yapıları Eski Smyrna ile birlikte Kolophon, Klazomenai ve Priene'de de görmekteyiz. Klasik dönemde bu yapılar Prosta plan tipi olarak karşımıza çıkmaktadır. XII, XIII, XIV nolu odalarının bölme duvarları ile XIII nolu odanın güney duvarının, kapının batısında kalan yarısı ana duvarlara dayanmaktadır. XIV nolu odanın doğu duvarı da XIII nolu odanın güney duvarının doğu ucuna dayalıdır. En son alınan duvar parçasının 7.yy'da eklendiği izlenimi vermektedir.¹⁵² Çifte Megaronun taştan olan kısmı 1,5 m. üst kısmının ise kerpiçten olduğu düşünülmektedir. Eski Smyrna da ki 7. ve 6. yy'da da duvarların üst bölümlerinin kerpiçten olduğu ileri sürülmektedir. Duvar işçiliği oldukça özenlidir. Polygonal taş bloklarla örülüdür. Bazı bölümlerde keskin bir bıçağın dahi giremeyeceği şekilde bitişik bazı kısımlarda ise boşluk kalan kısımlara küçük taşlardan eklemeler yapılmıştır. Üst bölümler 6. yy. eklemelidir.¹⁵³ XIIa nolu odanın batı duvarının dışı XIIa ve XIII nolu odaların kuzey duvarı da en altta ve j-kuzeybatı köşede 7. yy'dan kalmadır, üst bölümler ise yine 6. yy eklemelidir. XIV ve XV nolu bölümler avlu olarak kullanıldığı düşünülmektedir. Her ikisinin de üstü açık olduğu görüşü yaygındır. XII a-c bölümlerini andron ve XII-XIV bölümlerini gynaikonitis olarak tanımlanmaktadır. Günlük yaşamda kadınlar ve çocuklar için XII nolu odada geçmektedir, ev işleri XIV ve XV nolu bölümlerde yapılmaktadır. Evin güneyinde bir avlu ve onu dışa doğru kapsayan bir duvar olması gereklidir, fakat bunların izine rastlanamamıştır.¹⁵⁴ Hoepfner bu yapının iki katlı olması için herhangi bir kanıt

¹⁵¹ Akurgal 1996, 123-133.

¹⁵² Akurgal 1997, 35.

¹⁵³ Drerup 1968, 8-9; Akurgal 1997, 35-46; Hoepfner 1999, 157;

¹⁵⁴ Akurgal 1997, 35-46.

olmadığını öne sürmektedir.¹⁵⁵ Çatı kiremitine dair herhangi bir parçanın ele geçmemiş olması evin düz damla örtülü olma durumunu akla getirmektedir. E. Akurgal'a göre ikinci bir katın olduğunu ve ikinci kattaki odaların olasılıkla yatmak ve oturmak amacıyla kullanılmaktadır.¹⁵⁶ Çifte megaron Gynaikon ve Andron (Haremlik ve Selamlık) bölümlerinden oluşan çok odalı ve avlulu ev örneğinin önemli örneklerinden biridir. E. Akurgal bu yapının Batı Anadolu'da mimarlık tarihinde önemli bir yeri olduğunu belirtmektedir.¹⁵⁷

Oinokhoe odası; Arkaik dönem I. Evrenin önemli yapılarında biridir. H çukurunda çifte megaron yapısının kuzeybatısında yer alan yapı ismini 9.70-9.80m. taban seviyesinde ele geçen oinokhoeden almıştır.¹⁵⁸ Girişin güneyden olduğu düşünülmektedir. Oinokhoe odasının duvarları hem içerde hem dışarda oldukça öne çıkan sağlam bir temel üzerine oturmaktadır. Yapıda Polygonal duvar örgüsü kullanıldığını görmekteyiz. Kesitler çok incedir; açık kalan boşluklar küçük taşlarla kapatılır.¹⁵⁹ Upuzun bir duvarın örülmesi, sonra bu duvara dikey gelecek şekilde duvarlar dayayarak evlerin ve odaların oluşturulması Eski Smyrna duvarcılığının kendine has bir özelliğidir. Duvarların temellendirilmesi Eski Smyrna da 7. yy'da kullanılmıştır. C- F 4 karelerinde olup megaronun güneybatı köşesinde başlayan duvarda bu özelliktedir. Bu yöntem Eski Smyrna'da 4. yy'a kadar kullanılmaktadır.¹⁶⁰

Oinokhoe odası diğer yapı gruplarından bağımsız olmamakla birlikte bir yapı grubu içerisinde önemli bir mekânı oluşturmaktadır (Resim 37). Zaten Geometrik döneme ait tek başına mekanlardan oluşan büyük kompleksler mevcuttu bu nedenle XXX, XXXa ile A ExtII ve A Ext I. odalarının da bu büyük yapı topluluğuna ait olma durumu söz konusudur. E. Akurgal, XXXVI ve bağlantılarını da bu kompleksin bölümleri olarak tanımlanabileceğini belirtir.¹⁶¹ Bu odalar Oinokhoe odasının kuzeydoğusundaki (Kare C- 4 içinde) boşluğa açılmaktadır (Resim 37). Böylece 7 bölümden oluşan bir yapı topluluğu ortaya çıkmaktadır. C4 karesi içinde yapı topluluklarının ortasında yol ve meydan arası bir boşluk yer almaktadır. Oinokhoe odasının güneyi ve çifte megaronun batısında kalan alanda (E-F 3- 4 Kareleri), bu

¹⁵⁵ Hoepfner 1999, 157.

¹⁵⁶ Akurgal 1997, 35.

¹⁵⁷ A.g.e, 40-41.

¹⁵⁸ Akurgal 1997, 37.

¹⁵⁹ A.g.e, 36-37.

¹⁶⁰ A.g.e, 39-48,48.

¹⁶¹ A.g.e, 36-42.

dönemde hiçbir yapı kalıntısı göstermemekte 100 metrekareden oluşan bu boş alan bir avlu veya küçük bir meydan olması olasıdır. 1970-78 yılları arasında yapılan kazılar sırasında 7.yy'a ait taş döşeli bir yol belki de bu meydana ya da avluya açılmaktadır (Resim 42 - 37). XXXa, A Ext. II ve A Ext I. odaları kuzey duvarlarından yoksun olmakla birlikte, her üç yapıda kent duvarına dayanmaktadır (Resim37). Buradan yola çıkarak 7.yy kent duvarları bu mekân topluluğundan ve Oinokhoe odasından önce büyük bir olasılıkla 640 tarihlerinde yapılmıştır.¹⁶² Yapıyı tarihleyen ve oda içerisinde parçalar halinde ele geçen oinokhoenin bulunduğu tabaka içerisinde tahrip izleri mevcuttur. *In-situ* Oinokhoe bu nedenle güvenilir bir tarih vermektedir.¹⁶³

Banyolu ev kompleksi; Arkaik dönem I. Evrenin bir diğer önemli yapısı çifte megaronun Kuzeyinde Oinokhoe odasının doğusunda kalan (A-D 5 - 6 kareleri) XI, XIa, A Ext. V ve Banyo odası oluşturmaktadır. Banyolu odanın Oinokhoe odası ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Çünkü banyolu odanın hem A Ext I ve A ext II ile hem de XXXVI ile bağlantısı olduğu plan üzerinde belirgin bir şekilde görülmektedir (Resim 37). B-D 6 karelerinde güney-kuzey doğrultusunda uzanan duvar, oinokhoe odasının güney duvarı gibi büyük ve bir tür orthostat'lar biçiminde konmuş taşlardan oluşmaktadır bunların Arkaik dönem I. Evrenin sonunda yapıldığı düşünülmektedir (Resim37).¹⁶⁴ Banyo odası; Banyo odasına dört basamakla inilmektedir. 155x170cm boyutlarındaki taban, killi topraktan yapılmıştır ve 8.90m. düzeyindedir.¹⁶⁵ Banyo odasının korunmuş üst yüzeyi 10,80 m.'de başlamaktadır. Oda iki yapı süreci göstermektedir. Alt bölüm küçük ve düzgün taşlardan oluşmuştur. Onun üzerindeki daha büyük boyutlu bölüm ise büyük ve kaba taşlardan oluşmaktadır. Banyo odasındaki, kuzey ve batı duvarlarında görülen dörtgen girintiler olasılıkla kandillerin konulmasına ve odanın aydınlatılmasını sağlamaktadır. 6. yy'ın ilk yarısında onarılarak kullanılmaya devam etmiştir.¹⁶⁶

C açması evleri; H çukuru içerisinde yer alan Arkaik dönem I. Evrenin en iyi korunan evleri C açmasında da gün ışığına çıkarıldığı görülmektedir (Resim 43) . C açmasında ele geçen yapı topluluğu; 5 eve ait kalıntılar ele geçirilmiştir (Resim 43-

---

¹⁶² Akurgal 1997, 40-41.

¹⁶³ Akurgal 1997, 36-37.

¹⁶⁴ A.g.e, 37.

¹⁶⁵ Akurgal 1996, 126-129.

¹⁶⁶ Akurgal 2000, 208-220.

44) .¹⁶⁷ III nolu evin dış duvarları iki odası C açmasının ortasında yer almaktadır. (Resim 43- 44-45) . III nolu ve II nolu evi 60 cm genişliğinde bir peristasis (evleri birbirlerinden ayıran aralıklar) evleri birbirinden ayırmaktadır. Peristasisin amacı, yağmurda su sızması, yalıtım sorunları (rutubeti engellemek) gibi nedenlerle evleri ayırmak için bu eşikler kullanılmaktaydı. Çünkü konut planları kare olduğunda köşeler yalıtım su akımı (drenajı) vb. nedenlerle problem haline gelmektedir.

E. Akurgal'a göre bir başka neden ise bir evin komşu yapının duvarına yaslanması gibi özel mülkiyet hukukunun korunması düşüncesidir.¹⁶⁸

Geriyekalan I,II, IV, V ve VI nolu evler hakkında bilgi mevcut değildir. Ancak III nolu evin II nolu evden daha sonra yapıldığı kesin olarak bilinmektedir. ¹⁶⁹ III nolu evin kuzey odasının (IIIb) kuzey duvarı batıya doğru uzatılarak II nolu evle III nolu ev arasında bir peristasis seddi inşa edilmiştir. Yani III nolu ev yapılırken bu peristasis seddi önceden düşünülmüş ve kuzey odanın (IIIb) kuzey duvarı batıya doğru 60cm uzatılarak II nolu evin doğu duvarına dayatılmıştır.¹⁷⁰ Sonuç olarak III nolu ev, II nolu evden sonra inşa edilmiştir bununla birlikte aralarındaki zaman farkı az olmalıdır. Çünkü her altı ev de 640 tarihlerinde yapılmış ve 600 sıralarında Alyattes tarafından tahrip edilmiştir.

III nolu ev; H çukuru C açması içerisinde, kuzeyinde VII nolu yapı, güneyinde V nolu yapı yer almaktadır. C açmasının ortasını kapsayan bu evin IIIa ve IIIb olmak üzere iki odası mevcuttur ve oldukça iyi korunmuş durumdadır (Resim44) . III nolu evin duvarlarının alt kısmı polygonal taşlarla örülü üzerinde ise kerpiç sıralarla yükselmektedir. Duvarların kalınlıkları 50 cm. civarındadır.¹⁷¹ H çukuru içerisindeki Arkaik dönem I. Evre evlerinde olduğu gibi bu evinde içeriye ve dışarıya taşan sağlam bir temel üzerinde yer almamaktadır. Polygonal örgü birbirine iyice bitişik nizamda dizilmiş, boş kalan yerler küçük taşlarla kapatılmıştır. Taşlara çekiçleme yöntemi ile düzgün bir yüzey kazandırılmıştır.¹⁷² III nolu evin güney ve kuzey odalarının (IIIa, IIIb) kapıları doğuya açılmaktadır. Buradan yola çıkarak III ve IV nolu evlerin doğu kenarı boyunca bir yol veya caddenin varlığından söz edebiliriz (Resim 46) . Evin

---

¹⁶⁷ Akurgal 1997, 37.

¹⁶⁸ Akurgal 1997, 38.

¹⁶⁹ A.g.e, 38.

¹⁷⁰ Akurgal 2000, 208-220.

¹⁷¹ Akurgal 1997, 38.

¹⁷² Akurgal 1997, 37-39.

odalarında ele geçen seramikler Oryantalizan stile geçişin erken örnekleridir ve yaklaşık olarak 640 - 600 'a tarihlenmektedir¹⁷³. Duvar kalınlığından ve ele geçen buluntulardan yola çıkarak evin iki katlı olduğu ve alt katının ışık, depo ve ambar olarak kullanıldığı üst katta ise yatma ve oturma odalarının bulunduğu düşünülmektedir.

R Açması; H çukurundaki çifte megaron ile tapınak kalıntılarının orta bölümü arasında kalan alanda yer almaktadır. Bu açma içerisinde belirgin ev tipleri saptamak mümkün değildir (Resim 48) .¹⁷⁴ Belirtmek gerekir ki açma içerisinde 4. ve 5. yy'a ait yapı kalıntıları ile birlikte yoğun olarak da 6. ve 7. yy yapı kalıntıları da mevcuttur.

XXXVI nolu yapı; Oinokhoe odasının doğusundan EF 2-4 plan karelerinde büyük bir meydan vardır (Resim 49) .¹⁷⁵ Bu meydan Oinokhoe evinin güneyinde ve Çifte Megaron'un batısında yer almaktadır. Oinokhoe odasının büyüklüğü, Çifte Megaron'un ve güneyindeki büyük megaronun varlığı bu ev topluluğunun önemine işaret etmektedir. E. Akurgal; XXXVI nolu odanın batı duvarına dayalı dörtgen yapı 4. yy. Kolophon evlerinde rastladığımız gözetleme kulesi olabileceğini belirtmektedir.¹⁷⁶ E. Akurgal tüm bunlara ek olarak ilerideki kazılarda Eski Smyrna'da daha büyük yapılar gün ışığına çıkmaz ise bu ev topluluğunun Smyrna'yi yöneten bir Kral ve Tyran'a ait olduğunu da öne sürmektedir.¹⁷⁷

Arkaik Dönem I. Evre Eski Smyrna konut mimarisine baktığımızda daha önceki dönemlerde dörtgen mekânların yanında yer alan oval ya da apsisli evleri artık görmemeye başlarız.¹⁷⁸ Emporio, Melie, Vroulia'da da Oryantalizan süreçte oval evlerle apsisli evlerin kullanılmadığı bilinmektedir.¹⁷⁹ Eski Smyrna'da Arkaik dönem I. Evre ve II. Evrede ya megaron ya da megarondan bozma uzun ev planının egemen olduğu görülmektedir. Nitekim Eski Smyrna'da H açmasının güneyinde yapılan kazılar da bir megaron ile megarondan bozma yapılar ortaya çıkarılmıştır. Banyolu ev kompleksi gibi kompleks yapıların varlığı sosyo - ekonomik açıdan bu dönemin refah içerisinde olduğunu bir kanıttır. Bu durum konut mimarisinin gelişimi ile de paralellik göstermektedir.

---

¹⁷³ Akurgal 1997, 42-45.

¹⁷⁴ A.g.e, 39.

¹⁷⁵ A.g.e, 39.

¹⁷⁶ A.g.e, 42.

¹⁷⁷ Akurgal 1997, 42.

¹⁷⁸ A.g.e, 34.

¹⁷⁹ Mazarakis 1997, 205, 251, 257.

E.Akurgal Arkaik dönemi Eski Smyrna için Oryantalizan dönemin ikinci yapıkata içerisinde tarihlendirmektedir. Oryantalizan dönemin ikinci yapıkata bu dönem içerisine girmektedir (600 - 545). Arkaik dönem ile birlikte Mısır, Doğu Akdeniz ve Karadeniz’de koloni kentler kurmaya başlayan Batı Anadolu kentleri, ticari faaliyetleri ile birlikte gelişmeye başlar. Özellikle 7. yy’da İon kentlerinin deniz ticareti ve kolonizasyon hareketlerinin hızlanmasıyla, ticaret ve gelişen ekonomi ile refah seviyesinde artış gözükmektedir. Bu durum sosyal hayata ve mimariye de yansımaktadır. Bununla birlikte bireyler günlük yaşantıya dair aktivitelerini gerçekleştirebileceği özel alanları olan konutlar inşa etmeye başlar. Sivil mimari, toplumun sosyo-kültürel yaşantısına paralel olarak değişim ve gelişim göstermektedir. Yoğun olarak 6. yy’da kendini gösteren büyük ve anıtsal mimari yapılar dikkat çeker. Smyrna’da bu süreç için deyim yerindeyse bir yüzyıl sürecek olan bir Altın çağ olarak adlandırılmaktadır. Smyrna kentinin ilk tarihi kesintisi Heredotos’unda bahsettiği üzere, Lydia kralı Alyattes’in yaklaşık 600 yılları civarında Smyrna’yı tahrip etmesi ile başlar.¹⁸⁰ Bu istilaların izlerini başta Smyrna Athena tapınağı olmak üzere Smyrna’nın bu döneme tarihlenen yerleşim katlarında ele geçen mimari buluntular üzerinde net bir şekilde görülebilmektedir. İmar faaliyetlerinin artışı ile birlikte Alyattes’in kenti tahribinden sonra kentin toparlanmaya başladığını anlamaktayız. Bu süreçte 6.yy’ın ilk yarısına ait yapılar inşa edilmiş ve Pers işgaline kadar kent büyümeye devam etmiştir. Batı Anadolu 6.yy’ın ortalarından itibaren Pers işgaliyle birlikte Lydia Krallığı’nın sonu gelir. Bununla birlikte Batı Anadolu Pers egemenliği altına girer ve başta Eski Smyrna olmak üzere İon kentlerinde mimari faaliyetlerde durgunluk göze çarpar. Böylece bir yüzyıl süren Altın çağ olarak adlandırılan süreç son bulur.¹⁸¹ Bu konuyla ilgili en net bilgileri Herodotos’tan öğrenmekteyiz.¹⁸²

Smyrna’da özellikle 7. yy konut mimarisinin dikkate değer kısmı olan banyolu ev kompleksi, konutta banyo küvetinin kullanımı; 7.yy gibi erken bir dönem içerisinde, Smyrna toplumunun hayat standartlarının yükseldiğini göstermektedir bununla birlikte Smyrna toplumunun Arkaik dönem içerisindeki sosyo-ekonomik ve kültürel yapıdaki gelişiminin kent dokusuna da yansıdığını görmekteyiz. 7. ile

¹⁸⁰ Akurgal 1993, 309-409.

¹⁸¹ Akurgal 1997, 13.

¹⁸² Heredotos I.14, I.16, I.94,I.150, I.106.

başlayıp 6. yy. da devam eden aile kavramının, küçük çekirdek aileye dönüşümü ve toplumun sosyo-kültürel yapısındaki değişimleri hayatın birçok alanına etki etmekle birlikte belki de bunun en somut örneğini konutlarda görebilmekteyiz. Konutların sayısındaki artış yerleşim dokusu içerisinde daha fazla yer kaplamasına neden olur. Konut sayısının artması, konutların çeşitlerinin artmasını da beraberinde getirir. Bu süreç içerisinde apsidal, oval, kompartıman şeklinde sıra konutlar, dikdörtgen veya yan yana ekleme ile oluşturulan yapılar, çok odalı ve avlulu konutlar, tek odalı avlulu veya avlusuz konutlar karşılaşılan konut tipleri arasındadır.¹⁸³ Megaron tipi yapılar Batı Anadolu ve adalarda kullanım gören yapılardandır. Klasik dönem sonrasında tapınak mimarisinde kullanılmaya başlayan bu yapı tipi, Arkaik dönemde sıkça Eski Smyrna da dâhil olmak üzere Batı Anadolu ve Yunanistan'da ve adalarda yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özetlemek gerekirse Arkaik dönem konut mimarisinde üç aşama görülmektedir; tek odadan çok odalı evlere ve avlusuyla birlikte çok odalı evlere geçiş şeklindedir. Bu geçişleri Eski Smyrna konut mimarisinde de rahatlıkla görebilmekteyiz. Yunan konut mimarisinin de temelini oluşturan, avlulu ve çok odalı yapı tipi Eski Smyrna dâhil olmak üzere Arkaik dönemde kullanılmaya başlar.

Klasik dönemde odalara erişim merkezi bir avludan sağlayan avlulu konutlar, zaman içerisinde gelişim göstererek Prosta plan tipini alır. En erken örneğini Eski Smyrna'daki çifte megaron olduğunu bilmekteyiz.¹⁸⁴ Arkaik dönem I. Evre de inşa edilen bu yapı Arkaik dönem II. Evrede onarılarak kullanılmaya devam eder. Eski Smyrna'da Arkaik dönemin geneline baktığımızda, H açmasında bütün iskân alanı tahribata uğramıştır, bazı evler bu dönem içerisinde tamamen ortadan kalkmıştır bununla birlikte Arkaik dönem I. Evrede kullanılan birçok evde onarılarak kullanıma devam edilmiştir.¹⁸⁵ Bu dönem içerisinde kullanılan yapılar; İki Uzun ev, yedi odalı ev, yanık ev, H ve C açmaları içerisinde, R1 apsidal yapısı, R2 megaronu, R3 yapısı yer alır. Tapınağın Kuzey batısında A10 yapısı, R4 ve R5 mekanları, A6 ve A7 mekanları, A5 mekanı, A8 Apsidalı, Athena Tapınağı'nın Güneybatısında; C2 Mekanı, C3ve C4 mekanları, C1 oval yapısı, taş döşeli yolun batısı; E1 ve E2 yapısı, E3 yapısı, E4 mekanı, E5 mekanı, E6 mekanı, taş döşeli yolun doğusunda; çifte megaron, G2 yapısı, G4 Apsidal yapısı, G3 Megaronu, G1 yapısı ve Doğu sur

¹⁸³ Abbasoğlu 1999, 395.

¹⁸⁴ Akurgal 1997, 35.

¹⁸⁵ A.g.e, 45.

önündeki yapılardan oluşmaktadır. Çifte Megaron ve R açması dışındaki diğer bahsi geçen yapıları yerinde görmediğimiz için değerlendirme ve çıkarımları E. Akurgal'ın bu konudaki yayınları ve çıkarımları üzerinden yürütebilmekteyiz.

E. Akurgal'a göre H ve C Açmalarında bulunan yapılar Arkaik dönemde onarılarak kullanıma devam eder.¹⁸⁶ C açmasında Pers saldırıları ile ilgili tahrip izleri de mevcuttur¹⁸⁷

R1 Apsidal yapısı; Nicholls tarafından Geometrik döneme tarihlemiş olan yapı; R açmasının batısında yer almaktadır (Resim 50).¹⁸⁸ R1 apsidal yapısının doğu ve kuzey duvarlarındaki örgü sisteminde polygonal taşlar olduğu ve 50 - 100 cm oldukları hakkında bilgiler mevcuttur.¹⁸⁹ Athena Tapınağı 7. yy podyumunun batı duvarı ile benzerlik göstermektedir (Resim 51).¹⁹⁰ Bu anlamda R1 apsidal yapısı bu örgü sisteminin sivil mimaride kullanımını gösteren bir örnektir.¹⁹¹ Yeni yapılan araştırmalar neticesinde elde edilen arkeolojik veriler (seramikler ve yapı tekniği) doğrultusunda yapı Geometrik dönem değil 6.yy'ın erken dönemlerine tarihlendirilmektedir.¹⁹²

E. Akurgal tarafından XIII numaralı yapı olarak adlandırdığı yeni dönem kazılarında. R2 Megaronu olarak adlandırılan bir başka yapının tarihi için Nicholls ve E. Akurgal paralel bir görüş belirtmektedir 620 - 600 yılları arasını önermektedirler.¹⁹³ Bu yapı R1 apsidal yapısının doğu bitişiğinde yer almaktadır.¹⁹⁴

Yine yeni yapılan araştırmalarda R açmasının güneyi ve kuzeyi arasında bir seviye farkı olduğunu ve bu seviye farkının da kentte bir teraslama sistemine işaret ettiği belirtilmektedir.¹⁹⁵

Yapılan son dönem kazılarında Arkaik dönem I. Evreye ait Banyolu ev yapısının altında kalan apsidal bir yapı söz konusudur. Ertüzün'ün yaptığı çalışmalarda bu yapıya A8 Apsidali diye adlandırmaktadır. Yapı Banyolu ev

---

¹⁸⁶ Ertüzün 2017, 38.

¹⁸⁷ Akurgal 1997, 48.

¹⁸⁸ Nicholls 1958-1959a, 53-54.

¹⁸⁹ Ertüzün 2017, 10-11

¹⁹⁰ Duvar örgü tipi için bkz. Ertüzün 2017, Ek19, 20, 21 duvar tipleri

¹⁹¹ Ertüzün 2017, 11

¹⁹² Nicholls 1958-1959a, 54; Ertüzün 2017, 11.

¹⁹³ Akurgal 1996, 39.

¹⁹⁴ Ertüzün 2017, 11.

¹⁹⁵ Ertüzün 2017, 13.; Teraslama sistemi çizimi için bkz. .Ertüzün 2017, Çiz1b

kompleksinin altında kalması nedeni ile 7.yy a verilmektedir.¹⁹⁶ Yapı tek sıra taş temel, kuzey-güney doğrultulu bir yapıdır.¹⁹⁷

Athena Tapınağı'nın Güneybatısında; C2 Mekanı, C3ve C4 mekanları, C1 oval yapısı yer almaktadır. Bu yapılar içerisinde C1 yapısı bugün T-U/XV karelerinde bulunması gereken oval bir yapı olarak dikkat çekmektedir. E. Akurgal'ın planları içerisinde yer alamamakla birlikte Ertüzün'ün yaptığı çalışmalar sonucunda sadece kazı defterlerinde planı olan bir yapıdır¹⁹⁸ Bu yapılar içerisinde C1 yapısı bugün T-U/XV karelerinde bulunması gereken oval bir yapı olarak dikkat çekmektedir. Arkaik dönem II. Evre içerisinde oval bir yapı bulunması da dikkat çekicidir.

Çifte Megaron; ilk olarak Arkaik dönem I. Evre içerisinde kullanım görmeye başlayan yapı Arkaik dönem II. Evrede de onarılarak kullanıma devam eder. E. Akurgal'a göre Çifte megaron biri güneyde diğeri doğu yanında olmak üzere iki avlu ile güvence altına alınmak amacıyla yapıldığını ve doğusunda bir sokak bulunduğu için avlu küçük tutulmuş ve sokağa uyma zorunluluğundan dolayı üçgen biçimli (dar açı oluşturacak şekilde) yapılmıştır. Ancak bu bölüm sonraki yapılar nedeni ile büyük ölçüde yıpranmış olduğundan avlunun sınırları saptanamamaktadır.¹⁹⁹

E.Akurgal yapı hakkında tek çatı altında iki katlı beş odalı ve öne avlulu hayvan ve insan baskınlarına karşı güvenli olması amacıyla avluların yapıldığını belirtmektedir.²⁰⁰ Yapı, bir ortak duvar ile iki megaronun birleştirilmesinden oluşmaktadır (Resim52) . Bilim dünyasındaki genel kabule göre, bu yapı çok odalı ev modellerinin ilk örneklerinden biridir. Yapı Polygonal taş örgüsü ile inşa edilir. Yapının duvarlarının 50 - 55 cm. kalınlığında oluşu E. Akurgal'ın yapıyı iki katlı olarak değerlendirmesine neden olur.²⁰¹ Diğer yapılar da olduğu gibi bu yapının da duvarlarının üst kısımlarının kerpiçten olduğu ve düz bir dama sahip olduğunu belirtir. Hoepfner ise, megaronun iki katlı olmadığını çünkü buna dair herhangi bir kanıt

---

¹⁹⁶ Ertüzün 2017, 16.

¹⁹⁷ A.g.e.

¹⁹⁸ A.g.e, 17-19.

¹⁹⁸ Drerup 1968, 8-9; Akurgal 1997, 35-46; Hoepfner 1999, 157.

¹⁹⁸ Hoepfner 1999, 157.

¹⁹⁹ Akurgal 1996, 129; Akurgal 1997,35.

²⁰⁰ Akurgal 1996, 129.

²⁰¹ Akurgal 1997, 35.

olmadığını belirterek E. Akurgal'ın görüşüne karşı çıkmaktadır.²⁰² Hoepfner, yapının doğu odasının ocak bulundurduğu için oikos, batı odasının ise andron olması gerektiğini belirtir.²⁰³ Yeni çalışmalarda alandaki diğer yapıların duvar kalınlıkları incelenmiş olup genel olarak duvar kalınlığı 45 cm'nin üzerinde olduğu tespit edilir. Bu nedene son dönem kazı çalışmaları ve yayınlar bize Çifte Megaron'un iki katlı olduğuna dair henüz bir kanıt sunmamaktadır. Prostaslı evlerin en erken örnekleri arasında yer aldığı bilim dünyasında kabul görmektedir.²⁰⁴ Çifte megarondan elde edilen arkeolojik veriler yapının (Attika seramiği) 6.yy'ın son on yılına kadar kullanıldığını göstermektedir.²⁰⁵

E. Akurgal'ın Toplantı Megaronu olarak adlandırdığı yapı²⁰⁶ yeni yapılan çalışmalar sonrasında G3 Megaronu olarak adlandırılmaktadır.²⁰⁷ Duvarlarındaki andezit taşlar düzgün işçilik göstermektedir. Yapının tabanı kerpiç ile kaplıdır. E.Akurgal, yapının içerisindeki daire şeklinde gösterilen alanda tabana gömülü geniş ağızlı bir küp ele geçirildiğini belirtmektedir.²⁰⁸ E. Akurgal yapıyı 7.yy'ın ikinci yarısına tarihlenir.²⁰⁹ Meral Akurgal ise yapı içerisindeki buluntulardan yola çıkarak (Protokorinth ve Erken Arkaik seramikler) yapıyı 630 yılına tarihlenmektedir.²¹⁰ Yapı için net bir tarih verilemese de en azından ele geçirilen seramiklerden 7.yy'ın ikinci yarısına ait olduğu belirtilebilmektedir. Özellikle Protokorinth küçük kotyle bu dönemi tarihlendirilmektedir.²¹¹

E. Akurgal toplantı megaronunu, kuzeyindeki çok odalı ve Çifte Megaron ile bir bütün olarak değerlendirir bunların büyük bir yapının parçaları olduğunu belirtmektedir.²¹² Bu yapı içerisinde asillerin ve yöneticilerin toplandığını öne sürmektedir. Toplantı megaronu olarak adlandırılmasındaki esas neden ise duvar

---

²⁰² Hoepfner 1999, 157.

²⁰³ A.g.e.

²⁰⁴ Drerup 1968, 8-9

²⁰⁵ Boardman 1958-1959, 53-54.

²⁰⁶ Akurgal 1996, 128.

²⁰⁷ Ertüzün 2017, 22.

²⁰⁸ Akurgal 1996, 128; Akurgal 1998, 75; Akurgal 2000, 15.

²⁰⁹ Akurgal 2000, 15.

²¹⁰ Akurgal 2007, 134.

²¹¹ Seramikler için bkz. Ertüzün 2017, Katalog 13, ek1 s.43.

²¹² Akurgal 2000, 16.

işçiliğinin çok titiz ve özenli olmasından kaynaklanır. Belirtmek gerekir ki bu yapının toplantı mekânı olması için herhangi bir özel buluntu söz konusu değildir.²¹³

Arkaik dönem ile ilgili Meral Akurgal'ın kazı başkanı olduğu sırada yapılan Doğu sur önündeki yapılar ile ilgili çalışmalar şu şekildedir; öncelikle sur önü gömü alanının altına inilmesiyle iki adet karşılıklı yapı gün yüzüne çıkarılır. Meral Akurgal yapıyı ev olarak tanımlanmaktadır²¹⁴. Meral Akurgal yapılar hakkında, duvar kalınlıklarının 40 cm olduğunu, küçük taşlar kullanarak örüldüğünü ve taş duvarların üzeri kerpiç ile devam edilerek yükseldiğini belirtmektedir.²¹⁵ Bu yapılar 7.yy surunun hemen dışına yer almaktadırlar. Yapıların kullanımını ikinci surun inşası ile sona erdiği öne sürülmektedir²¹⁶

Yanık Ev; C açmasında içerisinde yer almaktadır. Yoğun yangın izlerini gösteren yapı ‘Yanık Ev’ olarak adlandırılmaktadır.²¹⁷ Boardman tarafından değerlendirilen bu yapı içerisindeki seramikler 590-550 dönemine tarihlendirilmektedir.²¹⁸ E. Akurgal'a göre bu tarihlendirme de Eski Smyrna kentinin 545 sıralarında Persler tarafından tahrip edilmiş olduğunun belirgin kanıtıdır.²¹⁹ E. Akurgal Athena Tapınağında da aynı tarihe ait yapı katında benzer tahrip izleri görüldüğünü belirtmektedir²²⁰

Dükkânlar olarak tanımlanan; Çifte megaronun batısında kalan XXIX, XXV, XXVIII, XVIII ve onların güneyinde kalan yapılar tek odadan oluşan yapılardır ve 6.yy'a tarihlenmektedir (Resim 54 - 55).²²¹ Bu yapılar E. Akurgal tarafından dükkân olarak tanımlanmaktadır.²²² W. Hoepfner ise XXVIII nolu mekânı oikos, XVIII nolu mekânı andron olarak nitelendirmektedir. Bu yapıların iki odalı tek bir yapı olarak tanımlanmaktadır. XXIX ve XXV nolu mekânların da iki odalı bir yapı oluşturduğunu belirtir.²²³ Bu yapıların her birinin kapıları güneye açılmaktadır. XXV

²¹³ Ertüzün 2017, 24.

²¹⁴ Akurgal 2012, 134; Ertüzün 2017, 29; Akurgal 2006, 379.

²¹⁵ Akurgal 2009, 134.

²¹⁶ Nicholls 1958-1959a, 53-54; Akurgal 2009, 134; Akurgal 2012, 134; Ertüzün 2017, 29.

²¹⁷ Akurgal 1997, 48.

²¹⁸ Boardman, BSA 53-54, 1958-1959, 29.

²¹⁹ Akurgal 1997, 48.

²²⁰ A.g.e.

²²¹ Akurgal 1996, 130; Akurgal 1997, 48.

²²² Akurgal 1997, 46.

²²³ Hoepfner 1999, 143.

nolu dükkânın üç bir yanında banka benzer yapılar görülmektedir.²²⁴ E. Akurgal, XX, XXI, XXIII, XXIV ve XXXa, XXXb, XXII nolu mekanların çok odalı iki adet ev olduğunu ileri sürmektedir.²²⁵

Sonuç olarak; Dönem içerisinde hem dörtgen yapıların hem de Apsidal yapıların kullanıldığı görülmektedir Eski Smyrna'da Arkaik dönemde II. Evrede Arkaik dönem I. Evrede kullanılan yapıların devşirme malzeme ile onarılarak tekrar kullanıldığı görülmektedir. Arkaik dönem konut mimarisinde, Apsidal ve oval planlı konutlardan, dikdörtgene, dikdörtgen konutlardan da çok odalı ve avlulu konutlara geçişi Eski Smyrna' da rahatlıkla görebilmekteyiz.

---

²²⁴ A.g.e.

²²⁵ Akurgal 1996, 130.

3.5 KLASİK DÖNEM (5 - 4. yy.)

Eski Smyrna 546 'daki Pers istilası ile bir duraklama sürecine girer. Bu süreci atlatıp yeniden canlanmaya başlaması 400 - 330 yılları arasına denk gelmektedir. Bu dönem içerisinde kentte küçük olmasına rağmen zengin bir yerleşme söz konusudur. Gün ışığına çıkarılan eserler arasında kaliteli seramiklerle beraber titizlikle işlenmiş bronz eserler de mevcuttur (Resim 152 - 153) .

Eski Smyrna'da 1930 - 2018 yılları arasında aralıklı olarak yapılan kazı çalışmalarında en geç yerleşimin Klasik dönem yerleşimi olduğu ortaya çıkarılan çok sayıda yapı ile kanıtlanmaktadır.²²⁶ Bu dönem içerisinde konutta yeni aşamalar söz konusudur bununla birlikte megaron kullanımını devam eder. Eski Smyrna da çift megaron ile başlayan yola devam edildiğini görmekteyiz. Eski Smyrna'da başlayıp Priene ve Kolophon da Megarondan Peristyle ulaşan bu gelişme, Anadolu için karakteristiktir. Anadolu megaron yapı tipi geleneğine bağlı kalmış ve modernleşmeyi megaronun kısaltılmasıyla sağlamıştır. Athena Caddesi olarak adlandırılan doğu-batı doğrultulu cadde kenti kuzey ve güney olarak ikiye ayırmaktadır. Klasik dönem yapıları yoğun olarak kentin kuzey ve güneyinde yer almaktadır. Bu döneme ait konutlar farklı oda sayılarına sahip ve hepsinde olmasa dahi birçoğunun kendine ait bir avlusu mevcuttur. Bir grup konutun girişleri sokaklara açılırken, bir grup konutun girişi ise Athena Caddesi açılmaktadır. E. Akurgal konut düzeni ile ilgili olarak Klasik dönem'de bu kentin tam anlamıyla ızgara plan olmasa dahi ızgara plana yakın bir düzene sahip olduğunu belirtmektedir.²²⁷ Yapılan kaynak taramaları sonucunda 5. ve 4. yy. yapılarına ait çok fazla yayın mevcut değildir. 2014- 2018 yılı kazı çalışmaları ile birlikte kentin Klasik dönem 5.yy ve 4. yy. yerleşiminin yeniden ele alınması ve tabulaşmış bazı bilgilerin güncellenmesi söz konusudur (Resim 56 - 57).

H çukurunda 4. yy'a tarihlendirilen yapılar 1948 - 1951 yılları arasında yapılan kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılır²²⁸. Bununla birlikte 7. yy sur duvarının batısında yapılan kazılarda 4.yy'a tarihlendirilen yapılarda ele geçer. Höyüğün güneydoğusunun eteklerine yakın alanda üç farklı bölgede benzer yapı kalıntılarına rastlanmaktadır.²²⁹ H çukurundaki veriler üzerinden yola çıkarak E.

²²⁶ Nicholls 1958-1959a, 136; Akurgal 1993, 16

²²⁷ Akurgal 1997, 51.

²²⁸ Akurgal 1997, 50.

²²⁹ A.g.e, 49-50, Şek33.

Akurgal 4. yy. yerleşmesinin varlığından bahsetmektedir, fakat H çukuru içerisinde 5. yy'a ait tarihlenen yapılara ait herhangi bir detaylı bilgi mevcut değildir.²³⁰ 4. yy'a tarihlenen dört ev kalıntısı ve bu kalıntıların konumları, birbirleriyle ilişkileri hakkında; evlerin en az iki odalı olduğu ve odaların önündeki, avlulardan oluştuğu belirtilir. H çukurunda daha alt seviyelere inilmesi nedeni ile bu evlere ait kalıntılar kaldırılır²³¹ (Resim 58) .

Athena Caddesi'nin kuzeyinde ve güneyinde 4. yy'a ait sivil yapılar için E. Akurgal bu yapıların üç ayrı konut yapısına ait olduğunu belirtmektedir.²³² Bu konutları Kral evi, Toplantı Evi ve en Kuzeyde yer alan farklı bir ev yapısı olarak adlandırmaktadır. Athena Caddesi'nin kuzeyinde yeni yapılan çalışmalarda alan üç bölgeye ayrılmaktadır.²³³ 1. Bölge Athena caddesinin kuzeyinde en batıdaki yer alan bölümdür buradaki konutların 4. yy'a ait olduğu tespit edilir.²³⁴ Bu alanda batıya doğru devam eden bölüm kazı evinin hemen doğusundan geçen asfalt yolun altında kalmaktadır (Resim 59 - 60). Alanın güneyi Athena caddesine dayanmaktadır. Buradaki caddeye bakan dış duvarın farklı dönemlere ait birkaç sıradan oluştuğu görülmektedir (Resim 61 - 62).²³⁵ Daha büyük blokların oluşturduğu dış duvarın kuzeyinde geniş odalar mevcuttur. Odaların duvarları ve içerisindeki buluntular birden fazla evreye sahip olduğunu göstermektedir (Resim 64).²³⁶ 2. Bölge; E. Akurgal tarafından Kral (Yönetici) evi ve toplantı mekânı olarak adlandırılan yapılar yeni kazı dönem kazı çalışmalarında I ve II nolu mekânlar olarak adlandırılmaktadır. Bu yapıların kuzeyinde yine benzer yapıya sahip olan III nolu yapı bulunmaktadır. 3. bölge ise Athena Caddesini kuzeyinde yer alan 2. Bölge yapısının doğusunda kalmaktadır. Kuzey – Güney doğrultulu bir sokak ile 2. Bölgeden ayrılmaktadır. Bu bölgede 1992 yılındaki kent planının aksine sadece iki yapı günümüze kadar korunabilmiştir. Bu alanda önceki yıllarda yapılan kazı çalışmaları neticesinde daha erken döneme ait konutların ortaya çıkarılmak istenmesi nedeni ile 4.yy yapılarının yerlerinden kaldırıldığı görülmektedir.²³⁷

²³⁰ Akurgal 1997, 50, Şek33.

²³¹ A.g.e, 49-50.

²³² Erdoğan 2016, 12-13.

²³³ A.g.e, 14-15

²³⁴ A.g.e, 14.

²³⁵ A.g.e.

²³⁶ A.g.e.

²³⁷ Erdoğan 2016, 16.

Athena caddesinin kuzeyinde kalan bu konutlar içerisinde Athena Caddesine bitişik nizamda olan Kral (Yönetici) Evi (I nolu ev), ortada yer alan Toplantı evi ve en kuzeyde olan ise farklı bir ev yapısı olarak isimlendirilmektedir.²³⁸ Bu evleri doğuda sınırlayan sokağın hemen doğu bitiminde bir kısmı korunmuş ev yapısının odaları mevcuttur. Güneyden kuzeye doğru birbiri ardına sıralanan bu evlerde bazı bölümlerde ortak duvarlar mevcuttur.²³⁹ 1. Bölgeyi, 2. Bölgeden kuzey –güney doğrultulu bir sokak ayrılmaktadır (Resim59). Yeni yapılan çalışmalarda burada sadece iki konut olduğu belirtilmektedir ve bu konutlar kısmen korunmuş durumdadır (IV ve IX nolu konutlar).²⁴⁰

I NOLU YAPI

Athena Caddesi'nin kuzeyinde yer almaktadır. Yapının girişi güneydedir, Athena Caddesine açılmaktadır. I nolu yapının güney duvarı Athena Caddesi'nin kuzey duvarını oluşturur. Giriş bu duvar üzerinde yer almaktadır. Girişin devamında taş döşeli bir koridor avluya açılır (Resim 63 - 64). Koridorun batı kenarında bir küçük kanal yer almaktadır.²⁴¹ Avlunun doğusunda yer alan ikinci avlunun çevresinde de üç oda mevcuttur (Resim 65) . Avluların zemininde düzgün yüzeyle taşlar mevcuttur. Batıda yer alan odaların avluya bakan duvarları daha düzgün işçilik gösterir (Resim 66).²⁴² Evin duvarlarında farklı işçilik gösteren bloklar kullanılmıştır. Yeni yapılan araştırmalar sonucunda bu blokların büyük bir bölümünün daha erken yapılardan alınarak kullanıldığı diğer dönemde gördüğümüz devşirme malzeme ile yapıların kullanımı bu dönem içerisinde de devam etmektedir.²⁴³ Yapı içerisinde iki farklı işçilik gösteren kanal doğu'daki avlu üzerinde yer almaktadır. (Resim 67). Bu yapı E. Akurgal'ın Kral Evi dediği yapı olan I nolu yapı on dört odaya sahip olan ve iki adet avlusu ve odalar bu avluları çevrelemektedir (Resim 69 - 70) .²⁴⁴

---

²³⁸ Erdoğan 2016, 16.

²³⁹ Erdoğan 2016, 13.

²⁴⁰ A.g.e, 16.

²⁴¹ A.g.e, 15.

²⁴² A.g.e, 15.

²⁴³ A.g.e, 15.

²⁴⁴ Akurgal 1993, 48, şek 19, Levha 60-61; Akurgal 1996, 122-145.

E. Akurgal bu odaların bir bölümünün erkeklere ait olduğunu (andronitis), bir bölümünün de kadınların kullanımına ait olduğunu (gynaikonitis) ait olduğunu öne sürmektedir.²⁴⁵ Yeni yapılan kazı çalışmaları ile birlikte bu yapı ile ilgili yeni bilgilere ulaşılmıştır İlk araştırmalarda I nolu evin inşasında daha önceki dönemlere ait yapılardan alınan inşaat malzemeleri yani devşirme malzeme kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte duvardaki ilk izlenimler birden çok inşa evresinin olabileceğini yönündedir.²⁴⁶ Doğudaki avlu üzerinde iki adet farklı işçiliğe sahip olan kanal yer almaktadır. Bu kanallar eğimin daha aşağıda olduğu doğudaki sokağa açılmaktadır. Farklı büyüklükteki odaları içerisinde köşelerde sekiler yer almaktadır bununla birlikte odanın orta bölümünde dörtgen formlu tekne yer almaktadır.²⁴⁷ Her bir odanın girişi farklı yöne açılmakla birlikte önemli odaların güneye baktığı tespit edilir²⁴⁸ Bazı odalarda küçük sütunlar yer almaktadır (Resim 69). Bu sütunlar üzerine ahşap sütunlar eklenerek kullanıldığı ileri sürülmektedir.²⁴⁹

II NOLU YAPI

Athena caddesinin kuzeyinde yer alan yapının girişi doğuda bulunan sokağa bakmaktadır (Resim 71 - 72) . Doğudaki bu sokak 2. ve 3. Bölgeleri birbirinden ayırmaktadır.²⁵⁰ Yapının girişinden sonra avluya açılan bir koridor bulunur. Avlunun etrafında odalar yer alır. Bu yapı I nolu yapıdan farklı olarak var olan iki odanın da avluya açıldığını görmekteyiz. Zemini sıkılaştırılmış toprak ile kaplı ikinci bir avlu söz konusudur (Resim 71) . Yine var olan odalar (iki adet) bu avluya açılmaktadır.²⁵¹ Yapının yedi odası vardır. Girişin bitiminde taş döşeli bir avlu yer alır (Resim 71). Döşemenin güneydoğusunda daha büyük boyutlu taş bloklarının kullanıldığı görülmektedir. Bu durum yapının farklı bir kullanıma sahip olduğunu düşündürmektedir. I ve II nolu evin duvarları kullanılan düzgün taş blokları ve özenli duvar işçiliği ile benzerlik göstermektedir (Resim 72 - 73). I ve III nolu yapılar ile

---

²⁴⁵ Akurgal 1997, 42.

²⁴⁶ Erdoğan 2016, 15.

²⁴⁷ Akurgal 2016, 15-16.

²⁴⁸ Erdoğan 2016, 16.

²⁴⁹ A.g.e, 15.

²⁵⁰ A.g.e.

²⁵¹ Erdoğan 2016, 15.

ortak duvarlara sahiptir.²⁵² Bu yapı E. Akurgal tarafından Toplantı mekânı olarak değerlendirilir (Resim 70).²⁵³

III NOLU YAPI

III nolu yapı, Athena Caddesinin kuzeyinde ve bölgenin en kuzey ucunda yer alan yapıdır. III numaralı yapının girişi de II numaralı yapı gibi doğudaki sokaktan sağlanır (Resim 74 -75). Giriş taş döşeli avluya çıkmakta ve yapının odalarının bir kısmı avluya bir kısmı da diğer odalara açılmaktadır (Resim 75). Yapı da diğer iki yapıda olduğu gibi iki avlu tespit edilir.²⁵⁴ Bu yapıda yapılan çalışmalar henüz yapının bir ev oluşturabileceğine dair bir plan ortaya koymamaktadır.²⁵⁵ Evin güney ve batı yönünde küçük peristasisler bulunmaktadır bununla birlikte bu yapının kuzeyinde ve batısında yer alan duvar da özenli bir işçilik gösterir.²⁵⁶

Yapıları bütünüyle kıyasladığımızda öncelikle I, II ve III numaralı yapılar Athena Caddesinin kuzeyinde yer alan her birinde koridor ve iki avlu bulunan çok odalı yapılardır. Her üç yapıda da koridor bulunması Hellen sivil mimarisinin bir özelliğidir²⁵⁷. Bununla birlikte bu koridorlar üç yapıda da avluya açılmaktadır. Bu anlamda Prosta plan tipi ile benzerlik göstermektedir. Aynı alanda ortak duvarlara sahip ve plan olarak birbirlerine benzerlik gösteren yapılardır. Odaların açıldığı avluların önemli işlevlere sahip olduğunu düşünülmektedir.²⁵⁸ Her üç yapıda da odaların avlu etrafında yer alması durumu söz konusudur. Yeni kazı çalışmaları neticesinde elde edilen bu bilgiler bu yapıların Hellenistik dönemde karşımıza çıkan peristyle planlı ev ile benzerlik olduğunu göstermektedir.²⁵⁹ Tek fark Hellenistik dönem Peristyle planlı yapılar sütunlu bir avlu etrafında yer almaktadır. Odaların avlu etrafına yerleştirilmesinde ve oda boyutlarında özel bir düzen durumu söz konusu olmadığı görülür. I, II ve III numaralı yapıların höyüğün hemen hemen en yüksek

---

²⁵²Erdoğan 2016, 16.

²⁵³ Akurgal 1997, 50-55.

²⁵⁴ Erdoğan 2016, 15.

²⁵⁵ A.g.e.

²⁵⁶ A.g.e, 16

²⁵⁷ Vitruvius VI.131-133; Wycherley 1986, 148-157; Akurgal 1993, 48; Abbasoğlu 1996, 395-399; Akurgal 1996, 122-145; Hoepfner 1996, 161-162.

²⁵⁸ Erdoğan 2016, 16.

²⁵⁹ A.g.e, 17.

bölümünde güneye bakar şekilde konumlandırılmış olmaları da yapıların önemli bir işlevi olduğunu düşündürmektedir.

IV NUMARALI EV ve IX NUMARALI EV

Her iki yapıda Athena caddesini kuzeyinde yer almaktadır. Yeni yapılan kazı çalışmalarda bu iki yapının bulunduğu alan 1. bölge olarak adlandırılmaktadır.²⁶⁰ IV numaralı ev bölgenin en kuzeyinde yer almaktadır. Dört odaya sahip ve bu odalar kuzey - güney yönlü olup ard arda her odanın birbiri ile ortak duvarları vardır dört oda da korunmuş durumdadır (Resim 76) .²⁶¹ Yapının bir kısmı H çukurunda yer alması nedeni ile günümüze kadar gelememiştir. Odaların köşelerinde sekiler mevcuttur. Batı duvar sokak ile bitişik konumdadır. IX numaralı ev de yine Athena caddesinin kuzeyinde 1. Bölge yapıları içerisinde yer almaktadır (Resim 77 - 78) .Yapının girişi Athena Caddesine açılmaktadır. Yapının üç odası korunmuş durumdadır.²⁶² Yapının girişinde avluya açılan taş döşeli bir koridor mevcuttur (Resim 79) . Yapının caddeye bakan duvarları özenli bir işçilik göstermektedir. Duvarda kullanılan taş blokları diğer yapılara oranla daha büyük boyutlu olduğu görülmektedir.²⁶³ Yapı içerisinde avludan girişe doğru giden bir kanal yer almaktadır.²⁶⁴

Athena Caddesi'nin güneyinde yer alan, 4. yy'da inşa edilmiş diğer yapılar ise E. Akurgal döneminde kazılmış olmakla birlikte bu yapıların kuzeyde yer alan örneklere göre planları çok net değildir (Resim 80). Yan yana, bitişik nizamda yapılmış ve aralarında sokakların bulunduğu çok sayıda evden oluşmaktadır (Resim 81) .Yeni dönem yapılacak olan kazı çalışmaları ile bu bölge bizlere daha net bilgiler sunacaktır.

Eski Smyrna'da 5. ve 4. yy. yapıları, Athena Tapınağı'nın kuzey ve güneyinde kalan alanlar dışında höyüğün güneydoğusunda ve doğusunda da sivil mimari mevcuttur. Erdoğan bu yapılar ile ilgili olarak; "Athena Caddesinin kuzey ve güneyinde yer alan yapılar ile buradaki yapıların aynı duvar ve örgü tipi ile benzerlik göstermesi duvar yapım teknikleri ve birbirini izleyen nizamda yapılmış olmaları

---

²⁶⁰ Erdoğan 2016, 14.

²⁶¹ A.g.e, 16.

²⁶² A.g.e.

²⁶³ A.g.e, 17.

²⁶⁴ A.g.e.

nedeniyle 5. ve 4. yy ‘a tarihlenir” şeklinde bilgi vermektedir.²⁶⁵ 7. yy. kerpiç surunun hemen batısında ve kısmen surun üzerinde kalan alanda sivil mimari yapı izlerine rastlanmaktadır (Resim 81 - 84) .²⁶⁶ Yapının bulunduğu alanın kazısı M. Akurgal döneminde gerçekleştirilmiştir.²⁶⁷ Yapılan incelemelerde yapının bir bölümünün kazıldığı görülmektedir. Bu alandaki yapı diğer örneklerden farklılık göstermektedir. Dikdörtgen formlu blokların özellikle ön yüzlerinin düzeltildiği ve blokların iyi bir şekilde yerleştirildiği düzgün bir işçilik görülmektedir. Höyüğün güneydoğusunda yapılan yeni dönem kazı çalışmalarından elde edilen veriler doğrultusunda burada önemli bir işleve sahip olan megaron planlı bir yapının olabileceği ileri sürülmektedir.²⁶⁸ 4. yy. duvar tekniği genellikle küçük irili ufaklı sadece ön yüzleri kabaca düzeltilmiş taşlardan örülmüştür. Eski yapılarda döküntü taşlardan bir başka deyişle molozlardan yararlanılarak inşa edildiği görülmektedir. Duvarın iki yüzü arası moloz taşlar veya amphora vb. kap parçalarıyla doldurulmuştur. 4. yy. evlerinin duvarlarının büyük bir çoğunluğu taştandır. Çünkü her evin kalıntıları arasında bol miktarda çatı kiremiti ele geçirilmiştir.

Höyüğün güneydoğusunda üç farklı alanda daha sivil mimari yapılar ortaya çıkartılmıştır (Resim 82 - 83). Bu yapılar yüzey toprağının hemen altında, birbirini takip eden planlara sahip yapı gruplarından oluşmaktadır. Yine bu yapılarda da 5. ve 4. yy’da inşa edilen diğer sivil mimari yapılar ile duvarlarda kullanılan blokların şekilsiz ve farklı büyüklükte olması nedeniyle benzerlik göstermektedir.²⁶⁹ Megaron planlı bu yapının son derece düzgün işçiliğe sahip olması yapının önemli bir işlevi olduğu fikrini akla getirmektedir. Yapının duvarlarında kullanılan bloklar, işçilik ve plan bu alanda önemli bir yapının bulunduğunu ortaya koymaktadır. Alanın tamamının kazılmasıyla ele geçen buluntular ve veriler değerlendirildiğinde yapının işlevine dair daha kesin bilgilere ulaşılacaktır.²⁷⁰

Klasik dönemi özetlemek gerekirse, E. Akurgal kazı sonrası yaptığı sınırlı sayıda yayınlarda bu döneme ilişkin kazı çalışmalarını aktarırken dönemin konut anlayışına bir başka deyişle konut planlamasına çok da uygun olmayan önerilerde

---

²⁶⁵ Erdoğan 2016, 17.

²⁶⁶ A.g.e.

²⁶⁷ A.g.e.

²⁶⁸ A.g.e.

²⁶⁹ A.g.e, 18.

²⁷⁰ Erdoğan 2016, 17.

bulunmaktadır. Örneğin; Klasik dönem konut mimarisinde standart bir ev tipi modeli ve bu ev tipi modeliyle bir araya gelmiş bir kent planlaması söz konusu fakat kazılar Eski Smyrna'da farklı tip ev modellerinin olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle E. Akurgal'ın Kral evi (Yönetici Evi) olarak değerlendirdiği konut; 14 odalı bir konut olmakla birlikte iki avlusu mevcuttur ve birçok odanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Hemen arkasında yer alan 7 odalı bir konut daha vardır.

E. Akurgal bu kral evi dediğimiz konutu kentin yöneticisinin oturduğu bir konut olması nedeni ile çok fazla odasının olduğunu öne sürmektedir, fakat bugün yapılan çalışmalara baktığımızda ve dönemin konut mimarisine baktığımızda aslında bu anlayış çok da kabul edilebilir veya doğrulanabilir bir anlayış olmadığı görülmektedir. Eski Smyrna kazılarına katılan Orhan Bingöl 2012 yılında Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi çalışmalarında yayımladığı makalesinde E. Akurgal'ın öngörüsü olan 14 odalı ev planı ve 7 odalı ev planının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir.²⁷¹ Dönemin konut anlayışına bu bakış açısının aslında uygun olmadığını belirtmekte ve yeni değerlendirmeler öne sürmektedir. Kazısı sırasında kendi yapmış olduğu bir takım ölçümler ve değerlendirmeleri, eski çizimlerle karşılaştırmalı olarak ele almaktadır.²⁷² Gerçekten de Klasik dönem de bu konut mimarisinin temel ev planı doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiğini ama o 14 odalı ev planında da genel de tek avlunun söz konusu olduğunu ve benzer ev planlarının bir araya gelmesinden oluşan bir sistemin bilim dünyasında kabul gördüğünü belirtmektedir.²⁷³ Esasen, E. Akurgal'ın öne sürdüğü 14 ya da 7 odalı ev gibi evlerin yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte konutların, odaların işlevleri ve konutların birbirleri ile olan ilişkisi yeniden değerlendirilmelidir. Konutların bazı örneklerinde sadece girişlerin değil, bazı odaların da caddeye açıldığı, bu nedenle bu odaların daha çok evle direk ilişkisi olmayan, ticari amaç için kullanılan bölümler olduğu düşünülmektedir.²⁷⁴ Orhan Bingöl'ün yayınında da belirtildiği üzere bazı yerlerde belki de kazan kişinin inisiyatifine dayanarak bazı öngörülerde bulunmaktadır. Bu durum da doğal olarak birçok konuda işimizi zorlaştırmakta gerek yapıların işlev amaç tespiti gerek ölçüleri anlamında.²⁷⁵

---

²⁷¹ Bingöl 2012, 493-498.

²⁷² A.g.e, 493-498.

²⁷³ A.g.e, 497.

²⁷⁴ Thorpe 2002, 71-90.

²⁷⁵ Bingöl 2012, 493-498.

Orhan Bingöl aslında bu 14 odalı evin iki evin bir araya gelmesinden oluşan bir yapı olduğuna dair önerilerde bulunmaktadır.²⁷⁶ Bununla birlikte Bingöl'e göre Eski Smyrna'nın kent planlaması standart ızgara planlı dikdörtgen ya da kare planından biraz farklıdır (Resim 85 - 86). Burada paralel uzun adalar sisteminin mevcut olduğunu, bu adaların sokaklarla bölünmüş olduğunu ki kentin ortasından geçen doğu-batı doğrultulu Athena Caddesi de mevcut. Bu caddenin her iki tarafında da caddeye dik gelen sokaklarla bir ızgara planı oluşturulmakla birlikte o plan standart planın biraz dışında kalmaktadır. Ayrıca Bingöl, Izgara plan sisteminin temel konut planını ele alan bu sistemin belki de en erken olanları Eski Smyrna 'da olabileceğini belirtmektedir.²⁷⁷ Bugün yüzeyde görülen yapıların çoğunluğu 4. yy'a tarihlenen yapılar olmakla birlikte bu dönem yapılarında ağırlıklı olarak daha önceki dönemlere ait olan yapılardan alınan malzemeler kullanılmıştır. Bu nedenle duvarların işçiliği çok özenli değildir ve farklı şekillere sahip blokların kullanıldığı görülür. Bazen bu büyük blokların aralarında küçük dolgu amaçlı taş parçalarının kullanıldığı görülmektedir. Bazı bölümlerde düzgün blokların yine düzenli bir şekilde yerleştirildiği duvar örnekleri de görülmektedir.

Odaların tabanında sıkıştırılmış toprak bulunmaktadır. Avlular ise düzgün kaplama taşlarla döşenmiştir. Aynı kaplama taşların giriş ve girişin devamındaki koridorlarda da kullanıldığı görülmektedir. Yine giriş, koridor ve avlularda çatılardan akan suyun tahliyesi için kanallar yapıldığı görülmektedir.²⁷⁸ E. Akurgal höyük üzerinde 5. yy'da inşa edilmiş sivil mimarlık yapısına rastlanmamış olduğunu belirtmiş olsa da, 4. yy'da inşa edilen yapılar üzerindeki farklı uygulamaların ve bu yapılar içerisinde daha alt seviyelerde bulunan duvarların olduğu yapılan çalışmalarda görülür²⁷⁹. Birkaç farklı evreden geçen yapıların olması ve bunlardan 5. yy'da inşa edilmiş olan bazı bölümleri varlığı görülmektedir.²⁸⁰ 4. yy'a ait yapıların çıkartılmış olması höyüğün büyük bir bölümü veya tamamı üzerinde bu yüzyıla ait bir yapılaşmanın olması söz konusudur. Doğu-Batı doğrultusunda kesen bir ana cadde ve bu ana caddeye dik gelen sokaklar, 4. yy'da da kentte ızgara sistemi uygulamasına yakın bir kent planı olduğunu göstermektedir.²⁸¹

²⁷⁶ Bingöl 2012, 497.

²⁷⁷ Bingöl 2012, 493-498.

²⁷⁸ Erdoğan 2016, 18.

²⁷⁹ Erdoğan 2016, 15-18.

²⁸⁰ A.g.e, 17.

²⁸¹ Akarca 1987, Kolb 1996, 150-151

Eski Smyrna'da 4.yy'a tarihlenen konutlar dışında büyük bir de Nekropol alanı mevcuttur. Bu alan Yamanlar dağı'nın yamaçlarında 6. yy ve 4. yy'a ait büyük nekropol, diğeri bir nekropol alanı ise kent duvarının önündeki 7. yy. sonu ve 6. yy. arasındaki kullanım gören gömü alanıdır.²⁸² Günümüzde Yamanlar yamaçları evlerle kaplı olduğu için bu alanda çalışma yapılamamaktadır. Büyük Nekropol olarak adlandırılan 600 - 330 yıllarına ait gömü alanı E.Akurgal'ın aktardığı üzere 1950'lerin başlarında iyi korunur durumdaydı.²⁸³ Tepekule üzerinde yer alan Eski Smyrna coğrafi konumu nedeniyle Aiolis'i İonia'ya bağlayan ve başka bir rotası bulunmayan ve tek geçit konumunda bir karayolu güzergahı üzerinde konumlanmaktadır. Bu anlamda stratejik olarak da önemli bir yere sahiptir. Yerleşmenin kuzeyinde yükselmeye başlayan Yamanlar'ın eteklerinden ve bu yamaçlar üzerinde yer alan Küçük Kale ve Büyük Kale'nin kontrolünde Karşıyaka yönünde devam etmek zorundaydı. Eski Smyrna ve çevresinde yer alan kalelerin coğrafi ve stratejik konumlarına göz önünde bulundurulduğunda, bu yapıların khora garnizonları olduğu düşünülmektedir.²⁸⁴ Smyrna ile ilgili tüm geçitler garnizonlar tarafından tutulduğu görülmektedir. Sadece savunma amacıyla kullanılan bu garnizonlar Smyrna'ya gelecek herhangi bir tehdiye karşı korumakla yükümlüdür. Bununla birlikte arazilerinde güvenle işlenmesi sağlanmaktadır. Smyrna'daki bu sistemin Hermos nehrinin Aiolis sınırları içerisinde kalan bölümünde de benzer bir araştırma ile aynı sistemin uygulandığı görülmektedir.²⁸⁵ Ksenophon'un aktardığı üzere ²⁸⁶ Klasik dönem içerisinde, benzer bir koruma sisteminin tüm Batı Anadolu için geçerli olduğunu ileri sürülmektedir.

Smyrna ovasının doğudaki sınırı Belkahve geçidi olarak bilinmektedir. Geçidin üzerinde Smyrna- Sardeis yolunu kontrol eden bir kale yer almaktadır.²⁸⁷ Bu kale 6 m. yüksekliğinde ve yüzey araştırmaları sırasında ele geçen seramikler kalenin 7.yy'dan Hellenistik dönem sonuna kadar kalenin işlev gördüğünü göstermektedir.²⁸⁸ Belkahve kalesi, bölgenin Pers egemenliği altında olduğu dönemlerde doğudan da iki stratejik nokta ile desteklendiği ileri sürülmektedir. Bu destek noktalarından biri Mahmut Dağı'nın (Drakon) geçide en yakın ve hakim tepesi üzerinde bulunan Akkaya, diğeri ise

---

²⁸² Akurgal 2002, 216-217

²⁸³ Akurgal 1987,37.

²⁸⁴ Doğer- Gezgın 1988, 30.

²⁸⁵ A.g.e

²⁸⁶ Ksenophon Anabasis 7.8.7-23.

²⁸⁷ Doğer- Gezgın 1988, 12.

²⁸⁸ Cook 1958-1959, BSA 53-54, 4; Doğer - Gezgın 1988 ,13.

iki geçit arasında yer alan Nymphaion (Kemalpaşa) kalesidir.²⁸⁹ Kalenin yer aldığı Kemalpaşa ovasının Pers Egemenliği sırasında oldukça önemli olduğu ileri sürülmektedir bunun nedeni ise kale alanı içerisinde 4. yy'a ait siyah firnisli seramik ve 5. yy'a ait Greko-Pers eserlerinin bulunmasıdır.²⁹⁰ Belkahve geçidinin güney girişinde Kızkalesi harabeleri bulunmaktadır.²⁹¹ Burada yer alan kale Tahtalı Dağı'nın güneydoğu yamaçları üzerinde, Hacıfendi deresi ile Narlı deresi arasındaki tepe üzerinde yer almaktadır.²⁹² Tepenin bir kısmı sarp kayalıkların olduğu kesimlerinde 2 m. genişliğinde sandık duvar stilinde dış yüzleri dikdörtgen ve bosajlı büyük bloklardan oluşturulan sur duvarı ile çevrili olduğu görülmektedir. Bununla birlikte savunma amaçlı güney yamaç kuleleri mevcuttur. Kulelerden biri 6 m'ye yakın ve korunmuş durumdadır.²⁹³ Doğuya bakan kısımda yine aynı sistem ile oluşturulmuş 5 m. yüksekliğinde korunmuş sur duvarı ile çevrelendiği görülmektedir. Yine yüzey buluntuları arasında Attika siyah firnisli seramikler ele geçer buradan yola çıkarak kalenin en geç 4. yy'da inşa edildiği ileri sürülmektedir.²⁹⁴

Daha ayrıntılı ve uzun süreli araştırmalarla elde edilen veriler doğrultusunda yapının tarihi daha erken dönemlere çekilebilir. Eski Smyrna'ya güneyden Torbalı ovası yönünden gelecek tehlikelere karşı Nif Dağı'nın yamaçları boyunca Kocadağ'ın güneydoğu eteğinde, kuzey yamaçlarında dik bir kayalığın üzerinde Kocadağ Kalesi yer almaktadır. Güney yamaçlarındaki sur duvarın üzerinde tahrip izleri mevcuttur. Yine kale çevresindeki alanda Roma dönemi seramiği ile birlikte 4. yy'a tarihlenen siyah firnisli Attika türü seramiği de ele geçen buluntular arasındadır. Bu verilerden yola çıkarak kalenin Klasik dönemde de kullanım gördüğü anlaşılmaktadır. Kocadağ kalesinin 5 km. batısında ise Çakrak tepesi üzerinde bir kale yer almaktadır. Alanda kaçak kazılardan çıkan seramik buluntular 4. yy'dan Milattan sonra 13. yy'a kadar tarihlendirilmektedir.²⁹⁵

Manastır Kale; Kırıklar köyünün 1 km. kuzeyinde Kocamersin deresi vadisinin girişinin güneyinde yer almaktadır. Yuvarlak plana sahip kalenin doğu-batı yönünde olmak üzere iki girişi mevcuttur. Kaleyi 1,5 m. kalınlığında ve 200 m. uzunluğunda bir

²⁸⁹ Doğer- Gezgin 1988, 13; Cadoux 2003, 45.

²⁹⁰ Doğer- Gezgin 1988, 14.

²⁹¹ A.g.e.

²⁹² A.g.e.

²⁹³ A.g.e.

²⁹⁴ A.g.e, 15.

²⁹⁵ A.g.e, 16.

duvar çevirmektedir. Alanda herhangi bir seramik buluntu ele geçirilmemesi nedeniyle tarihleme yapılamamaktadır.²⁹⁶

Kaynaklar kalesi; Modern yerleşmede Kırıklar ve Kaynaklar yolu üzerinde Nif Dağı'nın batı eteklerinde yer almaktadır.²⁹⁷ Kale, sarp ve uçurumlarla çevrelenen üç kademeli bir tepe üzerinde yer almaktadır. İkinci kademeye geçerken yüksek kayaların arasında sadece iki sırası korunan dikdörtgen formda ve rüstik taş işçiliği gösteren kireç taşı bloklar ile örülen bir duvar mevcuttur.²⁹⁸ Bu alan geçildikten sonra 40 x40 m. ölçülerinde köşelerinde kuleler bulunan sur duvarı mevcuttur. Bu duvarın izodomik örgü düzeninde örülü, kireçtaşından inşa edildiği görülmektedir. Yüzey de ele geçen seramik malzeme 4. yy'a tarihlenmektedir (oldukça aşınmış olan siyah firnisli seramik parçaları ve iki adet amphora parçası).

Kalekayası - Sivrikaya üzerinde yer alan kale, poligonal kireç taşından inşa edildiği görülmektedir. Bu kalenin duvarlarında kullanılan teknik ile Belkahve kalesinin güney eteğindeki kalın sur duvarları arasında benzerlik söz konusudur. Alandan ele geçen seramik malzeme ve Belkahve kalesindeki duvar tekniği ile benzerliği nedeniyle kale 6.yy'dan 4. yy'a kadar kullanım gördüğü anlaşılmaktadır.²⁹⁹

Çatalkaya Kalesi, Kolophon başta olmak üzere güneyden gelebilecek tehditlere karşı Cumaovasına bağlı Görece köyünün kuzeybatısına Çatalkaya Kalesi konumlandırılmıştır. Tepenin Batı ve güney kesiminde bulunan Bizans dönemi sur duvar kalıntılarının altında duvarlarda Klasik döneme ait teknikler de göze çarpmaktadır. Akçakaya üzerinde yer alan bir başka kale daha mevcuttur. Bu kale Tekke Dağı'nın doğu yamaçları üzerinde yer almaktadır.³⁰⁰

BüyükKale; Turan'ın kuzeyinde 356 m. yükseklikte Yamanlar dağının güneye, körfeze doğru uzantısı olan tepenin üzerinde yer almaktadır. Kale Eski Smyrna 'ya yakındır.³⁰¹ Kale 6. yy. ile 3. yy. arasında kullanım görür. Bununla birlikte özellikle 4. yy'da daha da önemli bir kale haline gelir. G.Bean tarafından bu yapının ya bir Persli memura ya da yerel bir yöneticiye ait olduğu ileri sürülmektedir.³⁰² Büyük kalenin alt seviyelerindeki yamaçlarda yer alan bir diğer kale ise Küçük Kale'dir. Küçük Kale;

²⁹⁶ Doğer- Gezgin 1988, 16.

²⁹⁷ A.g.e, 17.

²⁹⁸ A.g.e.

²⁹⁹ A.g.e, 18.

³⁰⁰ Akurgal 1946, Belleten 37, 8-71; Doğer- Gezgin 1988, 18; Cadoux 2003, 44.

³⁰¹ Akurgal 1946, Belleten 37, 57-59; Doğer- Gezgin 1988, 21; Cadoux 2003, 43.

³⁰² Doğer- Gezgin 1988, 21.

Karagöl yolu üzerinde birincisi, bugün ki Örnekköy mezarlığının doğu sınırları içerisinde kalmaktadır.

Eski Smyrna'daki Arkaik ve Klasik dönemi savunması açısından önem arz eden bir diğer kale kentin 3 km. kuzey-kuzeydoğusunda yer alan Laka köyünde yer alan Asartepe (Aksertepe) üzerinde yer almaktadır.³⁰³ Tepenin güneye doğru alçalan yamaca uygun olarak tasarlanan 20 x 20 m. ölçülerinde 1 m. kalınlığında sur duvar ile çevrelenmektedir. Yüzeyde ele geçen seramikler siyah firnisli kap parçaları ve amphora parçalarıdır; 4.yy'a tarihlenmektedir.³⁰⁴

Bir başka savunma ve haber alma kalesi de Küçük Yamanlar tepesinde, Sancaklı köyünün kuzeyinde Yamanların zirvesine giden yol üzerinde Adatepe kalesidir. Bu kaleyi destekleyen Doğançay köyünün üzerinde Çobanpınar tahkimatı ve batıda Karşıyaka- Karagöl yolu üzerindeki küçük boyutlu iki tahkimatlı kontrol noktası mevcuttur.³⁰⁵

Antik Dönemde Eski Smyrna'ya batıdan ulaşabilmek için Küçük Yamanlar tepesinin güneyinden veya kuzeyinden geçip Turan vadisine inen yollar ile ulaşmak mümkündür. Bu nedendir ki Küçük Yamanlar tepesinden gelecek tehditlere karşı gerekli önlemler alındığı görülmektedir. Bununla birlikte Güney Aiolis 'ten Yamanlar üzerinden gelebilecek tehditlerde söz konusudur. Tüm bunlar göz önüne alındığında gerekli kontrol noktaları başta Adatepe Kalesi, Küçük Kale, Çobanpınar tahkimatı ve Büyükkale'den oluşan bir koruma veya savunma sistemi olduğu görülmektedir. Bu sistem güney ve batı yönlerinden gelebilecek saldırılara karşı destek sağlamaktaydı.³⁰⁶ Bölgede Erken Tunç Çağı'ndan Roma dönemine kadar tarihlendirilebilen seramik buluntular mevcuttur. Bu durumda bize burada her dönem bir iskânın söz konusu olduğu göstermektedir.³⁰⁷

Eski Smyrna'daki kent planı ızgara plan sistemine tam anlamıyla uymasa da ızgara sistemine benzer bir sistem mevcuttur. Höyüğün büyük bir bölümünü 5. ve 4. yy. yapıları oluşturduğu E. Akurgal tarafından belirtilmektedir. E. Akurgal özellikle 1968-1980 yılları arasında yapılan kazıda, Athena Caddesi'nin kuzey ve güneyinde bulunan

---

³⁰³ Doğer- Gezgin 1988, 22.

³⁰⁴ A.g.e.

³⁰⁵ A.g.e.

³⁰⁶ Doğer- Gezgin 1988, 23.

³⁰⁷ A.g.e, 23.

4. yy. yapılarının Bayraklı serisinin ikinci cildinde yayınlanacağını belirtilmiştir.³⁰⁸ Fakat bu konu ile ilgili yayımlanan herhangi bir kaynak mevcut değildir. Yeni dönem kazıları ile birlikte Klasik dönem sivil mimari hakkında yeni veriler elde edilecek ve bu veriler dönem hakkındaki bilgilerimizi daha da netleştirecektir.

---

³⁰⁸ Akurgal 1997, 50.

4. ESKİ SMYRNA ‘NIN KONUT MİMARİSİ İLE EGE DÜNYASI’NDAKİ DÖNEMSEL KONUT MİMARİSİ’NİN KARŞILAŞTIRMASI

Kültürel açıdan önem taşıyan Orta Anadolu Platosu batıya doğru yöneldikçe sıra dağlara dönüşmekte ve bu sıra dağlar doğu-batı doğrultusunda Ege Denizi’ne doğru uzanmaktadır. Burada ortaya çıkan koylar ideal liman koşullarına sahiptir. Başta Gediz (Hermos) ve Büyük Menderes (Maiandros) olmak üzere irili ufaklı birçok akarsu bu sıra dağlar arasından verimli ve bereketli toprak sağlamaktadır. Zaman içerisinde ortaya çıkan kıyı ovaları ve deltalar uygun iklim koşullarıyla bütünleşerek bölge ekonomik ve kültürel açıdan büyük değer kazandırmaktadır. Tüm bu coğrafi bilgiler göz önünde bulundurulduğunda Batı Anadolu sahil kesiminin yerleşme ve kentleşme açısından gerekli tüm koşullara sahip olduğu görülmektedir. Erken Tunç Çağı’nda deniz ulaşım araçlarında kaydedilen büyük gelişme sayesinde liman olarak kullanılan kentlerde gelişim göstermektedir. Bununla birlikte yavaş yavaş bir ticaret ağının oluşmaya başlaması ilerleyen dönemde deniz kavimleri göçü ile birlikte Ege Dünyası’ndaki kentler arası etkileşimde artarak devam eder. Tezin bu bölümünde bahsedeceğimiz karşılaştırmalarda göreceğimiz benzerlikler sivil mimari de yaşanan kültürel etkileşimin en somut kanıtlarından biridir.

Tunç Çağı ile birlikte gelişim gösteren konut mimarisinde Geç Tunç Çağı’nda Yunanistan’da karşılaştığımız Myken Kültürü ile megaron tipi ana tip haline gelmektedir. Bu dönemde Kıta Yunanistan’daki konutlar kompartıman şeklinde ard arda dizilmiş bir ön oda, bir ana oda ve küçük bir arka odadan oluşmaktadır.³⁰⁹ Büyük dikdörtgen konutlar ve saraylar planların ortasında ocak bulunan bir megaron içermektedir. 13.yy’a tarihlenen Tiryns’teki Myken sarayında megaron bir ana oda, küçük bir ön oda ve bunun önündeki portikodan oluşmaktadır (Resim 87). İlk olarak Neolitik Çağ’da başlayan dikdörtgen planlı yapılar Tunç Çağı ile gelişimini sürdürerek yaygınlaşır. Genel hatlarıyla bakıldığında 3000’den başlayarak Batı Anadolu’da arka arkaya dizilmiş birçok odası bulunan dar ve uzun dikdörtgen yapıların en yaygın konut tipi olduğu söylenebilir. 1600 - 1200 yılları Batı Anadolu ‘daki Troia yerleşmesi konut mimarisini olarak bize önemli veriler sunmaktadır. Troia I tabakası (3000 - 2500) diğer yapılardan bağımsız olan megaron yapısının varlığı dikkat çekmektedir. Bu yapı

³⁰⁹ Gönül 2008, 6.

Anadolu'da bulunan en eski megarondur.³¹⁰ Troia I' den VI'ya kadar megaron yapıları görmekteyiz. Troia VI katına gelindiğinde megaron tipte yapılar karşımıza çıkmaktadır (Resim 9) . Eski Smyrna Tunç Çağı son dönem kazılarında ortaya çıkarılan iki uzun taş temelli duvar olarak nitelendirebileceğimiz mimari yapılar birbirlerine paralel şekilde durmaktadır ve bu duvarın hemen önünde bir de kerpiç döküntü yer almaktadır. Net olmamakla birlikte bunun bir çatı döküntüsü olabileceği düşünülmektedir. Gelecek dönem kazılarında ise bu iki taş temelli birbirine paralel şekilde duran duvarların uzun bir megaron yapı mı değil mi bu sorular ışığında araştırmalar devam edecektir.³¹¹

---

³¹⁰ Akurgal 1996, 122.

³¹¹ Aylin Erdem Sözlü görüşmeden alınan bilgiler.

4.1 ESKİ SMYRNA KONUT PLANLARININ ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Tunç Çağından Klasik döneme kadar gelişim ve değişim gösteren kent planları coğrafyaya özgü iklim koşulları, topografik özellikler, elde edilen yapı malzemeleri ve sosyal yaşam gibi belli başlı ölçütlere bağlıdır. Bugün gördüğümüz karmaşık planlı yapıların temeli Tunç Çağlara dayanan megaron adını verdiğimiz basit yapılardan gelmektedir.³¹² Birbirlerinin Çağdaşı olan yerleşimlerin birinde ortak avlu, tek oda veya çok odalı yapılar gelişirken, bir diğerinde apsisli yapılar baskın planken diğer bir coğrafyada bunlar elde edilen yapı malzemesi nedeniyle daha az görülebilmektedir.³¹³ Bunun dışında tamamen taştan inşa edilmiş apsidal yapılar da mevcuttur.³¹⁴ 2. binde ise Girit'ten Yunanistan'a gelen göçmenlerin apsidal konutu getirdiği ileri sürülmektedir.³¹⁵ Korinth'teki Korakou'da apsidal konutun iç mekânı iki bölücü duvar ile ayrılmaktadır, böylelikle arkadaki apsis bir yatak odası, öndeki bölüm ise yarı açık bir giriş mekânına dönüşmektedir (Resim 102).³¹⁶ Dinsmoor , oval ve apsidal planlı yapıları ilkel, megaron gibi dikdörtgen planları ise gelişmiş olarak nitelendirmektedir.

Erken Demir Çağı'nda çok da kalabalık olmayan yerleşmelerin çoğunlukla tek odaya sahip (bazı örneklerde 3 odaya kadar çıkabilmektedir) oval ve dörtgen yapılar yaygın olduğu halde, kabaca antalı yapılar, basit dörtgen yapılar, oval yapılar, apsidal yapılar ve geniş planlı yapılar gibi çeşitlendirmeler kullanıldığı görülmektedir.³¹⁷ Kavimler göçü sırasında Troia VII'nın ve Hitit başkenti Hattuşa'nın yıkılmasıyla Batı Anadolu 'da Hellas'tan gelen Aioller, İonlar ve Dorlar, Batı Anadolu kıyılarına yerleşirler (1050 - 1100).³¹⁸

En erken Doğu Hellen yerleşmesi Eski Smyrna 'dır.³¹⁹ Kentte bulunan en erken yapı tarihi net bir şekilde saptanabilen Oval ev (925 - 900) olarak adlandırılan tek oda ve taş temel üzerine kerpiç duvar olarak yapıldığı aktarılan yapıdır. Yapı içerisinde ele geçirilen Geç Protogeometrik stilde krater ve amphoranın bulunması yapıyı Orta

³¹² Akurgal 1996, 122.

³¹³ Fagerström 1988, 107; Mazarakis 1997, 143.

³¹⁴ Fagerström 1988, 107 (Lesbos - Antissa Örnekleri).

³¹⁵ Lawrence 1996, 52.

³¹⁶ Dinsmoor 1989, 7.

³¹⁷ Drerup 1969, 87-94.

³¹⁸ Mansel 1947, 89-98.

³¹⁹ Akurgal 1999, 123.

Protogeometrik döneme tarihlenmektedir.³²⁰ Dairesel planlı küçük yapılar dönemin karakteristiğini yansıtmak ile birlikte dörtgen planlı konutlarda bu dönem içerisinde kullanılmaktadır. Yunanistan 'da daha çok dört köşeli evler görülmekte, ayrıca Argos ve Atina'daki bazı tapınaklarda bulunmuş pişmiş toprak ev modelleri geometrik dönemin sivil mimarisi ile ilgili önemli veriler sunmaktadır (Resim 88 - 89). Eski Smyrna'daki oval evin çatısı Argos'da bulunan ev modelindeki gibi olduğu kabul görmektedir.³²¹ Demir Çağı içerisinde Geometrik dönem 'de 9. ve 8.yy'da refah düzeyinin artması ile birlikte artan nüfus ile atık konut yapılarının oda sayılarında artış kentlerde artık yavaş yavaş basit ölçekli düzenli planlar ile karşılaşmaktayız. Eski Smyrna'da bu duruma Geç Geometrik dönem 'deki yerleşme planını örnek gösterebiliriz. (Resim 30). Eretria, Oropos ve Lathouriza kent planlarında da bir yapı çevresini saracak şekilde oluşturulan basit bir düzen söz konusudur (Resim 101, 126, 130) .

Ege Dünyasında Erken Demir Çağ'nda oval ve apsidal konutlar olduğunu bilmekteyiz³²² Batı Anadolu 'da ise daha kısıtlı sayıda yerleşimden takip edebildiğimiz bu Erken Demir Çağ yapıları yoğun olarak Eski Smyrna, Eretria, Phokaia ve Klazomenai gibi yerleşimlerde olduğu görülmektedir (Resim 95, 97, 98) .³²³ Asine³²⁴, Tiryns³²⁵, Argos³²⁶, Samos³²⁷, Melie, Oropos³²⁸, Antissa³²⁹, Nikhoria³³⁰, Assiros³³¹, Lefkandi³³² ve Koukounaries³³³ ise bu yapıların erken örneklerindedir (Resim 99-100-102)³³⁴. Eski Smyrna'da görülen oval evden megaron geçiş sürecini Batı Anadolu'da gördüğümüz bir diğer kent ise Phokaia'dır.³³⁵ Phokaia Protogeometrik dönem tarihlenen oval ev ve evin güneyinde bir oval ev daha tespit edildiği bilinmektedir (Resim 109) .³³⁶ Protogeometrik dönemde kullanım gören oval evler, Arkaik dönemde, megaron

³²⁰ Akurgal 1999, 123.

³²¹ A.g.e.

³²² Paksoy - Dirlik 2017, 848-850.

³²³ Akurgal 1997, 16; Özyiğit 2005, 43-50.

³²⁴ Mazarakis 1997, 255.

³²⁵ Akurgal 1996, 124.

³²⁶ A.g.e, 122.

³²⁷ A.g.e, 122.

³²⁸ Mazarakis 1997, 254.

³²⁹ A.g.e, 124.

³³⁰ A.g.e.

³³¹ Mazarakis 1997, 249.

³³² Akurgal 1996, 124.

³³³ Mazarakis 1997, 251,255.

³³⁴ Paksoy - Dirlik 2017, 848-853

³³⁵ Özyiğit 2005, 43-50.

³³⁶ Özyiğit 2005, 50.

yapısına dönüşür bu megaronlar onarılarak 5.yy 'a kadar kullanım görmektedir. Belirtmek gerekir ki aslında Neolitik Çağ'dan da bildiğimiz dikdörtgen planlı konutlar, Tunç Çağ ile birlikte gelişim göstererek Anadolu da yaygınlaşan bir plan tipidir.³³⁷

Eski Smyrna'da gördüğümüz megaron yapıların benzerlerini Phokaia da da görmekteyiz 7. yy 'da Miletos'un Arkaik Yerleşimi olan Kalabaktepe'de 7.yy'da inşa edilen Eski Smyrna ile benzer yapısal özellik gösteren konutlar da mevcuttur (Resim 109,111) .³³⁸

Birbirlerine süreç içerisinde eklenen dikdörtgen odalardan oluşan yapı biriminin, güneybatısında avlu yer almaktadır. Klazomenai yerleşmesinde de, apsidal yapılar ile birlikte 6.yy'da dikdörtgen konut inşası başlamıştır. İşlik, depo ve avlu olduğu düşünülen birimlerden oluşan planlı konutlar görülmektedir.³³⁹ Anadolu'da olduğu gibi adalarda da Arkaik dönem 'de dikdörtgen planlı yapılara geçiş gözlenmektedir.³⁴⁰ Rhodos 'daki Vroulia kentin'deki yapıları bu duruma örnek gösterebiliriz (Resim 107).

Hoepfner 'a göre megaron, konut mimarisinde hem Anadolu kıyılarında hem de Yunanistan'da en çok rastlanan konut tipidir. Girişi kısa kenardan sağlanan, tek odalı, dikdörtgen ve genellikle tek katlı olan bu ev tipi Myken döneminde gelişerek yayılım gösterir. Zagora'da Naksos Adası'nda, Attika'da Areopagos'un kuzey eteğinde ve Thorikos'ta, Mykenai'da, Atina'da, Korinthos yanında Solygeia'da, Eretria'da , Nichoria'da (Messenia) ve Khios Adası'nda Emporio'da gün ışığına çıkan dörtgen, oval ya da apsisli evler Geometrik dönemdedir (Resim 90 - 95) .³⁴¹ Bayraklı 'da Geç Geometrik dönemde (750 - 700) iki odalı, avlulu Evler de mevcuttur. C-E 2-3 karelerindeki d, e ve f adlı mekânların iki odalı ve avlulu bir ev olduğu ileri sürülmektedir.³⁴² f bölümünün de bir avlu olduğu belirtilmektedir. D adlı odanın kuzeydoğusunda doğu duvarına bitişik bir ocak bulunmaktadır.³⁴³ Eretria'da, Athena Tapınağına bitişik olan bir megaronun Eski Smyrna'daki megaron ile benzerlik

---

³³⁷ Özdoğan 1996, 24-25.

³³⁸ Paksoy- Dirlik 2017, 862-863.

³³⁹ A.g.e, 862-863.

³⁴⁰ A.g.e, 858; Lang 2011, 82.

³⁴¹ Mazarakis 1997, 252-257.

³⁴² Akurgal 1996, 33-34; Akurgal 1996, 125-126.

³⁴³ Akurgal 1997, 29.

göstermekte Eretria'daki bu yapının ilk evresinin 8.yy'ın sonunda yapıldığı ileri sürülmektedir (Resim 138) ³⁴⁴

Arkaik dönem konut mimarisinde, Apsidal ve oval planlı konutlardan, dikdörtgene, dikdörtgen konutlardan da çok odalı ve avlulu konutlara geçişi Eski Smyrna' da rahatlıkla görebilmekteyiz. Yunan konut mimarisinin de temelini oluşturan, avlulu ve çok odalı yapı tipi Eski Smyrna 'da dâhil olmak üzere Arkaik dönemde kullanılmaya başlar. Oval/apsidal yapılar fonksiyonel açıdan elverişsiz olması nedeniyle konut mimarisi gelişimi içerisinde ortadan yavaş yavaş kalkarak yerini dörtgen planlı yapılara bırakır, fakat bazı yerleşimlerde dörtgen planlı yapılar ile beraber kullanıldıkları nadir örneklerde vardır. Klasik dönem Kıta Yunanistan karşılaştığımız avlulu Prosta plan tipinin temelleri 700'lü yılların sonunda atılmaktadır.³⁴⁵ Eski Smyrna'da 750 - 700 arasına tarihlenen en erken çok odalı konut olan E. Akurgal'ın Çifte Megaronu, Atina da karşımıza çıkacak olan haremlik Selamlık uygulamasının olduğu, avlulu konut tipinin en erken örneğini teşkil etmektedir.³⁴⁶

Eski Smyrna'da antalı ve ön odalı plan tipi yeni dönem çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılmıştır bu yapılar içerisinde yer alan örnekler; R2, R3, G3 (E. Akurgal'ın Toplantı megaronu), S1, S2 yapıları ve Oinokhoe odası verilebilir.³⁴⁷ Bunun örneklerini Zagora, Emporio, Thorikos, Delphi, Tsikalario, Eretria, Gordion, Phokaia³⁴⁸ görülmektedir (Resim 134 - 139, 142, 143).³⁴⁹

Yunan kent planlamacılığı 8.yy'dan başlayarak gelişmeye ve kent dokusu içerisinde konutların konumlarını ve alanlarını oldukça etkilemiştir. Artan nüfus ve yeni ticari Pazar arayışı içerisinde olan Yunanlılar, yeni yerleşim merkezleri aramışlar ve Batı Anadolu kıyıları, Güney İtalya ve Sicilya'da koloni kentler kurmuşlardır. Yeni kurulan kentlerde düzenli bir kent planlaması esas alınmıştır, konutlara eşit parseller ayrılmıştır. Bunun sonucu olarak 8.yy'dan itibaren toplulukların ayrı ayrı gruplar şeklinde küçük yerleşimlerden vazgeçip, bir araya gelerek, merkezi bir plan

---

³⁴⁴ Akurgal 1996, 125.

³⁴⁵ Paksoy - Dirlik 2017, 849

³⁴⁶ Akurgal 1996, 128-130.

³⁴⁷ Ertüzün 2017, 35-36. Planları için bkz. Ertüzün 2017, Katalog 2, 3, 20, 21.

³⁴⁸ Özyiğit 1996, Çiz 4.

³⁴⁹ Mazarakis 1997, 251, 252, 254, 256; Ertüzün 2017, 36-37.

doğrultusunda oluşturulan, düzenli, kentsel görünüme sahip büyük yerleşimler oluşturmaya başlarlar.³⁵⁰

7.yy ile birlikte konut sayısının arttığı görülmektedir. Konut sayısındaki artış ile birlikte konut tipolojisinde de çeşitlenmeler ve değişimler görülmektedir. Ege Dünyasında 7.yy ile birlikte yavaş yavaş oval ve apsidal planlar ortadan kalkarak yerini dikdörtgen planlar almaya başlar.³⁵¹ Dikdörtgen konutlardan da bir süre sonra çok odalı ve avlulu konutlara geçiş yaşanmıştır.³⁵² Eski Smyrna da iki katlı, avlulu, çok odalı konutlar inşa edilmiştir. Bu çifte megaron olarak adlandırılan yapı, bu tip konutların en erken örneği olarak bilinmektedir. İki adet megaronun birleştirilmesinden oluşan bu yapının planı incelendiğinde, doğuda yer alan megaron daha geniştir ve güneydoğunda bir ocak yer almaktadır. Bu özelliklerinden dolayı oikos olarak adlandırılmaktadır. Batıdaki megaronun ise, daha özel bir duvar işçiliği görülmektedir bu nedenle burasının andron olduğu düşünülmektedir. Yapım tekniğinde orthostat üzerine kerpiç duvar tekniği kullanılmıştır. Çatısı ise düzdür. Çifte Megaron 'un Klasik dönemde sıkça kullanım gören Prostalı evin erken örneklerinden olduğu kabul edilmektedir.³⁵³ Girit Adası'nda Onythe adlı yerde de benzer plan ile karşılaşılmaktadır (Resim 108). Burada megaronlar bir araya gelerek çok odalı konutlar oluşturmaktadırlar. Benzer tipteki diğer örnekler, Eleusis'te Thorikos'ta ve Megara Hyblaea'da sayılabilir (Resim 134). Tüm bu yapıların ortak özelliği olarak, yan yana bulunan iki odanın erken bir pastas örneği olduğu düşünülen koridora açılmasıdır; ön tarafta ise avlu bulunmaktadır.

Zamanla toplu yaşam ile başlayan kentleşme süreci, iklim, teknoloji, toplumlar arası iletişim gibi etkenler konut plan tiplerinin değişmesine neden olur. Arkaik dönemde başlayan düzenli kent planlaması, Klasik dönemde uygulanmaya devam etmektedir. Demokrasi anlayışının hüküm sürdüğü Yunan Kent devletlerinde, her bireye ait eşit parsel imkânı sağlanmış ve konutlar bu plan üzerinden inşa edilmiş, kent buna göre planlanmıştır.³⁵⁴

Konutun oluşum aşamasında önemli bir yere sahip olan, coğrafi konum, çevredeki materyal ve politik durum bu dönem konutlarının şekillenmesinde etkili olmuştur. Sosyal adalet ve eşit yaşam hakkı kavramı (isonomia) ile herkesin mülk sahibi

³⁵⁰ Paksoy - Dirlik 2017, 858.

³⁵¹ Abbasoğlu 1999, 395.

³⁵² Paksoy - Dirlik 2017, 859.

³⁵³ Akurgal 1996, 123-143.

³⁵⁴ Hoepfner 1996, 155-158.

olması amaçlanmıştır.³⁵⁵ Eşit parsellere ayrılmış konut tipini Priene kentinde net bir şekilde görmekteyiz. Eski Smyrna'da eşit parsellere ayrılma durumunu net bir şekilde görmüyoruz. Orhan Bingöl'ün Eski Smyrna kent planlaması ile ilgili görüşüne burada belirtmek yerinde olacaktır; kazı alanında bizzat kendisinin yaptığı ölçümler sonucu Bayraklı da planlanarak oluşturulan bir adalar sistemi olduğunu belirtmektedir.³⁵⁶ E. Akurgal'ında açıkça belirttiği gibi birbirine paralel sayılabilecek sokakların Athena Caddesi ile oluşturdukları görece dik açı bir kent planı mevcuttur. Bingöl 'e göre, her ne kadar kuzeyde ve güneyde Athena Caddesi'ne paralel caddelerin olup olmadığı bilinmese de, en azından adaların uzunluklarının (kuzey-güney) genişliklerinden oldukça fazla olduğu ve bu nedenle ızgara planlı olmaktan çok, paralel uzun adalar sisteminde yerleşim planı gösterdiğini belirtmektedir.³⁵⁷ Anadolu 'da ilk eşit parsellere ayrılmış konutları gördüğümüz merkez Miletos kentidir.³⁵⁸ Pers İstilaları sonrası yıkılan kent 459'da yeniden tasarlanır. Merkezi plan doğrultusunda, küçük insulaları ve düzgün caddeleri ile tasarlanan Miletos Batı Anadolu'daki kentler arasında öncü konumdadır.³⁵⁹ Konut tipleri hakkında net bilgilere arkeolojik verilerin eksikliği nedeniyle ulaşamamaktadır.

Klasik dönem 'de Pastas ve Prostras tipli evler ana tip olarak karşımıza çıkmaktadır.³⁶⁰ Batı Anadolu da 7.yy'dan beri prototiplerini takip ettiğimiz Prostras tipinin, Myken konutlarında gördüğümüz, ön galerili ve merkezinde bir ocağın bulunduğu megarondan geliştiği bilinmektedir.³⁶¹ Prostras, ana mekânın önünde yer alan, ön galerili ev plan tipidir. Klazomenai ve Atina'nın limanı Piraeus'de Prostraslı konutların ızgara planlı kentlere adapte edildiği görülmektedir (Resim 112).³⁶²

Eski Smyrna'da, Priene'de ve Kolophon'da avluların ortada olmayıp güney yönünde olması Hellen Dünyasının kendi içindeki plan gelişimini göstermektedir.³⁶³ Kolophon 'da ise; ızgara planlı kentte konutların, prostraslı konuta uyarlandığı görülmektedir (Resim 113). Geometrik dönem kutsal alanları ile benzerlik gösteren

---

³⁵⁵ Abbasoğlu 1996, 396.

³⁵⁶ Bingöl 2012, 495-496.

³⁵⁷ A.g.e.

³⁵⁸ Akurgal 1996, 138-139.

³⁵⁹ A.g.e.

³⁶⁰ Abbasoğlu 1996, 395-396.

³⁶¹ A.g.e.

³⁶² Hoepfner 1986, 12-18; Gönül 2008, 27-28.

³⁶³ Akurgal 1996, 132-133, 139.

pastas ev plan tipi, asıl karakteristik özelliğini 5.yy'da alır.³⁶⁴ Eski Smyrna sivil mimarisinde buna benzer karakteristik özelliği olan bir yapı henüz ele geçmemiştir. Eski Smyrna'da, Priene'de ve Kolophon'da avluların ortada olmayıp güney yönünde olması Hellen Dünyasının kendi içindeki plan gelişimini göstermektedir. Eski Smyrna'da konutların ise belirli bir plan göstermemekle beraber 4.yy'da Bayraklı halkının artan nüfus yüzünden Kadifekale 'ye taşınır.

Klasik dönem'de eşitlik ilkesi ile birlikte ortaya çıkan pastas ve prostaslı ev tipleri, Kıta Yunanistan, adalar ve Batı Anadolu'da oldukça yoğun kullanım görür. En erken örneği Olynthos'ta ³⁶⁵gördüğümüz pastaslı ev, Hellenistik dönem'e geldiğimizde, eşitlik ilkelerinin dışında, statü ve lüks göstergesi olan Peristyle evlere dönüşecektir.

Konutların antik dönem içerisinde tüm yerleşmelerde çok farklı ölçülerde önem taşıdığı açık bir şekilde görülmektedir. Bu nokta da konutun kazandığı önem veya sivil mimaride kullanılan plan söz konusu toplumun sosyo-ekonomik refah düzeyi ve söz konusu yerleşmenin işleviyle doğrudan bağlantılıdır. Çatalhöyük gibi tarihöncesi yerleşmeler, yaşamlarını tarımla sağlayan insanların barınması amacıyla kurulduğundan, bu işlevde olan kentlerde konut yaşamın merkezini oluşturmaktadır. Kültürel ve ekonomik koşulların farklılığına rağmen ticaret kolonisi olarak kurulmuş Kaneş'in yanı sıra yabancı bir çevreden korunmak amacıyla kurulmuş eski Yunan kolonileri ya da tarıma dayalı Arkaik ve Klasik dönem Anadolu yerleşmeleri içinde geçerlidir. Yönetim merkezlerinde hükümdarların temsili nitelikte yapılara ihtiyaç duyması kutsal ve kamu yapılarının konutlara oranla daha fazla önem kazanmasına neden olur. Sosyo-kültürel ve siyasal birçok gelişim ve değişime bağlı olarak 5. yy ile birlikte Yunan kentlerinde görülmeye başlayan halkın özerklik bilincine ve temsil edilme isteğine bağlı olarak bu yerleşmelerde kamuya ait mekânlar, özel mülkiyete ait yapılardan daha fazla vurgulanmaya başladığını görmekteyiz³⁶⁶.

---

³⁶⁴ Abbasoğlu 1996, 397.

³⁶⁵ A.g.e.

³⁶⁶ Tomlinson 2003, 68-71.

4.2 ESKİ SMYRNA KONUTLARININ YAPI TEKNİĞİ AÇISINDAN ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Eski Smyrna'da Tunç Çağı 2015 - 2018 yılı kazı çalışmalarından ve daha önceki dönemlerdeki kazı çalışmalarından elde edilen bilgiler doğrultusunda Tunç Çağına ait mimari yapılar da kullanılan malzemenin taş (yerel taş), kerpiç ve yapıların tabanlarında da kerpiç sıva olduğu görülmektedir.³⁶⁷ Eski Smyrna'da yerel taş olarak andezit kullanılmaktadır.³⁶⁸ Erken Demir Çağında da aynı malzemeler kullanılmaktadır. Duvarların yapımı bu dönem içerisinde küçük ve genellikle şekilsiz taşlar ile örüldüğü belirtilmektedir.³⁶⁹ Batı Anadolu'da yoğun olarak karşılaşılan malzemeler, yerel taş ve kireçtir.³⁷⁰ Ege Dünyasında da yerel taş ve kireç kullanılmakta Zagora 'da mermeri andıran yeşilimsi bir taş yerel taş olarak kullanılmakta, Emporio 'da ise sarımsı kalker gibi taşlar kullanılmaktadır.³⁷¹ Gordion 'da taş temeller kullanıldığı bilinmektedir.³⁷² Klazomenai 'de Orta Tunç Çağı'na ait olan oval formlu evin duvarlarında kerpiç kullanımına dair net kanıtlara rastlanmamaktadır. Yapının duvarlarında çeşitli boyutlarda taşlar ve levha halinde kireç taşlar bir arada kullanılmıştır.³⁷³ Miletos'ta, 30-50cm taş temellerin kullanıldığı görülmektedir ve üzerlerinde kerpiç bloklar yükselmektedir.³⁷⁴ Sardis'te ise, 20 - 25 cm boyutlarında dere taşlarından taş temeller inşa edilmiştir ve üst yapısı kerpiç ya da pise'dir.³⁷⁵

Geometrik dönem de Eski Smyrna da, yapılar içerisinde taşlar dikine konarak bir çeşit orthostat (Peristasis) oluşturduğu görülmektedir. Bu dönemde genel anlamda duvarlar şekilsiz ve küçük taşlardan oluşturulmaktadır. Duvarların bir kısmı korunduğu için duvarların taş mı yoksa kerpiçten mi olduğunu konusu hala tartışmalıdır.³⁷⁶ Dönem özelliği olarak kerpiç olma olasılığı daha akla yatkın görünmektedir. Bu dönem evlerinin dış görüşünün betimlenmesi anlamında Perachora'da ve Argos'ta ele geçen ev modelleri örnek teşkil etmektedir.³⁷⁷ Kıta Yunanistan'da 8.yy'a kadar yapıların

³⁶⁷ Erdem - Dirlik 2015, 2-3;

³⁶⁸ Akurgal 1997, 4; Akurgal 1993, 45.

³⁶⁹ Akurgal 1997, 25.

³⁷⁰ Çördük 2006, 9-20.

³⁷¹ A.g.e, 9-10

³⁷² Rodney 1964, 289.

³⁷³ Erkanal vd. 1996, 236.

³⁷⁴ Senff 2000, 35.

³⁷⁵ Hostetter 1994, 29.

³⁷⁶ Akurgal 1997, 25.

³⁷⁷ Akurgal 1997, 31.

duvarlarında kerpi kullanımı söz konusudur.³⁷⁸ 8.yy'dan sonra ise fırınlanmış tuğla ve taş malzemeler duvarlarda kullanılmaktadır.³⁷⁹

Oryantalizan dönem içerisinde daha önce de aktardığımız gibi sosyo-kültürel ve ekonomik anlamda Ege Dünya'sı genelinde bir gelişim söz konusu olması nedeniyle mimari de kullanılan malzeme ve yapı tekniği de etkilenmektedir. Eski Smyrna'da da bu etkileri ve değişimleri gözlemleyebilmekteyiz. İnşa yapım tekniğinin gelişimi de bu durumu desteklemektedir. Yüzeyleri daha düzgün taş bloklarının kullanıldığı bilinmektedir. Çifte megaron, Oinokhoe odası, C açmasındaki III nolu yapı bu duruma örnek teşkil etmektedir.³⁸⁰ Eski Smyrna kent geneli kullanılan Peristasis (Ortostat) denen evleri ayıran aralıklardan da bahsetmekte gerekmektedir. Benzer örneğinin Pergamon'da olduğunu belirten E. Akurgal bu nokta da iki kent arasında bir paralellik olabileceğine işaret etmektedir.³⁸¹ Bu aralıkların amacı bu dönem içerisinde konutlar dörtgen ve kareye yakın planda olması nedeni ile köşeler problem haline gelmekte yatırım nedeniyle su sızması vs. önlemek amacıyla oluşturuldukları genel kabul görmektedir.³⁸² 7.yy ile birlikte Lesbos'da Polygonal örgü görülmektedir. Polygonal duvar örgü tipi kentin refah seviyesini göstermektedir çünkü bu tip yapı malzemeleri uğraş ve iş gücü gerektirmektedir.³⁸³ Toplantı megaronu olarak adlandırılan G3 Yapısı ve Çifte Megaron' da Polygonal örgünün güzel örneklerini görmekteyiz (Resim 40). Eski Smyrna'da ve Ege Dünyasında diğer kentlerde ucuz ve ulaşılması, kolay olduğu için Erken Demir Çağlar'da yerel taş yani bölgenin kendine has taşı ve kerpiç kullanılmaktadır. Bununla birlikte dayanıklı olmasa da saz dallar, ahşap ve çamur ile örülen duvarların olduğu da bilinmektedir.³⁸⁴

Arkaik dönem II. Evrede Eski Smyrna'da, bu dönemde E. Akurgal'ın aktardığına göre duvarlar Arkaik dönem I. Evre'ye oranla daha özensizdir.³⁸⁵ Yapılan son dönem kazıları da bu durumu destekler niteliktedir. Eski Smyrna da sivil mimaride yeni yapılan arkeolojik çalışmalar sonucunda sivil mimari de Polygonal örgü dışında

---

³⁷⁸ Çördük 2016, 20.

³⁷⁹ A.g.e.

³⁸⁰ Akurgal 1997, 39.

³⁸¹ A.g.e, 40.

³⁸² A.g.e, 39.

³⁸³ Winter 1971, 82.

³⁸⁴ Çördük 2016, 18-21.

³⁸⁵ Akurgal 1997, 48.

yine içerisinde polygonal örgüler barındıran 5 tip duvar örgüsü tespit edilir.³⁸⁶ E. Akurgal duvarların iki yüzü arasına moloz taşlar eklenerek inşa edilen duvarların arasında taşların arasında toprak harç bulunduğunu aktarmaktadır.³⁸⁷ Duvarların ön ve arka yüzlerinin taşan temeller üzerine oturtulduğunu görmekteyiz. Arkaik dönem için yapılan yeni araştırmalar E. Akurgal'ın bilgilerini desteklemektedir.³⁸⁸ Eski Smyrna'da yeni yapılan araştırmalar sonucunda daha önce E. Akurgal'ın kentin kendine has bir özelliği olarak tanımladığı fakat Fagerström'ün "Spine Wall" olarak adlandırdığı bir duvar sistemi vardır.³⁸⁹ Bu sistemde bir çok yapının tek bir duvara dayandırıldığı bir sistemdir. Tek bir düzlem üzerinde yer alan duvarın çevresinde kümelenmiş yapılar yer almaktadır. H açması içerisindeki XX, XXI, XXIII, XXIV, XXV, XXVI yapılarının arka duvarlarının bu işlevi gördüğü yeni araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılır.³⁹⁰

Eski Smyrna'da Klasik dönem duvar tekniği genellikle küçük irili ufaklı sadece ön yüzleri kabaca düzeltilmiş taşlardan örülmüştür. Eski yapılarda döküntü taşlardan bir başka deyişle molozlardan yararlanılarak inşa edildiği görülmektedir. Duvarın iki yüzü arası moloz taşlar veya amphora vb. kap parçalarıyla doldurulmuştur. 4.yy evlerinin duvarlarının büyük bir çoğunluğu taştandır. Çünkü her evin kalıntıları arasında bol miktarda çatı kiremiti ele geçirilmiştir. Duvarların üst bölümlerinin kerpiç olduğu düşünülmektedir. Klasik dönem konutlarında bir önceki dönemlere ait olan malzemeler alınarak bu dönemde kullanılarak, devşirme malzeme ile yapıların inşa edildiği görülmektedir.³⁹¹ Yapıların bazı bölümlerinde son derece düzgün bir duvar işçiliği görülürken bazı bölümlerinde büyük blokların aralarında küçük taş parçalarının, moloz ve toprağın birlikte kullanıldığı görülmektedir. Avlularda düzgün kaplama olduğu görülür bu dönem içerisindeki tüm odaların tabanlarında sıkıştırılmış toprak yer almaktadır.³⁹² I nolu ve IX nolu yapının içerisinde kanallar tespit edilir bu kanalların amacının çatıdan, avludan, giriş veya koridan akan suyun tahliyesi için kullanıldığı düşünülmektedir.³⁹³

³⁸⁶ Örgü tipleri için bkz. Ertüzün 2017, ek2, 19, 20, 21, 21.

³⁸⁷ Akurgal 1997, 48.

³⁸⁸ Ertüzün 2017, 41-45.

³⁸⁹ Fagerström 1988, 113-114; Akurgal 1997, 36; Ertüzün 2017, 45.

³⁹⁰ Ertüzün 2017, 45-46.

³⁹¹ Erdoğan 2016, 18

³⁹² A.g.e.

³⁹³ A.g.e.

Bu noktada yapıların duvarlarını genellemek pek mümkün görünmemektedir. Ege bölgesinde Erken Demir Çağ'ında yaygın duvar stili moloz örgüdür.³⁹⁴ Bu konuda kentler arasında bu dönem için farklı bir uygulama ile henüz karşılaşılmamıştır. Ancak 7.yy'da Lesbos'da poligonal ve kesme taş gibi yeni örgü biçimleri kullanılmaya başladığını görmekteyiz.³⁹⁵

Bununla birlikte Ege Dünyası'ndaki en yaygın kullanımın kerpiç duvarlar olduğunu ileri sürebiliriz. Duvar temelleri, çoğu zaman bir alt evredeki yapının kalıntıları üzerinde yükselmektedir.³⁹⁶ 4. yy. yapı katlarında da hemen hemen aynı plan görülmektedir (Resim 60 - 62). Böylece yeni inşa edilen temelerde taş kaideler kullanılmasına gerek kalmayıp, doğrudan eski evrenin temelleri üzerinde yükselmektedir.

Eski Smyrna'da yeni yapılan araştırmalar sonucunda daha önce E. Akurgal'ın kentin kendine has bir özelliği olarak tanımladığı fakat Fagerström'ün "Spine Wall" olarak adlandırdığı bir duvar sistemi vardır.³⁹⁷ Bu sistemde bir çok yapının tek bir duvara dayandırıldığı bir sistemdir. Tek bir düzlem üzerinde yer alan duvarın çevresinde kümelenmiş yapılar yer almaktadır. H açması içerisindeki XX, XXI, XXIII, XXIV, XXV, XXVI yapılarının arka duvarı bu işlevi gördüğü yeni araştırmalar sonucunda ortaya çıkarılır.³⁹⁸

---

³⁹⁴ Çördük 2016, 37-47.

³⁹⁵ A.g.e, 41.

³⁹⁶ Naumann 1985, 59.

³⁹⁷ Fagerström 1988, 113-114; Akurgal 1997,36; Ertüzün 2017, 45.

³⁹⁸ Ertüzün 2017, 45-46.

4.3 ESKİ SMYRNA KONUTLARININ FONKSİYONEL AÇIDAN ÖRNEKLERLE KARŞILAŞTIRILMASI

Konut gibi yerel kullanım alışkanlıklarına bağlılığı fazla olan bir yapı tipinin fonksiyonel açıdan düzenini genel anlamda tanımlamak çok zordur. Fakat yine de gerek ele geçen arkeolojik buluntular gerekse antik kaynaklardan elde ettiğimiz bilgiler doğrultusunda bölgesel olarak benzer işlevlere sahip mekânları tespit edebilmekteyiz. Konut mimarisinde çeşitli plan tipleri mevcuttur ve hiç şüphesiz ki bu plan tipleri ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitlilik göstermektedir. Bu ihtiyaçlar coğrafyadan coğrafyaya değişiklik gösterebilir. 8. yy. ile birlikte yapı içi organizasyonu önem kazanmış ve yapıların çeşitli bölümleri farklı işlevler gördüğü bilinmektedir.. Bu nedendir ki yapı içindeki erişimi en verimli şekilde düzenleyebilmek için parçalı veya bölümlere ayrılmış mekânların kullanılmaya başladığını başta Kıta Yunanistan ve adalar olmak üzere tüm Ege Dünyasındaki konutlarda 8.yy'dan itibaren görmekteyiz.³⁹⁹ Bu parçalı mekânlar kimi zaman tek bir oda, kimi zaman ise büyük avlulara sahip birden fazla odadan oluşmaktadır. Yine Batı Anadolu'daki Tunç Çağına ait en erken sınırlanmış avlulu konut yapısı Truva VI (1200'ler) evresindedir.⁴⁰⁰ Avlulu konut yapısı 8.yy ile birlikte Eski Smyrna'da da görmekteyiz. Eski Smyrna ile birlikte çağdaş olarak verebileceğimiz avlulu konutların bulunduğu kentler ise; Zagora, Asine, Onythe, Vroulia(Rhodos), Emporio, Koukounaries (Paros), Tsikalaario (Naksos), Tharikos, Delphi, Batı Anadolu'da ise Klazomenai, Eretria, Gordion, Phokaia kentlerinde de görmekteyiz (Resim 133-137, 139-143, 145).⁴⁰¹

Dörtgen planlı konutlar daha rahatlıkla bölümlere ayrılabilir. Ayrıca Oval ve apsidal yapılarda odalara geçiş birbirleri üzerinden yapıldığı için dörtgen yapılardaki gibi mahremiyet ve işlevsellik sağlanamamaktadır. Hızlı bir şekilde genişleyen ve kalabalıklaşan kentlerde yer kullanımı açısından da oval ve apsidal yapılar işlevsel olmadığı düşüncesiyle terk edildiği bazı araştırmacılar tarafından kabul görmektedir.⁴⁰² Bununla birlikte Oval ve apsidal planlı yapılar araştırmacılar tarafından göçebelik ile özdeşleştirilmektedir. Oval ve apsidal yapıların inşasında kullanılan düşük kaliteli malzemenin kaynaklanan zorunluluklar ve yapımlarına göre görece kolay

³⁹⁹ Paksoy - Dirlik 2017, 860-863.

⁴⁰⁰ Naumann 1985, 361.

⁴⁰¹ Paksoy - Dirlik 2017, 860-863.

⁴⁰² Mallwitz 1981, 610.

olması nedeniyle ilkel olarak nitelendirilmektedir.⁴⁰³ Tüm bu nedenlerden dolayı oval ve apsidal yapılar 8. yy. ile beraber hızla yerini dörtgen yapılara bırakır. 7. ve 6. yy.'larda dikdörtgen planlı konutlar megaron plana doğru evrilir.⁴⁰⁴ Batı Anadolu'daki 10. ve 7.yy'lar arasında başlıca geçim kaynağı tarım olması nedeniyle depo gibi mekânların da ev dâhilinde bulunması beklenmektedir.⁴⁰⁵ Bu dönemde görülen oval planlı, tek odalı evler mevcut olduğu için depo, ambar vb. mekânların ayrı bir yapı şeklinde var olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle depoların evlerin yakın çevresinde bulunduğu düşünülebilir. . Bu yüzyıllarda tarım hala önemli bir geçim kaynağı olduğu ve ailelerin hala birçok ihtiyacını evde ürettiği de bilinmektedir. Apsidal yapıları konutlar dar ve uzun kısa kenara paralel duvarlar ile mekânlara bölündüğü görülmektedir.⁴⁰⁶ Arkadaki apsidal bölüm yatak odası, öndeki bölüm sundurma olarak kullanılmaktadır.

Arkaik dönem ile birlikte Eski Smyrna toplumunun hayat standartları yükselir, toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapıdaki gelişiminin kent dokusuna da yansımaları görmekteyiz. Arkaik dönem II. Evrede de, Arkaik dönem I. Evrede olduğu gibi devşirme malzeme ile bazı konutlar kullanılmaya devam eder bununla birlikte Apsidal (Eğrisel) konutların terkedildiği 7. ve 6. yy.'lar ise ticaret, üretim ve pazar ekonomisi ile beraber kentleşmenin hızlandığı tarihtir.

Çifte megaron da doğudaki odanın megaronun klasik uzun ve dar şekli yerine daha geniş ve kareye yakın bir form alarak daha kullanışlı bir mekâna dönüştüğünü görmekteyiz. Bu yapı yan yana iki megaron olarak yorumlansa da, XIV nolu mekânın doğu duvarının tüm yapıya sonradan eklendiği anlaşılmaktadır.⁴⁰⁷ Bu nedenle yapıyı bir megaron ile yanına eklenmiş bir oda olarak değerlendirmek daha doğrudur, fakat bu durumda da gelişmiş Prostatlı konutlardaki megaron biçiminde olduğu düşünülen oikos bölümünün burada andron olarak kullanıldığı görülmektedir. Yapıyı meydana getiren megaronların Truva ve Kıta Yunanistan'daki gibi uzun ve dar değil, Onythe kentindekiler gibi geniş ve enine olması başka bir ilgi çekici özelliktir. Myken saraylarında megaronun planın tümüne hükmeden merkezi bir konuma sahip olan bir ana mekân olması ve Eski Smyrna'daki konutlarda da aynı plan anlayışının hâkim

⁴⁰³ Lawrence 1967, 13; Akurgal 1983,34.

⁴⁰⁴ Dinsmoor 1989, 6-7

⁴⁰⁵ Mansel 1961, 123.

⁴⁰⁶ Lawrence 1967, 9.

⁴⁰⁷ Akurgal 1983, 35.

olduğu görülmektedir.⁴⁰⁸ Eski Smyrna'daki megaronun bu evrimini Miletos, Kolophon, Phokaia ve Priene'de de görmekteyiz. Fakat bu kentler için bu Eski Smyrna'daki gibi erken örnek sayılabilecek herhangi bir yapı henüz ele geçmemiştir. Gürler, Prostaşlı planın atasının Eski Smyrna'daki çifte megaron olduğunu kabul etmez ve bu planın ilk adımı olarak yine aynı yerleşmedeki 6.yy. tarihli konutları gösterir. Bu yaklaşıma göre Prostaşlı konutlar megarondan değil, ilk örneğine yine Eski Smyrna'da 8.yy'da rastlanılan bir avlu çevresindeki çok odalı konutlardan türemiştir.⁴⁰⁹ Eski Smyrna yerleşmesinde çifte megaronlu yapının güneyinde bulunan ve 6.yy'a tarihlenen konut hem merkezi bir avlu çevresinde gelişmiş dikdörtgen mekânlar içermesi hem de en büyük odasının megaron şeklinde olması ile Klasik dönemin gelişmiş Prostaşlı planlarını andırmaktadır.⁴¹⁰

Eski Smyrna Klasik dönem konutlarından olan on dört odalı ev, Athena caddesinin kuzeybatısında yer alan bölgenin en önemli evidir. Yapının yedi odası gynaikaoritis'e aittir. Beşinci ve yedinci odalarda oturma odası ve yemek odası (Andron) olarak düşünülmektedir. Birden çok odaya sahip yapıların artan nüfusun yanı sıra konut içerisinde belli başlı işlevleri yerine getirmek amacıyla yapıldığı genel kabul görmektedir.⁴¹¹ Zagora, Karphi, Kastro, Azoria, Sardes gibi kentlerde bu yapı grubuna giren örneklerdendir.

Genel olarak Klasik dönem konutlarında karşılaşılan işlevlerine göre mekanlar, avlu, oikos, andron, andron ön odası, thalamos (yatak odaları) olarak sıralanabilir. Bunlara ek olarak kentlerde banyo ve yan odalar (depolar, ışıklar ve dükkanlar) bulunmaktadır. Yukarıda sayılan öğeleri içeren konutlar başta Olynthos olmak üzere sadece oikosdan meydana gelen Sardeis, Latmos, Klazomenai ve Phokaia 'da bulunmaktadır. Eski Smyrna'da sadece oikoslu mekânlar mevcut mu henüz bununla ilgili elimizde net bir bilgi mevcut değil. Oikos evin ana birimlerinden biridir. Oikos'un işlevi ailenin oturduğu, gün içinde vakit geçirdiği alandır. Oikos'un ortasında sürekli bir ateş yandığı ve Hestia ile özdeşleştirilen bu ateşin kutsal olduğu düşünülmektedir.⁴¹² Fakat Priene Klasik dönem konutlarının hepsi içinde sürekli ateş yanabilecek sabit bir ocak bulunamamıştır. Eski Smyrna'da da Klasik dönem

---

⁴⁰⁸ Özgenel 1996, 16.

⁴⁰⁹ Gürler 1999, 235.

⁴¹⁰ Özgenel 1996, 14.

⁴¹¹ Abbasoğlu 1996, 396-397.

⁴¹² Jameson 1999, 98-105.

konutlarında ocak ele geçmemiştir. Bununla birlikte Eski Smyrna'da 7. yy. konutu hariç bu konutların hiç birinde Prostaslı konutlarda bulunduğu iddia edilen plana hakim oikos ile avlunun beraberliği durumu görülmemektedir. Bu beraberliği Myken Saraylarında net bir şekilde görülmektedir (Resim 87). Klasik dönemde oikosun planı Prostas/Pastas ile birleştirilerek bu mekânın Prostas/pastas'ın arkasında yer alması kurallaşmıştır.⁴¹³

Andronlar ise bezeme açısından genelde evin en iddialı odasıdır. 5.yy'da Klineler odanın dört bir yanına yaslanarak kullanılırdı, bu yüzden kapının bulunduğu duvara da kline konulabilmesi için kapı tam ortaya ya da tam yana inşa edilmemiştir. Andronların bir başka özelliği de odanın kenarında duvarlar boyunca yükseltilmiş döşemeler bulunmasıdır. Klineler bu yükseltilmiş bölümlerin üzerine konularak kullanılmaktadır.

Oikos kazılarda büyüklüğü, varsa ocağı ve konut içindeki yeri ile tanınabilmektedir. Andron ise kenarları yükseltilmiş döşemesi, kareye yakın planı, daha özenli işçiliği, varsa süslemeleri ve orta ya da kenarda olmayan kapısı yoluyla kendini belli eder.⁴¹⁴

Priene, Pireus ve Abdera'daki gibi Prostaslı konutlarda avlunun güneyinde, Olynthos'ta ise doğu ya da batısında yer alan ışıklar ve dükkânlar mevcuttur. Yunan dünyasında giyecek ve diğer şeylerin evde üretimi ile yiyeceğin işlenmesinin evde yapılması olağan durumlardır bu nedenle konutlarda bu amaçla kullanılan alanlar mevcuttur. Bununla birlikte tek katlı olan bu mekânların her evde olması gibi bir zorunluluk da yoktur.⁴¹⁵

Klasik dönem konut mimarisinde konutların neredeyse hepsinde bir avlu bulunmaktadır. Tarih boyunca birçok uygarlığın konutlarında avlu yapısı ile karşılaşılır. Fakat Yunan konutunun evdeki yaşamın ve sirkülasyonun merkezi olan avlunun bir takım ayırt edici özellikleri bulunmaktadır. Sokaktan bir vestibul yardımı ile ya da doğrudan ilk avluya girilmesi, odalar arasında bazı durumlar hariç kapı bulunmaması ve hepsine avludan ulaşılması, avlunun mekânsal olarak evin tam ortasında değil, genellikle ana birimlerin güneyinde yer alması ayırt edici özellikleri arasında sayılabilir. Konutlardaki avlu mekânlarını ve kullanım ilkelerini belirlemek arkeolojik açıdan zor değildir. Avlu etrafında sıralanmış mekânlardan oluşan konut tipinin en erken örneği

---

⁴¹³ Abbasoğlu 1996, 398.

⁴¹⁴ Özgenel 1996, 127.

⁴¹⁵ Jameson 1990, 102.

Batı Anadolu'da Eski Smyrna'da yer almaktadır. Eski Smyrna'daki ilk çok odalı ve avlulu konut yapısı 750 - 700 arasına tarihlenmektedir. Bir avlu çevresinde sıralanmış dikdörtgen mekanlar içeren bu konutun odalarının işlevleri tam olarak belirlenememiştir. Avlu yapısının güneybatı tarafı kazılarda anlaşılamadığından dört yanı oda ya da duvarlarla çevrili kapalı bir birim olup olmadığı bilinmemektedir. Atina'nın güneydoğusundaki Andros adasındaki Zagora yerleşmesinde aynı döneme tarihli dikdörtgen odalı konutlar ele geçirilmiştir (Resim 104). Konutların tümünün planı anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte H26 - 27- 42- 43 mekânları ile belirlenen konut kesin olarak belirlenmiş duvarlar ile çevrili bir avlu yapısı içermektedir. Avlu kapısının varlığını gösteren bir kanıt henüz ele geçmemiştir.⁴¹⁶

---

⁴¹⁶ Cambitoglou 1981, 122.

SONUÇ

Ayrıcalıklı bir konuma sahip olan insanoğlu yeryüzünün doğal ortamından, tehlikelerden korunmak ve bir yandan da çevreye uyum sağlamak için mağara ve ağaç kovuklarından kendisine sığınak yaparak başladığı yolculukta değişen yaşam şartları ile öncelikle küçük gruplar halinde yaşamaya başlar(Avı Toplayıcı topluluklar). Av peşinde koşarak ağaç dalları, saz, kuru ot gibi malzemeler ile yapılan, kısa süreli kullanımdan sonra terkedilen barınaklar kullanarak sonrasında ova ve su kıyılarında üretim yaparak artı besin ve tarım ile birlikte yerleşik yaşama geçiş ile topluluklar daha ileri düzeyde yapılar üretmeye başlarlar. Ahşap, saz ve balçık gibi malzemeler kullanarak başta belirli planı olmayan kulübeler de yaşarlar.

Neolitik Çağ ile birlikte belli bir plana sahip (yuvarlak, oval, apsisli, dörtgen) kerpiç ve taşın kullanıldığı konutlar inşa etmeye başlarlar. Kalkolitik Çağ ile konut mimarisi; kare ya da dikdörtgen planlı, taş temelli, kerpiç duvar ve düz damlı bir karakter kazanmaya başlar. Bitişik düzendeki evlere geniş avludan açılan kapılardan girilir. Evlerdeki geniş mekânlarda küçük bir kutsal alan, ışık, kuyu ve çanak çömlek atölyeleri bulunmaktadır. Tunç çağı içerisinde taş temel üzerine kerpiç duvar geleneğinin devam ettiğini görmekteyiz. Genel hatlarıyla baktığımızda Tunç Çağı konutları birbiri ile benzerlik göstermektedir. Sadece bölgesel olarak konutlarda çok katlı olma veya olmama durumu söz konusudur. Batı Anadolu 'da tek katlı megaron yapılar görülürken, Orta Anadolu'da çok katlı yapılar mevcuttur. Kıta Yunanistan'da ise bir ana oda olmak üzere ard arda dizilmiş odalardan oluşan ve bazen önünde bir sundurma bulunan konutlar yaygın olarak görülmektedir. Orta Tunç Çağı'na geldiğimiz de bu yapı tipinin arka odası apsidal bir şekil alır. Girit'te ise Kıta Yunanistan' a göre daha kısa ve geniş konutlardır. Girit'teki bu kısa ve geniş olan konut tipi 1600'lerden sonra Kıta Yunanistan'ı etkilemiş ve Yunanistan da buna benzer yapılar görülmektedir. Myken döneminde konutlar arka arkaya dizilmiş bir portiko, bir ön oda, bir ana oda ve küçük bir arka odadan oluşmaktadır. Saray mimarisinin asıl planı ise dikdörtgen planlı avlunun kuzeyinde planın hâkim unsuru konumunda bulunan megaron ve onun arkasında yer alan Minos etkisi ile şekillenmiş olan çok sayıda küçük boyutlu odacıklardan oluşmaktadır.

Tez kapsamında konutun kısa bir gelişim tarihi ve Eski Smyrna konut mimarisinin Tunç Çağından Klasik dönem sonuna kadar olan süreci incelenip Ege dünyası içerisindeki çağdaşları ile karşılaştırmalar yapılmaktadır.

Eski Smyrna yerleşim alanındaki sivil mimari yapılar değerlendirildiğinde, Tunç Çağı itibariyle sivil mimari ile ilgili yapılar olduğu görülmektedir. 2015 - 2018 yılları arasında yapılan yeni araştırmalar sonucunda Tunç Çağı'na ait 5 tabaka tespit edilir. A, B, H ve E Açmalarında çalışmalar yapılmıştır. H açması içerisinde yer alan yapılar 3 tabaka halindedir ve bunlar Tunç Çağı geleneğine uygun olarak taş temel üzeri kerpiç duvar olarak inşa edildiğini görmekteyiz. H açmasından çıkan Troia VI ile benzer seramikler bize Troia VI ile çağdaş olabileceğini göstermektedir. İki sıralı bir duvar ve bu duvara dayalı taş dolgu I. tabakaya aittir. Diğer mimari veriler ise III. tabakadan gelir. Son dönem kazıları ile Erken Tunç Çağı 3' e tarihlendiği düşünülen ana kayaya yaslanmış taş temel üzerine kerpiç olan iki uzun duvar yapısı tespit edilir. Bu yapıların avlulu uzun bir megaron yapı olup olmadığı araştırılmaktadır.

Deniz Kavimleri göçünün etkisiyle Ege Havzasının iki yakası arasında kültürel etkileşim kaçınılmazdır. Böylece Batı Anadolu kıyılarında da yerel kültürler de bir değişim ve dönüşüm geçirirler. Erken Demir Çağ ile birlikte yeni kent modelleri karşımıza çıkmaktadır. Miletos, Klazomenai ve Phokaia gibi değişim ve gelişim gösteren kentlerden biri de Eski Smyrna'dır. Miletos Phokaia Klazomenai ve Eski Smyrna da ele geçen Protogeometrik dönem seramikler ile oval ve apsidal planlı konutlar 10. yy'a tarihlenmekte ve İon yerleşmesinin çapını gösterebilecek niteliktedir. Bu duruma örnek olarak Eski Smyrna, Phokaia ve Klazomenai kentlerini verebiliriz. Eski Smyrna'daki en erken tarihli mimari kalıntı 10. yy'a tarihlenen Oval Ev'dir. Aynı tarihlerde benzer plan tipini Batı Anadolu'da Phokaia ve Klazomenai kentlerinde de görmekteyiz. 9. yy ile birlikte dörtgen planlı ve tek odalı basit yapıları da kentte görmekteyiz. Eski Smyrna'da ortaya çıkarılan Oval ev; küçük, tek odalı ve oval plana sahip bir kulübeyi andırmaktadır. Protogeometrik ve Geometrik dönem içerisinde kentteki konutlar incelendiğinde ve kent planına bakıldığında o dönem içerisinde kentin çok da kalabalık olmadığını düşünmek yanlış olmayacaktır. Ancak 8. yy sonlarında evler; önünde açık bir sundurma ile birbirlerine yakın mesafede olduğu görülür ve birbirlerine yakınlaşıp açık bir alan etrafında yapıların toplanmaya başladığını görmekteyiz.

Eski Smyrna'da Protogeometrik dönem katmanı tahribata uğrayan ve konutların yalnızca duvar döküntülerinin ele geçtiği bir katmandır. Bununla birlikte bu dönem içerisinde planlı ve tarihi kesin olarak saptanabilen yapılardan biri Oval ev'dir. Benzer örnekleri Klazomenai, Phokaia, Asine ve Nichoria'da (daha apsidal'e yakın bir örnek)

görmekteyiz. Bir diğer yapı ise XLI nolu yapıdır. Yapı içerisinde ele geçirilen arkeolojik verilerden yola çıkarak yapının işlik vb.bir amaçla kullanıldığı düşünülmektedir.

Geometrik dönem içerisinde hem oval hem apsidal yapılar birlikte kullanım görmektedir. Geç Geometrik dönem içerisinde XLI ve XLVI nolu yapıların güneyinde birkaç dörtgen planlı yapının duvar döküntüleri ile oval evin yarıya yakını görülmektedir. Bu dönem içerisinde hem oval hem de dörtgen planlı evlerin kullanım gördüğünü açık bir şekilde ifade edebiliriz. Bu dönem konutlarının dar ve uzun bir avlunun üç yanında yer aldığı “U” biçimli yani apsidal bir yapı topluluğu oluşturduğu görülmektedir. Eski Smyrna’da birden çok odalı, kendi içinde kapalı, avlulu bir yapı olarak tanımlanabilecek olan Çifte Megaron’a ait ilk izleri de bu dönem içerisinde görülmektedir. Eski Smyrna’da Subgeometrik dönem ile birlikte üç yüzyıllık bir süreç içerisinde yan yana dizilmiş tek odalı mekânların artık birkaç mekândan oluşan yani çok odalı mekânlara dönüşümü izlenmektedir. Bu yapılara kompleks yapılar diyebiliriz. Eski Smyrna’da d ve e mekanları f avlusu ile birlikte bir duvar ile çevrilerek iki odalı bir ev meydana getirmektedir.⁴¹⁷ Bu örnek Batı Anadolu’ da görülen ilk örneklerden biridir Bu dönem için ikinci önemli aşama ise 7. yy’ın sonunda inşa edilmiş ve 6. yy’ın son 10 yılına kadar kullanılan çifte megaron’ dur. Çünkü uzun, odalardan yoksun bir ev olan, megarondan birbirinden bağımsız, çok odalı güvenceli bir mekâna geçişin örneğini temsil etmektedir.

Erken Demir Çağı içerisinde Batı Anadolu ve Ege Dünyasındaki yerleşimlerin doğal bir oluşum içerisinde coğrafyanın sunduğu imkânlar doğrultusunda gelişim göstermektedir. Konutların inşasında topoğrafya ve iklimsel nedenler önemli rol oynamaktadır. Bu dönem içerisinde belli bir yerleşim planından bahsetmek mümkün değildir. Yerleşimlerin daha çok kırsal karakterlidir. Konutların plan tiplerinin yerleşim yerlerine göre farklı olmasında yapıda kullanılan malzemelerde önemli etkiye sahiptir. Phokaia, Klazomenai ve Eski Smyrna örneklerinde görüldüğü üzere; taş subasman üzerine kerpiç duvarlı ve semerdam çatılı formlar apsisli veya oval plan kullanımı gerektirmektedir. Bu plan tipindeki yapı formu ve yapı malzemesi nedeniyle tek katlı olarak inşa edilir.⁴¹⁸ Zagora ve Emporia’da konut planları farklılık göstermektedir (8.yy). Eretria, Emporio ve Zagora’da dikdörtgen veya kare formlu yapılar ile karşılaşmaktayız. Coğrafyanın yerleşim ve konut planına etkisini Emporio ve Zagora örneklerinde daha net

⁴¹⁷ Drerup 1968, 8-9; Akurgal 1997, 35; Akurgal 1997,46; Hoepfner 1999, 157.

⁴¹⁸ Coldstream 2003, 286.

görebilmekteyiz. Emporio da akropolisin yamaçlarında bulunan teraslar üzerinde inşa edilen konutlar yerleşimin topografyasından dolayı tek katlı ve yapılar birbirlerinden uzaktır. Zagora da ise yerleşim yüksek ve dar bir plato üzerinde kurulduğu için konutların birbirlerine yakın inşa edildiği görülmektedir.

Artan nüfus ve sosyal bir tabakalanmanın oluşmasıyla birlikte basit planlı yerleşim planlarının ya da konutların yerlerini artık daha gelişmiş yapı ve yerleşimlerin alması bir düzen gerekliliği haline gelir. 8.yy ve 7.yy ile birlikte tüm Ege Dünyasında ve Batı Anadolu'da farklı coğrafyalarda olsa dahi kentlerin yerleşim şemaları ve konut planları arasında bir paralellik olduğunu görmekteyiz. Eski Smyrna'da dahil olmak üzere oval evlerin yerini dörtgen planlı ev tiplerinin alması ve sonrasında 700 yıllarıyla birlikte, avlulu yapı tiplerinin ortaya çıkması söz konusudur. İlk olarak açık bir alan etrafında toplanmaya başlayan yapılar Eski Smyrna ve Attica- Lathouriza kent planları üzerinde net bir şekilde görülmektedir. Planlar incelendiğinde aradaki benzerlik de dikkat çekicidir. Geometrik dönemde dikdörtgen planlı tek veya çok odalı konutlar bazen sınırları belli olmayan bir avlu ile beraber bulunabilmektedir.

Ege Dünyasında 6.yy ile birlikte, oval ve apsidal yapıların daha fazla kullanılmadığı var olan yapılar da dörtgen planlı hale getirildiği görülmektedir. Bununla birlikte oval ve apsidal konutlar 6.yy'dan sonra apsidal duvarlı konut yapımı birden henüz açıklanamayan bir şekilde köşeli duvar sistemi olan dörtgen ya da megaron yapıya geçildiği görülmektedir. Eski Smyrna'da veya Batı Anadolu'da önümüzdeki yıllarda yapılacak olan kazı çalışmaları konut mimarisi ile ilgili bu genel soruya bir cevap verebilecektir. Arkaik dönem Eski Smyrna konut mimarisine baktığımızda daha önceki dönemlerde dörtgen mekânların yanında yer alan oval ya da apsisli evlerin azaldığını görmekteyiz. Arkaik dönem I. Evre için yapılan son kazı çalışmalarında Geometrik döneme verilen bazı mekânların ele geçen seramik buluntular ile Arkaik dönem I. Evre'ye ait mekanlar olduğu tespit edilir (R1 Apsidal, C1 Oval yapısı) .⁴¹⁹

Emporio, Melie, Vroulia'da da Oryantalizan süreçte oval evlerle apsisli evlerin megaron ile birlikte kullanılmadığı görülmekte birlikte aynı durum Eski Smyrna için de söz konusu değildir. Son dönemde yapılan kazılar sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda C1 oval yapısı, R1 Apsidali, G4 Apsidali gibi mimari yapılar Arkaik dönem I. Evre'ye tarihlenen oval ve apsidal yapılarıdır. Genel olarak baktığımız da sayıca

---

⁴¹⁹ Ertüzün 2017, 10-19.

çoğunluk anlamında baktığımızda Eski Smyrna'da Arkaik dönem I. Evre ve daha sonraki süreçte genel anlamda baktığımızda ya megaron ya da megarondan bozma uzun evin egemen olduğu görülür. Belirtmek gerekir ki megaron yapıların yanında az sayıda da olsa apsisli ve oval yapılar mevcuttur.

Eski Smyrna'daki Arkaik dönem II. Evre konutlarında yoğun olarak Arkaik dönem I.Evre'de kullanılan yapıların devşirme malzeme ile onarılarak tekrar kullanıldığı görülmektedir. Arkaik dönem II. Evre konut mimarisi bize tek odalıdan çok odalı yapılara ve avlusuyla birlikte kullanılan çok odalı geçişi gösteren bir dönemdir. Eski Smyrna Arkaik dönem II. Evre konutlarında da bu geçişi görebilmekteyiz. Benzer örnekleri Klazomenai ve Limenas'da da görmekteyiz. Bu yapılara, XXV, XVIII, XXVIII nolu yapılar ve XX, XXI, XXIII, XXIV yapı topluluğunun olduğu alan örnek olarak gösterilebilir

Batı Anadolu'da da 6.yy 'da bazı yerleşimlerde oval ve apsidal yapıların varlığını devam ettirdiği görülmektedir. Arkaik dönem II. Evre ile birlikte işlevlerine göre ayrılmış odaların varlığını ve isimlerini net bir şekilde Eski Smyrna'da görüyoruz. Megaronun Protaslı bir konutun öncü örneği Eski Smyrna'da ilk olarak Çifte megaron da görmekteyiz. Yapı Arkaik dönemde de kullanım görmeye devam etmektedir. Bununla birlikte belirtmek gerekir ki bir avlu çevresine mekânlar eklenerek gelişen konutlar Arkaik dönem boyunca Batı Anadolu'da görülmektedir (Phokaia, Milet). Megaron planlı konutlar ise daha çok İon kentleri ve Ege adalarında yaygın olarak görülmektedir.

Klasik dönem Protaslı konutlarında tanımlanan Protas ve oikosun beraber megaron tipi konutu devam ettirme çabası içinde olduğu yaygın bir kanıdır ve bu durumdan yola çıkılarak Protaslı konutların megaron planlı konutlardan evrimleştiği öne sürülmektedir. Fakat Protaslı konutun ilk aşaması kabul edilen 7. yy. Eski Smyrna konutu ile 5.yy'daki ilk gelişmiş Protaslı planlar arasındaki evrimi tanımlayacak örnekler Eski Smyrna'dakiler ile sınırlıdır. Bu durum yapılan kazılarda özellikle Miletos ve Phokaia gibi Batı Anadolu kentlerinden yeterli bulgu edinilememesinin bir sonucu olsa gerek. Eski Smyrna'daki çifte megaronun bir öncü olduğu kabul edilirse, Tunç Çağından beri Anadolu ve adalarda sürekliliği izlenebilen sıra megaron yapılarının Protaslı planların gelişmesinde etkin rol oynamış olabileceği düşünülebilir. Buna karşın avlu çevresinde gelişen dikdörtgen mekânların evrimi Klazomenai, Miletos, Sardeis ve Latmos antik kentlerinde gözlemlenebilmektedir. Protaslı konutlardaki oikos bölümünün Myken sarayları ile olan

benzerliği de dikkat çekmektedir. Bu durumu bazı araştırmacılar Proostaslı konutların Myken geleneğini devam ettirmesi olarak yorumlamaktadır.⁴²⁰ Bu görüőe göre; Proostaslı konutlardaki oikos Myken saraylarındaki megaron gibi avlunun kuzeyinde ve plana hâkim konumdadır. Proostaslı konutlardaki megarondan türediği düşünölen oikosun Myken Sarayları ile benzerlik gösterdiği hatta bir Myken geleneği olarak devam ettiğine dair bilim dünyasında tartışmalar söz konusudur. Bu nokta da Myken sarayları ile Proostaslı konutların ortaya çıkışı arasında tarihsel bir kopukluk olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır (yaklaşık 16 yy. ile 13. yy. arası).

Jameson'un iddia ettiği gibi, Myken saray mimarisinden etkilenildiğini kabul etmek aynı zamanda Proostaslı konutlardaki avlu ile prostasın birlikteliğine de açıklık getirmektedir. Fakat aradaki büyük zaman boşluğu bir sorun olarak kalmaktadır. Prostasın gelişim evresinde en yaygın kabul 7.yy'a tarihlenen Eski Smyrna'daki çifte megaronun Proostaslı planın ilk tohumlarını attığıdır. Konutun aynı çatı altına yerleştirilmiş yan yana duran iki megaron olduğu ve bunların birinin önündeki üstü kapalı önü açık mekânın en erken Proostas olduğu yorumu yaygın olarak kabul görmektedir.⁴²¹ Bu görüőe göre prostasın kökeni megaronun ön mekânı olduğu gibi, oikos da önündeki prostasıyla beraber Myken geleneğine bağlı olan megarondan evrilir. Ancak bu yapıda " Proostas" andron olarak tanımlanan mekânın önündedir, yani Priene ve Piraeus gibi bu planın yetkin örneklerinde olduğu gibi oikosun önünde değildir. Andron olarak tanımlanan bu mekândan yukarıya, yatak odalarının olduğu düşünölen kata çıkan bir merdiven bulunmaktadır. Andronun evin erkeğinin sadece erkek konuklarını ağırlamak için kullandığı bir oda olduğu göz önünde tutulduğunda, andron olduğu düşünölen mekândaki merdivenin varlığı bu odanın gerçekten andron ya da üst katın gerçekten yatak odası olup olmadığını sorgular niteliktedir. Gürler ise Proostaslı konutun kökenini megarona değil 6.yy. Eski Smyrna yerleşmesinde görölen "Uzun ev" adı verilen bir konut tipine bağlamaktadır. Bu konutlar gelişmiş Proostaslı konutlarda olduğu gibi dikdörtgen bir alan kaplamaktadır, mekânlar avlunun kuzey ve güneyinde toplanmaktadır. Proostas olarak tanımlanan bölümleri kuzeyde oikos olarak kullanıldığı düşünölen odanın önünde yer almaktadır. Bu tipin erken örnekleri 8.yy Zagora yerleşmesinde görölmektedir. Fakat tüm bu açıklamalar prostasın kökenini ve gelişimini açıklamak için yeterli değildir çünkü Proostaslı evi gelişim evresinde arada bazı kopukluklar

⁴²⁰ Özgenel 1996, 16; Jameson 1999, 108.

⁴²¹ Drerup 1971, 6; Akurgal 1983,41; Özgenel 1996, 16.

ve açıklanamayan durumlar mevcuttur.⁴²² İlk defa gelişmiş Prostatlı planla karşılaşılan Piraeus kenti ise 5.yy 'ın ikinci çeyreğinde kurulur. Prostatlı planın ilk örneği olduğu düşünülen konutlar ile gelişmiş Prostatlı planlar arasında en iyi ihtimalle yüz yıllık bir boşluk vardır ve bu tarihler Anadolu'da başka bir erken Prostatlı plana rastlanmamaktadır.⁴²³ Elimizdeki verilerden yola çıkarak, Piraeus 'da ızgara plan içinde Prostatlı planın sadece daha düzenli ve belirgin biçime dönüştüğü sonucuna ulaşılabilir. Batı Anadolu da Prostat ev plan tipini yoğun görmekteyiz Güney İtalya ve Yunanistan 'da ise Pastas ev plan tipini yoğun olarak karşımıza çıkar.

Klasik dönem içerisinde yeni kurulan kentler düzenli plana sahip olarak inşa edilir. Piraeus, Priene ve Miletos gibi. Bu kentlerde ızgara kent planı kullanıldığını bilinmektedir. Bu dönem içerisinde düzenli olmayan ya da yeniden kurulmayan kentlerin de belirli bir plan tipine sahip olduğu görülmektedir. Kent planı düzenli olmasa bile buna yakın bir plan mevcuttur. Eski Smyrna'yı da bu açıdan düşündüğümüz de Klasik dönem'de düzenli kent planı ya da Hippodamik kent planına sahip olduğunu söylemek zordur. Eski Smyrna kent planına baktığımız da doğu-batı doğrultulu olan bir ana cadde konumunda olan Athena Caddesi ve bu caddeye dik gelen sokaklar mevcuttur. Bu noktada Eski Smyrna Klasik dönem mimarisine içyapı bölümleri ve kent planlaması ile dönemin genel özelliklerini taşımaktadır. Bununla birlikte kent geliştikçe şehir şekilleniyor ve esasen Eski Smyrna için bir kent planı oluşturulup üzerine evlerin yerleştirilmesinden ziyade evlerin caddelerin ve sokakların şekillendirdiği bir kent planı olduğunu belirtmek ve Bingöl'ünde belirttiği gibi kendi içerisinde bir parseller sistemi olduğunu belirtmek çok daha doğru olacaktır. E. Akurgal kazı sonrası yaptığı sınırlı yayınlarda bu döneme ilişkin kazı çalışmalarını aktarırken dönemin konut anlayışına bir başka deyişle konut planlamasına çok da uygun olmayan öngörülerde bulunmaktadır. Örneğin; Klasik dönem konut mimarisinde standart bir ev tipi modeli ve bu ev tipi modeliyle bir araya gelmiş bir kent planlaması söz konusu olduğunu belirtir. Son dönem kazılarında Smyrna'da farklı tip ev modellerini de ortaya çıkarmaktadır. Özellikle E. Akurgal'ın Kral evi (Yönetici Evi) olarak değerlendirdiği konut; 14 odalı bir konut olmakla birlikte iki avlusu mevcuttur ve birçok odanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Hemen arkasında yer alan 7 odalı bir konut daha vardır. Bu konutların Prostat'ın öncülleri olabileceğini düşünülmektedir. Klasik dönem içerisinde

---

⁴²² Gürler 1996, 231.

⁴²³ Hoepfner 1996, 158.

farklı uygulamalar da söz konusudur. Sivil mimari üzerinde duvarlarda, odaların yerleştirilme şekillerinde farklı uygulamalar olduğunu görmekteyiz. Genele uygun olarak yapılan düzenlemeler de mevcut. Örneğin yapıların dış duvarları daha kalın daha sağlam, iç duvarlar onlarla kıyaslandığında daha incedir. İşçilik anlamında bu farklılığı net bir şekilde görmekteyiz. Dönemsel farklılıklar hem Klasik dönem için hem de Klasik dönem öncesi için mevcuttur. Örneğin iyi ve düzgün duvar işçiliği görülen yapılar ile birlikte bazı yapıların duvarlarında devşirme malzeme ile daha erken dönemlere ait malzemeler ile yapıldığını da görmekteyiz. Bu durumda bize yapılarda net bir şekilde süreç farklılığı olduğunu göstermektedir. Tüm bu süreç farklılıklarını netleştirebilmek için yapılar içerisindeki malzemeleri tabaka tabaka incelemek ve değerlendirmek gerekmektedir. Elimizde buna ilişkin fazla veri olmaması nedeniyle şu an için bu nitelikte bir çalışma yapılamamaktadır.

Eski Smyrna konut mimarisi genel olarak değerlendirildiğinde, her dönemin konut mimarisi ile uyum içerisinde olduğunu bununla birlikte Oval ve Çifte Megaron konutlarında Batı Anadolu için öncü bir rolü olduğunu görmekteyiz. Kenti doğu-batı doğrultulu ikiye bölen Athena Caddesi ve onu neredeyse dik açılarla kesen dar sokaklar, kentin belirli bir düzende adalara bölünmesini sağlamaktadır. Bu anlamda Hippodamos kent planının ilk aşaması olarak kabul edilebilir Kentte düzenli bir kent planlaması olmamakla birlikte düzenli bir sokaklar sistemi olabileceği de göz ardı edilmemelidir.

Bunların dışında genel hatlarıyla baktığımızda yukarıda bahsi geçen antik kentlerin konut mimarisi içerisinde gördüğümüz uygulamaları Eski Smyrna'da da görmekteyiz. Ege dünyası ile karşılaştığımızda dönemsel olarak bir uyum olduğunu söylenebilir. Dağınık ve plansız kent anlayışından planlı ve düzenli kent anlayışına geçişte Eski Smyrna daha düzenli bir geçişe neden olmuş olabilir. Eski Smyrna genel hatlarıyla konut mimarisinin gelişiminin izlenebildiğimiz bir kenttir. Kent, Arkaik ve Hellenistik dönem arasında zamansal ve bölgesel bir köprü niteliği taşımaktadır. Yine de bazı sorunlu noktalar mevcuttur. Bugün alan gezildiğinde birçok konutta yapıların genişliği belli değildir. Bu konuda da tartışmalar mevcuttur. Gerçekten bu giriş burada olmalı mı, diğer konut ile gerçekten ilişkisi var mı bağlantısı var mı? Yapbozun parçalarını tamamlamamızdaki bir başka sorunda bazı parçaların kayıp olması bir başka deyişle eski dönem kazılarında daha erken dönem verilerinin elde edilebilmesi amacıyla Klasik dönem yapıları ortadan kaldırıldığını görmekteyiz. Gerçekten Klasik dönemde burası bir "Hellen kenti miydi?"

yoksa bir Pers yerleşimi olması nedeniyle bir “Pers garnizonu vb. farklı bir fonksiyonu olan bir kent miydi?” ve ona yönelik bir mimari uygulamamı söz konusu? Tüm bu sorular ileride yapılacak olan kazı çalışmalarının genişletilmesi sonucunda elde edilecek arkeolojik veriler doğrultusunda yeniden değerlendirilecektir ve açıklığa kavuşacaktır.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

- Heredotos *Heredotos Tarihi* (çev. M. Ökmen), İstanbul, 2016.
- Homeros *İlyada*, (çev.F. Koçak), Ankara,1970.
- Homeros *Odysseia*,(çev.F.Koçak),Ankara,1970.
- Pausanias *Description of Greece* ,(çev.W.H.S. Jones), London,1988.
- Plinius *Naturalis Historia*,(çev.E.H. Warmington) London,1986.
- Strabon *Antik Anadolu Coğrafyası* (çev.A.Pekman),İstanbul,1993.
- Vitruvius *Mimarlık Üzerine On Kitap* (Çev. S.Güven), İstanbul,1990.

Modern Kaynaklar

- ABBASOĞLU 1996 Abbasoğlu, H., “Anadolu’da Antik Çağ’da Konut”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşim*, İstanbul,1996, 395-404.
- ACAR 1996 Acar, E., “Anadolu’da Tarihöncesi Çağlardan Tunç Çağı sonuna Kadar Konut Ve Yerleşme”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşim* , İstanbul, 1996, 380-394.
- AKTÜRE 2004 Aktüre, S. , *Anadolu’da Bronz Çağı Kentleri*, İstanbul, 2004.
- AKURGAL 1950 Akurgal, E. , “Bayraklı Kazısı Ön Rapor” , *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII/1-2*, Ankara, 1950, 1-51.
- AKURGAL 1985 Akurgal,E., “Bayraklı Kazısı 1985”, *VIII.KST*, Cilt: 1, Ankara, 1986,1-6.

- AKURGAL 1987 Akurgal,E. , “Bayraklı Kazısı Nekropolis Çalışmaları”, *II.KST*, Cilt 1, Ankara, 1987, 37.
- AKURGAL 1993 Akurgal, E. , *Eski Çağ'da Ege Ve İzmir*, İzmir, 1993.
- AKURGAL 1995 Akurgal, M. , “Bayraklı Kazısı 1995”, *XVII. KST*, Cilt: 2, Ankara, 1995, 27-36.
- AKURGAL 1996 Akurgal, E. , “Batı Anadolu'da Konut, Yerleşme Ve Kent planlaması (M.Ö 3000-30)”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşim, İstanbul*, 1996, 122-143.
- AKURGAL 1997 Akurgal, E. , *Eski İzmir I. Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı*, Ankara, 1997.
- AKURGAL 1997 Akurgal, M. , “Bayraklı Kazısı 1996”, *XIX KST*, Cilt: 1, Ankara, 1997, 755 - 762.
- AKURGAL 1998 Akurgal, M., “Bayraklı Kazısı 1997”, *XX KST*, Cilt : 2,Tarsus, 1998, 33-47.
- AKURGAL 2002 Akurgal, M., “Smyrna- Devlet Kent”, *İzmir Kent Kültürü Dergisi*, Sayı 5, 2002, 208-220.
- AKURGAL 2006 Akurgal, M., “ Alt- Smyrna” *Stadtgrabungen und Stadtforschung im Westlichen Kleinasien*, Ege Yayınları ,İstanbul , 2006, 379.
- AKURGAL 2007 Akurgal, M. , “Hellenic Architecture in Smyrna 650-546 B.C” ,*Frühes Ionien Eine Bestandsaufnahme(Panionion-Symposion)*, Mainz, 2007,134.
- AKURGAL 2012 Akurgal, M. , “Bayraklı Höyüğü 2009 - 2010 Yılı Smyrna Kazısı Çalışmaları”, *XXXIII. Kazı Sonuçları Toplantısı*, 2012,Cilt 3, 127-146.
- AYKURT 2013 Aykurt, A. , “An Updated Assessment on Western Anatolian Middle Bronze Age Chronology in the Light of Excavtions of the Izmir Region” , *Colloquium Anatolicum XII:33-77*

- BAMMER 1996 Bammer, A., “Çadır ile Anadolu Evi İlişkileri”, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 1996, 234-347.
- BAYNE 2000 Bayne, N. , “The Grey Wares of North- West Anatolia in the Middle and Late Bronze Age and the Early Iron Age and Their Relation to the Early Greek Settlements’”, *Asia Minor Studen 37*, Bonn.
- BHEM - BLANCKE. 2011 Bhem and Blancke, M.R. , *Hassek Höyük, Arkeo Atlas*, (çev. Necmi Kural), İstanbul, 2011/ 01, 142-144.
- BİLGİN 2004 Bilgin, N., *Felsefeden Ekonomiye Antik Yunan Dünyası*, İstanbul, 2004.
- BİNGÖL 1976/1977 Bingöl, O., “ Bayraklı (Eski İzmir) Çatı Kiremitleri’”, *Anadolu XX*, 1976/1977, Ankara,51-61.
- BİNGÖL 2012 Bingöl, O. , “ Eski Smyrna ve Magnesia’”, *Anadolu Ek III*, Ankara, 2012, 493-498.
- BOARDMAN 1958/1959 Boardman, J. , “ Old Smyrna :The Attic Pottery’”, *BSA 53-54*, 1958-1959.
- BOARDMAN 1967 Boardman , J. , “Excavation in Chios, Greek Emporio’”, *Supply, BSA 6*, 1967.
- CADOUX 2003 Cadoux, C.J., *İlkçağ’da İzmir (çev. B.Umar)*, İstanbul, 2003.
- CAMBITOĞLOU vd. 1981 Cambitoglou, A., Birchall, A., Coulton, J., ve Green, J.R., “Zagora 2: Excavation of a Geometric Town’”, *Archaeological Society*, Athens, 1981.
- CAHILL 2002 Cahill, N., “*Household and City Organization at Olynthus*’”, Yale University, USA, 2002.
- CHANDLER 1817 Chandler, R. , *Travels in Asia Minor, and Greece: or An Account of a Tour made at the Expense of the Society of Dilettanti* , Vol.1, Londra, 1871.

- CHILDE 2007 Childe, G., *Tarihte Neler Oldu*, (çev. Mete Tuncay & Alaeddin Şenel), İstanbul, 2007.
- COLDSTREAM 2003 Coldstream, J.N., *Geometric Greece 900-700 B.C.*, London, 2003.
- COOK 1958/1959 Cook, J.M., "Old Smyrna", *BSA* 53/54:1-60, 1958/1959.
- COOK 1965 Cook, J. M., "Old Smyrna: Fourth-Century Black Glaze", *BSA* 60:143-153.
- COOK vd. 1998 Cook, J.M., Nicholls, R.V., and Pyle D.M., "Old Smyrna Excavations: The Temples of Athena", *The British School at Athens Supplementary Volumes, Sayı :30*, 1998.
- COUCOUZELİ 2007 Coucouzeli, A., "From Megaron to Oikos at Zagora", *British Scholl at Athens Studies*, Sayı :15, 2007, 169-181, Fig.18.2.
- ÇÖRDÜK Çördük, A., *Yunan ve Roma Mimarisinde Yapı Teknikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir, 2006.
- ÇİLİNGİROĞLU vd.2012 Çilingiroğlu, A., Çevik, Ö., ve Çilingiroğlu Ç., "Ulucak Höyük", *Ege Üniversitesi Arkeoloji Kazıları*, İzmir, 2012, 157-168.
- DAY 2011 Day, P. L. , "Household Assemblages in Late Minoan IIIC Crete: The Evidence From Karphi", *Hesperia Supplements, Sayı:44*, 2011.
- DEVRIES 1990 Devries, K. , "The Gordion Excavation Seasons of 1969-1973 and Subsequent Research", *American Journal of Archaeology*, Sayı 94/3, Res. 7, 1990.
- DIAMOND 2002 Diamond, J. , *Tüfek, Mikrop Ve Çelik*, (çev. Ülker İnce) , Ankara, 2002.
- DINSMOOR 1989 Dinsmoor, W.B. , "The Architecture of Ancient Greece", *B.T.Batsford*, London, 1989.

DOĞER – GEZGİN 1988

Doğer, E.,- Gezgin, İ.,” Arkaik ve Klasik Dönemde Smyrna’nın Dış Savunması Üzerine Gözlemler”, *II.Uluslararası İzmir Sempozyumu*, 1988, İzmir, 5-30.

DOĞER 2011

Doğer, E. , *İzmir’in Smyrnası*, İzmir, 2011.

DRERUP 1968

Drerup, H. , “Prostashaus und Pastashaus: Zur Typologie des griechischen Huses”, *Marburger Winkelmannprogramm*, Eigenverlag des Archäologischen Seminars der Philipps-Universität, Marburg, 1968.

DRERUP 1969

Drerup, H. ,”*Griechische Baukunst in Geometrischer Zeit*”, Vandenhoeck& Ruprecht, Göttingen, 1969.

ERDEM-TANRIVER 2016

Erdem, A. U.-Tanrıver,C. “İzmir –Bayraklı Höyük’te Prehistorik Çalışmalar-2015” ,*ADergXXI:1-9* , İzmir,2016

ERDOĞAN 2016

Erdoğan, A. , “ 2015 yılı Bayraklı Höyük Kazıları: M.Ö 5 ve 4. Yüzyıl Sivil Mimari Yapıları Çalışması Ön Raporu”, *ADerg XXI:11-36*. ,İzmir,2016.

ERİM - ÖZDOĞAN 2007

Erim-Özdoğan, A. , *Türkiye’de Neolitik Dönem*, İstanbul, 2007.

ERKANAL 1997

ERKANAL - GÜNEL 1996

Erkanal, H., ve Günel, S., “Limantepe Kazısı”, *XVIII. KST* ,Ankara,1996.

ERTÜZÜN 2017

Ertüzün, B. , *Eski Smyrna(Bayraklı) Arkaik Dönem Sivil Mimarisini* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),İzmir, 2017.

ERSOY 1999

Ersoy, Y. , “Notes on History and Archaeology of Early Clazomenai” , *Frühes Ionien Eine Bestandsaufnahme,Milesische Forschungen*, v.5,1999,149-178.

- ESİRGEMEZ 2009 Esirgemez,E.,Ç., *Batı Anadolu Konut Mimarisi ve Sosyokültürel Açından Değerlendirilmesi (Arkakik-Klasik- Hellenistik Dönem)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Ankara, 2009.
- FAGERSTRÖM 1988 Fagerström, K., “Greek Iron Age Architecture:developments through changing times”, *Studies in Mediterranean Archaeology*, v.81.Göteborg, 1988.
- FRANGIPANE 2002 Frangipane, M., *Yakındoğu’da Devletin Doğuşu(çev. Z. Zühre İlkelen)* ,İstanbul,2002.
- GÖKBERK 2007 Gökberk, M., *Felsefe Tarihi* , İstanbul, 2007.
- GÖNÜL 2008 Gönül, H. , *Batı Anadolu’daki Antik Yunan Konutu Araştırmalarında Başlıca Konu ve Sorunlar(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*,İstanbul, 2008.
- GRÄVE 1991 Grave, V., 1990 Yılı Miletos Çalışmaları, *XIII. KST, 27-31 Mayıs* ,vol.2, 9-20.
- GRAVES 2003 Graves,A. M., *Miletos*, İstanbul,2003
- GÜRLER 1996 Gürler , B., “Passing to the Prostas Type House in West Anatolia and the Location of this Type in the City Planning”, *Çağlar Boyunca Anadolu’da Yerleşim Ve Konut Uluslararası Sempozyumu-Bildiriler*, İstanbul, 1996, 231-240.
- GÜRSOY 1987 Gürsoy, E. , *Bayraklı’nın 4.yüzyıl Siyah Firnisli Keramiği*(Yayımlanmamış Lisans Tezi), İzmir, 1987.
- HAGGIS - MOOK 2011 Haggis, D.C.,and Mook M.S., “ The Archaic Houses at Azoria”, *Hesperia Supplements, Sayı:44*, Res. 31, 2011.
- HOBBS 1992 Hobbes, T. , *Body, Man and Citizen: Selections*, United Kingdom, 1992.

- HOEPFNER 1996 Hoepfner, W. , “ Klasik Dönem’de Konut ve Toplum’’, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşme*, İstanbul, 1996, 155-164.
- HOEPFNER 1999 Hoepfner, W. , “ Die Epoche der Griechen’’, *Geschichte des Wohnens Band I, Deutsche Verlags- Anstalt*, Stuttgart, 1999, 143.
- HOSTETTER 1994 Hostetter,E., *Lydian Architectural Terracottas:a study in tile replication ,display and tecnique*, *Illionis Classical Studies Supplement*, vol.5, Atlanta,1994.
- JAMESON 1990 Jameson, M. H., *Domestic Space in the Greek City-State, Domestic Architecture and the Use of Space: An Interdisciplinary Cross-Cultural Study*, Cambridge, 1990, 92-113.
- KOLB 1996 Kolb, F. , “Antik Çağ’ın Büyük Anadolu Yerleşmelerinde Konutun Rolü’’, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşim*, İstanbul,1996, 146-154.
- KUBAN 1996 Kuban, D. , “Ev Üzerine Felsefe Kırıntıları’’, *Tarihten Günümüze Anadolu’da Konut ve Yerleşim*, İstanbul, 1996, 1-5.
- LANG 1996 Lang, F., *Archaische Siedlungen in Griechenland*, Akademie Verlag, Berlin, 1996.
- LANG 1998 Lang, F., “The Greek Polis and City:its origins,conceptual definition and development” , *O Arcqueologo Portugues*, Sayı :16, 1998, 123-156.
- LANG 2002 Lang, F., “Housing and Settlement in Archaic Greece’’, *Pallas*, Sayı:58, 2002, 13-32.
- LANG 2007 Lang, F. , “House – community – settlement: the new concept of living in Archaic Greece” , *Building Communities: House, Settlement and*

- Society in the Aegean and Beyond, Sayı: 15*, British Scholl at Athens, 2007, 183-193.
- LANG 2011
Lang, F. , “Structural Change in Archaic Greek Housing”, *Ancient Greek Houses and Households*, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 2011.
- LAWRENCE 1967
Lawrence, A.W., *Greek Architecture*, Penguin Books, London,1967, 9 -14.
- MANSEL 1961
Mansel, M.A. , *Ege Ve Yunan Tarihi*, Ankara, 1961.
- MALLWITZ 1981
Mallwitz, A. , “Kritisches zur Architektur Griechenlands im 8. Und 7. Jahrhundert’’,*Archaologischer Anzeiger*, 1981.
- MAZARAKIS 1997
Mazarakis, A. , *From Rulers Dwellings to Temples Architecture, Religion and Society in Early Iron Age Greece (1100-700 B.C)*, Studies in Mediterranean Archeology, v. CXXI. , Jonsered 1997.
- MELLART 2003
Mellart, J., “*Çatalhöyük Anadolu’da Bir Neolitik Kent*”, İstanbul, 2003.
- MILTNER 1932
Miltner, H. Miltner, F. , “Bericht über eine Voruntersuchung in Alt- Smyrna”, *Jahresheften des Österreichisches Archäologisches Institut*, XXVII,Wien , 1932, 127-189.
- MORRIS 1999
Morris, I., “Archaeology and Gender Ideologies in Early Archaic Greece”, *Transactions of the American Philological Association*, Vol.129, 1999, 305-317.
- MUMFORD 2007
Mumford, L., *Tarih Boyunca Kent*, (çev. Gürol Koca & Tamer Tosun), İstanbul, 2007.
- NAUMANN 1985
Naumann,R., *Eski Anadolu Mimarlığı*, Türk tarih Kurumu, Ankara, 1985.

- NICHOLLS 1958/1959 (a) Nicholls, R.V. , “Site-Plan of Old Smyrna”, *The Annual of the British Scholl at Athens*, v.53/54, 1958/ 1959.
- NICHOLLS 1958/1959 (b) Nicholls, R. V., “ The Iron Age Fortifications and Associated Remains on the City Perimeter”, ”, *The Annual of the British Scholl at Athens*, v.53/54, 1958/ 1959.
- NISSEN 2004 Nissen, H.J. , *Ana Hatlarıyla Mezopotamya Yakın Doğu Arkeolojisi 'nin İlk Dönemleri (İ.Ö 9000-2000), (çev.Z.Zühre İlk gelen) İstanbul*, 2004.
- ÖZDOĞAN 1996 Özdoğan, M. , “Kulübeden Konuta: Mimarlıkta İlkler”, *Tarihten Günümüze Anadolu'da Konut ve Yerleşim*, İstanbul, 1996, 19-29.
- ÖZYİĞİT 1996 Özyiğit, Ö. , “1995 yılı Phokaia Kazı Çalışmaları” , *XVIII. KST, Cilt:2*, Ankara, 1996.
- ÖZYİĞİT 2005 Özyiğit, Ö. , “2003 Yılı Phokaia Kazı Çalışmaları” 26. *KST, Cilt 2*, Ankara, 2005.
- ÖZGÜNEL 1979 Özgünel,C., “Bayraklı Geometrik Seramiğinin Doğuşu ve Gelişimi”, VIII. Türk Tarih Kongresi, Cilt :1, 487-199, 1979, Ankara.
- PAKSOY- DİRLİK 2017 Paksoy S., Dirlik, N., “Erken Demir Çağı'nda Arkaik Çağ'a Kıta Yunanistan'da Konut Tipleri”, *TOD*, Sayı, XXXII, 2017, 847-887.
- RAMAGE 1978 Ramage, A., *Lydian House and Architectural Terracottas*, Harvard University Press, London, 1978, 8.
- RODNEY 1964 Rodney S. Young, “The 1963 Camping at Gordion”, *American Journal of Archaeology*, Sayı :68/3, Archaeological Institute of America, 1964.
- SCRATON 1941 Scraton R. L., *Greek Wall*, Harvard University Press ,1941.

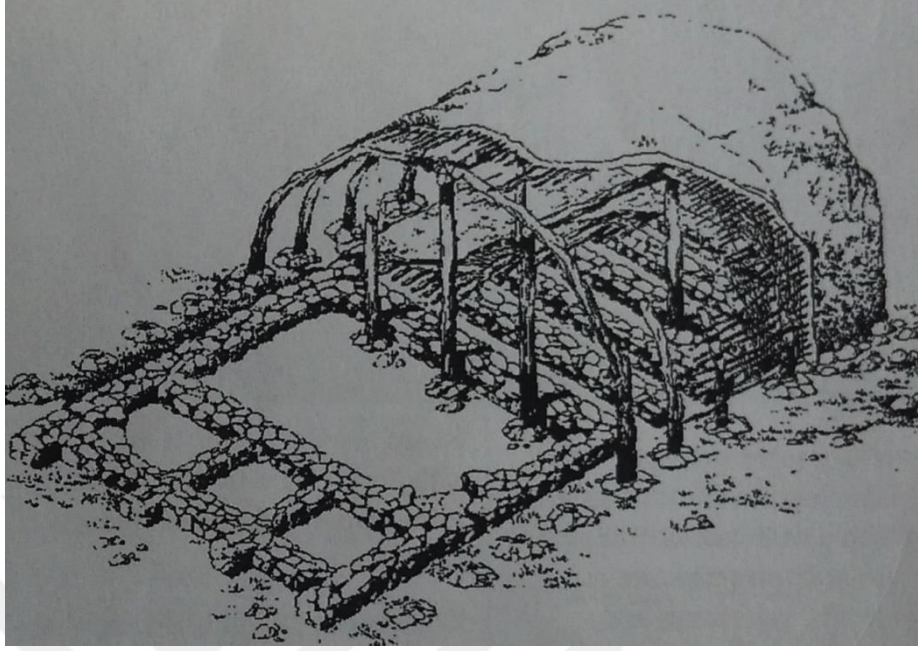
- SENF 2000 Senf R., “Die Archaische Wohnbaaung am Kalabaktepe in Milet”, *Archaologische Forschungen*, Cilt:4, Verlag der Osterreichischen Akademic der Wissenschaften, Wien, 2000, 29-38.
- SINOS 1971 Sinos S. , *Die Vorklassischen Hausformen in der Agais*, Verlag Philipp von Zabern, Mainz, 1971.
- TANRIVER 2016 Tanriver, C. , “2016 yılı Smyrna Kazı Çalışmaları”, *XXXVIII. KST, Cilt.3*, Ankara, 2015, 95.
- TANRIVER 2017 (a) Tanriver, C. , “2017 yılı Smyrna Kazı Çalışmaları”, *XXXIX. KST, Cilt.3*, Ankara, 2017.
- TANRIVER 2017 (b) Tanriver, A.D., “Eski Smyrna’nın Keşfi”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.42*, 2017, 67-77.
- TEKİN 2008 Tekin, O., *Eski Yunan ve Roma Tarihi*, İstanbul, 2008.
- THORPE 2002 Thorpe, M., *Roma Mimarlığı (Çev.R. Akbulut)*, İstanbul, 2002.
- USMAN 1958 Usman, M., *Antik Devir Küçük Asya Evleri* , Güven Basımevi, İstanbul, 1958.
- WERNER 1993 Werner, K. , “The Megaron During The Aegean and Anatolian Bronze Age” ,*Studies in Mediterranean Archaeology vol. CVIII*, 1993.
- WESTGATE 2007 Westgate,R., “The Greek House and the Ideology of Citizenship”, *World Archaeology, Sayı :39/2*, 2007, 67-77.
- WINTER 1971 Winter, F. E., “Greek Fortification”, *Supplements v.9* University of Toronto, Toronto, 1971.
- WYCHERLEY 1986 Wycherley, R.E., *Antik Çağ’da Kentler Nasıl Kuruldu*, İstanbul, 1993.
- ZELYÜT 2012 Zelyüt, S, *Dört Adalı*, İzmir, 2012.

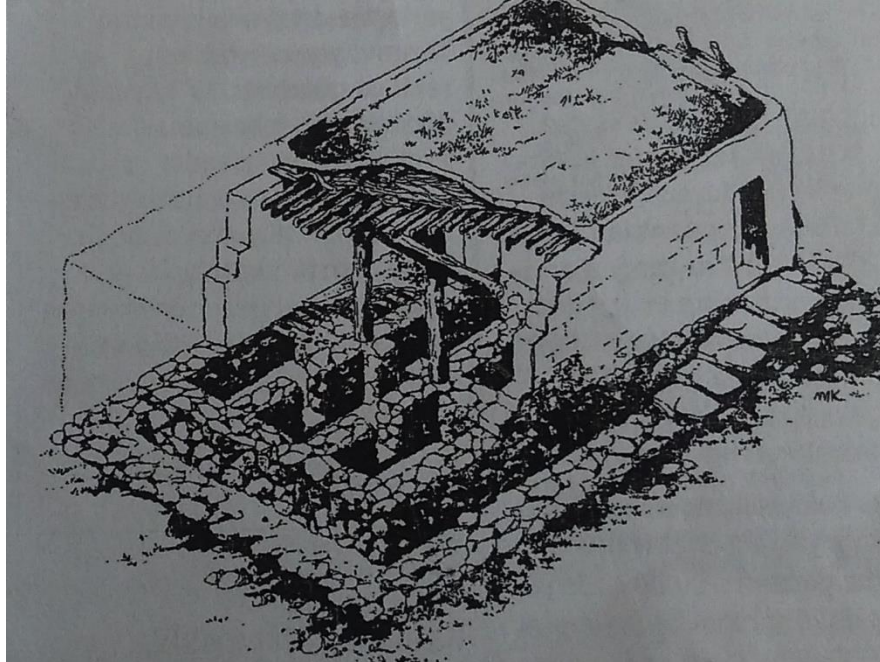
KISALTMALAR

AJA	: American Journal Archaeology
BSA	: Annual of the British School at Athens
Cm	: Santimetre
Çiz	: Çizim
Fig	: Figür
KST	: Kazı Sonuçları Toplantısı
M.	: Metre
M.Ö.	: Milattan Önce
Res.	: Resim
Ser.	: Seramikler
Şek.	: Şekil
V.d.	: Ve diğerleri
Vol:	: V

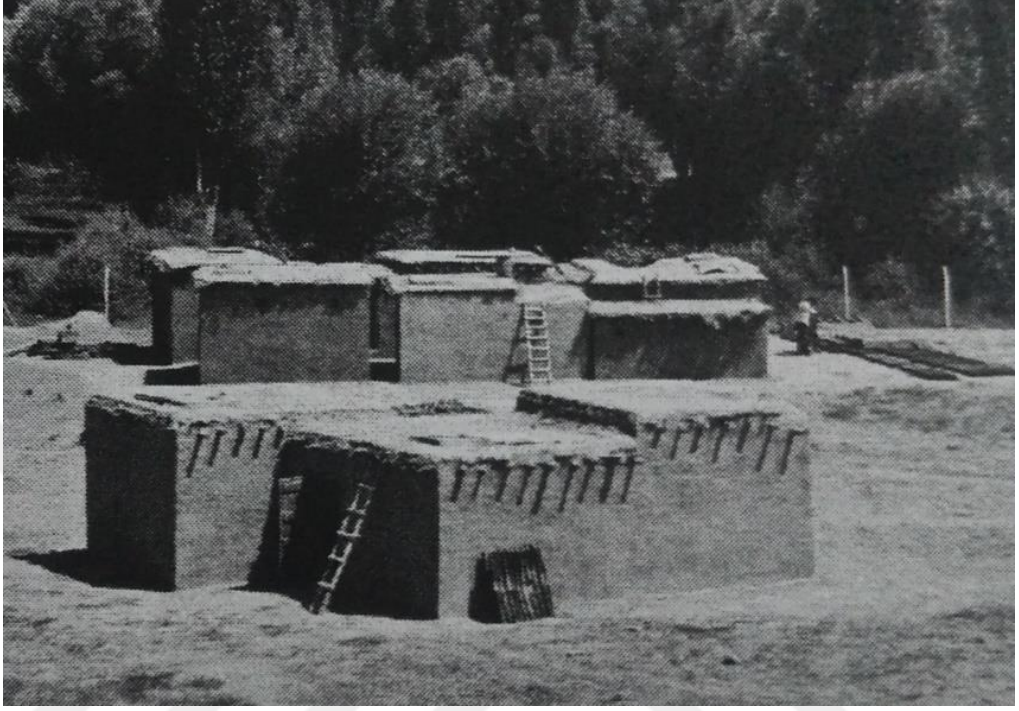
RESİMLER

Resim 1: Çayönü'nde dörtgen konut biçimine geçiş.(Acar1996, 383, Res. 8)

Resim 2: Çayönü'nde dörtgen konuta geçiş. (Acar 1996, 383, Res. 9)

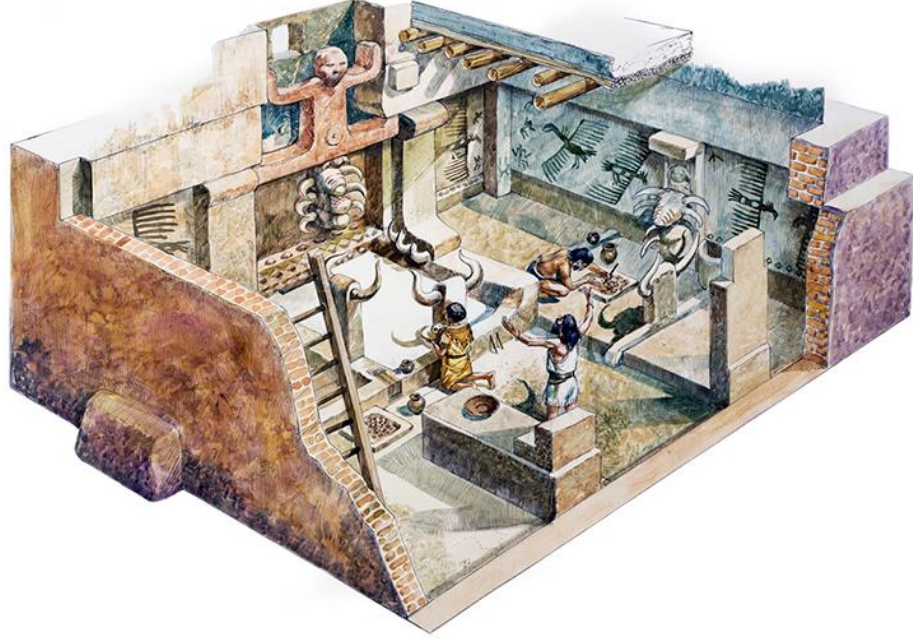
Resim 3 : Aşıklıhöyük olası ev Konstrüksiyonu. (Acar 1996, 386, Res.15a-b).

Resim 4: Catalhöyük.

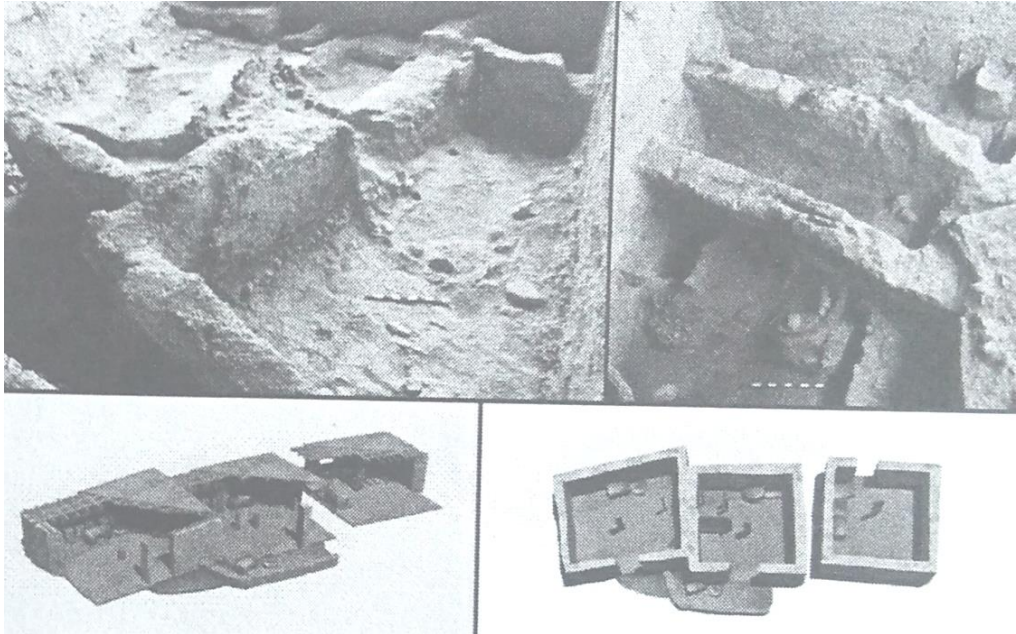
<https://www.atlasdergisi.com/dergide-bu-ay/catalhoyuk-tarihe-tutulan-isisik.html>

Resim 5: Çatalhöyük.

<http://www.strangehistory.net/2016/09/22/sleeping-dead-mom-dad/>

Resim 6: Ulucak Höyük.
Kültürportali.gov.tr

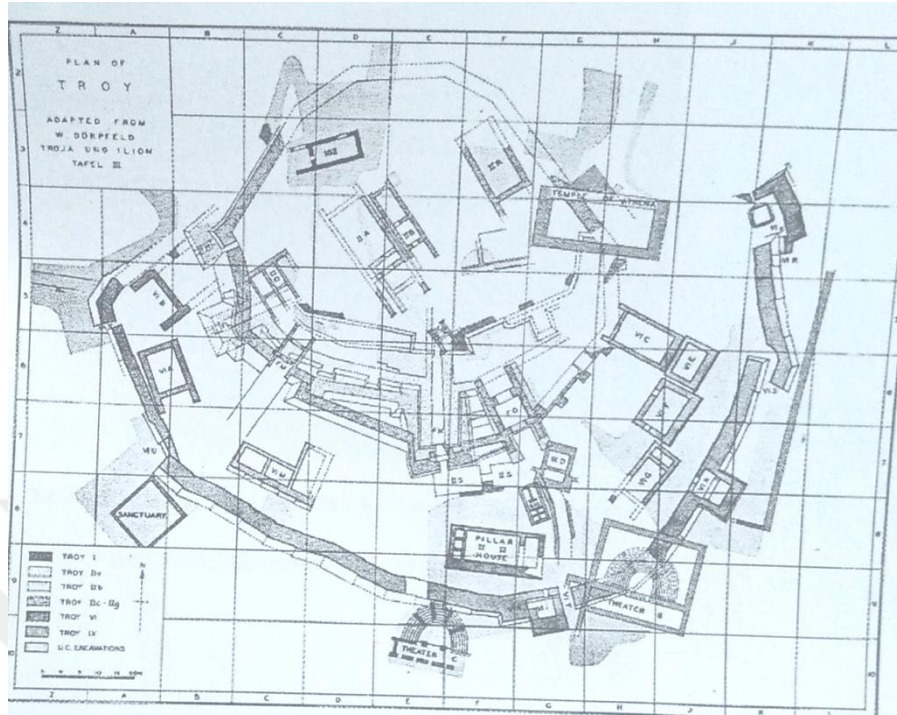

Resim 7: Dimini Neolitik Dönem konutları.
<https://www.gotopelion.com/dimini-sesklo/>

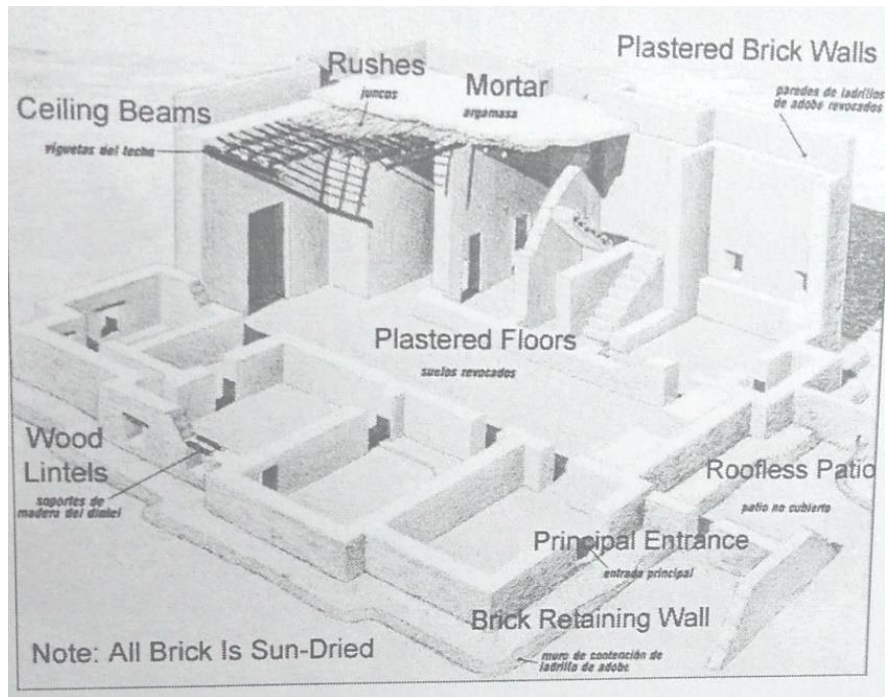
Resim 8 : Dimini Kent Planı (Mansel 1961,14, Res. 3).

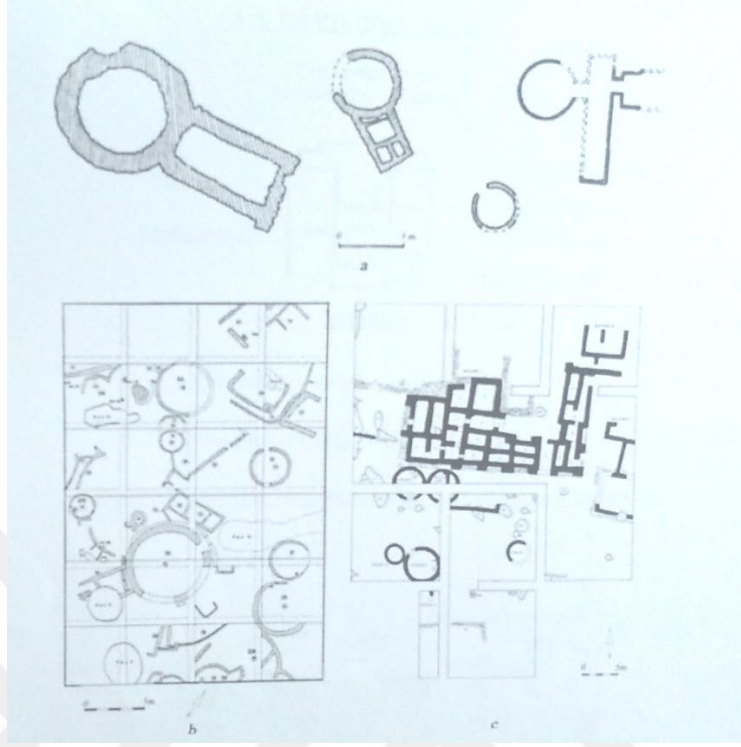
Resim 9: Troia Tabakalarında Açığa Çıkartılan Yapılar.

<http://www.salimbeti.com/micenei/history.htm>

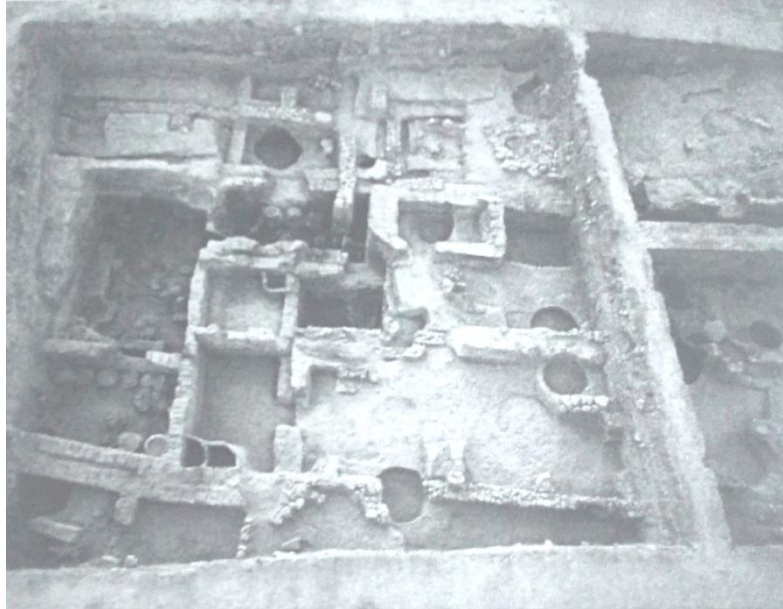

Resim 10: Ubeid Tripartit Ev.

www.raisinguppharaoh.com

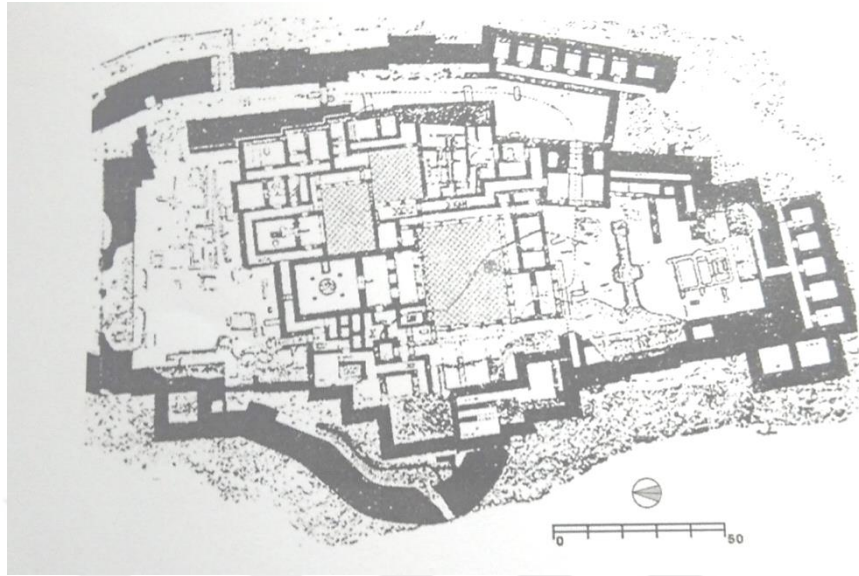

Resim11: Halaf Kültürü Konut Planları. www.researchgate.net/figure/Dwellings-and-settlements-of-the-Halaf-culture-a-various-types-of-tholoi-from-fig2-249007385.

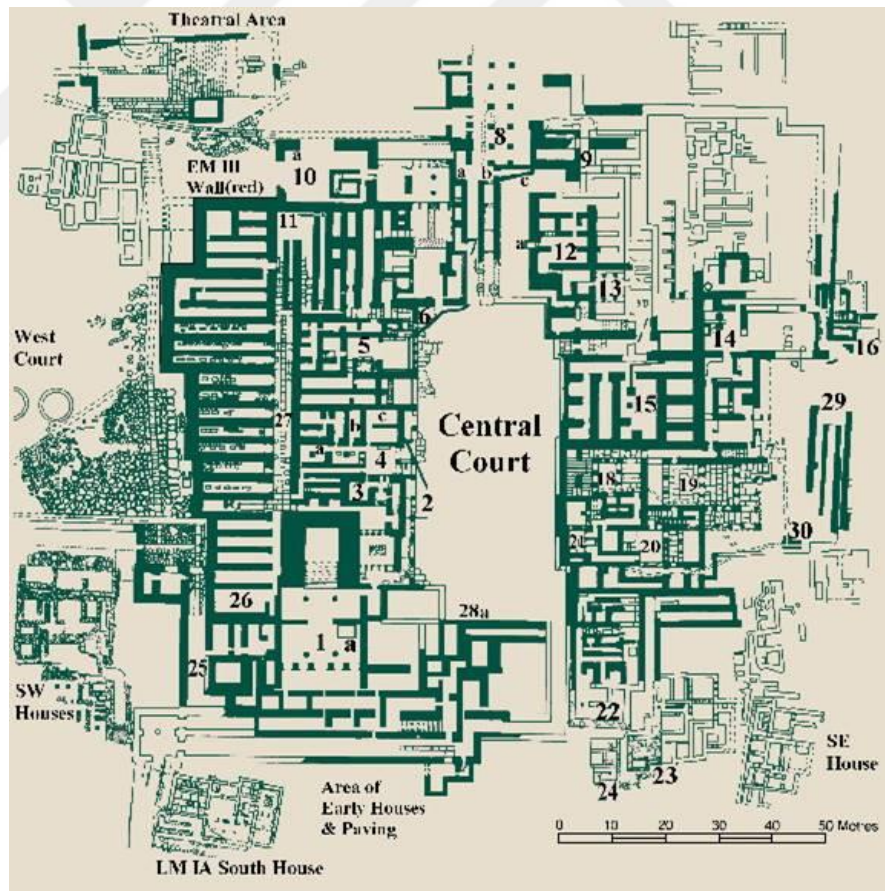
Resim 12: Beycesultan Konutları
www.yesilcivril.net/beycesultan-hoyugu/

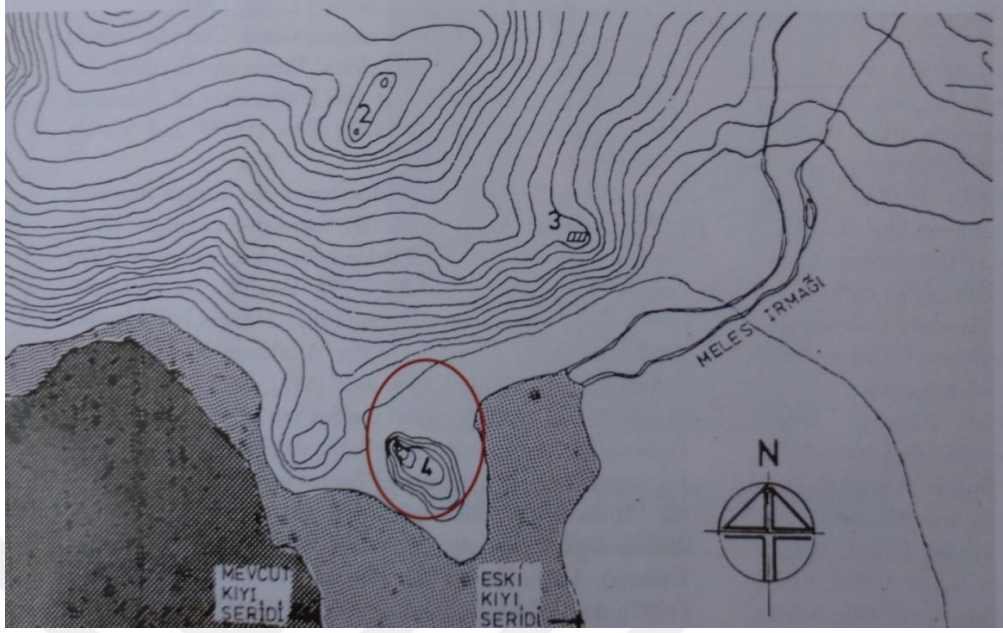
Resim 13: Tiryns Saray1.

<http://www.greeceathensaegeaninfo.com/h-maps/greek-mainland/map-tiryns.htm>

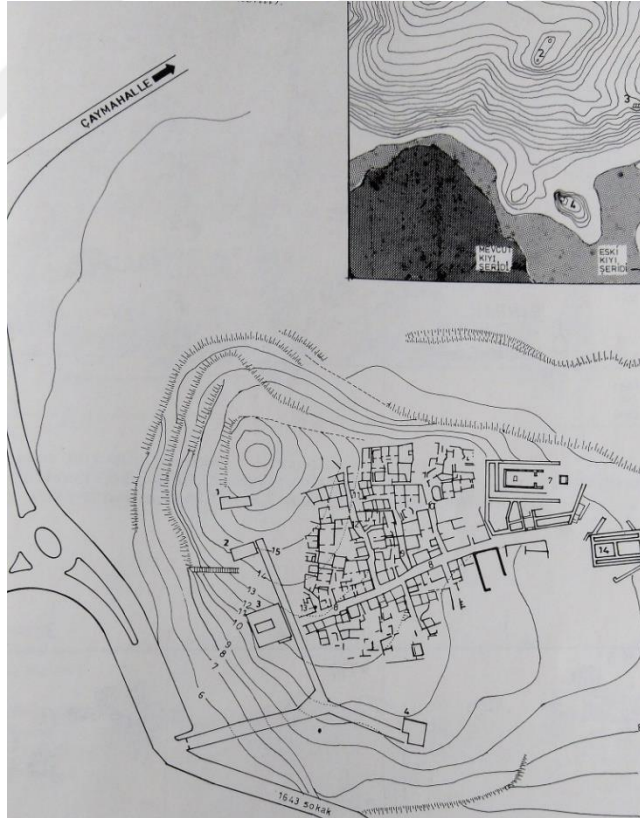

Resim 14: Knossos.

<https://www.odysseyadventures.ca/articles/knossos/articleKnossos07.westCultrooms&magazines.html>

Resim 15: Bayraklı Hüyüğü üzerindeki Eski Smyrna kenti. (M.Akurgal 2002, Res. 1).

Resim 16: Bayraklı Hüyük Kent Planı. (M.Akurgal 2002, Res. 5)

Resim 17: Bayraklı Höyük Genel Görünüş.

<http://izmir.edu.tr/izmir-universitesi/izmir-hakkinda/izmirin-tarihi.html>

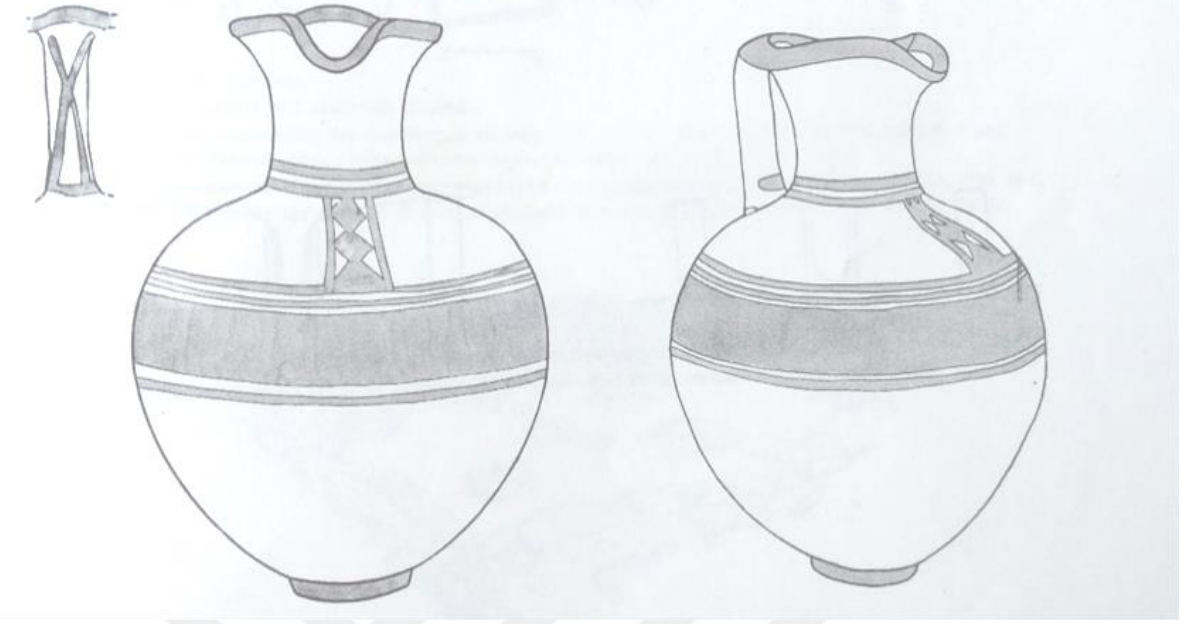
Resim 18: H açması I. tabaka Genel Görünüş. (Erdem – Tanrıver 2016, Fig. 3)

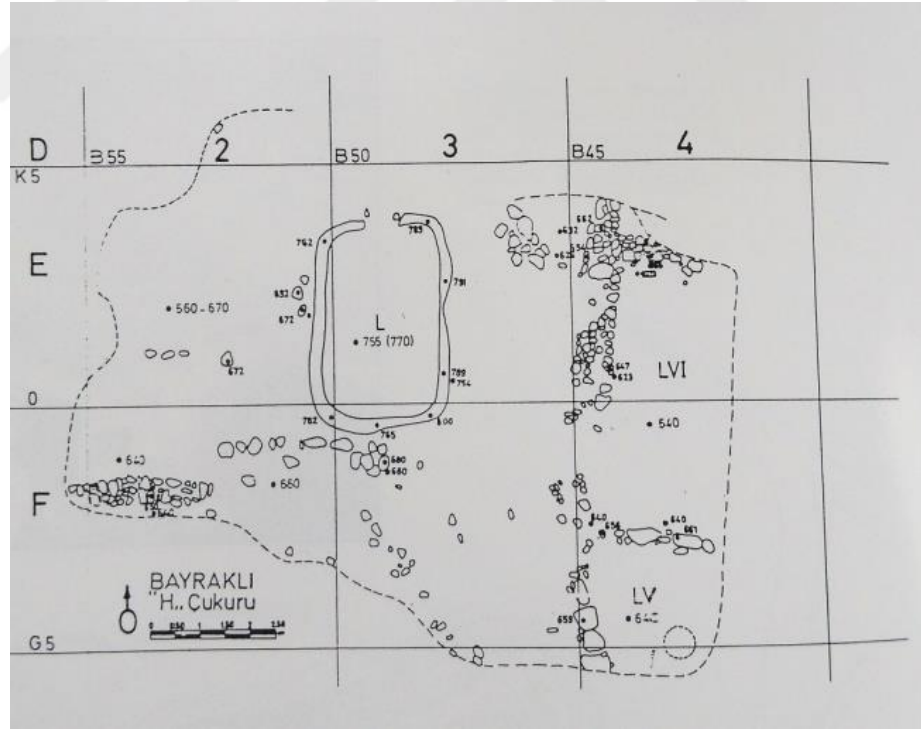
Resim 19: H Açması genel görünüş.(Erdem - Tanrıver 2016, Fig. 10).

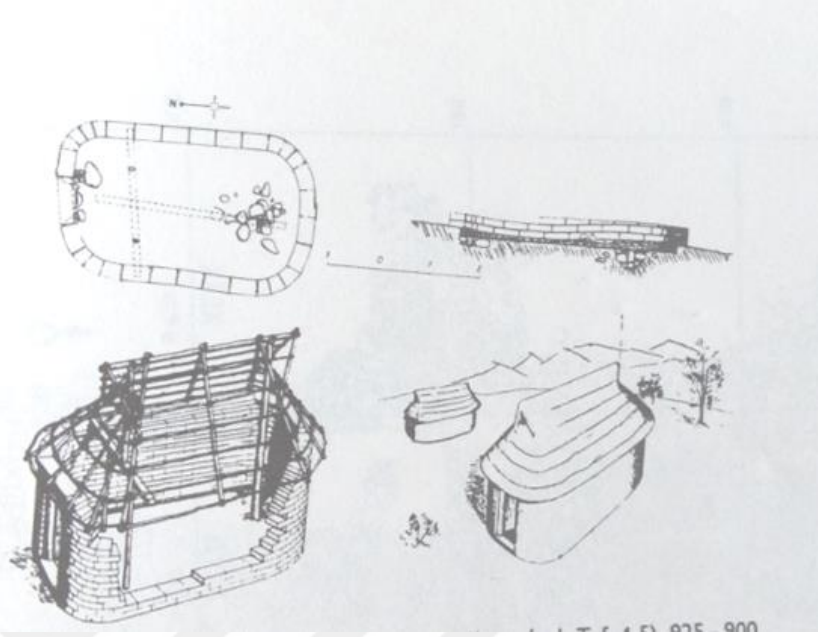
Resim 20: III. Tabaka Kerpiç Fırın. (Erdem - Tanrıver 2016, Fig . 6).

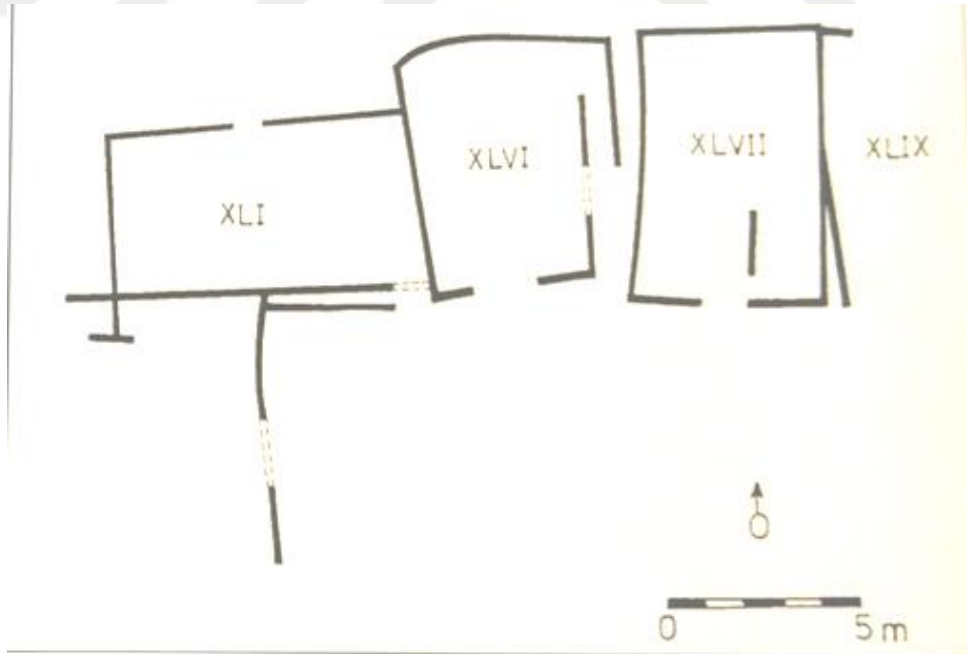
Resim 21: E2 Karesinde bulunan Oinokhoe. (Akurgal 1997, Şek. 6a-b).

Resim 22: Eski Smyrna Oval ev. (Akurgal 1997, Şek. 3-4).

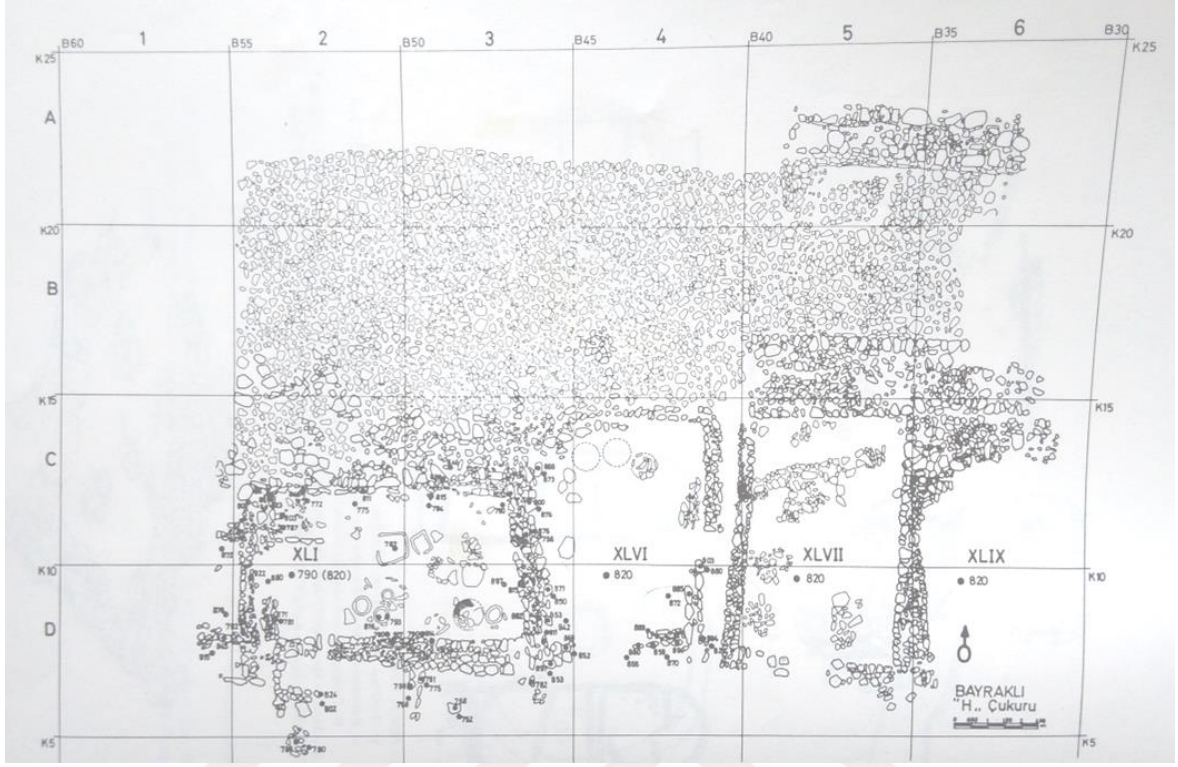

Resim 23: Eski Smyrna Oval Ev. (Akurgal 1997, Şek. 8).

Resim 24: XLI, XLVI ve XLVII nolu ev planları (Akurgal 1996, 125, Res.5).

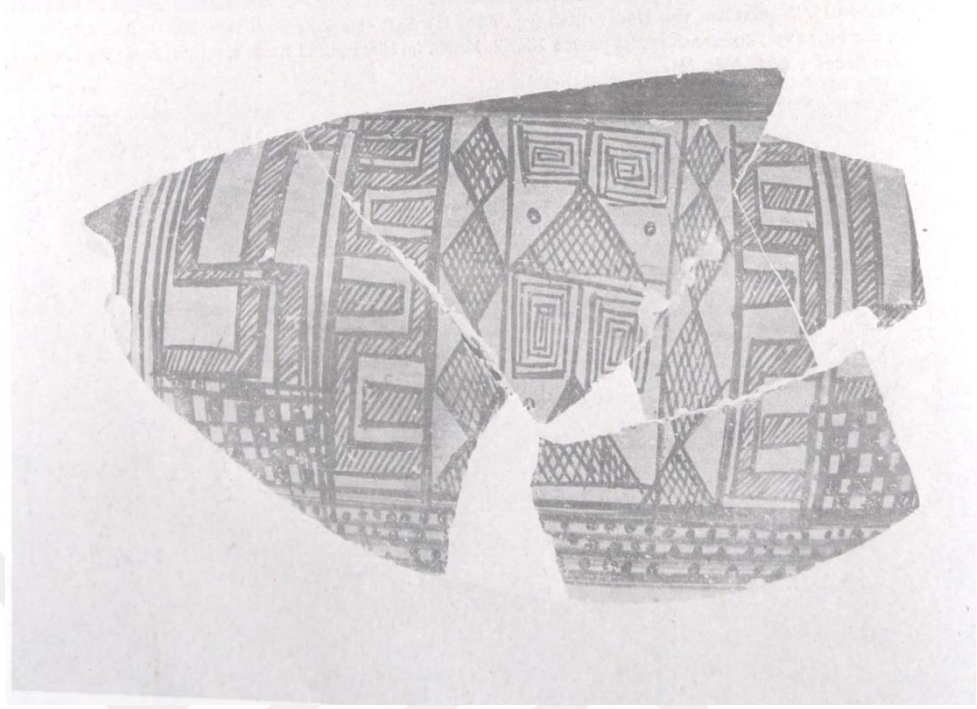

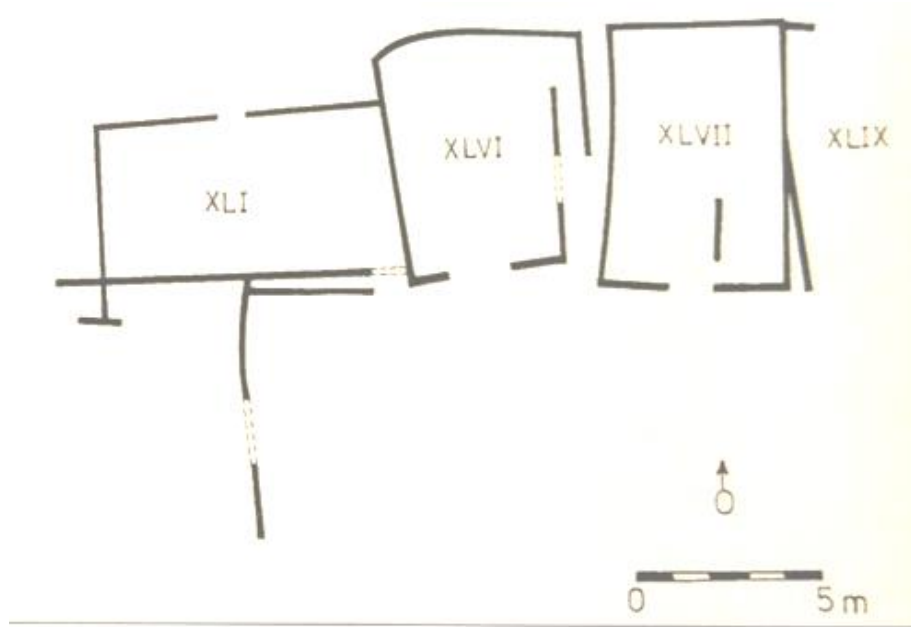
Resim 25: XLI, XLVI, XLVII ve XLIX nolu konutlar. 875-850 (Akurgal 1997, Şek. 4b).

Resim 26: Erken ve Orta Geometrik Dönem 750-700. (Akurgal 1997, Şek. 14).

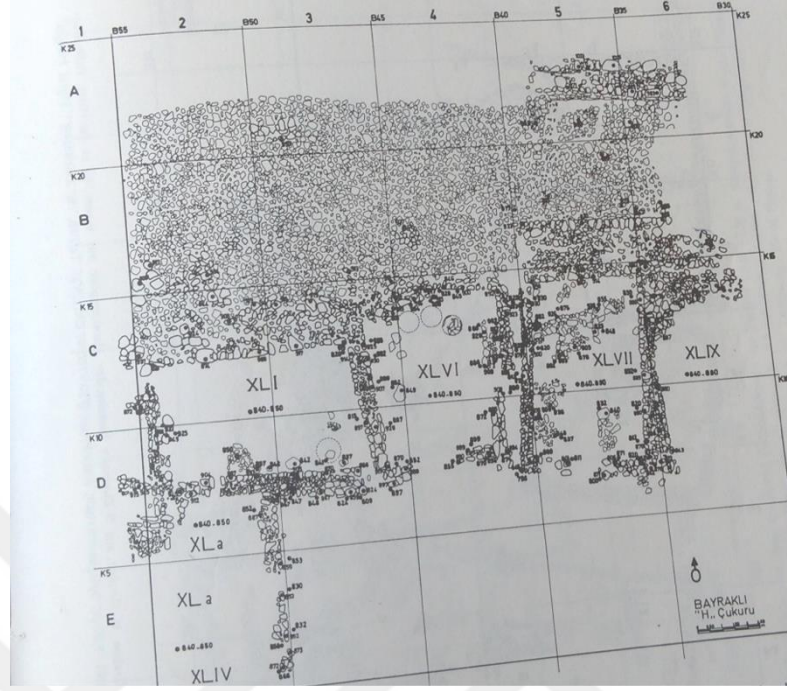

Resim 27: Krater 750 (Akurgal 1997, Şek. 24).

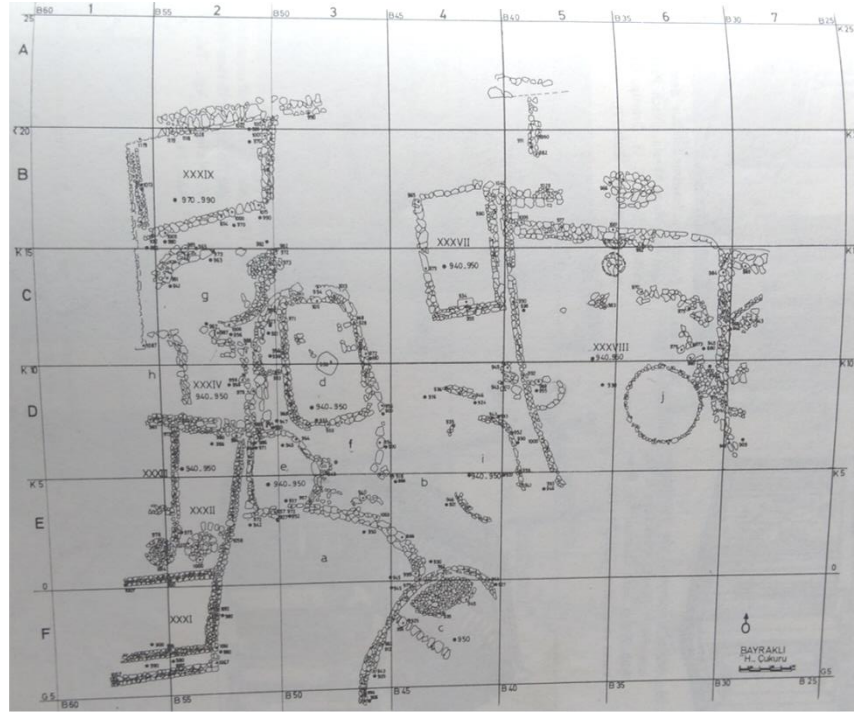

Resim 28: Geometrik Dönem Konutları. (Akurgal 1996, Res. 5).

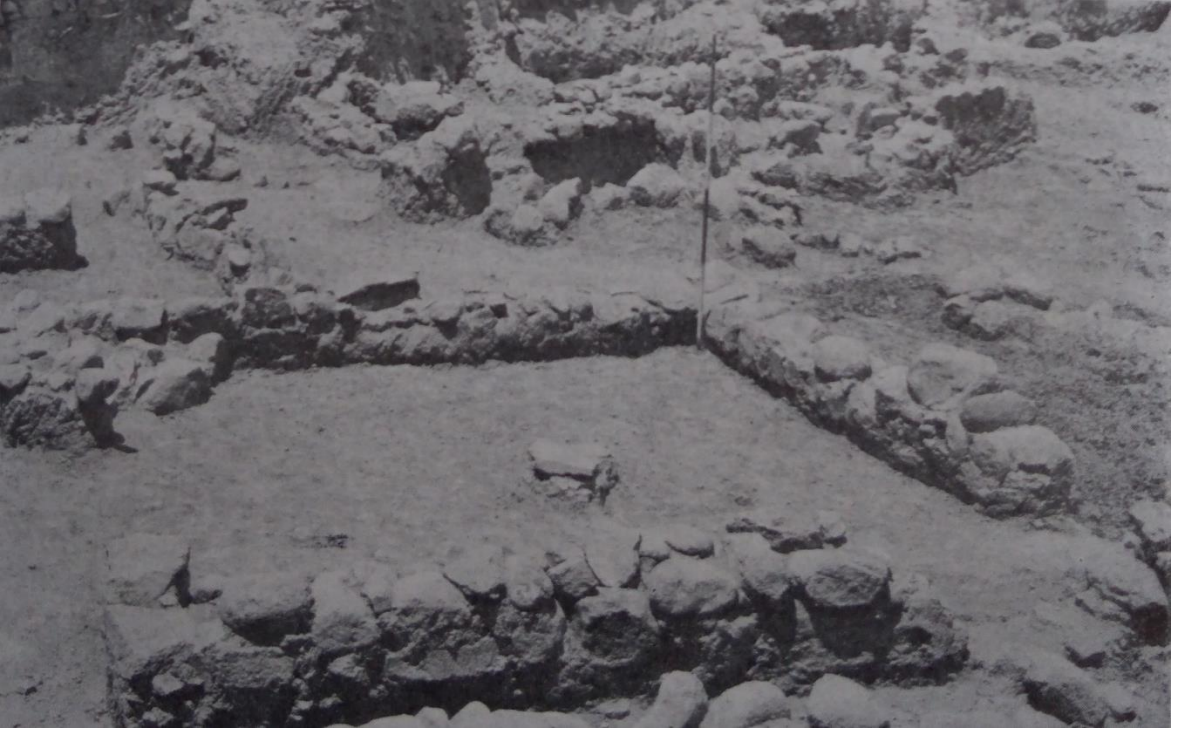
Resim 29: XLVI nolu yapı. 825-750 (Akurgal 1997, Şek. 13).

Resim 30: Geç Geometrik Dönem Konutları 700-650 (Akurgal 1997, Şek. 15).

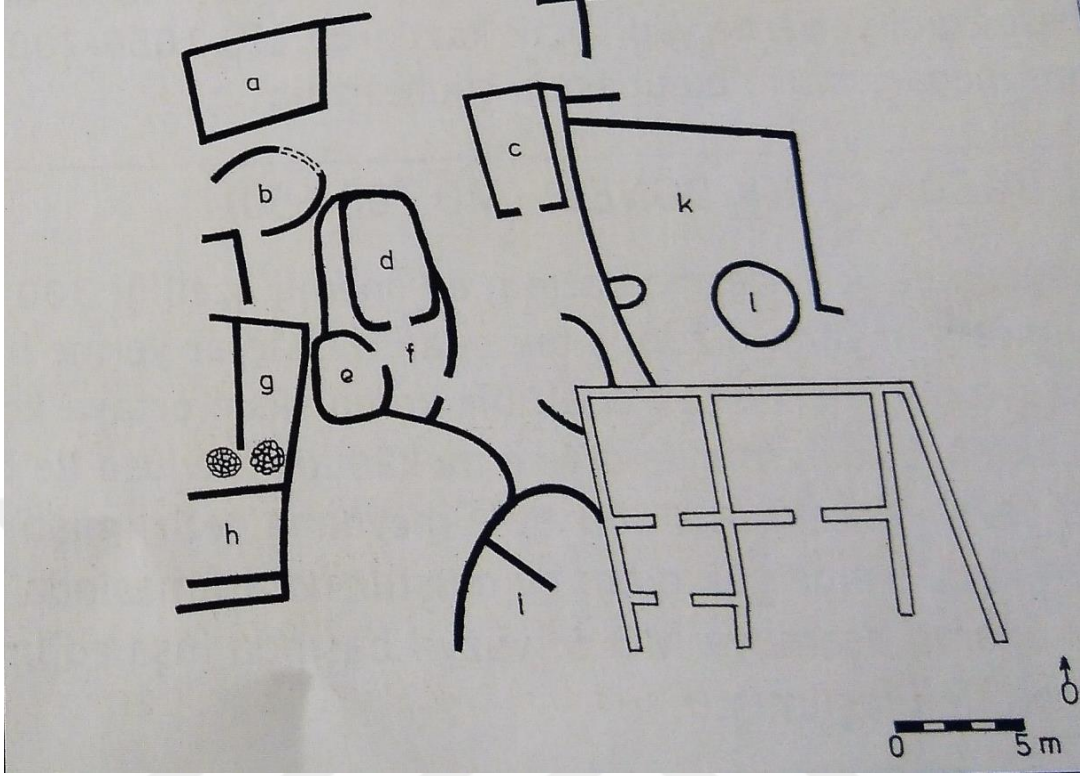
Resim 31: XLII nolu yapı. (Akurgal, 1997, Şek. 18a).

Resim 32: XLII Nolu yapı. (Akurgal,1997, Şek. 18b).

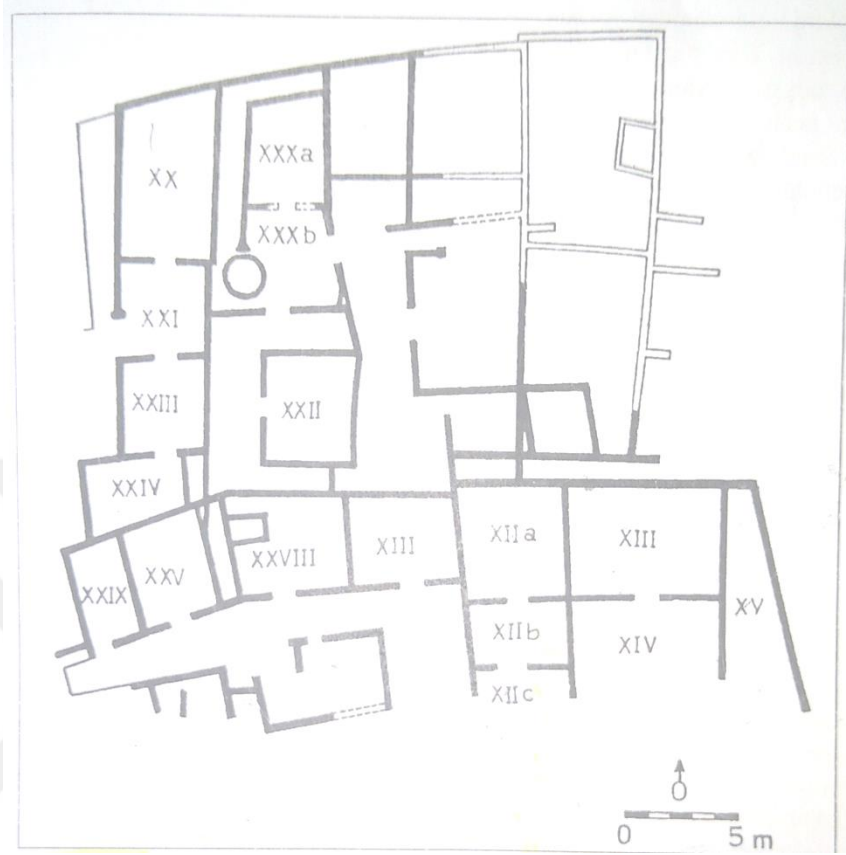

Resim 35: Eski Smyrna Subgeometrik Dönem Konutları (Akurgal 1996, Res. 8).

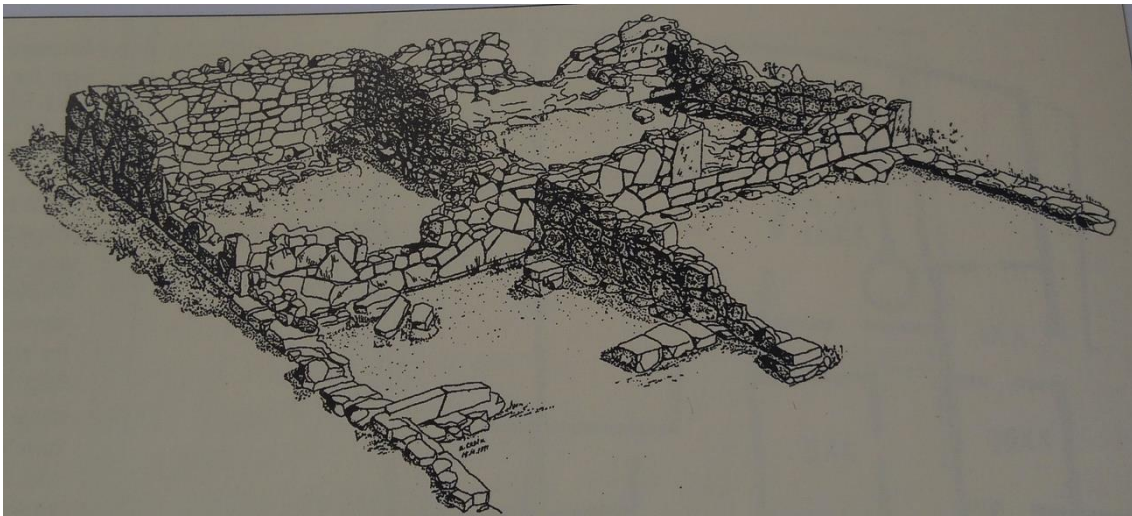

Resim 36: Subgeometrik Dönem. XXXI ve XXXII nolu yapılar (Akurgal 1997, Şek. 23a).

Resim 39: Arkaik Dönem Konutları 600-545 (Akurgal 1996, Şek. 17).

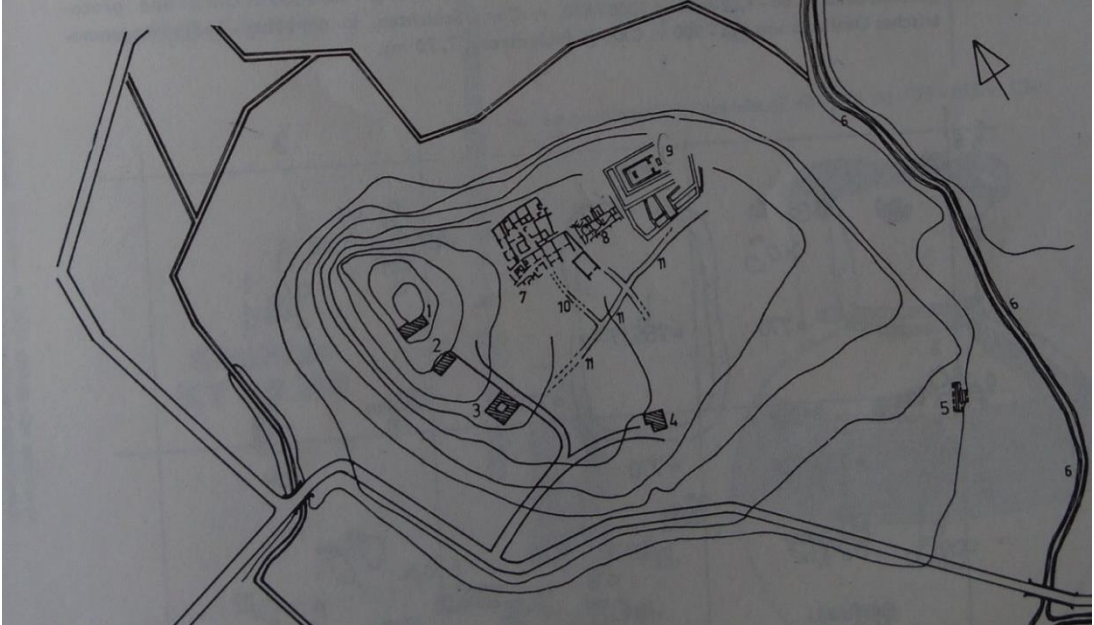

Resim 40: Megaron Batı duvarı (Akurgal 1996,Res.19).

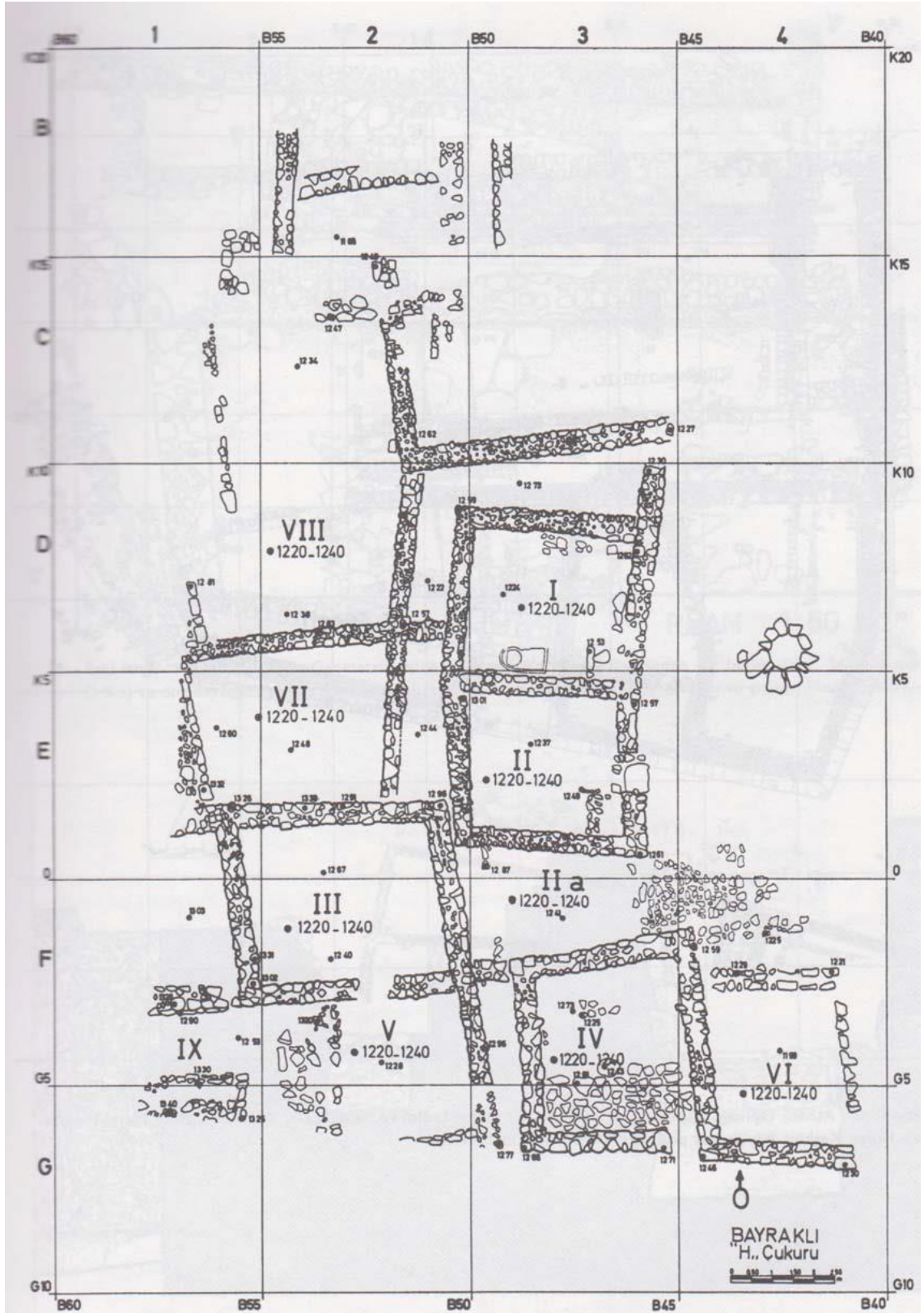
Resim 41: Megaron'dan ele geçirilen ocak (Akurgal 1997, Şek. 28a).

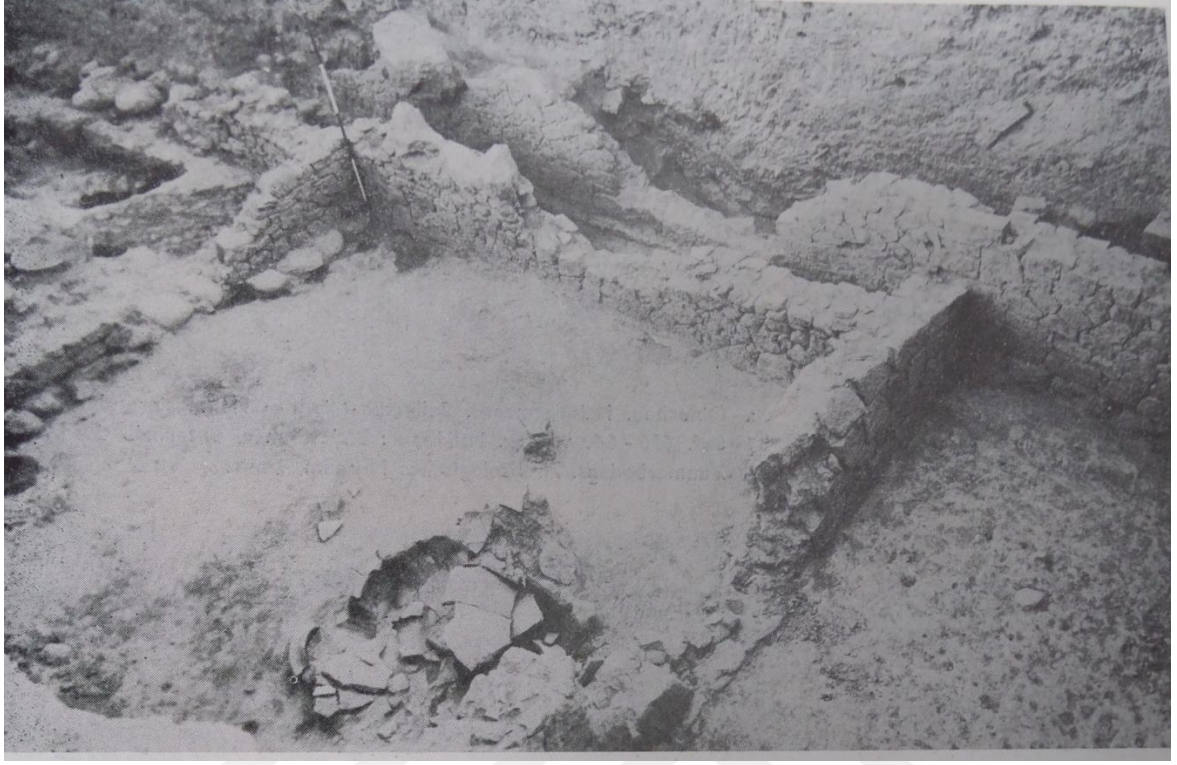
Resim 42: 10 numaralı taş döşeli yol (Akurgal 1997, Şek. 2).

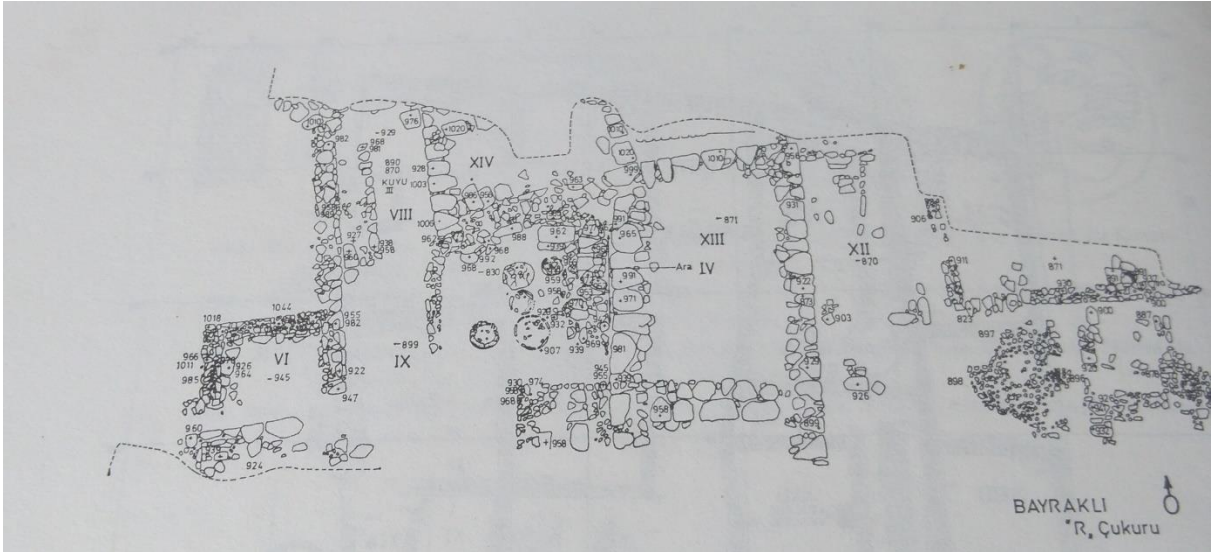

Resim 46: III nolu ev. (Akurgal 1997, Şek. 33).

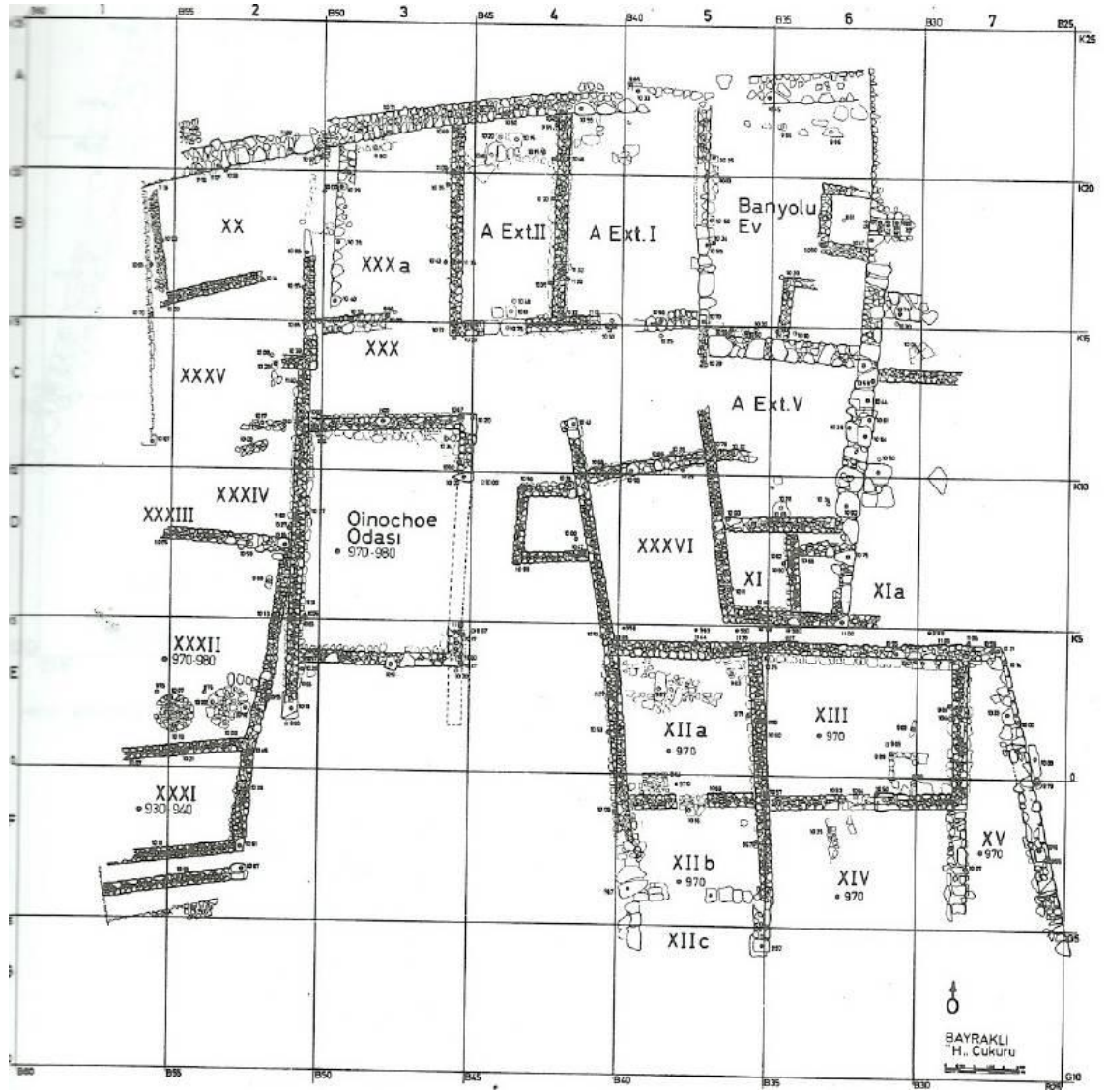

Resim 47: Arkaik dönem I. Evre/Oryantalizan Dönem Seramikler 600-640'a tarihlenmektedir. (Akurgal 1997, Lev. 35).

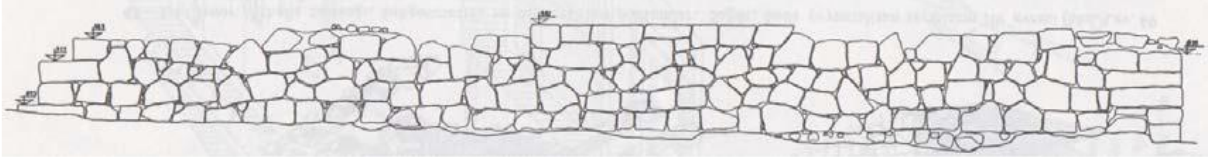
Resim 48: R Çukuru. (Akurgal 1997, Şek.2,32a).

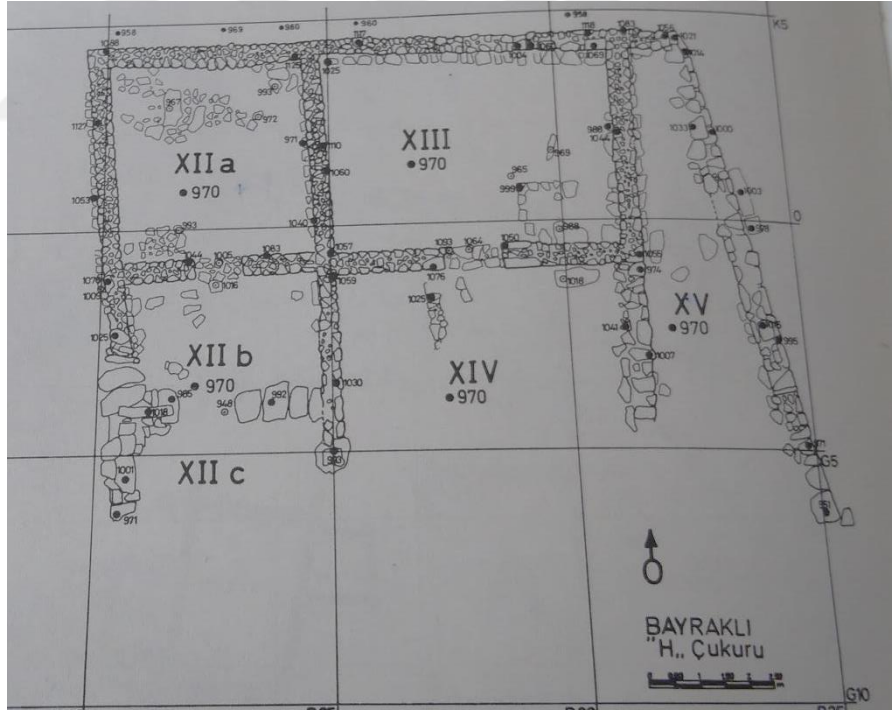

Resim 49: XXXVI nolu yapı (Akurgal 1997, Şek. 19).

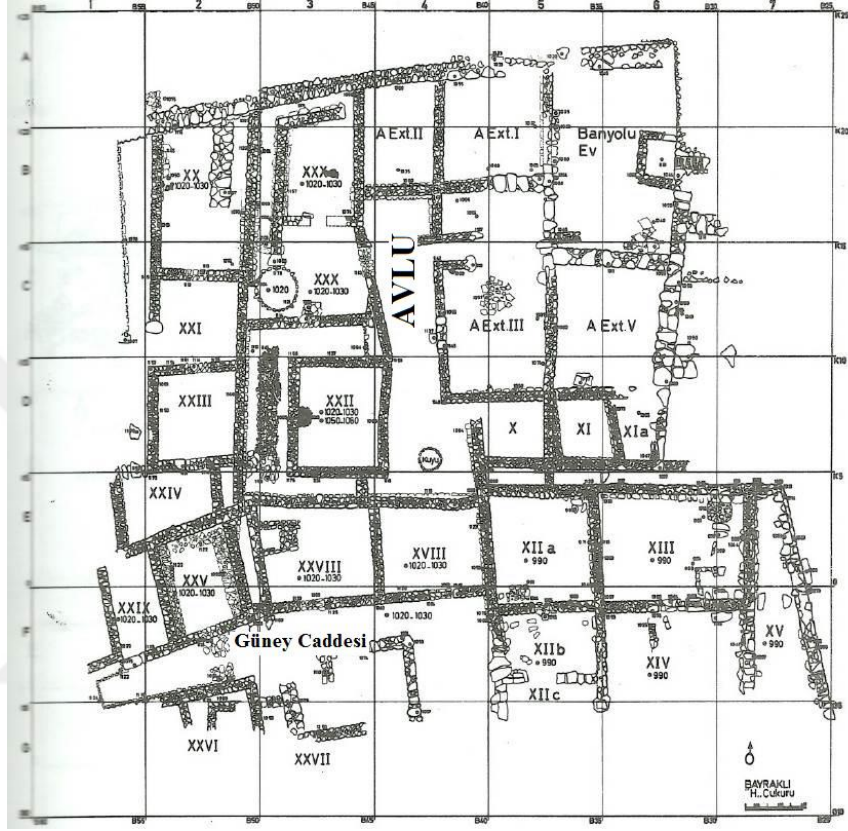

Resim 51: Athena Tapınağı Arkaik dönem I. Evre/ Oryantalizan Dönem Teras Batı Duvarı. (Akurgal 1997, Çiz. 41).

Resim 52: Çifte Megaron. (Akurgal 1997, Şek.13).

Resim 53: Çifte Megaron.(6.yy) (Akurgal 1997, Şek. 30).

Resim 54: XXVIII, XVIII nolu yapılar. (Akurgal 1997, Şek. 43a).

Resim 55: XXVIII nolu yapı. (Akurgal 1997, Şek. 43b).

Resim 56: Athena Caddesinin kuzey ve güneyinde bulunan 5. ve 4.yy evleri. (Erdoğan 2016, 20, Res. 1).

Resim 57: M.Akurgal Dönemi kazılarında ortaya çıkartılan 4. yy yapılarının bulunduğu alanlar (Erdoğan 2016, 20, Res. 2).

Resim 59: Athena Caddesinin Kuzeyindeki Bölgeler. (Erdoğan 2016, 20, Res. 5).

Resim 60: 1. Bölge yapıları. (Erdoğan 2016, 22, Res. 6).

Resim 61: 1.Bölgedeki Athena Caddesi'ne bakan duvarlar ve yapılar. (Erdoğan 2016 23, Res. 7)

Resim 62: 1. Bölge Yapıları içerisindeki daha erken döneme ait duvarlar. (Erdoğan 2016, 23, Res. 8).

Resim 63: I nolu ev (Kral evi) giriş ve koridor. (Erdoğan 2016, 25, Res. 12).

Resim 64: I nolu Ev(Kral Evi),1.Avlu. (Erdoğan 2016, 26, Res. 3).

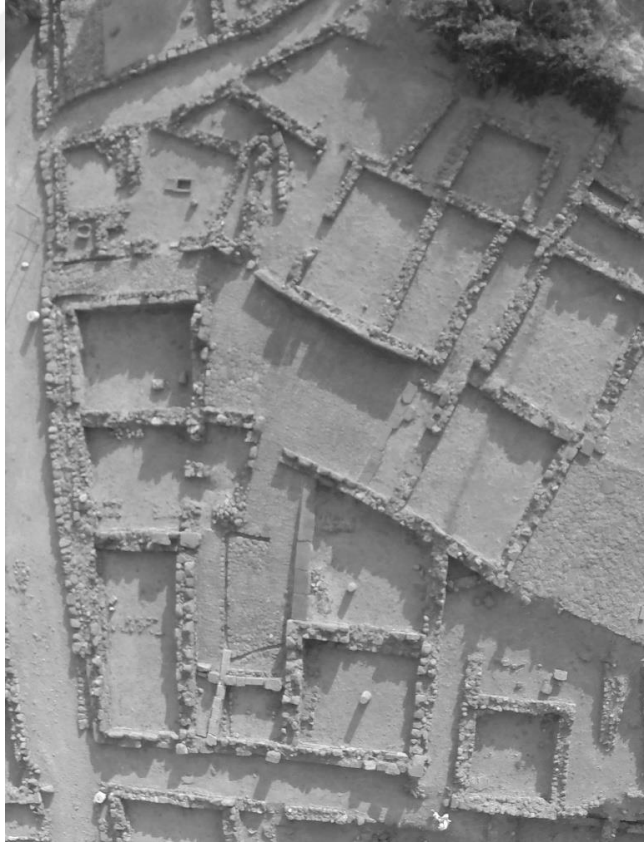
Resim 65: I nolu Ev,2.Avlu (Erdoğan 2016, 26, Res. 14).

Resim 66: I nolu Ev. Düzgün Yüzeyleli bloklar. (Erdoğan 2016, 27, Res.15).

Resim 67: I nolu Ev, Kanallar. (Erdoğan 2016, 27, Res. 16).

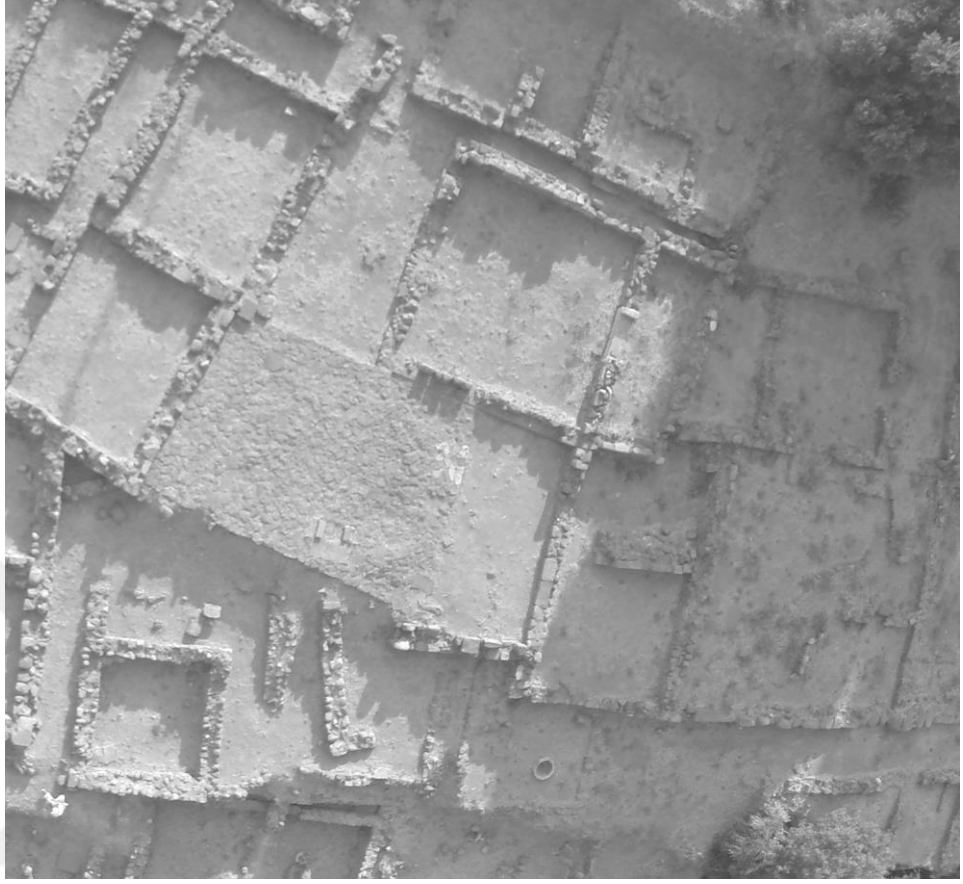
Resim 68: I. Bölgedeki Athena Caddesi'ne bakan duvarlar ve yapılar. (Erdoğan 2016, 25, Res. 11).

Resim 69: I nolu Ev (Kral Evi) Id ve Ie odası içerisindeki sütunlar. (Erdoğan 2016, 29, Res. 19).

Resim 70: II nolu Ev (Toplantı Evi), 2. Avlu. (Erdoğan 2016, 30, Res. 22).

Resim 71: II nolu Ev (Toplantı Evi), (Erdoğan 2016, 28, Res. 18).

Resim 72: II nolu Ev (Toplantı Evi), duvarlarda kullanılan düzgün yüzeyle bloklar. (Erdoğan 2016, 31, Res. 23).

Resim 73: II nolu Ev (Toplantı Evi), Taş Döşeli, 1. Avlu (Erdoğan 2016, 29, Res. 20).

Resim 74: III nolu Ev. (Erdoğan 2016, 31, Res. 24).

Resim 75: III nolu ev, taş döşeli avlu (Erdoğan 2016, 25, Res. 25).

Resim 76: IV nolu Ev. (Erdoğan 2016, 32, Res. 26)

Resim 77: IX nolu Ev. (Erdoğan 2016, 33, Res. 27).

Resim 78: IX nolu Ev, giriş ve koridor. (Erdoğan 2016, 33, Res. 28.)

Resim 79: IX nolu evin Athena Caddesi'ne bakan güney duvarı. (Erdoğan 2016, 34, Res. 29)

Resim 80: Athena Caddesi'nin güneyinde kalan M.Ö.5 ve 4. yy. yapıları. (Erdoğan 2016, 34, Res. 30)

Resim 81: Höyüğün doğusunda kalan alanda, M.Ö 7. yy'a ait olan kerpiç surun hemen batısında , oldukça geniş bir alanda yapılan kazı çalışmaları sırasında ortaya çıkartılan ve M.Ö 5. Ve 4. yy'a ait olduğu düşünülen mimari yapılar. (Erdoğan 2016, 35, Res. 32).

Resim 82: Höyüğün güneydoğusunda kalan alanda bulunan sivil mimari kalıntıları. (Erdoğan 2016, 36, Res. 33).

Resim 83: Höyüğün güneydoğusunda bulunan büyük yapı. (Erdoğan 2016, 36, Res. 34).

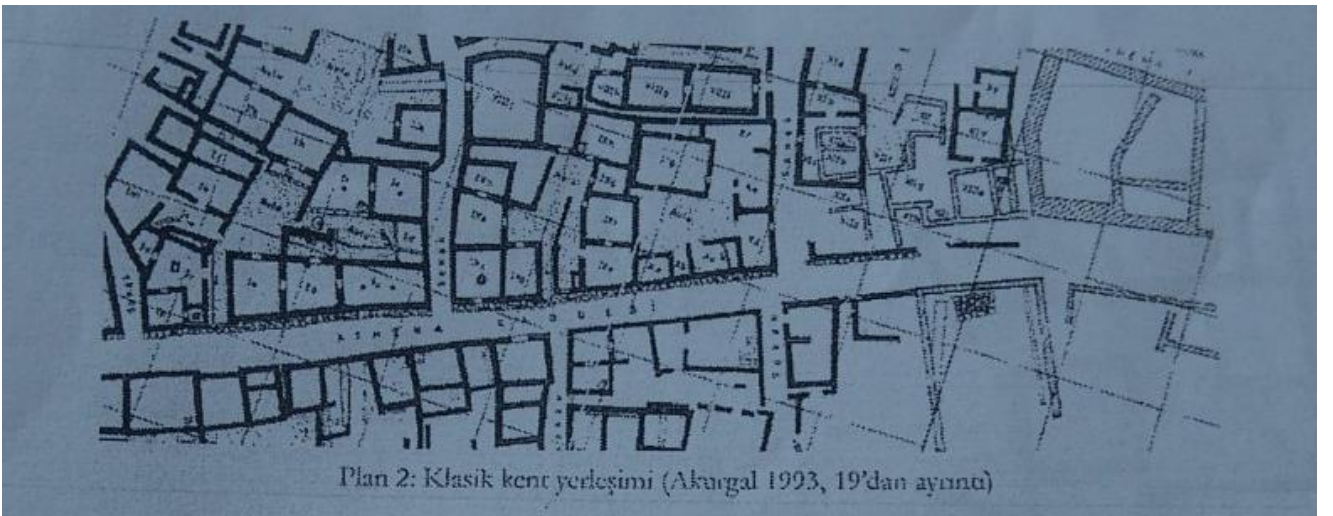

Resim 84: M.Akurgal Dönemi kazılarında ortaya çıkartılan M.Ö4. yy yapılarının bulunduğu alanlar (Erdoğan 2016, 20, Res. 2).

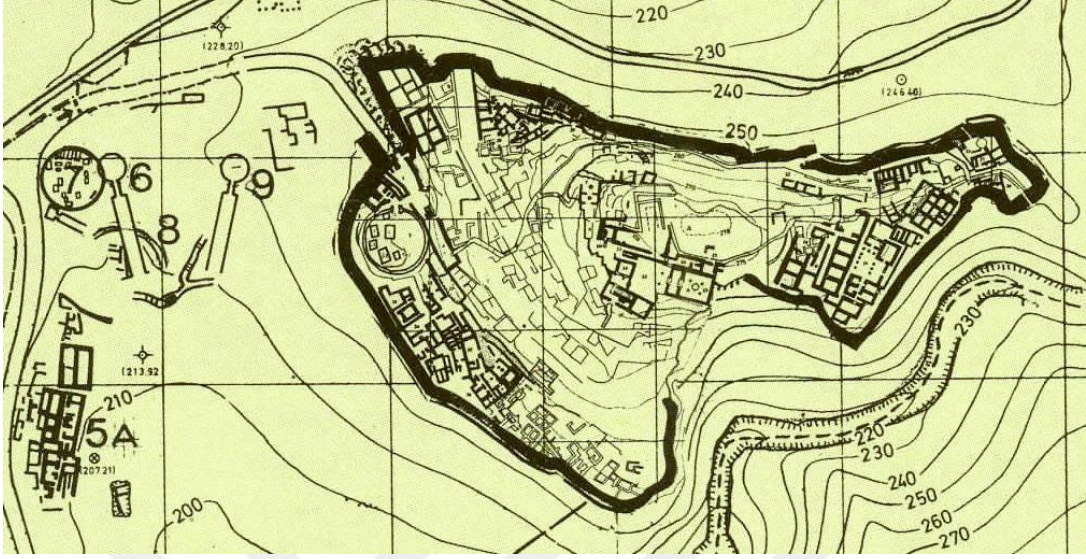

Resim 85: Athena Caddesi kuzey adalarının dağılımı. (Orhan Bingöl 1970, 495, Plan 3).

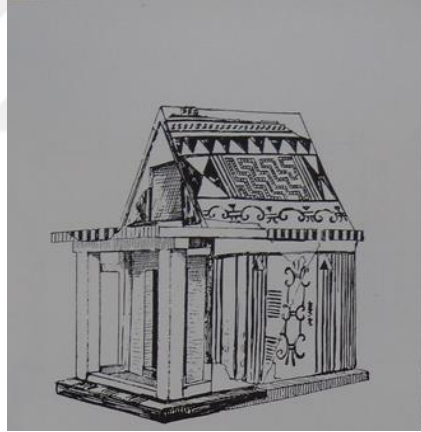

Resim 86: Klasik Dönem Kent Planı. (Akurgal 1997, 19).

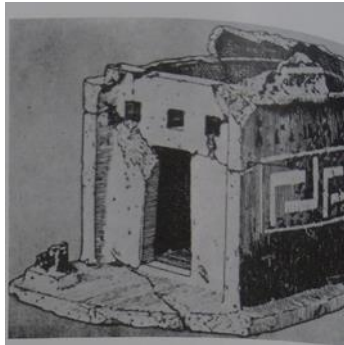

Resim 87: Myken sarayı.

<https://arkeo284.wordpress.com/2016/02/18/miken-toplumu/>

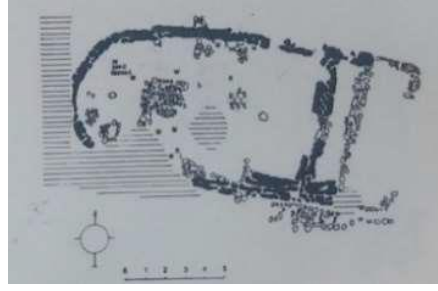

Resim 88: Argos Heraionu'nda bulunan ev modeli. (Payne Perachorai,43. Şek. 7v.a).

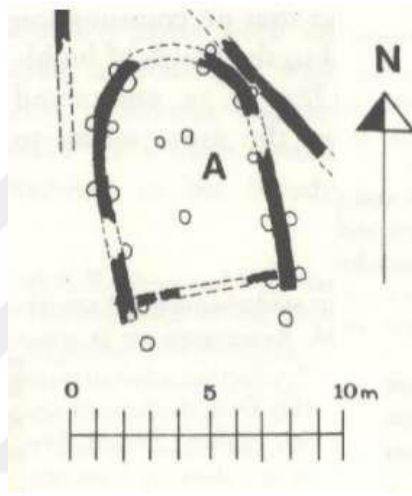

Resim 89: Perachora'da Hera Akraia Tapınağı'nda bulunan bir ev modeli.
(Drerup1968, 72).

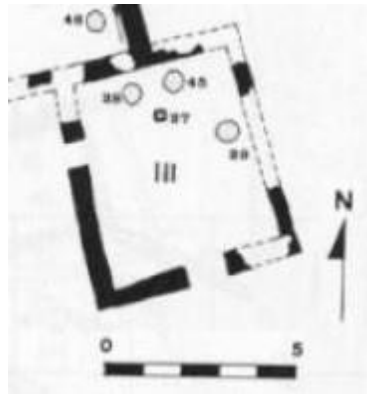

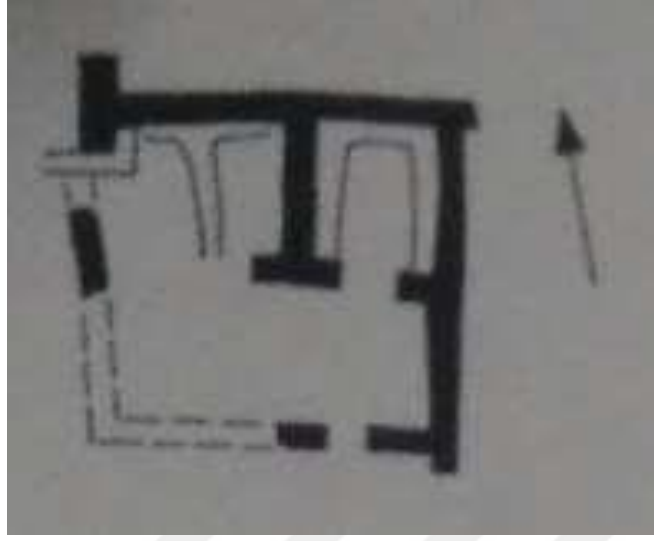
Resim 90: Nichoria 10-9.yy. (Fargerstrom 1988, Res. 15).

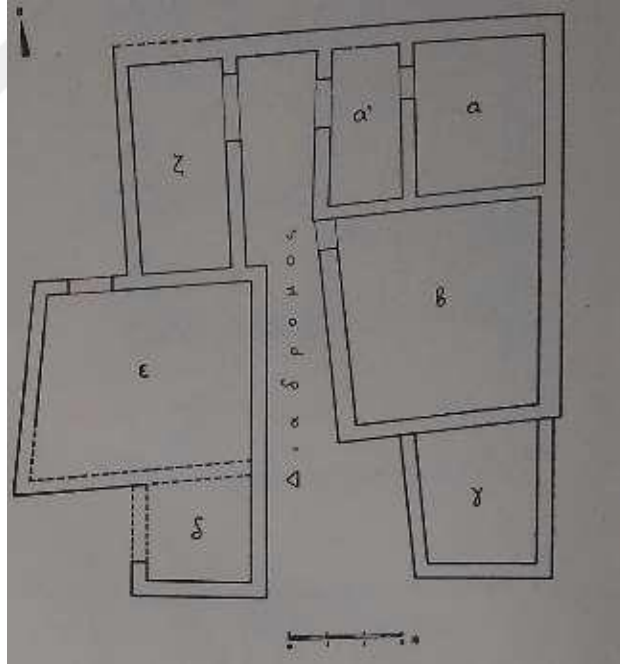
Resim 91: Eretria Geometrik Dönem. (Mazarakis 1997, Fig. 160).

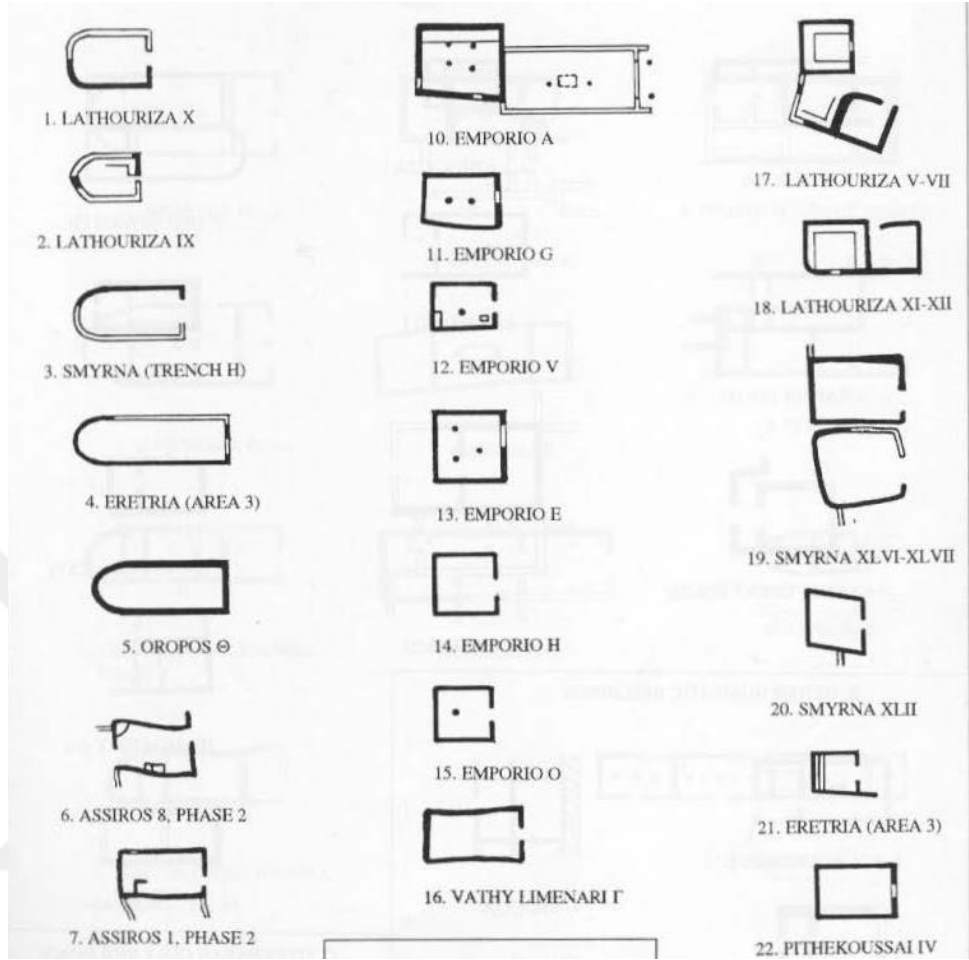
Resim 92: Thorikos. Erken Geometrik. (Mazarakis 1997, Fig. 161).

Resim 93: Thorikos. Geometrik Dönem. (Mazarakis 1997, Fig .162).

Resim 94: Atina(Aeropag), Geometrik-Klasik Dönem (Wycheley 1986, 156, Şek. 48).

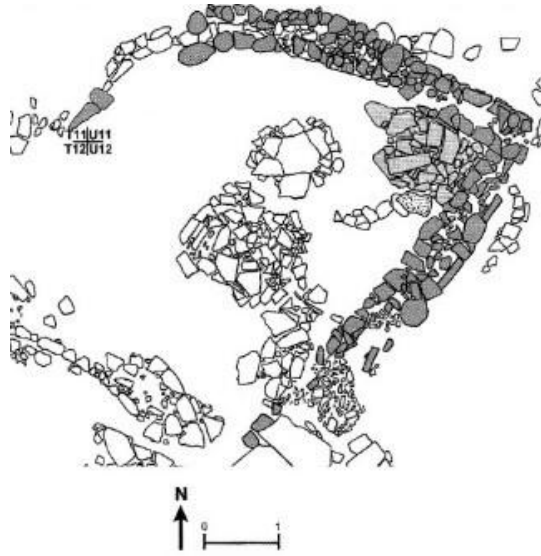
Resim 95: Eski Smyrna, Emporio, Lathouriza, Eretria, Oropos, Assiros 1100-700 Tek odalı oikos örnekleri. (Mazarakis 1997, Tablo VI).

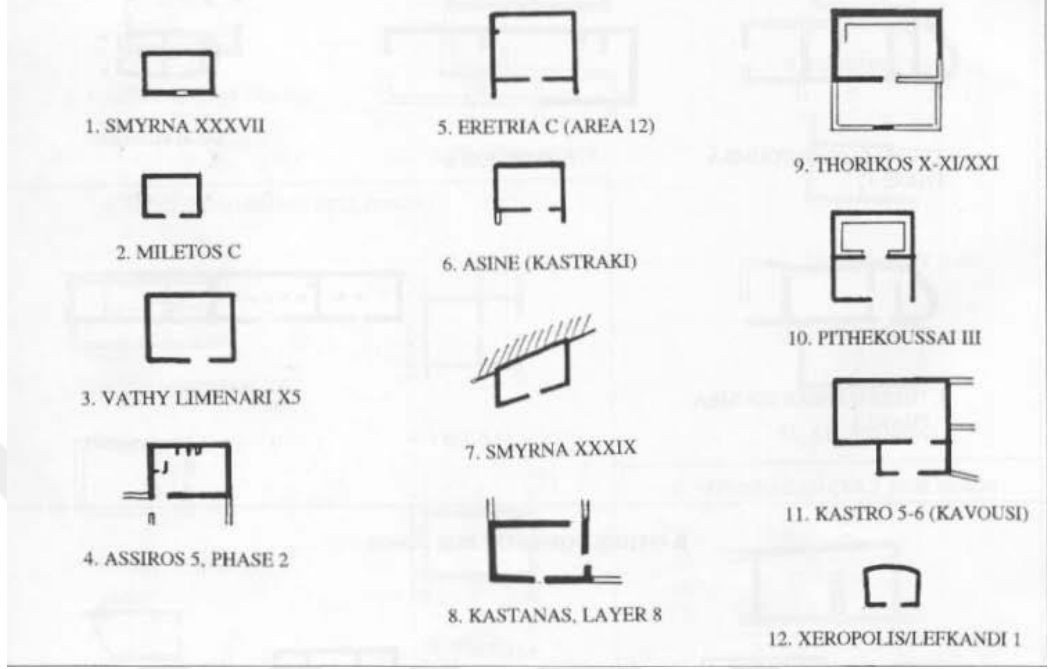
Resim 96: Zagora. (Mazarakis 1997, Tablo VI).

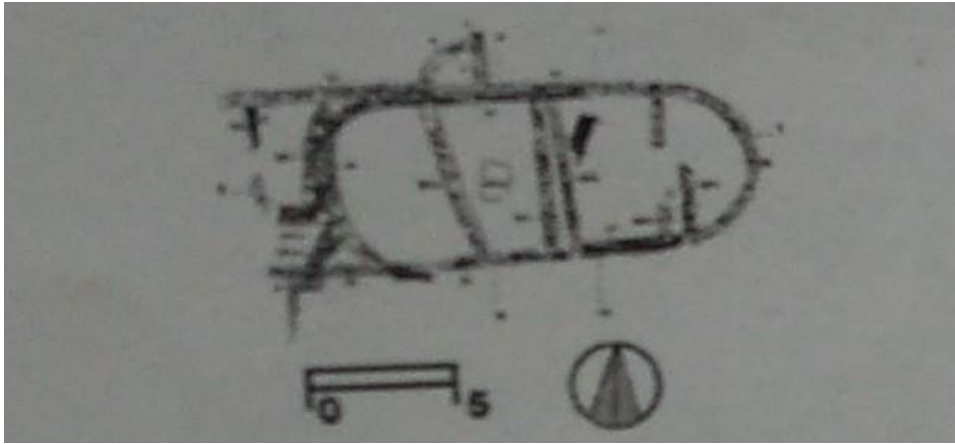
Resim 97: I numaralı Phokaia Oval Ev 10.yy (Özyiğit 2005, 26.Kazı Sonuçları Toplantısı Cilt 2,Çiz.11).

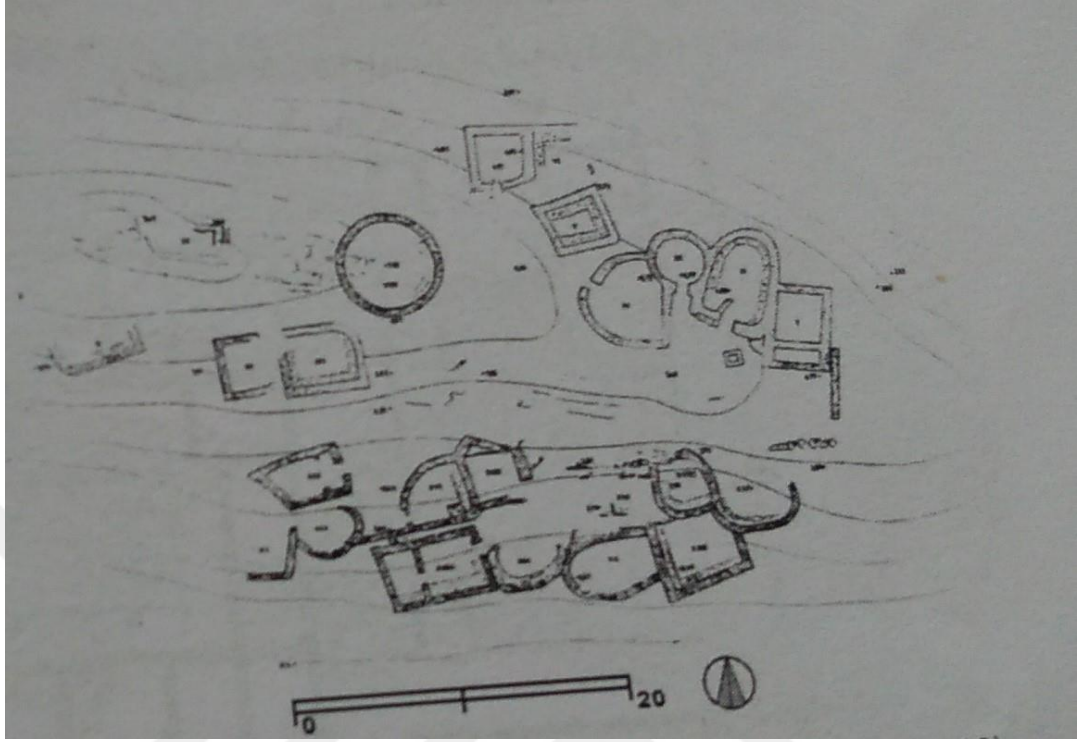
Resim 98: Klazomenai 10. yy (Moustaka 2004, Res. 1).

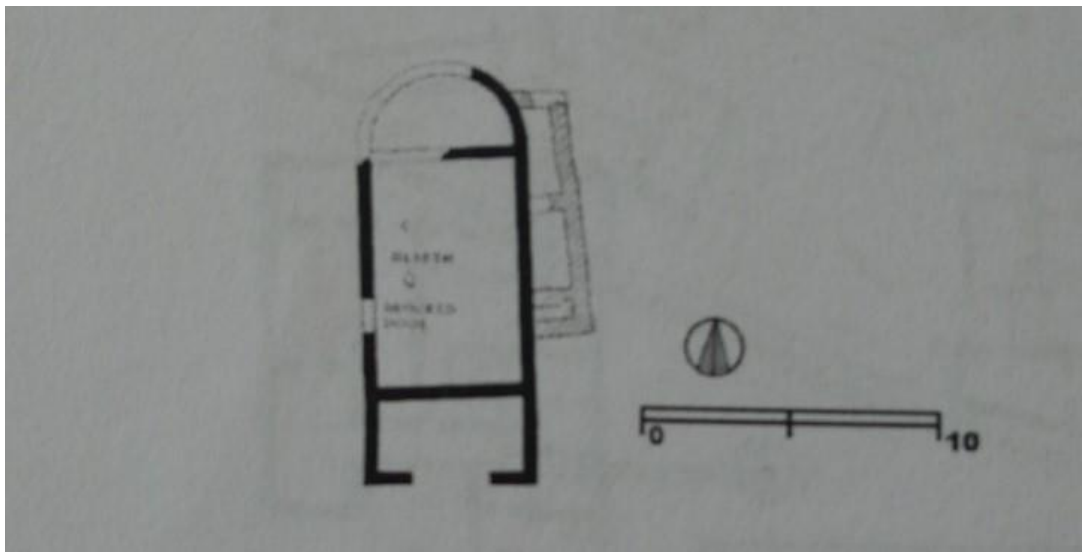
Resim 99: Eski Smyrna, Asine, Assiros, Lefkandi, Miletos, Kastanas örnekleri. (Mazarakis 1997, Tablo VII).

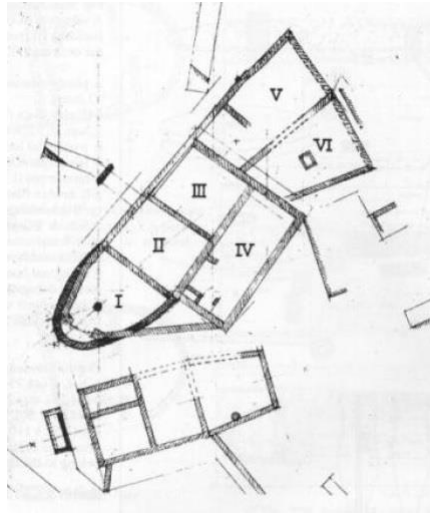
Resim 100: Antissa Oval konut. (Sinos 1971, Res. 58).

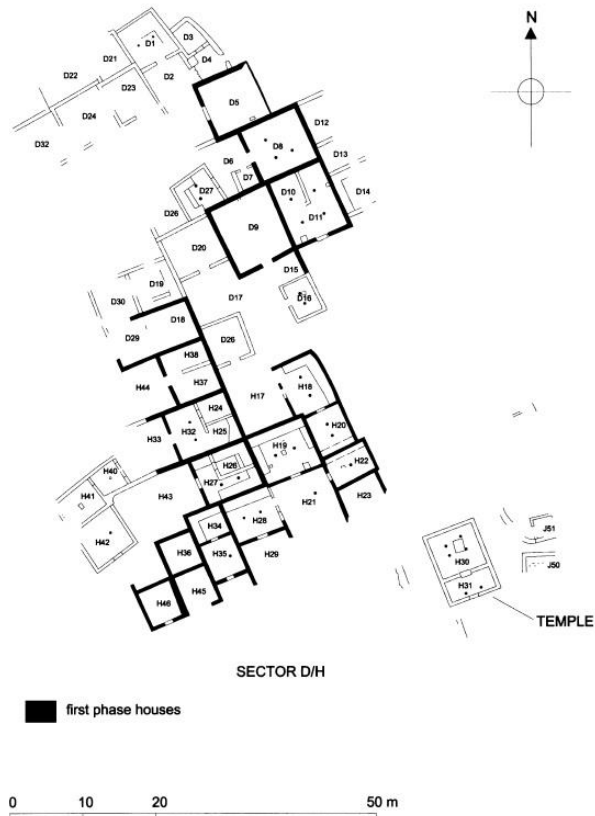
Resim 101: Attika'da -Lathouriza Eğrisal duvarlı konutlar. (Jameson 1990, Res. 59).

Resim 102: Karakou apsidal konut. (Lawrence 1967, Res .9).

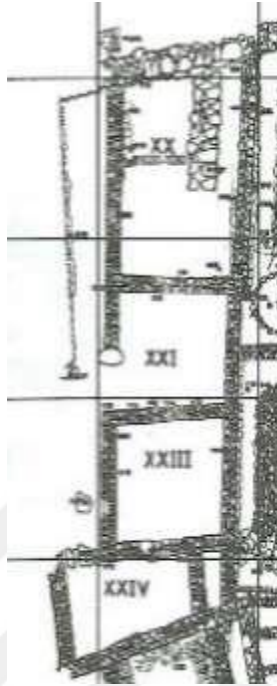

Resim 103: Pyrrha Planı (Mazarakis1997, Fig. 365).

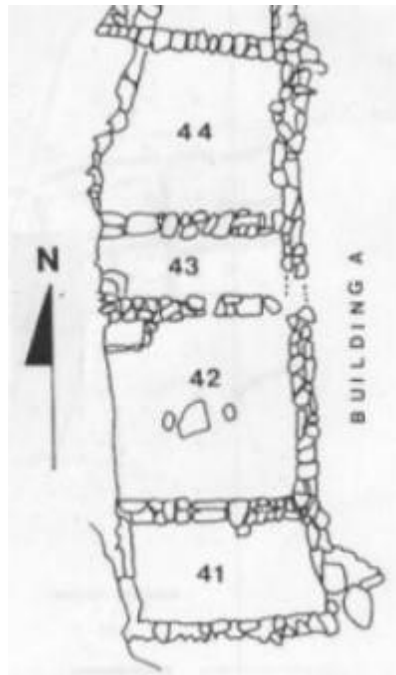

Resim 104: Zagora Antik Kent Planı. (Coucouzeli 2007, Fig. 18.2).

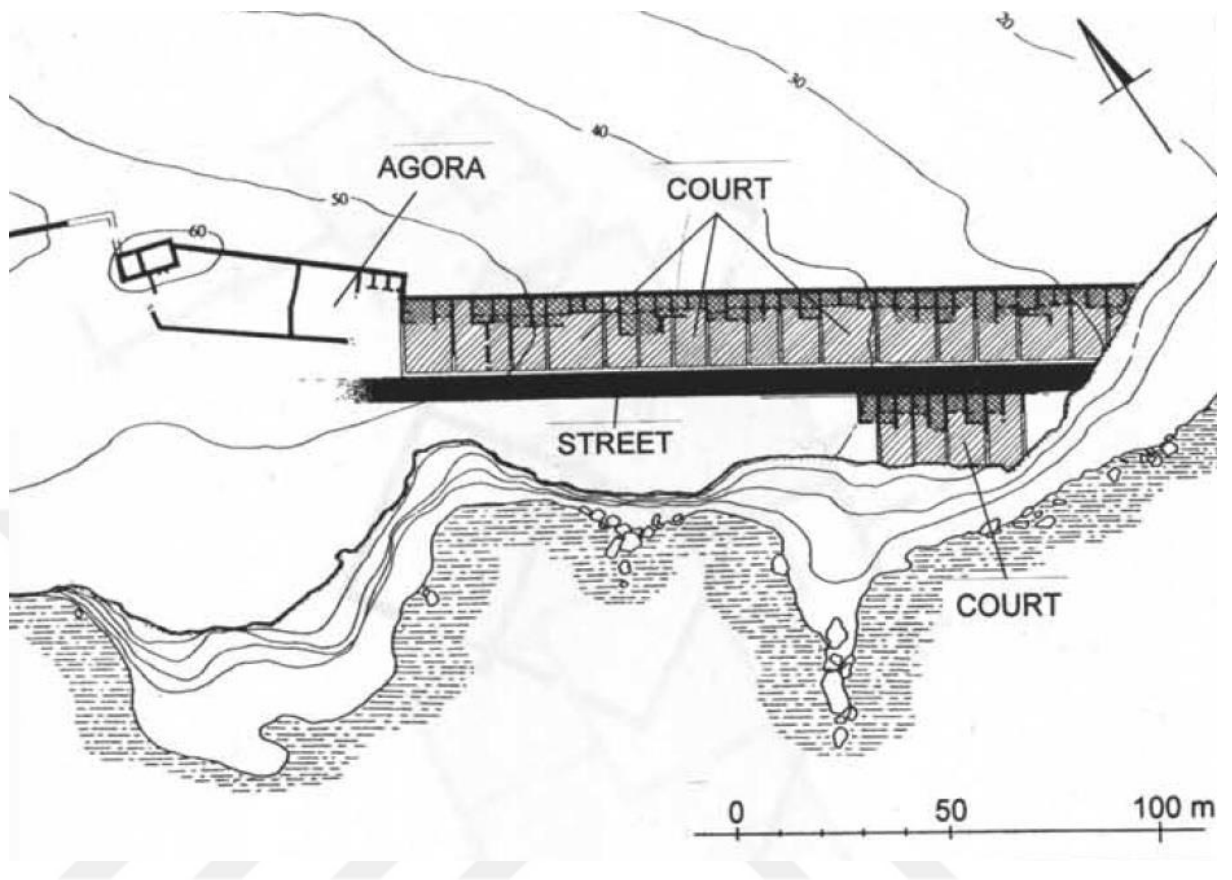

Resim 105: H1 Yapısı.(Akurgal 1997, Res. 30).

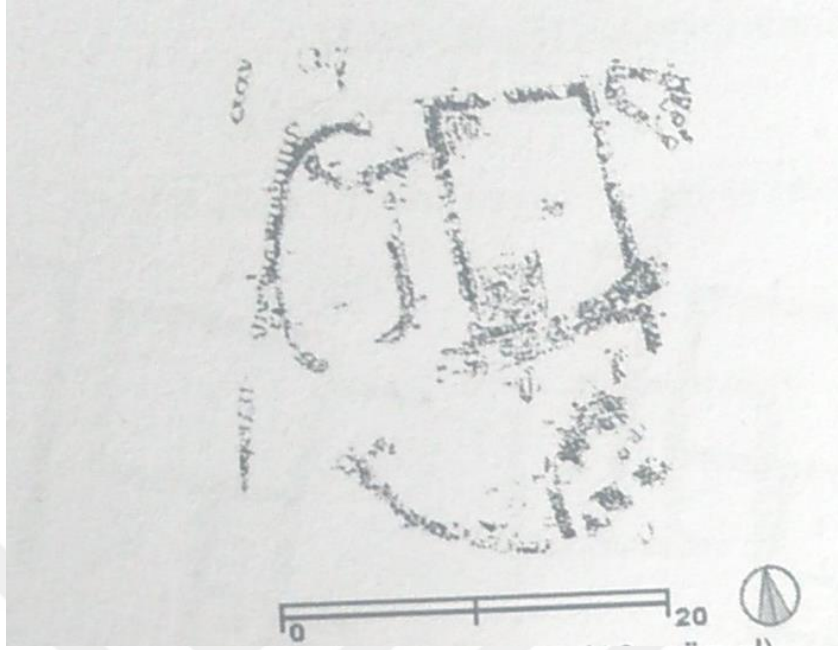
Resim 106: Kastro 9-7 (Mazarakis 1997, Fig. 437).

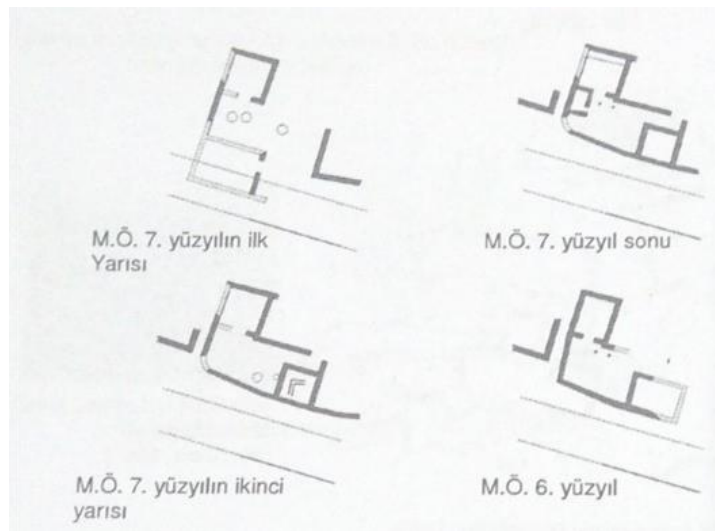
Resim 107: Vroulia Kent Planı. (Lang, 2011, Fig. 8).

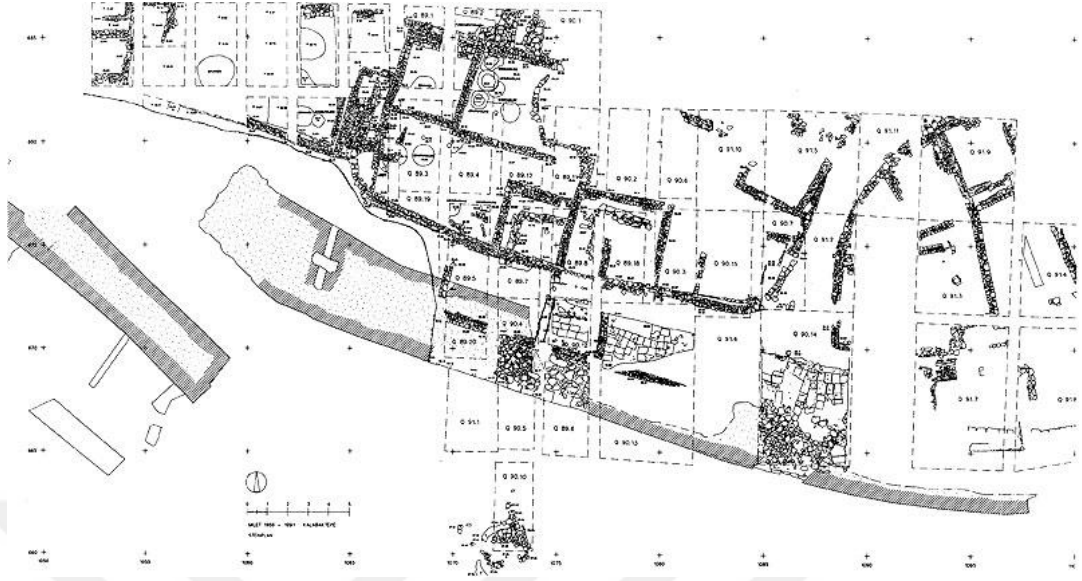
Resim 108: Onythe. (Sinos 1971, Res. 243).

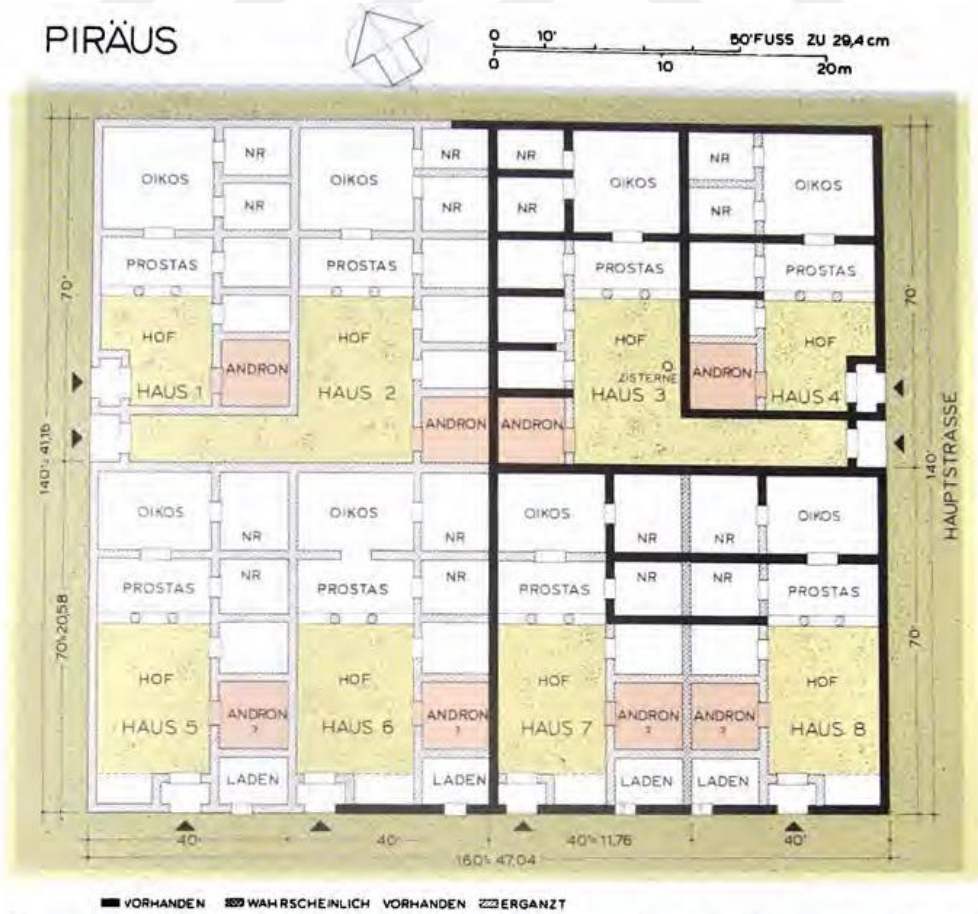
Resim 109: Phokai. (Özyiğit 2003, 441-451).

Resim 110: Miletos Kalabaktepe'deki 7 ve 6.yydaki evler. (Gönül 2008, 136).

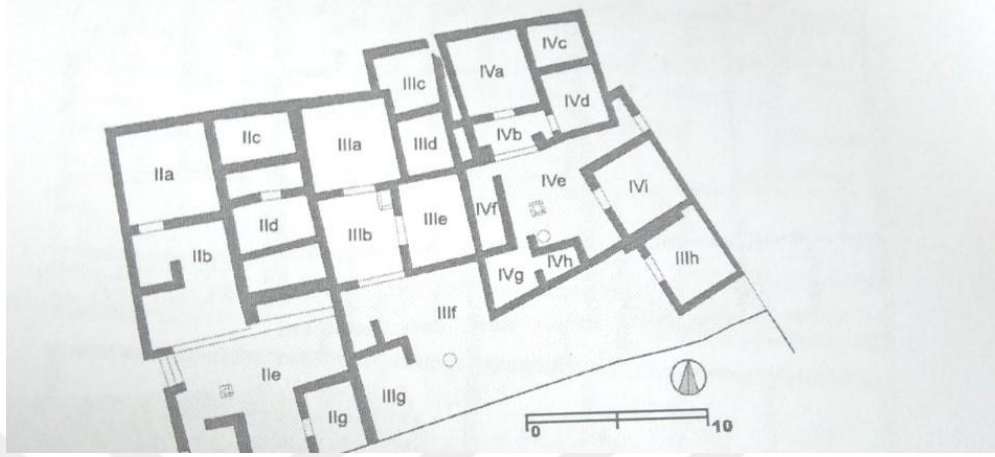

Resim 111: Miletos Kalabaktepe Arkaik Dönem Konutları.
http://www.fhw.gr/choros/miletus/en/arxaiki301.php?menu_id=3&submenu_id=301

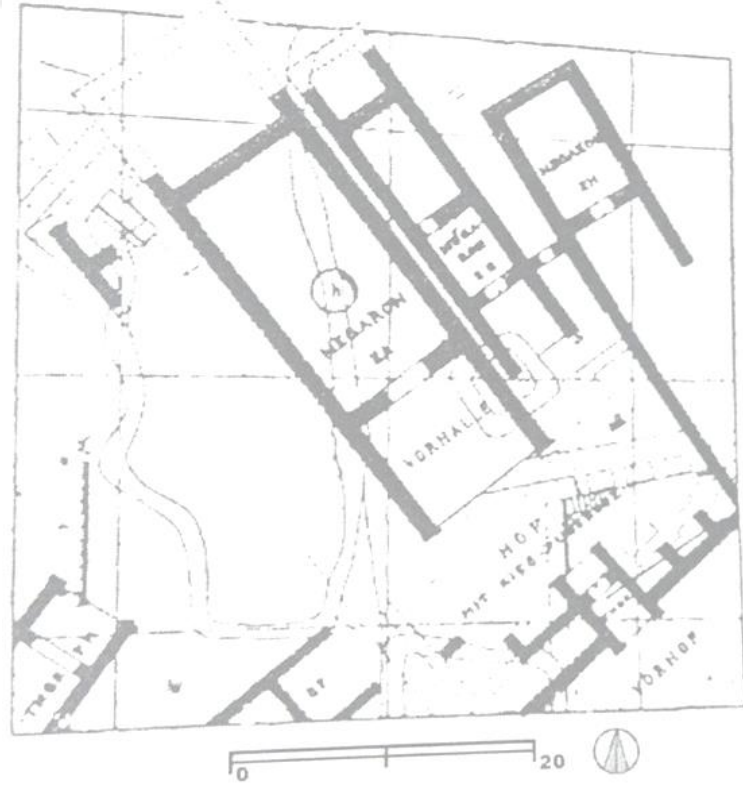

Resim 112: Piraeus konutları. 5.yy. (Hoepfner 1986, 15, Şek.10).

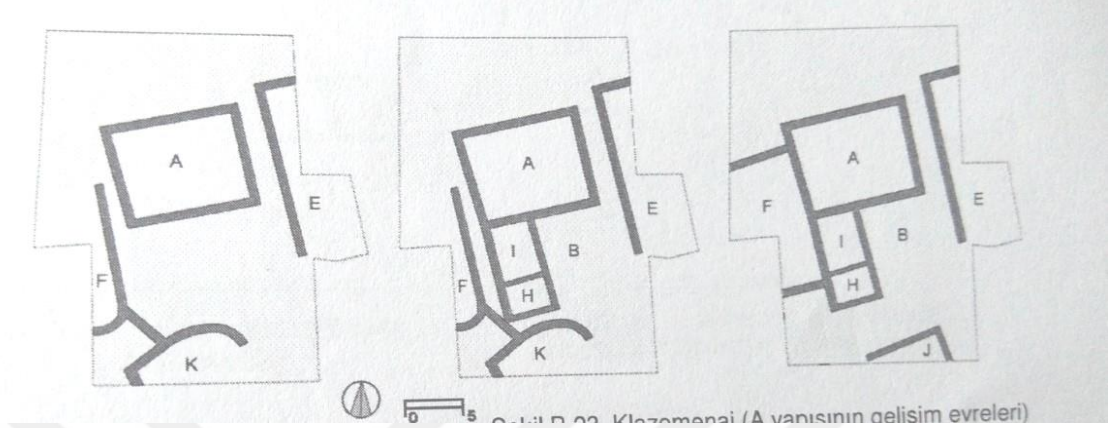

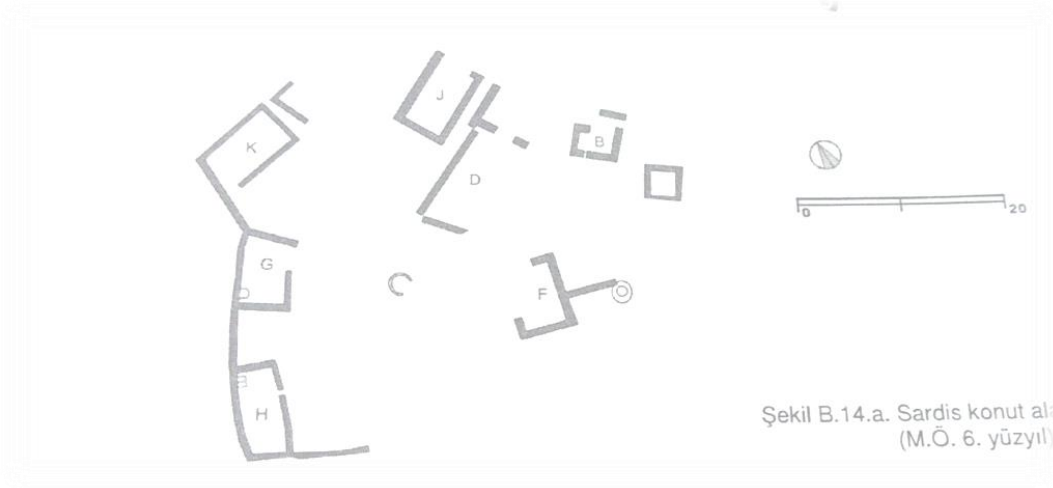
Resim 113: Kolophon konutları 4.yy. (Usman 1958, 182).

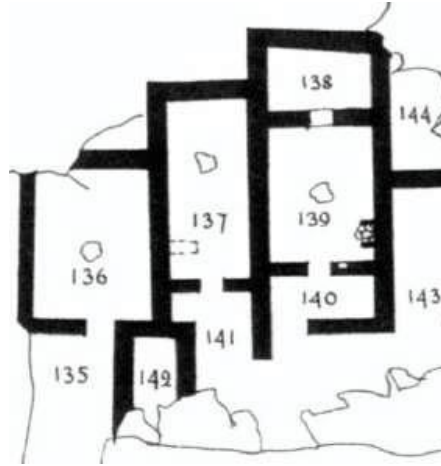
Resim 114: Truva II. (Werner 1993, Vol.CVIII, 78, Fig. 9).

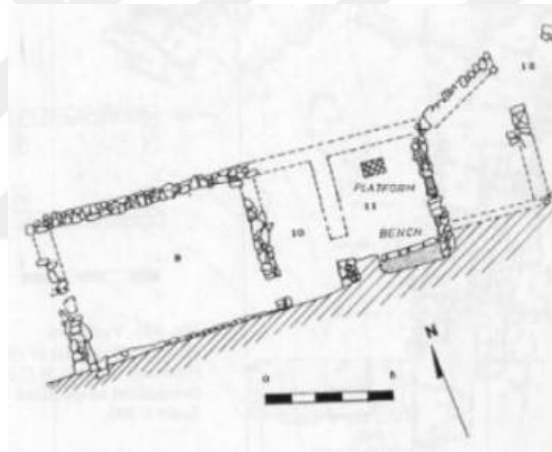
Resim 115: Klazomenai A yapısının gelişim evreleri.
www.klazomeniaka.com

Resim 116: Sardis Konut alanları. 6.yy. (Gönül 2008, Şek. b14).

Resim 117: Karphi M.Ö 12-10.yy. (Day, Vol .44, 2011,Res. 27).

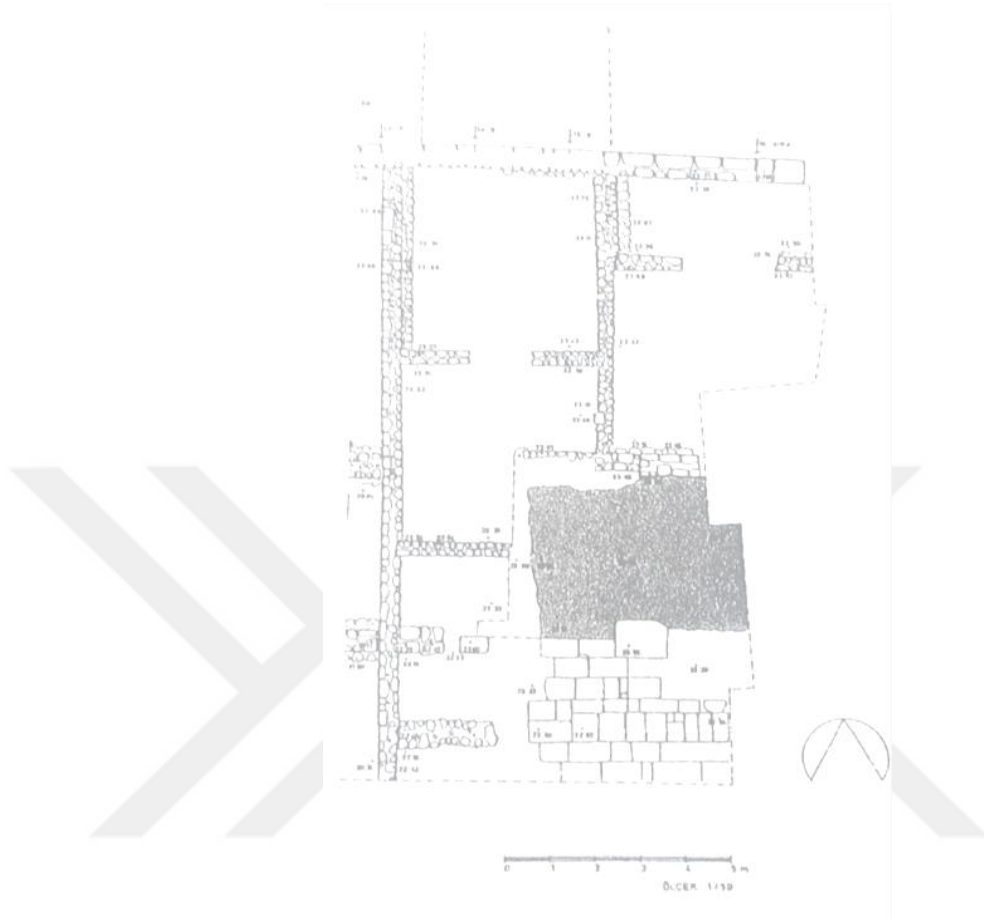

Resim 118: Kastor 9-7.yy. (Mazarakis1997, Res. 439).

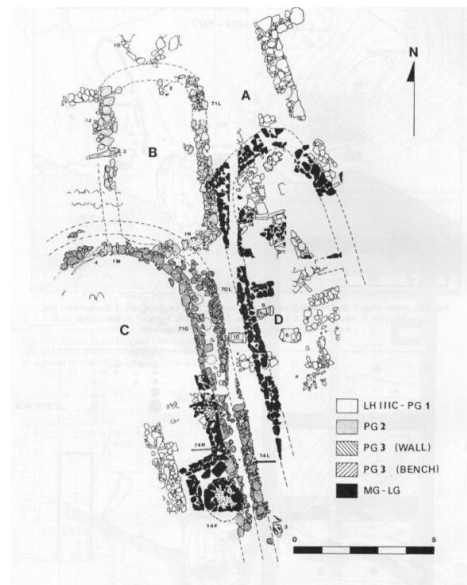

Resim 119: Azoria 7-6. yy. (Haggis – Mook . 2011, Res. 31.5).

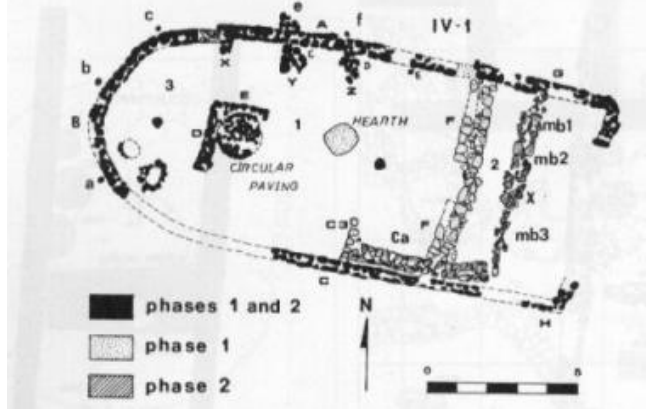

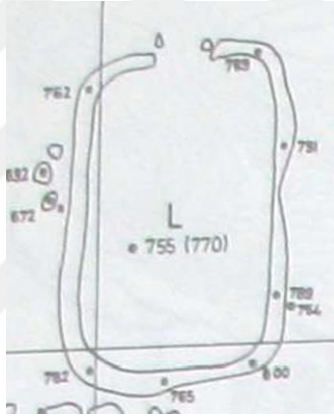
Resim 120: Eretria birbirine bitişik iki megaron 5-4.yy. (Akurgal 1996, Res. 17)

Resim 121: Asine (10-9.yy) . (Mazarakis 1997, 526, Fig. 222).

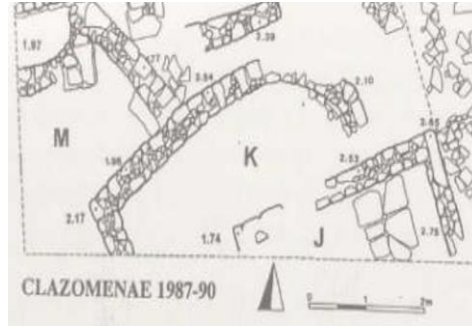
Resim 122: Nichoria (10.-9.yy). (Mazarakis 1997, 539, Fig. 264)

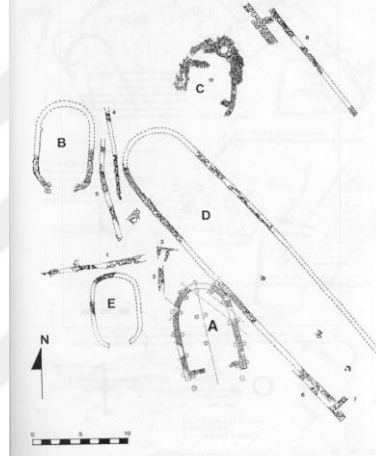
Resim 123: Eski Smyrna (10.-9.yy). (Akurgal 1997, Şek. 3).

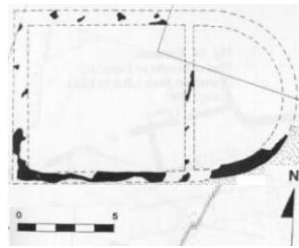
Resim 124: Phokaia (10.9.yy) (Özyiğit, 26.Kazı Sonuçları Toplantısı Cilt 2, Çiz. 11).

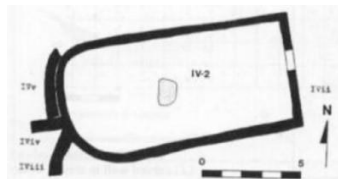
Resim 125: Klazomenai (6-7.yy).(Ersoy Panionia, Res. 2).

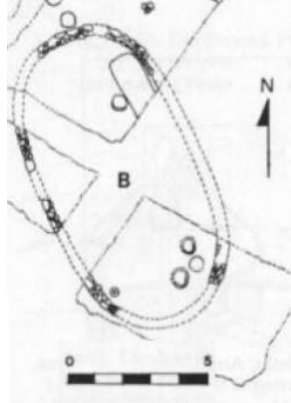
Resim 126: Eretria Geometrik Dönem . (Mazarakis, 1997, 488, Fig. 104).

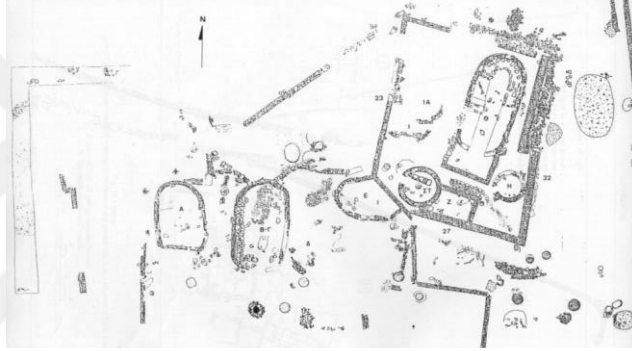
Resim 127: Assiros Geometrik Dönem (Mazarakis, 1997, Fig. 12).

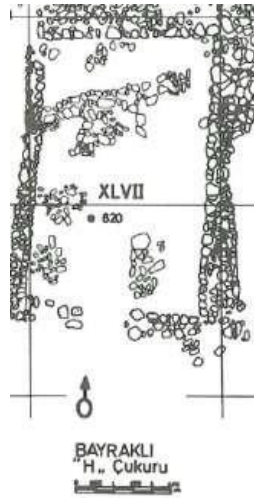
Resim 128: Antissa(Lesbos) 8-7 yy (Mazarakis 1997, Fig. 361).

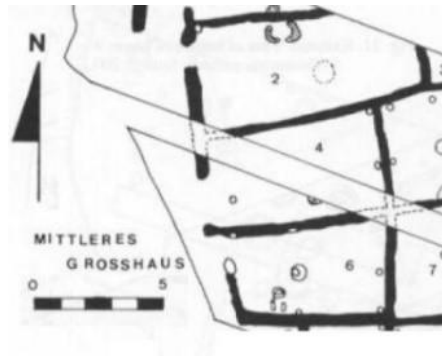
Resim 129: Miletos. (Mazarakis 1997, Fig. 419)

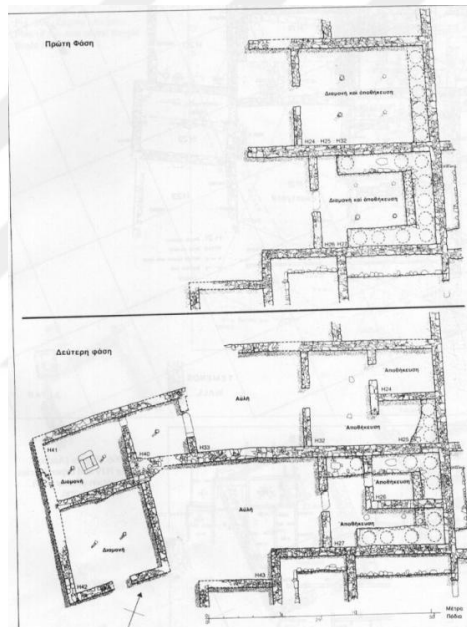
Resim 130: Oropos 8-7.yy (Mazarakis 1997, Fig. 77).

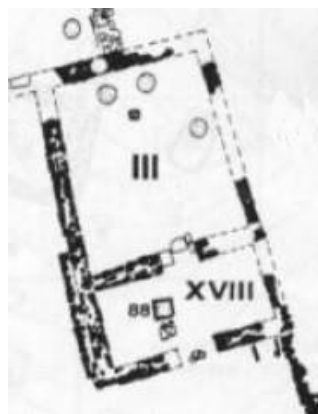
Resim 131: Eski Smyrna 9.yy (Akurgal 1997, Şek. 12).

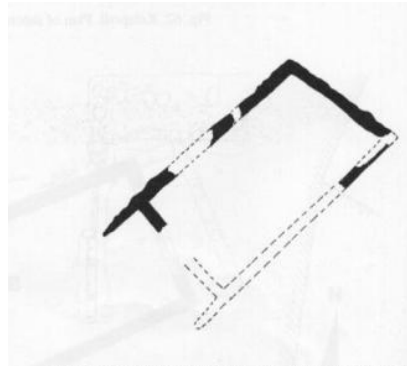
Resim 132: Kastanas.(800) (Mazarakis 1997, Res. 23)

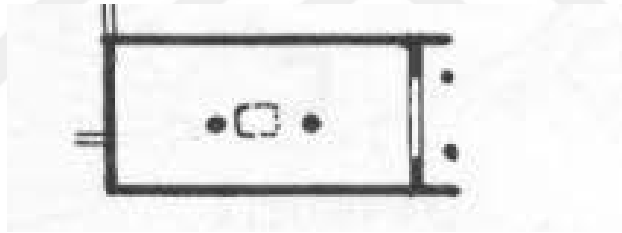
Resim 133: Zagora 8.yy. (Mazarakis 1997, Fig. 305 a-b).

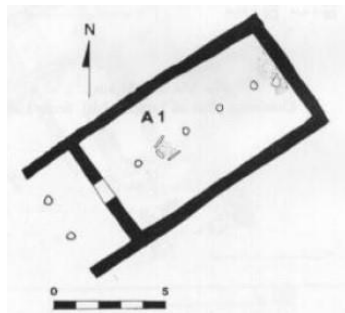
Resim 134: Thorikos 8.yy (Mazarakis 1997, Fig. 106).

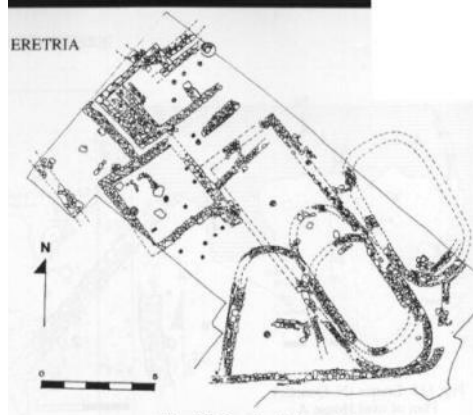
Resim 135: Delphi 8-7.yy (Mazarakis 1997, Fig. 67).

Resim 136: Emporio 8-7.yy (Mazarakis 1997, Tablo II Fig.18).

Resim 137: Tsikalario 8-7.yy (Mazarakis 1997, Fig. 314.)

Resim 138: Eretria (Mazarakis 1997, Fig. 109).

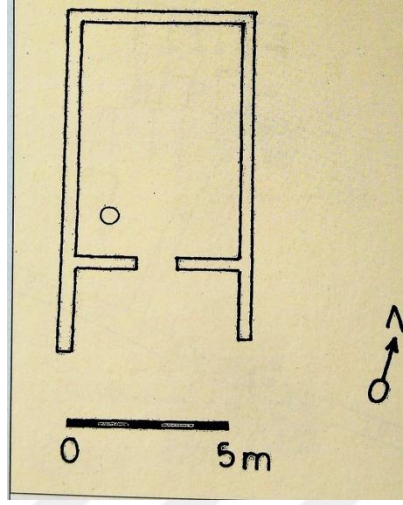

Resim 139: Gordion (700). (Devries 1990, Res. 7).

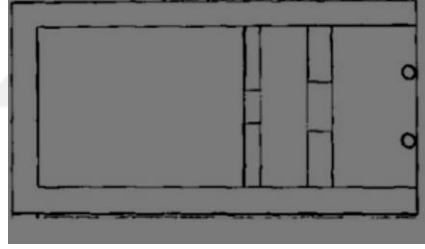

Resim 140: Eski Smyrna Oinokhoe odası 7.yy (Akurgal 1997, Şek. 19).

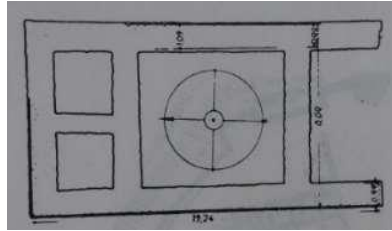

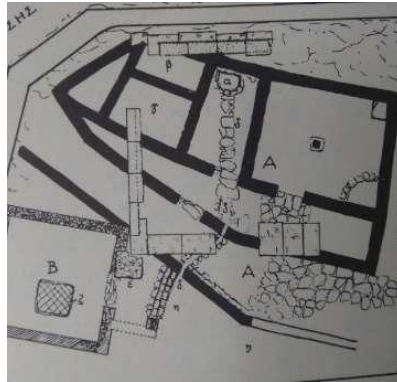
Resim 141: Eski Smyrna Toplantı odası 650-600 G3 Yapısı. (Akurgal 1999, Res. 16) .

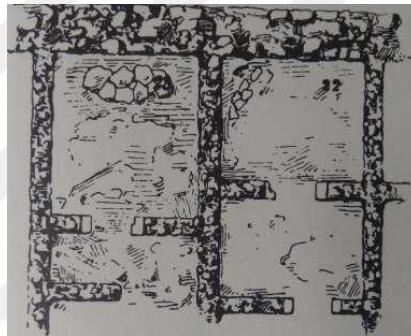
Resim 142: Phokaia 7.-6.yy (Özyiğit 1996, Çiz.4).

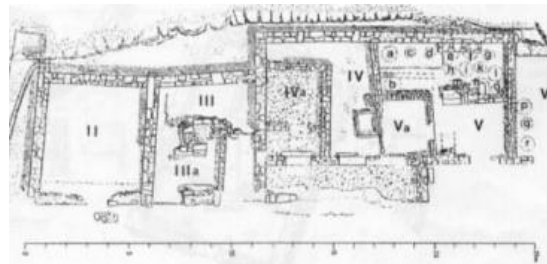
Resim 143: Larissa Hermos Geç 6-5.yy (Usman 1958, Lev.X).

Resim 144: Eleusis 8-7.yy.(Sinos1971, Res. 280).

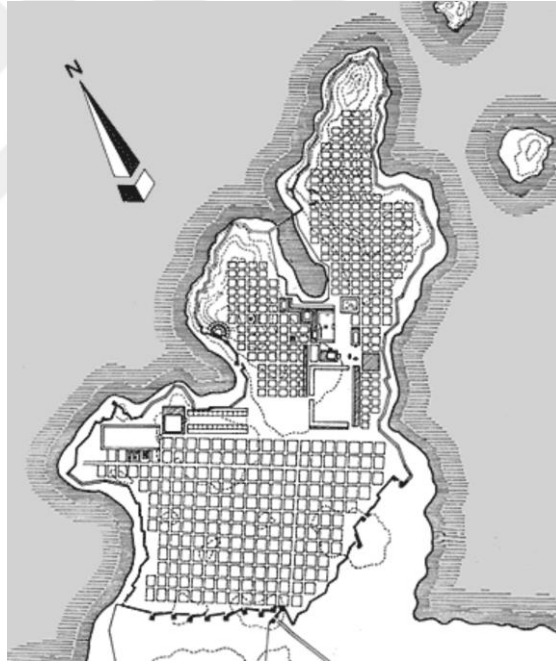
Resim 145: Vroulia 8-7.yy. (Sinos 1971, Res. 275).

Resim 146: Xobourgo(700) (Mazarakis 1997, Fig. 311).

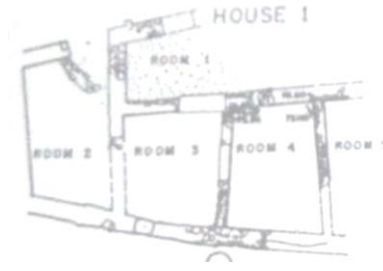

Resim 147: Sardeis 7- 6.yy. (Cahill 2000, s. 176).

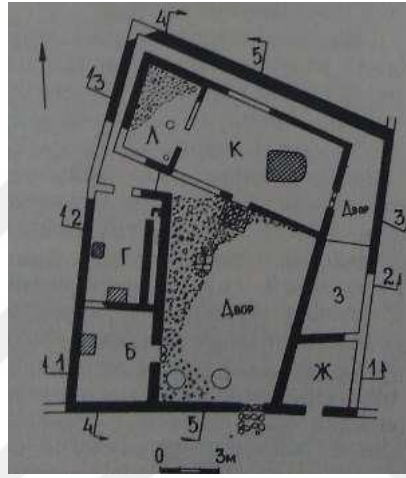

Resim 148: Miletos Planlanmış Kent tasarımı

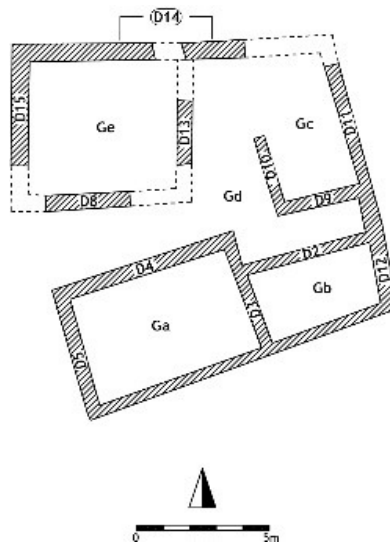
http://www.fhw.gr/choros/miletus/en/arxaiki301.php?menu_id=3&submenu_id=301

Resim 149: Korinth 6.yy.(Lang 1996, Res. 31).

Resim 150: Berezan 6-5.yy (Ertüzün,2017, Ek.2 s.18).

Resim 151: Eski Smyrna G1 Yapısı Arkaik Dönem (Ertüzün 2017, Ek.2 s.18)

Resim 152: Dans Eden Satyros Bronz Şamdan M.Ö. 400. Athena Caddesinin güneyinde Klasik Döneme tarihlene evde ele geçirilmiştir (Akurgal 1993, Res. 21 a-b).

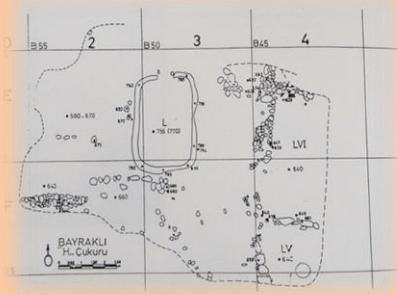

Resim 153: Dans Eden Satyros Bronz Şamdan M.Ö. 400. Athena Caddesinin güneyinde Klasik Döneme tarihlene evde ele geçirilmiştir (Akurgal 1993, Res. 20)

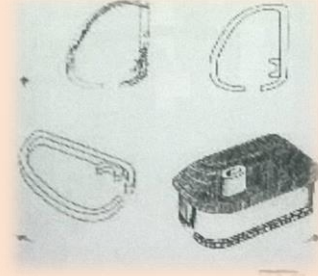

**PROTOGEOMETRİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ PLAN KARŞILAŞTIRMALARI
TABLO 1**

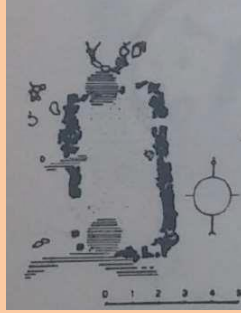
Eski Smyrna

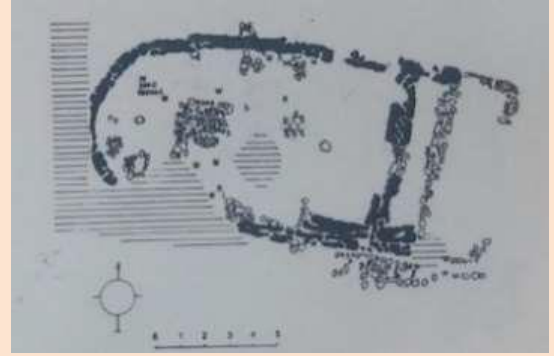
Phokaia

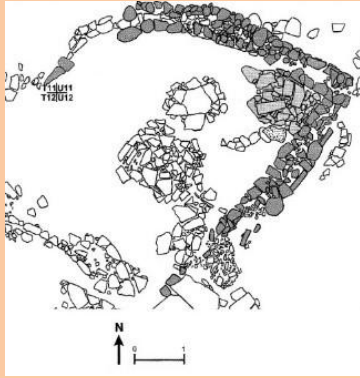
Asine

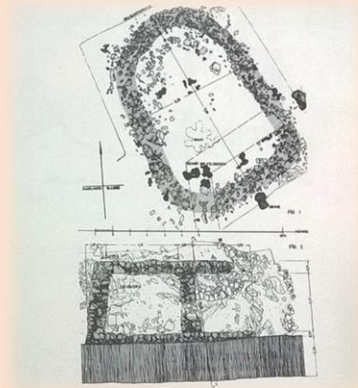
Nichoria

Klazomenai

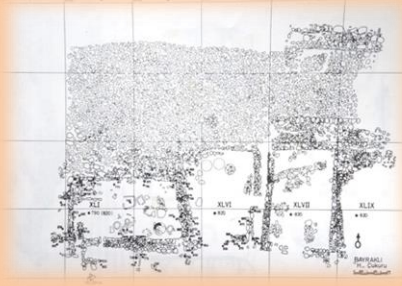

Samos

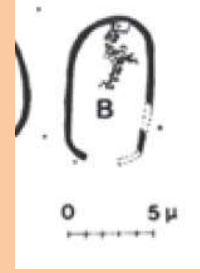

GEOMETRİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ PLAN KARŞILAŞTIRMALARI
TABLO 2

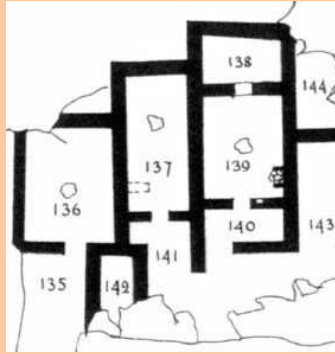
Eski Smyrna

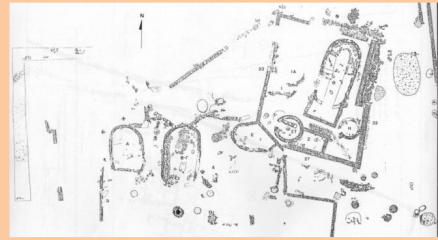
Eretria

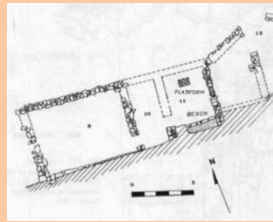
Karphi

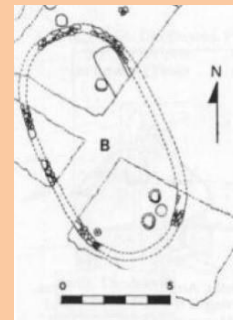
Oropos

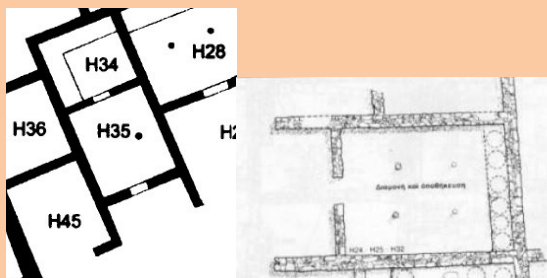
Kastro

Miletos

Zagora

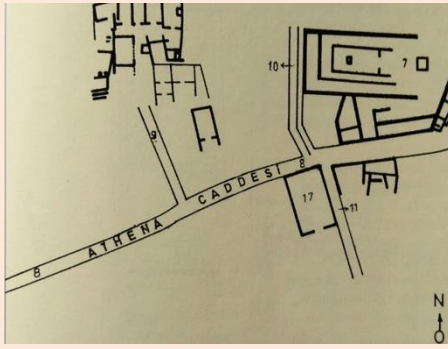
Antissa

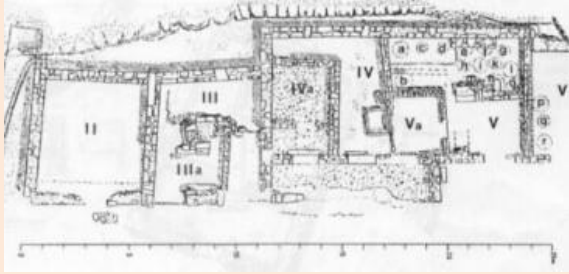

ORYANTALİZAN DÖNEM KONUT MİMARİSİ PLAN KARŞILAŞTIRMALARI
TABLO 3

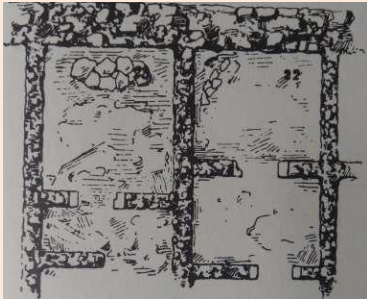
Eski Smyrna

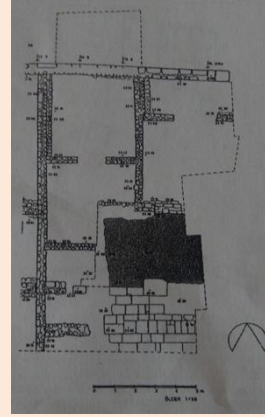
Xobourgo

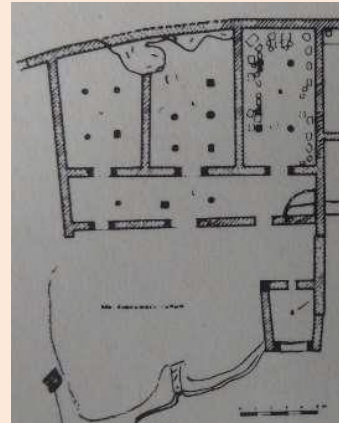
Vroulia

Eretria

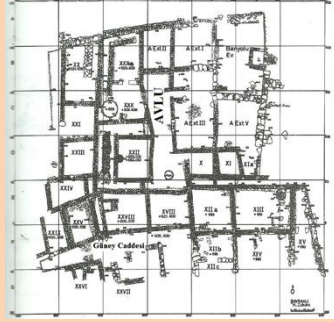

Onythe

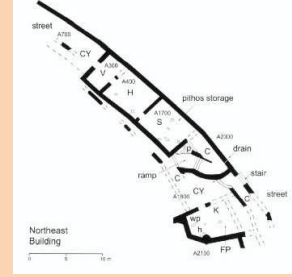

ARKAİK DÖNEM KONUT MİMARİSİ PLAN KARŞILAŞTIRMALARI
TABLO 4

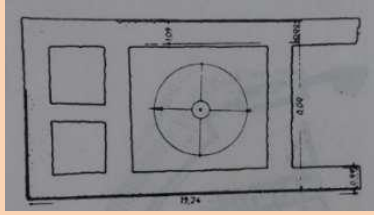
Eski Smyrna

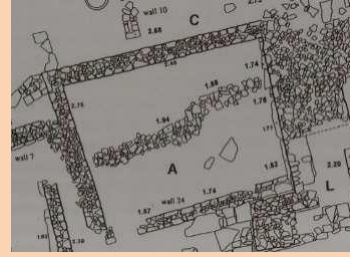
Azoria

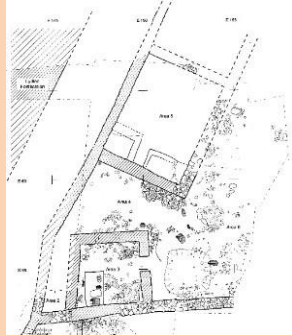
Larissa – Hermos

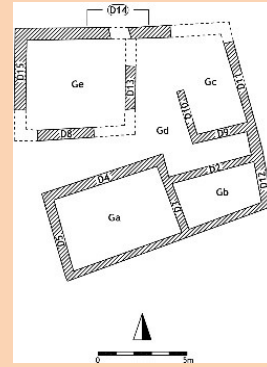
Klazomenai

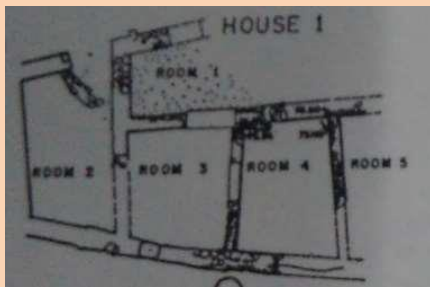
Sardeis

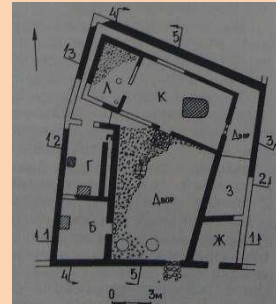
Eski Smyrna G4 Yapısı (Ertüzün 2017, 24)

Korinth

Berezan

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Gamze Akuzman

Telefon: 0 533 251 79 91

E- Posta : gamzeakuzman@hotmail.com

Doğum Yeri ve Tarihi: İzmir/1991

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lisans: Ege Üniversitesi (2009-2014)

Yan dal : Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü (2012-2014)

Yüksek Lisans: Ege Üniversitesi (2016)

MESLEKİ ÇALIŞMALAR

2011 (Temmuz-Eylül) : Aigai Kazısı - Manisa/İZMİR

2016-2018 (Haziran-Eylül) : Bayraklı Höyüğü – Bayraklı / İZMİR

YÜRÜTÜLEN PROJELER VE GÖREVLER

- Doç . Dr. Yasemin Polat'ın verdiği ders kapsamında “ Sakarya’da bulunan İlköğretim Okuluna Giyim ve Kitap Yardımı Projesi” yürütücülüğü (2011-2012).
- Turkcell Gönüllülerinde hala gönüllü olarak bağış ve Projelere katılım sağlamaktayım. İhtiyaç sahibi okullara yardım projeleri yürütmekteyiz.

BİLGİSAYAR BİLGİSİ

Corel Draw, Excel, Word, Powerpoint.